

**EESTI SPORDITEABE SIHTASUTUS
TALLINNA PEDAGOOGIKAÜLIKOOL**

Autor ja vastutav täitja: Sven Sommer
Kaasautorid: Mait Arvisto, Mart Haruoja, Kalju Paju, Joe Noormets, Riin Undusk

EESTI SPORDI RAHASTAMINE

Uringuaruanne Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumile

EESSÕNA

Võib öelda väga lihtsalt: on olemas õige tee ja vale tee asjade tegemiseks. Sa võid treenida viskeid kaheksa tundi päevas, kuid kui su tehnika on vale, võid sa saada vaid väga heaks valesti viskajaks.

(Michael Jordan)

Spordi rahastamine on ja ilmselt jääb tulevikuski üheks vaidlusterohkemaks valdkonnaks, sest rahanappus on igavene ning raha jaotamisega pole kunagi kõik rahul... Kahjuks taandatakse ka spordi arengu võimalikkus sageli raha olemasolule, ebaedu põhjendatakse üksnes raha vähesusega.

Tänase spordi kommertsialiseerumise ja professionaliseerumise juures on raha osatähtsus nii tipptulemuse vormimisel kui ka kvaliteetse sporditeenuse osutamisel kahtlemata oluliselt suurenenud, teisalt on vabatahtliku (materiaalselt hüvitamata) töö osa vähenenud. Sporti käsitletakse üha sagedamini üksnes kaubana ja spordi arengukavad on muutumas äriplaanideks, mille keskmes asub sporditeenuse müümine, selle taga aga üpris sageli mõne kitsama grupi kasumitaotlus. Nentides siinkohal vaid seda, et sport on eluõiguse võitnud tänu vahetule toimimisele inimese heaks ning eeldades, et spordi humanne roll ühiskonnas jätkuvalt esmajärguliseks jääb, tõdeme samas, et tänapäeva sporti peab ka tänapäevase majandama ja tegema seda turumajanduslikus keskkonnas, mitmekülgsest ja säästvalt, tuginedes nii avaliku, äri- kui ka kolmanda sektori enda (kui sporti kandva sektori) võimalustele.

Spordi arendamine toimub Eestis avalikes huvides, laiapõhjalise mittetulundusliku tegevusena. Spordi rahastamine on aga muutunud keerulisemaks, regulatsioonid veel mõneti rohmakad või mitteadekvaatsed ning rahastamise “vereringe” praktiliselt uurimata. Olgu siinkohal rõhutatud, et rahaga toimetamine omab tugevat

motivatsioonilist külge ja puudutab asjaosaliste õiglustunnet ning toimib seega spordi sisekliimat kujundavalt. Mitte asjata ei tooda Euroopa spordiinstitutsioonide dokumentides esile spordi rahastamise läbipaistvuse tõstmise ja täpsemate regulatsioonide vajadust.

Spordi rahastamine on ühtlasi riikliku spordipoliitika teostamise tõhusaim hoob, võttes arvesse nii otsest eelarvelist toetust kui ka riigipoolset seadusandlust teiste sektorite finantstegevuseks spordis. Avaliku sektori piiratud ressursside tingimustes on olulise tähtsusega nende efektiivne kasutamine, mis toob kaasa veelgi suurema vajaduse selgelt eesmärgipäraseks ja koordineeritud tegevuseks.

Mõistagi pole rahastamine omaette eesmärk, vaid vahend spordiliikumise põhieesmärkide – rahva kehalise vormisoleku ja sportliku eneseteostuse – saavutamiseks ning spordiliikumise tasakaalustatud ohjamiseks.

SISUKORD

Sissejuhatus	9
1. Rahastamine spordi arengutegurina	11
1.1. Spordi rahastamine: roll, muutused ja ülesanded.....	11
1.2. Sport ja majanduslik areng.....	14
2. Probleemi püstitus ja uurimisülesanded	17
3. Metoodika.....	18
4. Spordi rahastamine Euroopas.....	19
4.1. Euroopa ja sport	19
4.2. Spordi rahastamine Euroopas.....	21
4.2.1. Ühise metodoloogia puudumine	21
4.2.2. Põhilised tendentsid ja rahastamise struktuur	24
4.2.3. Põhilised erinevused ja nende põhjused.....	27
4.2.4. Millele raha kulutatakse?	30
4.2.5. Takistused andmete kättesaadavuses ja ebaühtluses.....	31
4.2.6. Uued tendentsid spordi rahastamises	33
4.3. Euroopa profispordi rahastamismudel	35
4.3.1. Amatöörspordi mudel.....	36
4.3.2. Traditsiooniline profispordi mudel	36
4.3.3. Kaasaegne profispordi mudel.....	37
4.3.4. Ameerika profispordi mudel	39
4.3.5. Euroopa mudelite rahandusstrateegiad	42
4.3.6. Muutuste põhjused	43
4.3.7. MSSAG mudeli puudused.....	44
4.3.8. Lõppmärkused.....	45
4.4. Tänapäeva spordi rahastamine spordieetika valguses.....	46
4.4.1. Sissejuhatus	46

4.4.2. Liikumisharrastuse rahastamine: raha sporditegemise teenistuses	48
4.4.3. Profispordi rahastamine: spordivaatemängud raha teenistuses	49
4.4.4. Kokkuvõte: spordieetika ja majandusloogika	53
4.5. Euroopa Liidu spordipoliitika	55
4.6. Spordi rahastamine Euroopa riikides	56
4.6.1. Rahastamine	56
4.6.2. Otsesed riigipoolsed eraldised	57
4.6.3. Kokkuvõte	67
4.7. Spordi rahastamine Soomes	69
5. Spordi rahastamine Eestis	73
5.1. Eesti elanikkonna tervislik seisukord ja sotsiaal-demograafilised näitajad	73
5.1.1. Suitsetamine	74
5.1.2. Alkohol	74
5.1.3. Narkomaania	74
5.1.4. HIV/AIDS	75
5.1.5. Üldine tervislik seisukord	75
5.1.6. Rahvastiku drastiline ja progresseeruv vähenemine	76
5.1.7. Suund preventatiivsele tegevusele	76
5.2. Liikumisharrastuse ja spordi rahastamine Eestis	77
5.2.1. Liikumisharrastuse rahastamisest	79
5.3. Spordi rahastamine avalikest vahenditest	81
5.3.1. Ministeeriumid ja fondid spordi rahastajana	81
5.3.2. Maakonnad spordi rahastajana	85
5.3.3. Kohalikud omavalitsused spordi rahastajana	95
5.4. Majapidamised spordi rahastajana	97
5.4.1. Kogu elanikkonna sportimise maksumus	97
5.4.2. Laste sportimise maksumus	98
5.5. Erasektor spordi rahastajana	103
5.5.1. Spordisponsorlus	103
5.5.2. Spordisponsorlus maailmas	104
5.5.3. Spordisponsorlus Eestis ja Soomes	106
5.5.4. Sponsortegevus äriühingutes	108

5.6. Spordi katusorganisatsioonide rahastamine	111
5.6.1. Alaliitude rahastamine	111
5.7. Klubide rahastamine.....	117
5.7.1. Spordiklubide rollist.....	117
5.7.2. Spordiklubide majandamine.....	118
5.7.3. Spordiklubide tulud 2001-2002.....	120
5.7.4. Spordiklubide kulud 2001-2002.....	127
5.7.5. Spordiklubide töötajate keskmised palgad.....	134
5.8. Spordivõistluste ja -ürituste rahastamine.....	137
5.8.1. Spordivõistluste majanduslik kasutegur.....	137
5.8.2. Miks toetada suuri spordisündmusi?	139
5.8.3. Spordisündmuste majandusliku mõju analüüs	140
5.8.4. Olulisemad veaallikad spordivõistluste majanduslikus analüüsis.....	141
6. Järeldused ja soovitused, edaspidised uurimisülesanded	145
6.1. Prognoosimise komplitseeritus	145
6.2. Järeldused ja soovitused	150
6.2.1. Üldist	150
6.2.2. Liikumisharrastuse rahastamine.....	151
6.2.3. Liikumispaikade rahastamine.....	152
6.2.4. Tippspordi rahastamine	152
6.2.5. Sporditeaduse ja rakendusuuringute rahastamine	152
6.2.6. Maakondade sporditöö rahastamine.....	152
6.2.7. Alaliitude rahastamine	152
6.2.8. Sporditöö juhtimise koolituse rahastamine	153
Kasutatud kirjandus	154
Lisad	163
Lisa 1. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2001	164
Lisa 2. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2002	166
Lisa 3. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2001	167
Lisa 4. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2002	168
Lisa 5. Eesti spordialaliitude tulud 2001.....	170
Lisa 6. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2001	174

Lisa 7. Eesti spordialaliitude tulud 2002.....	178
Lisa 8. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2002	181
Lisa 9. Eesti spordialaliitude kulud 2001.....	185
Lisa 10. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2001	189
Lisa 11. Eesti spordialaliitude kulud 2002.....	193
Lisa 12. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2002	196
Lisa 13. Spordiklubide tulud 2001-2002	199
Lisa 14. Spordiklubide liikmete arv maakondade lõikes 2001-2002.....	200
Lisa 15. Spordiklubi tulud maakondade lõikes ühe liikme kohta 2001-2002.....	201
Lisa 16. Harrastajate arv spordiklubides maakondade lõikes 2001-2002.....	202
Lisa 17. Spordiklubi tulud maakondade lõikes ühe harrastaja kohta.....	203
Lisa 18. Spordiklubide tulude jagunemine maakondade lõikes 2001.....	204
Lisa 19. Spordiklubide tulude jagunemine maakondade lõikes 2002.....	206
Lisa 20. Spordiklubide kulud 2001-2002.....	208
Lisa 21. Spordiklubide kulude jagunemine maakondade lõikes 2001.....	209
Lisa 22. Spordiklubide kulude jagunemine maakondade lõikes 2002.....	210
Lisa 23. Spordiklubide töötajate arv maakonniti 2001	211
Lisa 24. Spordiklubide treenerite ja juhendajate arv maakonniti 2001.....	212
Lisa 25. Spordiklubide töötajate arv maakonniti 2002	213
Lisa 26. Spordiklubide treenerite ja juhendajate arv maakonniti 2002.....	214
Lisa 27. Spordiklubide treenerite/juhendajate töötasu osakaal üldkuludest 2001-2002	215
Lisa 28. Spordiklubide treenerite/juhendajate töötasu osakaal tööjõukuludest 2001-2002	216
Lisa 29. Spordiklubide põhikohaga ja kohakaaslusega töötajate keskmine kuupalk maakonniti 2001-2002.....	217
Lisa 30. Spordiklubide põhikohaga ja kohakaaslusega treenerite/juhendajate keskmine kuupalk maakonniti 2001-2002	218
Lisa 30. Euroopa riikide sisemajanduse koguprodukt (SKP)	219

SISSEJUHATUS

Käesolevas uurimuses püütakse teha algust Eesti spordi rahastamise olukorra kirjeldamisega, et selgitada rahastamise põhimõtteid ja korraldamist spordi eri valdkondades ja piirkondades ning analüüsida rahastamise proportsioone ja adekvaatsust spordiliikumise põhieesmärkidele. Välja püütakse tuua ka ilmnunud ebakõlad ja vastuolud rahastamise toimimisel ning esitada suunad ja soovitused antud mahuka, ent spordile vajaliku uurimuse jätkamiseks, mille tulemusena saaks kujundada ühtsemat nägemust, aga ka objektiivsemat ja tegijaile läbipaistvamat spordi rahastamise süsteemi, mis peale raha kasutamise tõhustamise tõstaks eeldatavalt ka motivatsiooni ja rahulolu nii sportlaste kui ka sporditöötajate hulgas, parandaks ühte tagasiside valdkonda spordi juhtimisel ning oleks võimaluseks ausa mängu au sisse tõstmisel ka spordi rahaasjade korraldamisel.

Uurimuses oleme kasutanud ülesehituslikult püramiidmodelit s.t liikunud spordi katusorganisatsioonidelt klubide suunas. Vaatleme spordi rahastamist põhiliselt Euroopa kui meile kõige lähedasemas kultuuriruumis, ehkki osades alalõikudes kasutame ka võrdlusi muu maailma, eelkõige Ameerika spordimudeliga.

Analüüsime spordi rahastamist eelkõige organisatsioonilisest tasandist lähtudes, peatudes lühidalt ka spordi peamise väljundi – võistluste – korraldamise majandusliku külje juures.

Uuringu korraldamisel ilmnes mitmesuguseid uuringu esinduslikkuse seisukohast olulisi probleeme. Esiteks sarnaste uuringute vähesus nii maailma kui Euroopa mastaabis. Kuna sporti käsitlevaid artikleid ei ole ka Euroopa Liidu aluslepingutes, siis on sporditeemalise info kogumine ja analüüs Euroopas kahtlemata kannatanud. Teiseks spordi ja spordiga seonduvate mõistete, aga eriti spordialase majandusarvestusega seotud mõistete ja väärtuste puudumine või defineerimatus. Kolmandaks, mis on seotud

eelmise põhjusega, valitsevad Euroopa riikides teatud erinevused spordi põhimõistete ja arvestuse osas. See võib võrdlemisel kaasa tuua olukorra, kus pealtnäha samu andmeid võrreldes kõrvutatakse tegelikult “õunu” ja “apelsine” ehk teisisõnu ei pruugi võrdlev analüüs anda adekvaatset tulemust. Neljandaks tuleb esile tuua osade Euroopa riikide sporti koordineerivate instantside soovimatust koostööd teha, mis ilmnes küsimustikule vastamata jätmises ka korduva meeldetuletamise korral. Eriti tugevalt ilmnes see tendents postsotsialistile riikide puhul, sealhulgas ka Eesti puhul. Eriti raske oli andmeid kätte saada spordiorganisatsioonidest, kes pole seotud riikliku finantseerimise süsteemiga. Viiendaks võiks esile tuua probleemide kompleksi, mille võib siduda ühise nimetaja alla – traditsioonide puudumine. Et Eestis pole spordi rahastamise süsteemi uurimist seni vajalikuks peetud, puudub ka tõhus metoodiline süsteem isegi baasandmete kättesaamiseks. Selle probleemi lahendamiseks on toodud ettepanekud uuringu järelduste ja soovitude osas.

Uuringu koostajad tänavad kõiki, kes uuringu läbiviimisel nõu ja jõuga abiks olid, eriti aga Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumit ja Eesti Olümpiakomiteed.

1. RAHASTAMINE SPORDI ARENGUTEGURINA

1.1. Spordi rahastamine: roll, muutused ja ülesanded

Ajaloolises plaanis ei seostata spordi tekkelugu küll otseselt raha kasutuselevõutuga ega rahasüsteemide täiustumisega, küll sai aga spordi massiline harrastamine võimalikuks koos kapitalistliku elukorralduse võidukäiguga, st rahasuhete prevaleerimisega, mis seostus tööstuse, tehnika, linnastumise, haridustaseme, reguleeritud tööpäeva jms võidukäiguga ja mis kokkuvõttes võimaldas luua sportimistingimusi, kaasa arvatud spordirajatised, spordikoolitus, vaba aeg jne.

Spordist kui noorukite ajaviiteharrastusest on juba ammu saanud äritander ja umbes poolt elanikkonda haarav liikumine. Rahavood on infotehnoloogia kiire leviku lühikese perioodi jooksul mitmekordselt kasvanud ja televisioon on teinud spordist rahamahuka valdkonna. Siia investeeritakse, siit saadakse kasumit, selle tipptegijad on palgatud kõrgemalt kui riigijuhid. Protsess jätkub, sest inimeste tehiskeskkonnas eksisteerimine nõuab kompensatsiooniks kehalist koormust, mille tänapäevaseks efektiivseimaks teostusvahendiks on sportimine ning viimase totaalne äratundmine toimub ilmselt lähima 10-20 aasta jooksul. Endistele sotsialismimaadele, kes valivad Lääne-Euroopa tee, on ka prognoositud (Davies 1996) märksa kiiremat edasiminekut (20%-lt osavõtult 60%-ni) liikumisharrastuse valdkonnas ja seda juhul, kui:

- ei langeta ürituste korraldamise lõksu;
- kasutatakse kombineeritult ärisektorit;
- protsessi kaasatakse laiem üldsus koos spordibaaside paindliku kasutamisega;
- valitsus ajab vastavat selget spordipoliitikat.

Spordi tarbimisstruktuur muutub kiirenevalt – ühelt poolt, globaliseerumistendentsi ilminguna, on levimas märksa rohkem spordialasid ja sportimismooduseid, teisalt suureneb ühel või teisel viisil ka spordi jälgijate arv, eriti televisiooni vahendusel. Rahvusvahelised spordialade föderatsioonid panustavad suuri summasid ligimeelitava telepildi tootmiseks, muutes spordialade sisu ja vormi.

Toimunud nihked on saanud ka näiteks spordi juhtorganite turuorientatsiooni kujunemise uurimise lätteks. Viimatinimetatud temaatikat Suurbritannia ja Bulgaaria võrdlusandmetele toetuvalt käsitledes leiavad V. Girginov, J. Beaumont-Kerridge jt (2002), et spordi juhtorganite turuorientatsiooni on vajalik interpreteerida kui kombinatsiooni võrgustikus, mis sisaldab nii turunõudluse ja tarbijate tulevikuvajaduste andmestiku tundmist kui ka võistlejate ja publiku vahelist koordinatsiooni.

Sporti investeerivad riigid ja rahvad. Investeeritakse rahva elujõu ja rahvusliku identiteedi nimel. Totalitaarsetes ühiskondades rahastatakse sporti peaaesjalikult riigi toel, suuresti ühe või teise režiimi “õitsengu” demonstreerimiseks ning tavaliselt ollakse sel puhul huvitatud eelkõige tippsaavutusest ning loomulikult eraldatakse soovitu saamiseks vajalikud rahalised ressursid. Tehti seda edukalt Nõukogude Liidus, täiuseni viidi asi Saksa DV-s, maha ei tahtnud jääda Kuuba jne. Ühine oli sel puhul, et riik määras otseselt rahakulutuste struktuuri ja kontrollis seda hoolega. Ka muude allikate kasutamine spordiks oli ja on rangelt reglementeeritud.

Kuid riigi osa spordi finantseerimisel on üsna erinev ka suhteliselt stabiilsetes ja arenenud Lääne-Euroopa riikides. W. Andreffi (1996) võrdlusuuringust kümne Lääne-Euroopa riigi kohta näiteks ilmnes, et avaliku sektori osa spordi kogufinantseerimises moodustas 15,9% (Suurbritannias) kuni 38,8%-ni Taanis, kusjuures erijuhtudena peaks käsitlema avaliku sektori osa Šveitsis (5,6%) ja Ungaris (46,8%). Analüüsitud Lääne-Euroopa “mudelis” osutus spordi (selle kõigil tasanditel) põhirahastajaks inimene ise, pere – kõige vähem 36,2% Portugalis ja rohkem, 79% Suurbritannias.

Eestis toimus üleminek spordi riiklikult finantseerimiselt mitmekülgssele (mitmetele allikatele põhinevale) finantseerimisele koos iseseisva Eesti riigi taassünniga ja see põhimõtteline suund fikseeriti nii Eesti Spordihartas kui ka Spordiseaduses. Riiklik toetus spordile kasvas suhteliselt stabiilselt ja jõudsalt 2000. aastani, seejärel

stabiliseerus ja ekspertide hinnanguil katab umbkaudu 1/3 kuludest sporti korraldavatele organisatsioonidele. Tallinna Pedagoogikaülikooli poolt teostatud spordiklubide uuringud (1992. ja 2002. aastal) näitasid, et klubide tuluallikatena kasvas näidatud perioodil eelkõige avaliku sektori, klubide enda teenuste müümise ja liikmemaksude osakaal, vähenes sponsorite ja nn baasettevõtete panus. Rahastamisallikaid nimetati 11. See fakt näitab kõige üldisemalt (hinnanguliselt) mitmekülgse finantseerimisele üleminekut ja klubide majandustegevuse arengut. Täpsema analüüsi tegemine (raamatupidamislike andmete baasil) on meil tänasel päeval praktiliselt võimatu andmete raskesti kättesaadavuse või puudulikkuse tõttu.

Spordi rahastamisel on põhimõttelise tähtsusega ja seda spordi eesmärgipärase arendamise seisukohalt, rahajaotuse skeemid, need põhimõtted, kriteeriumid ja alajaotused, mille järgi raha tegijateni jõuab. Just spordi koguaengule adekvaatsed rahajaotuse skeemid peavad olema välja töötatud nii üleriigilise, kohaliku kui ka klubi tasandi jaoks. Nii näiteks jaotub riikliku rahatõe andmine Soomes esmalt kolme ossa – 50% laste- ja noortespordile, 25% tippspordile ja 25% täiskasvanute liikumisharrastusele (tervisespordile). Alaliidud saavad taotleda toetust kõigist nimetatud alajaotustest. Üleriigiliselt on välja töötatud ja määratletud ka prioriteedid, milleks käesoleval ajal on laste-ja noorte liikumisharrastus ning tervist edendav sportimine. Edasi jaotub riiklik toetus tegevusvaldkondade kaupa nagu sportimispaikade rajamine, vabatahtlike spordiorganisatsioonide tegevus, koolitus, teadusuuringud jne. Üldiselt sama loogikat on põhjust järgida avaliku sektori kohalikul tasandil, kus regulatsioonid varieeruksid enam, sõltuvalt kohalikust eripärast. Läbivaks jooneks regulatsioonide väljatöötamisel ja otsustamisel on kollegiaalsus.

Kuna sporti rahastatakse n-ö paljukanaliliselt, siis on tarvis omada ka andmestikku teiste (peale avaliku sektori) rahastamisvoogude proportsioonidest ja toimimisest, kus uurimuslikku teavet eeldab elanike spordikulutuste määratlemine. Eelmisel aastal läbiviidud kultuuritarbimise uuringu (Saar Poll 2003) andmeil kulutas Eesti elanik spordile keskmiselt 1246 krooni, sealhulgas 510 krooni tegevuskuludele ja 616 krooni varustusele. Ainuüksi sellegi põhjal saab tuletada, et ka Eestimaal panustab sportimisse kõige rohkem inimene ise, kuid spordi juhtimise ja korraldamise huvides on vajalik teada, kui palju maksab sportimine tema eri vormides erinevatele elanike kategooriatele,

spordiorganisatsioonidele, spordiehitistele jne. Käesoleva töö raames viidi läbi pilootuurimus spordi maksumusest lastele. Ärisektori toimimine Eesti spordis on peaaegu täiesti läbi analüüsimata ning esmaseks ülesandeks kujuneb siin n-ö arvelevõtmine.

Spordi rahastamisprotsess ei ole teatavasti omaette nähtus, vaid seostub spordisüsteemi kui terviku funktsioneerimisega, selle teiste külgedega. Käsitlema on hakatud raha võimu (Puronaho 2002), samuti majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise kapitali seoseid (Terri 2002; Jütting 2003) spordis, sotsiaalse ja enesekontrolli mehhanisme jms.

Ka käesolev töö ei käsitle ainet spordiökonomika vaatevinklist, vaid eelkõige spordikorralduse sotsiaalsest aspektist lähtuvalt.

1.2. Sport ja majanduslik areng

Sport ja raha on olnud seotud ammustest aegadest. Alates esimestest antiiksetest spordivõistlustest on nende korraldamine nõudnud nii inim-, materiaalseid kui rahalisi ressursse.

Selles pole midagi abnormaalset ega amoraalset, et raha ringleb spordis, raha võimaldab kaas aidata nii võistluste korraldamise kui tulemuste taseme tõusule. Sport aitab oma atraktiivse iseloomu tõttu siduda erinevaid elualasid ja ärivaldkondi.

Nimetatud põhjustel hakkab spordiorganisatsioonide senine tegevus kalduma üha rohkem ärivaldkonda.

Sporti ongi viimasel ajal peetud majandusharuks, koguni majanduse taganttõukajaks. Paraku on selline arusaam üsna lihtsustatud lähenemine spordi majanduslikule rollile. Vahest ainult spordi tippsündmuste ja arenenud riikide jaoks tähendab sport ka majanduslikku efekti, kuid kahtlemata on olukord teistsugune arengumaades.

Spordivõistlused ja –sündmused ei suuda panna inimesi unustama mahajäämust, vaesust ja nälga. Kas Kolmanda Maailma valitsused suudavad panna spordiüritused teenima rahva huve või panna rahva sportima? Kas nad suudavad korraldada suuri

spordisündmusi? Kas nad suudavad jagada riigi ja kohalike omavalitsuste vahendeid nii, et see aitaks kaasa liikumisharrastuse ja koolispordi arengule (Andreff 2000)?

Enamik majandusanalüüse spordi ja majanduse vahelkordadest näitab kurba tõsiasja – mida mahajäänum on maa majanduslikult, seda väiksem on seal spordiharrastus, seda vähem on seal spordirajatisi, seda nõrgem on seal spordi finantseerimine.

Tõsi, riigi edu tippspordis ei ole majandusliku arenguga alati korrelatsioonis, sest tippspordi arenguks on võimalikud ka muud teed, peamiselt andekate sportlaste treenimine mujal, peamiselt USA ülikoolides ehk nn musklite äravool (vrd ajude äravool). Muidugi on juhul, kui riigid sõltuvad oma spordi korraldamisel välisabist, spordivarustuse impordist, multinatsionaalsetest sponsoritest, oht, et “musklite äravoolu” korral on protsess tihtipeale ja järjest enam ka pöördumatu – meenutame kasvõi Keenia jooksjate siirdumist rikaste Araabia naftariikide alamateks.

(Teadlased kinnitavad, et riikide majandusliku arengu ja spordi vahele saab tõmmata veel vähemalt ühe võrdusmärgi – nimelt spordialase statistika kättesaadavuse osas. Seepärast on äärmiselt komplitseeritud ka globaalsed spordialased analüüsid.)

Spordi seostest riigi majandusliku arenguga annab kõneka pildi spordi esimene tasand, inimese esimene kokkupuutepunkt spordiga – kooli kehaline kasvatus. Kui arenenud maades on kõikjal laste ja teismeliste osavõtt kooli kehalise kasvatus tundidest vahemikus 95%-100%, siis keskmiselt arenenud maades on vastav näitaja vahemikus 76% (Liibanon) ja 81% (Botswana) kuni 100% (Mehhiko). Arengumaades on aga kõikumine väga suur, ulatudes 74% (Maroko) ja 78% (Nicaragua) kuni 100% (Filipiinid ja Hiina). Halvim on situatsioon Eritreas (30%), Etioopias ja Malis (28%) ning Nigeris (25%).

Järgmise tasandi, elanikkonna liikumisharrastuse määra hindamine, pole põrmugi kergem. Ka siin on arengumaade numbreid raske kätte saada. Arenenud maade puhul on asi siiski kergem. Enamikus Euroopa riikides on nii sageduse (vähemalt kord nädalas) kui kestvuse (vähemalt tund nädalas) järgi spordiga tegelejate arv 20-25% rahvastikust.

Kõneka pildi riigi majandusliku olukorra mõjust spordile annab ka võime korraldada rahvusvahelisi võistlusi. Umbes 30 arenenud riiki korraldavad umbes 95% kõikidest

rahvusvahelistest spordivõistlustest aastas. Ülejäänud maailm, umbes 170 arengumaad, võõrustavad umbes 5% suurtest spordivõistlustest.

2. PROBLEEMI PÜSTITUS JA UURIMISÜLESANDED

Uurimise probleem tuleneb situatsioonist, mille on kaasa toonud ühelt poolt põhimõttelised muudatused ühiskonnas ja vastavalt ka spordisüsteemi toimimises ning teisalt spordi rahastamise suhteliselt suvaline (uurimisandmestikuga põhjendamata) korraldamine uutes tingimustes.

Uuringu eesmärgiks on kirjeldada Eesti spordi rahastamise struktuuri ja põhimõtteid, leidmaks ja põhjendamaks teid ja võimalusi spordi rahastamise adekvaatsemaks korraldamiseks ning vastava riikliku poliitika teostamiseks.

Kavandati järgmised ülesanded:

- selgitada välja ja analüüsida spordiorganisatsioonide rahastamise tüüpskeemid;
- määratleda diferentseeritult elanikkonna gruppide kulutusi spordile;
- selgitada spordi eri tasemete ja institutsioonide rahastamist;
- selgitada vastuolusid ja ebakõlasid spordi rahastamissüsteemi toimimisel;
- analüüsida spordi rahastamise skeeme teistes Euroopa riikides ja töötada välja soovitusi spordi rahastamise adekvaatsuse ja efektiivsuse tõstmiseks Eestis.

Käesolev aruanne kujutab endast sisuliselt pilootuuringut kõigi nimetatud mahukate ülesannete täitmise seisukohalt ning osutab samas ka mitmete oluliste arvandmete puudumisele.

3. METOODIKA

Ülaltoodud ülesannete täitmiseks kasutati vastava statistilise materjali ja dokumentide analüüsi, ekspertide küsitlusi. Viidi läbi pilootuuring ankeetküsitluse vormis laste sportimise maksumuse selgitamiseks.

Uurimisprotseduurid olid järgmised:

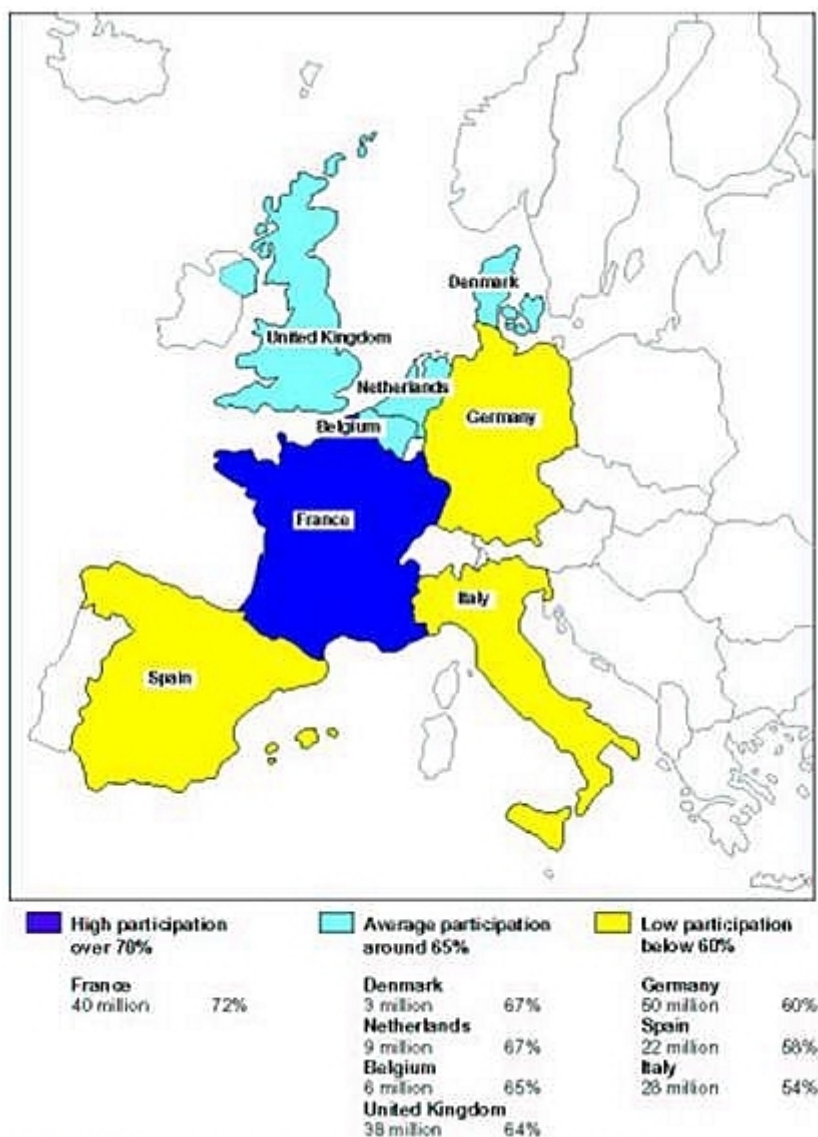
- 1) spordistatistika andmete (mõnel juhul alates 1996. aastast, üldiselt 2001-2002) analüüs;
- 2) küsimustike väljatöötamine piirkondlike liitude ja spordialaliitude juhtidele, omavalitsuste spordiametnikele, vabariikliku tasandi spordiinstitutsioonide juhtidele;
- 3) küsimustike katseline läbiviimine;
- 4) teoreetilise materjali läbitöötamine ja Soome spordi rahastamissüsteemi tundmaõppimine;
- 5) kogutud andmete üldistamine.

4. SPORDI RAHASTAMINE EUROOPAS

4.1. Euroopa ja sport

Eesti paiknemine
Euroopa
kultuuriruumis ning
eesseisev veelgi
tihedam lähenemine
ja integreerumine
Euroopa Liiduga
ühinemise
tulemusena
oriienteerivad meid
käesolevas uuringus
vaatlema
tähelepanelikumalt
eelkõige Euroopa
riikide
spordikorraldust.

Kättesaadavate
andmete põhjal on
Euroopas 196
miljonit
spordiharrastajat,
neist regulaarseid
(vähemalt kord

Joonis 1. Spordiharrastus Euroopa riikides (TGI, Stat Bundesamt, Insee, ISTAT, In Base, CBS, Startel, DIF, 2001)

nädalas) 99 miljonit. Spordiklubisid on Euroopas ligikaudu 600 0000.

Regulaarne spordiharrastus on 36% (Eestis erinevate uuringute põhjal 15-20% ringis).

Spordiharrastuse trendid Euroopas on järgmised:

- spordiharrastajate ühinemine spordiklubidega;
- Põhjamaades prevaleerivad individuaalalad;
- rohkem populaarsed on nn pehmed spordialad (*soft sports*) ehk fitness, tervisejooks;
- paljude spordiklubide töö kannatab vabatahtlike puuduse tõttu.

Tabel 1

Spordiharrastus Euroopas 2000. aastal

Riik	Kokku harrastus		Regulaarne harrastus		Klubide arv
	mln	% rahvastikust	mln	% täiskasvanutest (16+)	
Saksamaa	50	60%	27	39%	87 717
Prantsusmaa	40	72%	22	47%	116 000
Suurbritannia	38	64%	20	41%	85 000
Itaalia	28	54%	12	24%	63 800
Hispaania	22	58%	8	26%	79 800
Holland	9	67%	4,8	36%	29 899
Belgia	6	65%	3,1	35%	22 000
Taani	3	67%	1,8	43%	11 000
Kokku	196				495 216

Allikas: Gorgemans, A. *Sports Retailing in Europe*

Tabel 2

Harrastatuimad spordialad Euroopa riides 2000. aastal

Riik	Alad
Saksamaa	Ujumine, jalgpall, kergejõustik, tervisejooks, fitness, välisspordialad, talispordialad, uisutamine, tennis
Prantsusmaa	Ujumine, jalgrattasport, tervisejooks, fitness, talispordialad, jalgpall, tennis, välisspordialad, võitluskunstid
Suurbritannia	Ujumine, jalgpall, fitness, tervisejooks, keegel, piljard, golf, noolevise, välisspordialad
Itaalia	Ujumine, jalgpall, talispordialad, tennis, jalgrattasport, fitness, tervisejooks, välisspordialad, võrkpall
Hispaania	Jalgpall, ujumine, korvpall, tervisejooks, fitness, tennis, välisspordialad, suusatamine, võitluskunstid.
Holland	Ujumine, jalgrattasport, jalgpall, fitness, uisutamine, tennis, tervisejooks,

	kergejõustik, veespordialad
Belgia	Ujumine, jalgrattasport, jalgpall, fitness, tervisejooks, välisspordialad, tennis, talispordialad, uisutamine
Taani	Ujumine, jalgpall, käsipall, sulgpall, fitness, talispordialad, golf, veespordialad

Allikas: Gorgemans, A. Sports Retailing in Europe

4.2. Spordi rahastamine Euroopas

4.2.1. Ühise metodoloogia puudumine

Spordi majanduslikku mõju ja tähtsust on Euroopas uuritud alates 1980. aastate algusest. Sellealane Euroopa Nõukogu poolt rahastatud töö on leidnud väljenduse kahes teaduslikus aruandes, millest esimese autoriks on Huw Jones (1989) ja teise on koostanud Prantsuse ekspertrühm Wladimir Andreffi juhtimisel (1994). Viimane aruanne keskendub põhiliselt spordi rahastamisele, mistõttu selles toodud andmeid on kasutatud osaliselt ka käesoleva uuringu taustana. Andreffi aruande teine osa tugineb rohkem teoreetilistel arutlustel ning käsitleb spordi rahastamises viimastel aastakümnetel toimunud muutusi, ehkki ka siin lähtub arutus prantslaste uuringuandmetest.

Võttes osaliselt aluseks Jonesi aruande, töötati välja ühtne metodoloogia olemasolevate erilaadsete uuringute ja vaadeldud riikidest kogutud andmete käsitlemiseks. Kõik vaadeldud riigid olid tol hetkel Euroopa Nõukogu liikmed: Belgia (nii flaami kui prantsuse kogukond), Hispaania, Itaalia, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Soome, Suurbritannia, Šveits, Taani ja Ungari. Et muuta nende riikide andmed ühelaadsemaks ja võrreldavamaks, koostati küsimustik, kus iga riik pidi kasutama võimalikult võrreldavaid andmeid. Küsimustik koosnes kuueteistkümnest küsimusest (neist mõned olid jagatud alaküsimusteks), millest kuus puudutasid spordi rahastamist, viis käsitlesid spordile eraldatud rahade jaotamist (alaliitudele, klubidele, rajatistele, sündmustele jne.), kolm tegelesid sporditarvete tootmise ja turgudega, üks küsimus käsitles vabatahtlike tööd spordis ning viimane puudutas spordiga tegelemist. Eksperdid palusid oma kontaktisikutel teha iseseisvat uurimistööd ja koondada erinevatest allikatest pärinevad andmed. Kohati paluti leida isegi sellist informatsiooni, mida kohapeal seni polnud veel uuritud – koostada uusi statistilisi andmeid, anda argumenteeritud hinnanguid või vajaduse korral lihtsalt oletuslik hinnang.

Sellegipoolest on selge, et taolisel lähenemisel on omad piirid. Mõne riigi kohta on kõigele vaatamata võimatu saada teatud andmeid, samas kui mõned hinnangud on liialt umbmäärased ning osade riikide andmed ei ole võrreldavad. Nii Jonesi kui Andreffi aruannete põhjal on selge, et käia on veel pikk tee, enne kui on olemas ühelaadne ja võrreldav statistika spordi rahastamise kohta Euroopas.

Ülalnimetatud uuringu metodoloogiaga seoses on põhjalikult diskuteeritud ka enne uuringut koostatud küsimustiku üle. Vaidlused läksid tuliseks 1992. aasta oktoobris toimunud Euroopa Nõukogu Spordi Arendamise Komitee (või *Comite de Developpment du Sport*, CDDS) spordiekspertide koosolekul. Sellel koosolekul lepidi kokku, et riikide võrdlemine toimub dollari ostujõu pariteedi¹ (OJP) alusel, et spordi majandusnäitajaid võrreldakse protsendina üldistest majandusnäitajatest (sisemajanduse koguprodukt² – SKP, rahvaarv jne) ning et küsitluse võrdlusaastaks võetakse aasta 1990. Küsitlus ise toimus 1992. aasta oktoobrist kuni 1993. aasta veebruarini. Ekspertid külastasid kõiki vaadeldavaid riike, kogusid andmeid ning nõudsid selgitusi kõigi andmete ja hinnangute tausta kohta. 1993. aasta veebruarist aprillini toimus e-posti vahendusel teine andmete kogumise voor. Andmete töötlemine ja aruande kirjutamine toimus põhiliselt märtsist kuni juulini aastal 1993. Aruande esimest versiooni arutati CDDS-is 1993. aasta oktoobris ning selle lõppversiooni esitleti spordiministrite mitteametlikul kohtumisel 1994. aasta aprillis.

Ehkki uuring keskendus spordi rahastamisele, puudutas see ka tarbimist ja tootmist, samuti spordiga seotud tööhõivet ja vabatahtlike tööd. Viimased näitajad on tihedamalt seotud Jonesi aruandes kasutatud lähenemisega. Siinkohal tuleks põhjendada, miks uuring keskendus just rahastamisele. Spordiga tegelemine, selle kajastamine meedias jne avaldab kindlasti mõju majandusele ja tekitab mõõdetavaid majandusnäitajaid, mida saab võrrelda üldiste majandusnäitajatega.

¹ Ostujõu pariteet (OJP) on valuutade selline vahetuskurss, mis võrdsustab erinevate valuutade ostujõu. See tähendab, et kui konverteerida üks konkreetne rahasumma erinevatesse valuutadesse ostujõu pariteedi alusel, siis on kõigis maades võimalik selle eest omandada ühesugune “ostukorv” kaupu ja teenuseid. Sisemajanduse koguprodukt (SKP) on antud riigis teatud perioodi jooksul loodud lõpptarbimisega

² Sisemajanduse koguprodukt (SKP) on antud riigis teatud perioodi jooksul loodud lõpptarbimisega teenuste ja kaupade kogusumma rahalises väljenduses.

Spordi rahastamisel on mitmeid erinevaid allikaid, mida sageli saab vaadata mitmest aspektist. Näiteks riigieelarve eraldised spordile on ühelt poolt riigi kulud (Jonesi aruande seisukoht), kuid teisalt on riikliku finantseerimise näol tegemist sissetulekuga spordi jaoks (Prantsuse ekspertide lähenemine). Veel üheks spordi finantseerimise allikaks on sponsorlus. Samuti rahastavad sporti kohalikud omavalitsused. Ka leibkondade kuludes leidub nii otseseid kui kaudseid kanaleid spordi rahastamiseks – otsese rahastamisega on tegemist, kui leibkond maksab näiteks spordiklubi liikmemaksu või ostab pileti staadionile, kuid mõnikord võib leibkonnalt lähtuv rahastamine olla ka kaudne, näiteks kui raha kulutatakse jalgpalliennustustele või kui (sponsorluse ja reklaami mõjul) ostetakse teatud spordikaupu. Seega peab spordi rahastamise analüüs vastama küsimusele: “Millest koosnevad need summad, mis majanduses eraldatakse spordi funktsioneerimisele?” mitte aga küsimusele: “Milliseid rahavooge sport tekitab?” Siiski on need kaks küsimust ühe ja sama mündi kaks külge ning neid ühendab mõte, et spordi jaoks muutuvad majanduslikud ja rahanduslikud küsimused üha olulisemaks. See selgitab, miks uuringu teine eesmärk, ehkki piiratud määral, oli hinnata spordi otsest makromajanduslikku mõju rahandusele ja kaubandusele. Lisaks rahanduslikele aspektidele pidi küsimustik puudutama ka turgu, mille loob spordiga tegelemine. Info hankimine nende turgude kohta osutus raskemaks, need andmed olid vähem usaldusväärsed ja piiratumad kui rahastamisega seotud andmed erinevatest riikidest. Nii ei ole veel võimalik hinnata, millist kaudset, turgudega seotud mõju avaldab spordiga tegelemine majandustegevusele.

Ning lõpuks sisaldas küsimustik küsimusi spordiga tegelemise kohta. Eesmärgiks ei olnud väga üksikasjaliku analüüsi teostamine – see kuulus niikuinii rohkem sotsioloogia kui majanduse valdkonda –, vaid pigem selliste sportlike tegevuste väljatoomine, mis on riigile iseloomulikud ja mida selles riigis rahastatakse. Sellest lähtuvalt võib tulevikus analüüsida, kuivõrd efektiivselt spordile tehtavaid kulutusi kasutatakse (kui suur osa elanikkonnast spordiga tegeleb). Küsimus sellest, milles seisneb spordiga tegelemine, osutus kõigi uuritud riikide puhul metodoloogiliselt keerukaks probleemiks. Erinevad riigid kasutasid erinevaid definitsioone selle kohta, milliseid inimesi saab lugeda spordiga tegelejateks. Üheks võimaluseks on arvestada neid, kes küsitlustes ise peavad end spordi harrastajateks. Seda meetodit kasutati näiteks Prantsusmaal INSEP-i (*Institut National du Sport et de l'Education Physique*)

küsitluses. Teiseks võimaluseks on lugeda kokku need inimesed, kelle puhul spordiga tegelemise kestvus, intensiivsus ja sagedus ületab teatud kindlaksmääratud taseme. Seda meetodit kasutati näiteks Prantsusmaa INSEE (*Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques*) küsitluses. Spordiga tegelemist määravad kriteeriumid on aga erinevates riikides erinevad, nagu on erinevad ka uuritavad valimid. Praegusel ajal avaldavad ainult Prantsusmaa ja Saksamaa andmeid mõlema spordiga tegelemise definitsiooni alusel.

4.2.2. Põhilised tendentsid ja rahastamise struktuur

Enne spordi rahastamise võrdlemist kaheteistkümnes uuritud riigis oli vajalik saada põgus ülevaade ka sellest, kuivõrd erinevad on nende riikide spordiga seotud organisatoorsed struktuurid. Seda ülesannet lihtsustas *Clearing House*'i olemasolev uurimus. Sellise lähenemise aluseks on hüpotees, et spordiga seotud organisatoorsed struktuurid mõjutavad riikides spordi rahastamisskeeme. Selle tulemusena jaotati kaksteist uuritud riiki kolme suurde rühma, lähtudes nende spordiorganisatsioonide tsentraliseerituse tasemest. Esimesse rühma kuulusid föderaalne ja kogukondliku spordisüsteemiga riigid: Saksamaa, Šveits, Belgia (flaami ja prantsuse kogukonnad) ning Suurbritannia. Seitse riiki kuulusid suhteliselt detsentraliseeritud spordiorganisatsioonidega rühma: Taani, Soome, Prantsusmaa, Itaalia, Portugal, Hispaania ja Rootsi. Kolmandasse rühma jäi ainult üks riik – Ungari, kus spordikorraldus oli aastal 1990 veel suhteliselt tsentraliseeritud, ehkki olid alanud ka esimesed detsentraliseerimispüüded.

Uuringuga kogutud ja töödeldud andmed spordi rahastamise kohta põhinevad kaheteistkümnel statistikatablelil (Andreff 1994). Uuringu põhjal võib täheldada järgmisi põhilisi fakte:

a) Keskvalitsuse eelarvekulutused spordile algavad 38,4 miljonist OJP dollarist Šveitsis ja 47 miljonist Rootsis ja küünivad 1066 miljonini Itaalias ning 1333 miljonini Prantsusmaal. Näib, et föderaalne ja kogukondliku spordikorraldusega riigid, välja arvatud Suurbritannia, eraldavad spordile riigi poolt vähem kui 200 miljonit OJP dollarit.

b) Kohalike omavalitsuste spordieelarve algab 31 OJP dollarist Ungaris ja 224,3 miljonist Portugalis ning küünib 5767,9 miljonini Saksamaal ja 4334,5 miljonini Prantsusmaal.

c) Eraettevõtlusest, eeskätt sponsorluse, reklaami ja teleülekannete õiguste kaudu sporti suunduvad vahendid algavad 24,5 miljonist OJP dollarist Flaami-Belgias ja 26,8 miljonist Ungaris ning küünivad 1026,2 miljonini Itaalias.

d) Leibkondade kulutused spordile algavad 89,1 miljonist OJP dollarist Ungaris ja 467,4 miljonist Taanis ning küünivad 9434,9 miljonini Itaalias, 13035,8 miljonini Suurbritannias ja 14954,3 miljonini Saksamaal. Vastavalt leibkondade kulutustele jagunevad riigid kahte rühma:

- riigid, kus leibkonnad kulutavad üle 7 miljardi OJP dollari ning kus sporditarvetele ja -teenustele on suur turg: Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Hispaania, Šveits ja Suurbritannia;
- riigid, kus leibkondade kulutused spordile on alla 2 miljardi OJP dollari ehk siis majanduslikus ja turu mõttes väiksemad riigid: Belgia, Taani, Soome, Portugal ja Rootsi.

(Ungari oli aastal 1990 veel erijuhtum. Seal kulutasid leibkonnad spordi tarbimisele vähem kui 100 miljonit OJP dollarit ning seda võib seletada Ungari üleminekuperioodist tingitud majanduskriisiga.)

Tabel 3

Euroopa riikide spordi rahastamise allikad (1990)

(mln USD 1990. aasta hindades USD ostujõu pariteedi alusel)

Riik	Riigieelarvest	Kohalikud omavalitsused	Ettevõtted	Kodumajapidamised	Hasartmängust	Vaba-tahtlik sektor	KOKKU
Belgia (flaami)	121,0	368,9	24,5	1 115,3	n.d. ¹	172,9	1 802,6
Belgia (prantsuse)	130,1	170,0	n.d.	606,1	26,9	79,9	1 013,0

¹ Pole andmeid.

Taani	52,5	274,6	46,4	467,4	n.d.	562,9	1 403,8
Soome	76,2	432,7	81,3	1 163,2	93,0	390,8	2 237,2
Prantsusmaa	1 333,0	4 334,5	665,1	8 542,6	6 499,5	1 804,1	23 178,8
Saksamaa	119,8	5 767,9	828,3	14 954,3	190,2	1 630,4	23 490,9
Ungari	56,8	31,0	10,7	89,1	5,0	n.d.	192,6
Itaalia	1 066,0	1 421,7	1 025,5	9 434,9	3 826,5	2 127,5	18 902,1
Portugal	191,1	224,3	81,2	704,9	56,4	78,9	1 336,8
Hispaania	309,2	992,9	n.d.	8 101,8	n.d.	507,9	9 911,8
Rootsi	47,0	425,8	357,7	1 258,4	424,0	1 505,3	4 018,2
Šveits	38,4	463,9	246,9	8 144,3	255,4	n.d.	9 148,9
Suurbritannia	132,1	2 486,8	835,8	13 035,8	5 366,0	335,8	22 192,3

Allikas: Andreff 1994

Kui vaatleme spordi rahastamise struktuuri, siis näeme, et spordile riigieelarvest laekuvate vahendite osakaal algab 0,4% Šveitsis ja 0,6% Saksamaal ning küünib 8,9% Prantsusmaal ja 9,9% Portugalis (Ungarit arvestamata). Kohalike omavalitsuste eelarveosa jääb vahemikku 5,2% Šveitsis või 11% Itaalias kuni 29,5% Prantsusmaal või 32,5% Taanis. Ettevõtlusest laekuvate summade osakaal algab 2,8% Šveitsis ja 3,8% Saksamaal ning küünib 17,1% Rootsis ja 42% Portugalis. Leibkondade kulutustest laekuvate summade osakaal algab 36,5% Portugalis või 55,6% Taanis ning küünib 79,1% Suurbritannias ja 91,6% Šveitsis.

Tabel 4

Spordi rahastamise allikad¹ Euroopas (1990)

(protsentides)

	Kesk- valitsus ²	Kohalikud oma- valitsused	Avalik sektor kokku	Ette- võtted ³	Kodumaja- pidamised ⁴	Era- sektor kokku
Ungari	30,2	16,6	46,8	5,7	47,5	53,2
Taani	6,3	32,5	38,8	5,6	55,6	61,2
Prantsusmaa	8,9	29,5	38,4	4,5	57,1	61,6
Soome	4,3	24,7	29,0	4,8	66,2	71,0
Saksamaa	0,6	26,6	27,2	3,8	69,0	72,8
Rootsi	2,2	20,4	22,6	17,1	60,3	77,4
Portugal	9,9	11,6	21,5	42,0	36,5	78,5
Itaalia	8,2	11,0	19,2	7,9	72,9	80,8
Suurbritannia	0,8	15,1	15,9	5,0	79,1	84,1

¹ Protsendid on arvestatud identifitseeritud allikate põhjal, mis ei pruugi olla osade riikide puhul adekvaatne.

² Sisaldab ka kõikide ministeeriumide spordi osa eelarves.

³ Sponsorlus ja teleülekandeõiguste müügist saadud raha.

⁴ Sisaldab ka spordivarustust ja -teenuseid.

Šveits	0,4	5,2	5,6	2,8	91,6	94,4
--------	-----	-----	-----	-----	------	------

Allikas: Andreff 1994

Kokkuvõtlikult öeldes on vaadeldud riikide seas Ungari, Portugal ja Prantsusmaa need riigid, kus keskvalitsuse panus spordi rahastamisse on suhteliselt suur. Kolmes Skandinaavia riigis ja Saksamaal tuleb küllaltki suur osa spordile eraldatud rahadest kohalikelt omavalitsustelt. Portugali ja Rootsit iseloomustab ettevõtlusest spordile laekuvate summade suhteliselt suur osakaal. Šveitsis, Suurbritannias ja Itaalias laekub suhteliselt palju vahendeid spordile leibkondadelt. Võib täheldada, et Lääne-Euroopas on leibkondadelt laekuvate summade osakaal kõigi riikide puhul suurem kui ettevõtlusest saadavad finantsid. Seega on huvitav märkida, et Euroopa spordi rahastamise nn “privatiseerimine” on suures osas tingitud leibkondade tarbimisest ja märksa vähemal määral ettevõtete panusest. Seega on leibkondade kulutused suurim spordi tuluallikas, millele järgneb rahastamine kohalike omavalitsuste poolt. Võrreldes nende kahe allikaga jääb keskvalitsuse eelarvest ja ettevõtlusest laekuvate summade osakaal sageli üsna väikeseks. Eraisikutelt laekuvate rahade osakaal on kõige väiksem sotsialistlikust süsteemist tulnud riikides (Ungari) ning kõige suurem nendes turumajandusega riikides, kus profispordil on suur kaal – Saksamaa, Suurbritannia ja Itaalia (Andreff, Nys 1997). Nagu 1990. aasta andmete põhjal võib eeldada, olid Ungari ettevõtted seoses ümberkorraldustega suurtes majandusraskustes ning neil ei olnud erilisi võimalusi spordi rahastamiseks.

Kirjeldatud tunnuste kogumit võiks nimetada Lääne-Euroopa spordi rahastamismudeliks, mis erineb Ameerika mudelist, kus suurimad spordi rahastajad on eraettevõtted (televisioon, sponsorlus, eraomandis olevad spordiklubid jne), ning kunagiste kommunistlike riikide riiklikust spordi rahastamismudelist (Andreff 1997).

4.2.3. Põhilised erinevused ja nende põhjused

Võib väita, et Lääne-Euroopas valitseb põhimõtteliselt detsentraliseeritud mudel, kus spordi rahastamine ja juhtimine toetuvad üha enam osalejate (ja pealtvaatajate) ning kohalike otsustajate tihedatele suhetele. Suure panuse sporti annab ka vabatahtlikule tööle kulutatud aeg, ehkki see panus ei ole rahaline. Selle panuse hindamine sõltub

suures osas meetodist, mille abil see rahalisse vääringsusse ümber arvestatakse. Kuid sõltumata meetodist võib öelda, et Taanis ja Rootsis on vabatahtliku töö panus suurem kui riigiorganite rahaline panus. Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal ja Hispaanias on vabatahtlike töö roll väiksem, kuid kõigis vaadeldud riikides, välja arvatud Prantsuse-Belgia, Ungari ja Portugal, on see siiski märksa suurem kui riigieelarvest laekuvate vahendite panus. Sellegipoolest võime järeldada, et Lääne-Euroopa mudelis on vabatahtlik töö üks spordile laekuvate ressursside põhilisi komponente.

Selleks, et arvutada välja spordikaupade ja -teenuste kogumaht, arvestamata spordirajatise, on liidetud järgmised näitajad: riigi spordikaupade tootmismah, ettevõtete sponsorlus, telekompaniide poolt ostetud ülekandeõigused, teised sporditeenused, mida pakutakse leibkondadele, arvestamata spordiklubide liikmemakse ning kulutusi ennustustele ja kihlvedudele. Ainult mõned vaadeldud riigid suutsid esitada selles valdkonnas ülevaatlikke andmed, seega ei ole arvud võrreldavad. Spordikaupade turu maht algab 117,3 miljonist OJP dollarist Ungaris ja 396,3 miljonist Taanis ning küünib 11264,7 miljonini Saksamaal ja 9507,5 miljonini Suurbritannias. Suurteks spordikaupade turgudeks loetakse turud, mille maht ületab 5 miljardit OJP dollarit: Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia ja Suurbritannia. Spordikaupade turu osakaal SKP-st on väikseim Taanis (0,26%) ja suurim Portugalis (1,61%). Üks põhjus, miks spordikaupade turu osakaal selles riigis on sedavõrd kõrge, võib peituda asjaolus, et mitmed välisriikide spordirõivaste ja kaupade tootjad on oma tootmise sinna üle viinud.

Tabel 5

Spordituru kogumaht ja SKP (1990)

(mln USD)

	Spordituru kogumaht (S)	SKP	S/SKP %
Belgia	1 015,0	219 262,0	0,46%
Taani	396,3	149 252,0	0,27%
Soome	881,0	155 652,0	0,57%
Prantsusmaa	7 502,7	1 356 850,0	0,55%
Saksamaa	11 264,7	1 695 319,0	0,66%
Ungari	117,3	31 290,0	0,37%
Itaalia	5 810,7	1 242 348,0	0,47%
Portugal	1 096,7	67 865,0	1,62%
Hispaania	7 151,3	560 250,0	1,28%
Šveits	740,5	256 472,0	0,29%

Suurbritannia	9 507,5	1 113 077,0	0,85%
----------------------	---------	-------------	-------

Allikas: Andreff (1994)

Veel raskem on infot hankida spordikaupade ekspordi ja impordi kohta. Vaadeldud riikide seas oli kõige suurem eksportija Itaalia, kelle spordirõivaste ja jalatsite väliskaubanduses valitseb suur ülejääk, samas kui spordivahendite väliskaubandus on defitsiidis. Vaadeldud riikidest kõige suuremad spordikaupade importijad on Saksamaa, Suurbritannia ja Prantsusmaa, kelle spordikaupade väliskaubanduse defitsiit on vastavalt 1065,2 miljonit OJP dollarit, 544,6 OJP dollarit ja 535,9 miljonit OJP dollarit. Aastal 1990 olid Euroopa neli kõige suuremat turgu spordivahendite osas Suurbritannia (6575 miljonit OJP dollarit), Saksamaa (2284 miljonit OJP dollarit), Itaalia (2012 miljonit OJP dollarit) ja Prantsusmaa (1916 OJP dollarit). Võrdluseks võib öelda, et aastal 1989 oli vastava turu maht Ameerika Ühendriikides 37537 miljonit dollarit. Sellegipoolest iseloomustavad ka Lääne-Euroopa spordi majandusmudelit dünaamilised ja suured spordikaupade turud koos juba kirjeldatud rahastamisskeemiga, kuigi riigiti leidub ka mitmeid kohalikke erinevusi. Põhilised erinevused peituvad riikide spordikorralduses, mõnedes spordi rahastamise erisustes ja erinevates sportlikes tegevustes, mida rahastatakse.

Avaliku sektori organitelt (keskvalitsuselt ja kohalikelt omavalitsustelt) laekuvate summade osa spordi rahastamises aastal 1990 oli vahemikus 16% kuni 40% (välja arvatud Šveits). Prantsusmaal (38,4%) ja Taanis (38,8%) oli see osalus suhteliselt sarnane avaliku sektori osalusele Ungaris (46,8%). Erasektori-poolse rahastamise osakaal oli suur nendes turumajandusega riikides, kus on suur profispordi osakaal, näiteks Saksamaa, Suurbritannia, Itaalia, Rootsi, Šveits ja vähemal määral ka Prantsusmaa (Andreff, Nys, 1997). Šveits on erijuhtum, kus 94,4% spordile eraldatud summadest pärineb erasektorist. Esmapilgul näib, nagu oleks Šveitsi puhul tegemist ameerikaliku rahastamismudeliga, kuigi tegelikult on tegemist küllaltki suurte erinevustega, kuna valdav osa rahast laekub spordile tarbijate taskust (91,6%), mitte aga telekanalilt, sponsoritelt ja ettevõtetelt. Kui välja arvata Rootsi ja Portugal, on ettevõtete osa spordi rahastamises sarnane nii Ungaris (5,7%) kui ka Lääne-Euroopas (vahemikus 2,8% Šveitsis kuni 7,9% Itaalias).

4.2.4. Millele raha kulutatakse?

Veel üks Euroopa uuringu eesmärk (Andreff 1994) oli näidata, millist spordiga tegelemist igas riigis kogutud vahenditest rahastatakse. Spordi defineerimisega seotud metodoloogiliste probleemide tõttu jaotati vaadeldud riigid kahte suurde kategooriasse: 1) riigid, mis lähtusid spordiharrastuse määratlemisel piiravatest kriteeriumidest nagu kestvus, intensiivsus või sagedus (Ungari, Itaalia, Portugal ja Hispaania) ning riigid, mille spordiharrastuse määratlus oli laiem ja põhines harrastajate endi hinnangutel (Belgia, Taani, Soome, Rootsi, Šveits ja Suurbritannia). Prantsusmaa ja Saksamaa peavad arvestust mõlema definitsiooni alusel.

Olles mõõtnud spordile tehtavad kulutused ja registreerinud teatavad erinevused kaheteistkümne riigi vahel, tekib kohe küsimus: “Millele seda raha siis kulutatakse?” Tuleb möönda, et spordi rahade alla mahuvad väga erinevad vahendid – mõned on seotud leibkondade tarbimise või ettevõtete reklaamiinvesteeringutega, teised on otsesed rahaülekanded, kuid vaatamata mitmekesisusele, on kõik need vahendid siiski suunatud sporti. Seetõttu on põhjendatud ka küsimus sellest, milline on spordile tehtavate kulutuste ja spordiga tegelevate inimeste hulga vahekord. Kahjuks ei toonud uurimus välja mingeid selgeid seoseid. Sellegipoolest võib täheldada, et piiravat sportimise definitsiooni kasutavate riikide seas on vaid üks, kus kulutuste tase ja osalusprotsent on mõlemad madalad – selleks on Ungari. Teistes ranget osaluse definitsiooni kasutavates riikides on suhteliselt suured kulutused ja suhteliselt väike osalusprotsent. Laiemat osaluse definitsiooni kasutavate riikide seas võib täheldada kahte tüüpi riike: riigid, millel on suured kulutused ja kõrge osalusprotsent (Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Šveits ja Suurbritannia), ning teisalt riigid, millel on väikesed kulutused, aga kõrge osalusprotsent (Taani ja Rootsi). Esimesse gruppi kuuluvad riigid, kus sportlikud vaba aja veetmise võimalused on laialt levinud. Teise gruppi kuuluvates riikides näivad spordile tehtavad kulutused olevat kõige efektiivsemad. Need riigid, Taani ja Rootsi, on välja töötanud programmid, mis peavad spordi kõigile kättesaadavaks tegema.

Tabel 6

Spordi finantseerimine ja harrastus

Riigid kitsa spordi definitsiooniga	Riigid laia spordi definitsiooniga
-------------------------------------	------------------------------------

	Finantseerimine/ SKP	Harrastus		Finantseerimine/ SKP	Harrastus
Prantsusmaa	1,09	47,7	Belgia (flaami)	1,08	76,7
Saksamaa	1,25	39,0	Belgia (prantsuse)	1,08	39,0
Ungari	0,67	20,8	Taani	0,56	60,0
Itaalia	1,06	22,0	Soome	1,70	82,0
Portugal	1,77	27,0	Prantsusmaa	1,09	73,9
Hispaania	1,68	35,0	Saksamaa	1,25	69,0
			Rootsi	0,96	54,0
			Šveits	3,37	74,0
			Suurbritannia	1,56	65,0

Allikas: Andreff (1994)

Kirjeldatud riikidevahelistest erinevustest piisab, et teha järgmine järeldus: see, mida me nimetasime spordi rahastamise Lääne-Euroopa mudeliks, on pigem üldine tendents, mis sisaldab ka mitmeid variatsioone erinevate riikide lõikes.

4.2.5. Takistused andmete kättesaadavuses ja ebaühtluses

Järgnevalt tuleks peatuda mitmesugustel takistustel, mis on raskendanud Euroopas uuringute korraldamist, ning püüda välja töötada paremat metodoloogiat. Kui alustada spordile eraldatavatest riigieelarvelistest vahenditest, siis siintoodud näite puhul (Andreff 1994) ei sisalda need sageli riigi poolt toetatud spordirajatistele tehtud kulutusi, kuna mõnes riigis ei olnud võimalik saada vastavaid andmeid ning teisel oli võimalik leida vaid spordirajatistele tehtud kogukulutused (avalik sektor ja erasektor kokku). Riigi osalus kõigis spordile eraldavates summates kipub tõenäoliselt pigem langema, ehkki kõigis uuritud riikides annavad suure panuse spordirajatiste finantseerimisse kohalikud omavalitused. Kuid ainult mõnes riigis sisaldavad kohaliku omavalitsuse eraldiste all ära toodud summad näiteks kehalise kasvatuses õpetajate palkasid. Ettevõtete sponsorluse kohta saadud arvud on sageli vaid ligikaudsed hinnangud ning mõnikord sisaldavad need ka muid spordiga seotud reklaamikulusid, samas kui tööandjate poolt töötajatele organiseeritud sportlike tegevuste rahaline väärtus on paljude riikide puhul teadmata või üksnes osaliselt hinnatav. Teleülekannete õiguste eest makstud summasid puudutavad andmed katavad sageli vaid suurte telekanalite poolt tehtud kulutusi. Leibkondade puhul on spordikaupade ja -teenuste tarbimist puudutavad andmed küll ammendavad, kuid palju vähem on teada ennustamisele ja kihlvedudele kulutatud summadest.

Suureks probleemiks on sporti suunatud vahendite jaotumise vähene läbipaistvus. Vahendite jagamist erinevate spordiga seotud organite ja tegevuste vahel pole sisuliselt võimalik analüüsida. Kui alaliitude käsutuses olevad summad on suhteliselt hästi teada, siis klubide ja seltside rahastamise kohta on märksa vähem andmeid. Seni on õnnestunud teada saada ainult avaliku sektori poolt eraldatav summa spordirajatistele ja tippspordile, mis on mõlemal puhul suhteliselt eksitav. Ilmselt esineb erinevates riikides erineval määral ka kommertslike spordirajatiste rahastamist erasektori poolt, kuid need summad ei ole ekspertidele teada. Kogutud andmeid pole võimalik võrrelda, kuna erinevad riigid määratlevad erinevalt tippporti. Kõige vähem ülevaatlikud on andmed, mis puudutavad spordiürituste rahastamist. Ekspertidele on hästi teada, et sellekohased andmed hõlmavad erinevates riikides väga erinevaid rahasaajate gruppe ning sageli ei ole nende andmete kogujatel piisavalt teadmisi spordi taga peituvatest varjatud huvidest ega nendest organitest, kelleni need vahendid lõpuks jõuavad. Ekspertidel ei ole õnnestunud kindlaks teha, kas taoline läbipaistvuse puudumine on tahtmatu või on selle taga majanduslikud motiivid nagu näiteks maksuküsimused, subsiidiumide taotlemine, majanduspettused jne.

Tulevikus tuleb lahendada ka üldisemaid metodoloogilisi probleeme. Vabatahtlike töö kaudu sporti jõudvate ressursside suhtelist osakaalu saab hinnata üksnes siis, kui lugeda kokku vabatahtlike arv ning arvestada nende tööpanus enam vähem korrektselt ümber rahalisse vääringusse. Erinevad riigid kasutavad selles osas erinevaid lahendusi (arvestuse aluseks võetakse miinimumpalk või keskmine palk, eratundide maksumus vms), mis mõistagi mõjutab tugevalt ka tulemusi. Euroopa ekspertide statistiliste testide põhjal võib öelda, et mõnes riigis loendatakse vabatahtlikke kahekordselt, mistõttu nende andmed pole usaldusväärsed. Teisalt alahindab Euroopa uuring spordi üldist mõju majandusele, eeskätt spordisektori ja sellest väljapoole jäävate majandus- ja kaubandusharude vastastikuseid seoseid. Uuringutes ei ole kõrvaldatud erinevate riikide erinevast rahvaarvust tulenevaid erinevusi, kuna rahastamisnumbreid ei arvestatud ümber ühe inimese kohta eraldatud summadeks. Selle tulemusena võib mitmeid saadud tulemusi pidada kaheldavateks või vähemalt tuleks nendesse suhtuda ettevaatusega. Seega tuleb ka järeldusse, et Lääne-Euroopas valitseb spordi rahastamises detsentraliseeritud mudel, suhtuda ettevaatlikult.

Kõike seda arvestades võib Euroopa uuringu põhilisteks tulemusteks pidada järgnevaid metodoloogilisi soovitusi:

- suurendada igast riigist kogutavate andmete üksikasjalikkust ja mahtu;
- vähendada selliste küsimuste arvu, millel pole statistiliselt töödeldavat vastust;
- parandada andmete kvaliteeti, leides täpsemaid arvandmeid ning andes andmete aluseks olevatele majanduse ja spordi kategooriatele kogu Euroopas kehtiva ühtse definitsiooni.

1995. aasta augustis Rahvusvahelise Statistikainstituudi poolt Pekingis kokku kutsutud kohtumisel arutati maailma spordivaldkonna klassifitseerimise küsimust (Andreff 1996). Liigseks optimismiks pole siiski põhjust. Need, kes on kokku puutunud Euroopa uuringu käigus üles kerkinud metodoloogiliste probleemidega, teavad juba, kui suured on need raskused, mis takistavad ühtse klassifikatsiooni loomist (Andreff 1994).

4.2.6. Uued tendentsid spordi rahastamises

Alates aastast 1990 on mitmetes Euroopa riikides hakanud tekkima spordi rahastamises uued tendentsid. Riigieelarveliste vahendite osakaal reeglina enam ei kasva reeglina ning võib isegi langeda. Näiteks Prantsusmaal on Noorsoo- ja Spordiministeeriumi eelarve kahanenud tasemelt 0,22% riigieelarvest aastal 1992 tasemele 0,19% riigieelarvest aastal 1996, samas kui erasektori poolt sporti suunatud summad on veidi kasvanud (Andreff, Nys 1997). Mitmetes riikides, eeskätt Skandinaavias ja Prantsusmaal, on hakatud lähemalt piirama ka kohalikelt omavalitsustelt spordile laekuvaid summasid, mis seni moodustasid lõviosa avalikust sektorist sporti suunatud rahast. Näiteks Prantsusmaal on omavalitsustel aastast 1999 keelatud rahastada selliseid spordiorganisatsioone, mis tegelevad äritegevuse ja kasumi teenimisega, kui ei suudeta näidata, et see aitab kaasa kohalikule majandusarengule. Lisaks keelavad Rooma lepingu artiklid 92 ja 93 sellised toetused, mis võivad anda kellelegi konkurentsieeliseid. Need artiklid rakendatakse tulevikus tõenäoliselt ka kasumit toovate tippspordialade kohta. Seega ei saa eeldada, et avaliku sektori osakaal spordi rahastamises kasvab järgmisel aastakümnel sama kiiresti nagu see on kasvanud möödunud aastakümnetel.

Selle tulemusena satub spordi rahastamine lähitulevikus valiku ette. See võib kaasata senisest suuremal määral erasektori vahendeid või tuleb muuta spordi rahastamismooduseid ja -allikaid. Probleem peitub selles, et iga rahastamisallikas lähtub rahastamisel oma loogikast (Andreff 1995). Riigi kulutuste eesmärk on avalike huvide kaitse ja üldise heaolu tagamine kogu rahvale. Sarnane loogika võib kehtida ka kohalike omavalitsuste puhul, kui nad toetavad kohaliku tasandi sporti. Kuid viimasel on kümnel-viieteistkümmel aastal kohalikul tasandil tekkinud kaks uut põhjendust. Kohalikud elanikud, kes maksavad kohalikke makse, tunnevad üha kasvavat huvi kohalike eelarvekulutuste vastu ning nõuavad, et kulutatud raha eest loodaks neile maksimaalseid hüvesid. Seetõttu peavad kohalikud omavalitsused spordi toetamisel varasemast rohkem mõtlema sellele, milliseid majanduslikke ja sotsiaalseid eeliseid iga konkreetne kulutus kohalike elanike jaoks kaasa toob. Mõned omavalitsused on rakendanud isegi veelgi majanduskesksemat loogikat. Näiteks kasutab omavalitsus sporti selleks, et parandada, reklaamida ja müüa oma linna imidžit ning ühtlasi meelitada kohale turiste, äri- ja tööstustegevust. Seega lähtuvad kohalikud võimud samadest majanduslikest argumentidest, mis on iseloomulikud spordiäri seotud eraettevõtetele, sponsoritele ja telekanalitele. Nende jaoks on kõige olulisem investeeringu tasuvus.

Ning viimaks näib, et ka spordiharrastajate ja leibkondade mõtlemine on viimastel aastatel muutunud. Võrreldes kahe või kolme aastakümne taguse ajaga, käituvad nad nüüd rohkem nagu ärikliendid, mitte enam nagu vabatahtlikud töötajad. Tänapäeva spordiharrastaja tarbib varasemast märksa rohkem spordikaupu ja teenuseid ning see tendents süveneb sedavõrd, kuivõrd avaliku sektori toetus spordile väheneb ning spordiga hakatakse tegelema väljaspool alaliite, klubisid ja muid spordiorganisatsioone. Selle tõttu tekivad uued spordi rahastamise moodused ja finantseerimisallikate struktuur muutub. Tõenäoliselt hakkab senisest rohkem raha tulema erasektorist.

Seni on veel lahtine, kuidas spordiorganisatsioonid nendele muudatustele reageerivad. On väidetud (Andreff 1995), et spordiorganisatsioonid suudavad säilitada oma ühiskondliku mõju ja eraettevõtlust tasakaalustava funktsiooni üksnes siis, kui nad muudavad oma tegevuse loogikat ja käitumist. Senisest rohkem tuleb ise tegeleda enese rahastamise, juhtimise, oma tööülesannete täitmise ja enese harimisega ning suurendada

tuleb organisatsioonide võimet valmistada spordiharrastajaid ette tulevaseks tööks (spordiklubid ja alaliidud peaks andma rohkem kutseharidust). Võimalik, et just sel moel suudavad spordiorganisatsioonid vältida täielikku sattumist kasumit taotlevate organisatsioonide haardesse.

4.3. Euroopa profispordi rahastamismudel

Aastal 1995 langetas Euroopa Kohus seoses Bosmani juhtumiga otsuse, et mängijate üleminekusüsteem ja meeskonnas mängivate võõrmängijate arvu piiramine kujutavad endast Rooma lepingu rikkumist. Enne seda otsust ei olnud mängijatel vabadust liikuda ühest meeskonnast teise, kuna üleminek sai toimuda ainult juhul, kui kaks klubi leppisid kokku üleminekusummas. See liikumispirang hoidis mängijate palgad madalal. Bosmani reeglga muudeti ka 3+2 süsteemi, mis võimaldas riigi meistrivõistlustel osalevas meeskonnas mängida ainult kolmel välismängijal ning lisaks veel kahel välismängijal, kes olid selles riigis pausideta mänginud viis aastat.

See otsus põhjustas dramaatilisi muudatusi Euroopa spordiäris, eelkõige jalgpallis, jäähokis, korvpallis ja ragbis. Bosmani reegel sarnaneb 1975. aastal Ameerika Ühendriikides langetatud otsusele, mis andis vabaagendiks saamise võimaluse pesapalluritele.

Kuigi Euroopa spordisüsteemi rahastamises olid muutused alanud juba enne Bosmani otsust, kiirendas mängijate tööturu piirangute kaotamine neid muudatusi veelgi. Et mõista Euroopa profispordi rahastamismudelite arengut, tuleb kirjeldada ja võrrelda nelja mudelit:

- 1) Euroopa amatöörspord;
- 2) Euroopa traditsiooniline profispord;
- 3) Euroopa kaasaegne profispord;
- 4) Ameerika mudel.

4.3.1. Amatöörspordi mudel

Klubide rahastamises toimunud muutused Euroopas on kõige vähem mõjutanud amatöörspordi. Amatöörspordiklubi sissetulekud peegeldavad selle põhieesmärki, milleks on koondada liikmeid, kes on huvitatud spordiga tegelemisest. Klubi eesmärk on inimestele puhkusevõimaluste loomine ja noorte sportlaste arendamine. Nende klubide majandusliku toimetuleku aluseks on liikmemaksud ja eraisikute annetused.

Sõltuvalt spordisündmuste tasemest võib amatöörklubi teenida tulu ka piletimüügist. Piletimüügi osakaal tuludes võib kasvada märkimisväärselt, kui klubi esindusvõistkond osaleb kõrgliigas. Seega võib mõne amatöörklubi sissetulek piletimüügist moodustada kuni kaks kolmandikku klubi tuludest ning sel juhul hakkab amatöörklubi struktuur meenutama juba profiklubi struktuuri. Tüüpiline amatöörklubi teenib raha ka staadioni müügiletide rendilt, parkimistasudelt, laatade ja tantsuõhtute korraldamiselt ning klubi sümboolikat kandvate kaupade müügist. Kõrgel tasemel võistlevad amatöörklubid võivad raha teenida ka väljast tulevalt reklaamilt ja sponsorluselt.

Euroopa amatöörspordi rahanduslik struktuur ei ole viimase põlvkonna jooksul kuigi palju muutunud. Amatöörklubid saavad jätkuvalt suurema osa oma finantsidest (liikmemaksud, annetused, toetused, piletimüük) kohalikest allikatest.

4.3.2. Traditsiooniline profispordi mudel

Kogu 20. sajandi vältel on Euroopa profispordi põhiliseks sissetulekuallikaks olnud piletimüük staadionitel. Mõnes riigis (Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia) said klubid toetust ka keskvalitsuselt, kohalikelt omavalitsustelt ja ettevõtetelt. Aja jooksul kasvasid reklaamist laekuvad summad ning 1960-ndatel ja 1970-ndatel aastatel kasvas oluliselt ettevõtete sponsorluse maht, kuna firmad tahtsid oma publikut, imidžit, tuntust ja müüki tihedamalt konkreetse klubiga siduda. Ettevõtted toetasid (aga ei omanud) klubisid ka siis, kui klubid said samal ajal toetust kohalikelt omavalitsustelt. Enamasti toetasid ettevõtted geograafiliselt lähedal asetsevaid klubisid, näiteks Fiat ja Juventus Torinos, Philips ja PSV Eindhovenis, Peugeot ja FC Sochaux Sochaux-Montbéliard'is.

Ülal kirjeldatud rahastamismudeli võiks seega kokku võtta märksõnadega “pealtvaatajad-toetused-sponsorid-omavalitsus” (PTSO). Sarnane mudel on pikka aega

valitsenud kõigis Euroopa riikides. Riikides, kus avaliku sektori toetused profiklubidele on keelatud, kaetakse sellest tekkiv vahe eraisikute annetuste ja liikmemaksudega.

Ehkki teleülekannete müügiõigustest saadud summad ilmusid Briti kriketiklubide eelarvetesse aastal 1978 ja Prantsuse jalgpalliklubide tuludesse aastatel 1980-1981, ei olnud televisioon klubide jaoks veel kuigi oluline tuluallikas. See lihtsalt ei ühtinud profiliigade ja -klubide tegevusstrateegiaga. Näiteks aastal 1967 keeldus Briti jalgpalli meistriliiga BBC ettepanekust, mille kohaselt telekompanii oleks maksnud miljon naela liiga mängude otseülekannete näitamise õiguse eest. Liigad ja klubid kartsid, et televisiooni otseülekanded vähendavad staadionile tuleva publiku hulka ning seega ka nende põhilist tuluallikat. Kuna telekompaniide vahel puudus konkurents, ei oleks ülekannete ainuõiguste eest saadav tasu klubidele kompenseerinud piletimüügist laekuvate tulude vähenemist.

4.3.3. Kaasaegne profispordi mudel

Suurem osa Euroopa profiklubidest ei järgi enam vana PTSO mudeli rahastamisstruktuuri. 1980-ndatel ja eriti 1990-ndatel on klubidele tekkinud uued tuluallikad ja vanade allikate tähtsus on kahanenud.

Riikides, kus avaliku sektori toetused profispordile ei olnud seni keelatud, on nende maht vähenenud. Reklaamist ja sponsorlusest saadavate vahendite osakaal on jalgpallis püsinud viimase 15 aasta jooksul ühtlaselt 20-25% tasemel. Reklaami ja sponsorluse osakaal on mõnevõrra suurem korvpallis, mis muutus Euroopas profispordiks mõnevõrra hiljem.

Ent kui PTSO mudel enam ei kehti, millised on siis profispordi uued rahaallikad? Aastatel 1997-98 tõusis mitmete suurte Euroopa klubide tuludes olulisele kohale teleülekannete õiguste müük. Televisiooni suhteline tähtsus kasvab ka teistel spordialadel. Televisioon on muutunud või peagi muutumas põhiliseks profispordi tuluallikaks.

Televisiooni esilekerkimist võib seletada sellega, et meediakompaniide omavaheline konkurents on kasvanud. Kui kunagi tegutses riikides vaid üks avalik telejaam, siis nüüd tegutseb hulgaliselt avalikke ja erakanaleid, mille vahelt valida. Profiliigadel ja -

klubidel on tekkinud soodus võimalus sellest konkurentsist kasu lõigata, nõudes telekompaniidelt ülekandeõiguste eest rohkem raha. See on tingitud Euroopa meediatööstuse, eeskätt telekanalite erastamisest ja piirangute kaotamisest, nii et ühel avalikul kanalil ei ole enam ainuõigust spordiülekannete edastamisele.

Televisioon annab Euroopa profispordi rahastamisse aina suureneva panuse ning tulevikus võib see kasv veelgi jätkuda. Seda tendentsi toetab suhteliselt väheköllastunud Euroopa turg ning samuti spordi muutumine rahvusvahelisemaks (Andreff 1989). Televisiooni jaoks on kõige huvipakkuvamad just need Euroopa või maailma tasemel spordisündmused, mis äratavad võimalikult laialdast huvi.

Ettevõtjate ja suurfirmade tungimine spordiärisse on käivitanud kaks olulist muutust. Esiteks on klubide juhtimine antud professionaalsete administraatorite hoolde, mis enamasti (kuigi mitte alati) toob kaasa rahalise stabiilsuse. Teiseks muutuseks on asjaolu, et vajaduse korral suudavad need uued investorid leida klubide jaoks täiendavaid vahendeid, et soodustada klubide kasvu ja muuta neid konkurentsivõimelisemaks. Uued klubiomanikud on huvitatud sellest, et kõik klubi tegevused (spordisündmuste reklaamimine, staadionirajatiste haldamine, teleõiguste omamine, sümboolika müük) oleks liidetud üheks tervikuks ja toetaks suurfirma tegevuse teisi valdkondi.

Spordi ja äri vahel võib seega välja kujuneda vastastikku kasulik koostöö. Näiteks on klubid juba ammustest aegadest tegelenud oma sümboolika müümisega. Kuid neil polnud ressursse suuremahuliste turunduskampaaniate läbiviimiseks. Nüüd tegelevad sellega valdkonna spetsialistid, kes on suurendanud klubi sümboolikat kandvate kaupade hulka ning reklaamivad neid kaupu senisest suurematel aladel.

Veel üheks uue mudeli tunnuseks on klubide selgem jagunemine andekate sportlaste ettevalmistajateks ja nende kasutajateks. Mõned klubid püüavad suurendada oma investeeringute tasuvust sellega, et annavad välja väärtpabereid ja laenavad pankadelt raha. Teised klubid on rahaküsimustes konservatiivsemad, kuid püüavad ära kasutada rikkamate klubide nõudlust andekate sportlaste järele ning on hakanud rikkamaid klubisid varustama andekate noorsportlastega.

Euroopa profiklubid on maailmas eeskäijad ka osakute müügis. 1998.-1999. aasta hooajal läks börsile 33 jalgpalliklubi kuuest riigist: 22 Suurbritanniast, 6 Taanist, 2 Portugalist ning Itaaliast, Hollandist ja Šveitsist igauhest üks. 22 Briti klubi börsiväärtus on täna 1,8 miljardit dollarit.

Niisiis, kokkuvõtlikult toetub uus mudel neljale sambale: “meedia-suurfirmad-sümboolika müük-aktsiaturud”. Lisaks on uues mudelis kadunud varasem kohustuslik seos profiklubi, ülekandeõigusi omava telekompanii, klubisse investeerinud ettevõtte ja platsil olevate mängijate päritolu vahel. Seega on profispordi rahastamine vähemalt Euroopa tasandil globaliseerunud. Seega võib seda mudelit lühidalt tähistada MSSAG.

4.3.4. Ameerika profispordi mudel

Veel üks erilaadne mudel toimib Põhja-Ameerika spordiliigades (pesapall, ameerika jalgpall, korvpall ja hoki). Selle mudeli tähtsus tuleb hästi välja, kui seda võrrelda Euroopa mudelitega, kuna mitmeid MSSAG mudeli tunnuseid võib leida ka Ameerika Ühendriikides.

Nii Euroopas kui Ameerikas on spordiliigad ühissettevõtted, mida võib vaadelda nii ühe üksuse kui kartellina. Kõigil klubidel on eraldi omanikud, kellel on õigus määrata hindu, turustada mängude ülekandeõigusi ning rakendada erinevaid strateegiaid teiste klubidega konkureerimiseks. (Sellest süsteemist erineb jalgpalliliiga, mille omanikud on moodustanud sündikaadi, mis jagab mängijad erinevate klubide vahel, et klubide tase oleks enam-vähem ühtlane ja mängud seega vaatajale huvipakkuvad.) Ameerika süsteemile on iseloomulik noormängijate värbamiskorraldus. Eelmise hooaja halvimate tulemustega meeskond saab õiguse värvata uuel hooajal esimesena endale sobiv noormängija ja nii edasi, kuni parimate tulemustega meeskonnani, kes on värbamisjärjekorras viimane.

Lisaks värbamissüsteemile toimub Ameerikas ühiselt, liiga vahendusel, ka frantsiisipiirkondade ja teleülekannete õiguste jaotamine. Veel üheks liigade turundustöö võtmeaspektiks on litsentside müük tootjatele ja tarnijatele. Ameerikas on suur turg mitmesugustele spordiga seotud toodetele nagu kollektsioneerimiskaardid, rõivad ja suveniirid. Liigade “ametlikud” joogid, krediitkaardid, lennufirmad jne on

võimsad turundusvahendid, mille omandamise eest on sponsorid nõus maksma kõrget hinda.

Ameerika spordiliigad on reeglina kodumaised. Ainsaks liigade rahvusvaheliseks aspektiks on asjaolu, et pesapalli-, korvpalli- ja hokiliigades osalevad ka Kanada klubid. Euroopa liigades seevastu võistlevad tippmeeskonnad nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt (Hoehn, Szymanski, 1999). Euroopa liigade eripäraks on meeskondade üleviimine kõrgemasse või madalamasse divisjoni, lähtudes meeskonna võitukaotuste suhtest. See tähendab, et suurel hulgal võite kogunud meeskond võib järgmisel hooajal mängida kõrgemas divisjonis, samas kui pidevalt kaotav meeskond langeb nõrgemasse seltskonda. Ameerika liigade koosseis muutub ainult siis, kui lisatakse mõni uus klubi või mõni senine klubi kolib teise linna. Samuti on võimalik, et klubi läheb pankrotti, mistõttu ta langeb liigast välja. Majanduslikel põhjustel võivad tegevuse lõpetada terved liigad. Ajaloos on pankrotte ette tulnud suhteliselt sageli, kuid viimastel aastal on neid esinenud harva (Quirk, Fort 1992).

Ameerika tüüpi suletud liiga potentsiaalseks eeliseks on võimalus jaotada tulud võrdselt kõigi meeskondade vahel, et klubide majanduslik tase oleks võrdsem. Selle parimaks näiteks on ameerika jalgpall, kus kõik üleriiklikelt kanalitelt laekuvad summad jagatakse meeskondade vahel võrdselt. Staadionite piletimüügi tulust saab 60% kodumeeskond ja 40% külalismeeskond.

Põhja-Ameerikast saadud empiirilised andmed viitavad, et seal taotlevad klubid eelkõige kasumit, samas kui Euroopas mängib kasum väiksemat rolli (Cairns, Jennett, Sloane 1986). Lisaks on Ameerikas tekkinud Euroopas suhteliselt vähetuntud palgapiirangud, mis peavad kaitsma klubisid olukorras, kus mängijad saavad tööturul osaleda vabaagentidena. Korvpallis kehtestati esindusmeeskonna palgapiirangud hooajal 1984-85 ning ameerika jalgpall järgis seda eeskujuga aastal 1994. Aastal 1995 kehtestati noormängijate palgapiirang hokis (Staudohar 1999). Aastatel 1999-2000 kehtestati korvpallis palgapiirang ka üksikmängijate töötasule.

Sarnaselt Euroopaga on ka USA-s tööalased suhted rangelt reguleeritud. Vastu on võetud hulgaliselt töösuhteid ja monopolide teket reguleerivaid seadusi, mis mõjutavad tugevalt ka sporti, kuigi nii Euroopa kui USA valitsused rakendavad reeglina

mittesekkumise poliitikat, andes spordikartellidele *de facto* immuunsuse konkurentsireeglite suhtes (Cairns, Jennett, Sloane 1986).

Võiks eeldada, et vabamajandust propageerivas Ameerikas ei saa spordimeeskonnad riigilt toetusi. Ning tõepoolest ei saa meeskonnad riigilt otseseid toetusi, kuid see-eest kehtivad neile helled maksusoodustused. Spordiklubid on ainsad ettevõtluse vormid, kellel on võimalus näidata bilansis inimressursi amortiseerumist, et vähendada makstavat tulumaksu. Veelgi olulisemad on hüvitised, mida antakse näiteks kohalike omavalitsuste poolt ehitatud staadionite näol, et motiveerida meeskondi jääma antud piirkonda või meelitada mujalt ligi uusi meeskondi (Noll, Zimbalist 1999). Võistkondadel on õigus kasutada omavalitsuse poolt ehitatud staadionirajatisi tasuta või väikese tasu eest ning lisaks saavad nad hinnaalandusi ning õiguse jätta endale osa parkimistuludest, loožikohtade müügist ja muudest staadioniga seotud tuludest. Kohalike spordihuviliste kartus oma meeskond kaotada võimaldab omanikel omavalitsustele öelda: "Ehitage meile uus staadion või me kolime teise linna."

Üheks oluliseks USA mudeli tunnuseks, mida Euroopas seni pole kuigivõrd esinenud, on kollektiivlepingud. Võistkondade mängijad koonduvad ametiühingutesse, mis peavad läbirääkimisi kõigi antud liiga mängijate nimel. Spordist laekuvate tulude jagamise üle peetavad vaidlused on toonud kaasa mitmeid streike ja vallandamisi, mis tihti on takistanud mängude pidamist ka hooaja sees.

Lisaks toimuvad klubi ja mängija vahel ka individuaalsed palgaläbirääkimised, kus mängijat esindab tavaliselt tema agent. Individuaalsete läbirääkimiste protsess sarnaneb Euroopa samalaadse protsessiga, kuigi Ameerika mängijate lepingud on tavaliselt üksikasjalikumad ja pikemate tähtaegadega (Hoehn, Szymanski 1999). Kuigi ka Euroopas on peetud kollektiivläbirääkimisi sportlaste töötasu, -aja ja tingimuste üle, ei ole nende läbirääkimistega enamasti kaasnenud tööseisakuid. Seetõttu on Euroopas vaja läinud ka vähem vahendajaid, kes aitaksid sportlaste ja klubide töövaidlusi lahendada. Kuid koos majanduspiruka kasvamisega võib ka Euroopas oodata tööalaste vaidluste arvu kasvamist.

Ameerika profimeeskondade kalduvust sagedastele töövaidlustele võib seletada vabaagentide süsteemiga, mis tekkis seal umbes 20 aastat enne Euroopa Bosmani

juhtumit. Vabaagendi süsteem on Ameerika liigade mängijatele toonud tohutut majanduslikku kasu, kuna nende palgataseme paneb paika turg, mitte üks monopoolne tööandja. Kuid teisalt on see pannud klubidele, kes tahavad hankida häid mängijaid ja võita mängu, täiendava majandusliku koorma, mis on eriti tuntav väiksemates linnades, kus kapitali on vähem.

Ameerika ja Euroopa mudelite kõige suuremad sarnasused peituvad meedia rollis. Ameerika spordi tulud teleõiguste müügist on meeletult kasvanud. Vabaagendi süsteem on olnud põhiline tegur mängijate palgatõusu taga, kuid selle palgatõusu põhiliseks ressursiks on olnud televisioonilt laekuvad rahad.

4.3.5. Euroopa mudelite rahandusstrateegiad

Üleminek PTSO mudelilt MSSAG mudelile tähendab esmapilgul tähelepanu suundumist kvantitatiivsetelt muutujatelt kvalitatiivsetele muutujatele. Kui klubide eesmärk on saada võimalikult suurt tulu piletimüügist, põhinevad klubide otsused suhteliselt lihtsatel kaalutlustel – paigutada pealtvaatajad tihedamalt staadionile, suurendada hooajapileti omanike arvu ning pidada rohkem mängu. Selle põhjuseks on asjaolu, et piletihindu pole võimalik lõpmatult tõsta ilma publikut kaotamata. Piletihindade alandamise strateegia, millega on tahetud meelitada staadionitele rohkem pealtvaatajaid, ei ole osutunud edukaks, kuna piletihind mõjutab spordipubliku käitumist suhteliselt vähesel määral (Andreff 1981). Rohkem kui piletihinnad mõjutavad publiku tulekut staadionitele kvalitatiivsed muutujad nagu staadioni mugavus ja parkimisvõimalused. Kui staadion kuulub kohalikule omavalitsusele, peab klubi, kes tahab publikut juurde meelitada, taotlema toetust staadionirajatiste täiustamiseks ning kui staadion kuulub klubile, peab klubi leidma vajalikud vahendid kapitaliturult. MSSAG mudel toetab just seda viimast võimalust.

Lepingud telekompaniidega meelitavad klubi juurde sponsoreid, kes omakorda suurendavad telejaamade tulusid, mistõttu telekompaniid on valmis maksma klubile või liigale suuremaid summasid. Need summad sõltuvad meediaturul valitsevatest tingimustest (Bourg, Gouguet 1998). Näiteks kui üks monopoolses seisus olev liiga müüb õigusi mitmele konkureerivale telekanalile, on teleõiguste hind märksa kõrgem kui siis, kui monopoolne telekompanii peab läbirääkimisi mitmete konkureerivate

liigade või klubidega. See viimane olukord valitses Euroopa profispordis kuni 1980-ndate aastate alguseni.

Ettevõtjate ja firmajuhtide sisenemine sporditurule on muutnud strateegiliselt oluliseks klubi aktive väärtuse. MSSAG mudelis püüab klubi suurendada oma tulu mitte ainult piletimüügi, vaid ka televisiooni, kaubanduse ja kapitaliturgude abil. See mudel võimaldab klubidel müüa palju suuremal hulgal erinevaid tooteid ja teenuseid. Klubi jaoks pole niivõrd olulised kvantitatiivsed muutujad nagu emiteeritud aktsiate või aktsionäride arv, vaid kvalitatiivsed muutujad nagu aktsia väärtus ning aktsionäridele jagatavate dividendide suurus – see aga sõltub klubi tegevuse kasumlikkusest, võiduprotsendist ja mainest.

4.3.6. Muutuste põhjused

Enne 1980-ndaid aastaid allusid Euroopa riikide majandused palju tugevamale valitsustepoolsele kontrollile, mistõttu avaliku sektori osalus spordiäris oli laialt levinud. Kuid globaliseerumine ja turgude avanemine ei jätnud mõjutamata ka spordisektorit (Andreff 1996). Selle loogiliseks tagajärjeks on mõnede profiklubide muutumine aktsiaseltsideks ning nende ümberorienteerumine kasumi teenimisele.

Võitudele orienteeritud klubid (Kesenne 1996) vajavad tiptasemel mängijaid ning seda nõudlust teravdab mängijate tööturu piirangute puudumine (erinevalt näiteks USA noormängijate värbamise ja palgapiiirangute süsteemidest). Enne Bosmani reegli kehtestamist oli ainsaks piiranguks võõrmängijate arvu piiramine Euroopa võistkondades. Seega ei suutnud klubid rahuldada oma nõudlust tippmängijate järele, mis tekitas siseturul pingeid. Parimad kodumaised mängijad olid selle liigse nõudluse tõttu üle hinnatud. See jällegi oli koormaks klubide eelarvele, mille sissetulekud PTSO mudeli korral olid suhteliselt piiratud. Seega ei ole üllatav, et paljud Euroopa klubid jäid miinustesse.

PTSO mudelis oleks rahaliste probleemide lahenduseks mängude arvu suurendamine, et tõsta piletimüügist saadavaid tulusid ning meelitada ligi rohkem toetusi ja sponsoreid. Kuid pikas perspektiivis halvendab see lahendus mängu kvaliteeti ning avaliku sektori ja erasektori võime klubisid toetada ei ole piiramatult.

Üks võimalus kriisist pääseda oleks dramaatiline stabiliseerimisprogramm, mis keelaks tippmängijate ostmise. Teine võimalus klubi jaoks oleks taanduda madalamasse divisjoni. Ent klubidele kõige sobivam lahendus oleks uute rahastamismeetodite leidmine. Seda võimalust pakubki MSSAG mudel ning paljud klubid on valinud just selle lahenduse. Uutest allikatest saadud raha on vähendanud mitmete klubide eelarvekitsikust, samas kui Bosmani reeglist tingitud mängijateturu avanemine on andnud tähtmängijatele rahvusvahelise liikumisvabaduse, nii et nad saavad suunduda klubidesse, mis rakendavad uut rahastamismudelit.

Neid klubisid, mis on jäänud truuks PTSO mudelile, ähvardab oht jääda veel suurematesse miinustesse või saada kõrvale tõrjutud kõige kasulikumatest spordisündmustest. Tundub, et just sellist tehingut arutati seoses plaanidega moodustada Euroopa jalgpalli superliiga, kus oleks osalenud suured klubid, kes on juba üle läinud MSSAG mudelile. Kui superliiga idee teostuks, jääks väiksemate klubide pärusmaaks osalemine riigi meistrivõistlustel. Selliste väiksemate klubide rahastamisstruktuur oleks lähedane PTSO mudelile või alles üle minemas MSSAG mudelile.

4.3.7. MSSAG mudeli puudused

Kuigi võib eeldada, et eelolevatel aastatel levib MSSAG mudel üha laiemalt, on sellel ka mitmed puudused.

Esiteks probleem, mis on laialt levinud ka ameerika pesapallis – rikaste klubide domineerimine.

Teiseks probleem, mis on samalaadne ka Ameerikas – televisioon on võtnud spordi üle üha suuremat kontrolli. Täna otsustab paljugi televisioon (ja reklaamiraha), millised alad pääsevad eetrisse, kus ja kuidas võistlusi pidada, kes võivad võistelda ning mis peab toimuma võistluste ümber.

Kolmandaks – üha kasvav korruptsioon Euroopa profispordis, eriti jalgpallis tulude varjamisest kuni ebaseaduslike tehinguteni.

Need näited on ilmselt vaid jäämäe tipp, mis viitab, et MSSAG mudel vajaks tugevamat valitsustepoolset reguleerimist. Teisalt on mõned nendest probleemidest esile kerkinud

ka USA-s, kus süüdlaste suhtes rakendavad sanktsioone liigad ise. Nii pesapallis, ameerika jalgpallis kui korvpallis on käivitatud dopinguvastased programmid. Liigad on aktiivselt tegelenud ebaseaduslike kihlvedude ohjamisega ning on käitunud otsustavalt nende mängijate ja treeneritega, kes reeglite vastu on eksinud.

Samuti nagu ameeriklased, hakkavad ka eurooplased avastama suurt raha liigutava spordi varjukülgi. Rikkad saavad rikkamaks, täna ongi maailma rikkaim spordiklubi eurooplaste Manchester United, mille ülemaailmse majandusvõrgu väärtus on 1,6 miljardit dollarit (Sports Illustrated 2000).

Samal ajal kannatab mängukorralduse ja mängude enda puhtus. Plusspooleks on loomulikult see, et spordihuvilistele pakutakse rohkem mängu, uhkemaid staadione, rohkem teleülekandeid ja suuremal hulgal võistkondadega seotud kaubaartikleid. Sellegipoolest on palju konservatiive, kes pole nõus spordi muutumisega rahvusvaheliseks ning tahaksid tagasi pöörduda vanadesse aegadesse, mil sporti juhiti kohalikul tasandil ning sportlased olid ausad ja viisakad inimesed. Kui vähemalt tippvõistluste osas ei ole enam ilmselt võimalik kella tagasi keerata.

4.3.8. Lõppmärkused

Eelnevalt vaatesime ja võrdlesime nelja spordi rahastamismudelit: 1) Euroopa amatöörspord, 2) Euroopa profisport (traditsiooniline), 3) Euroopa profisport (kaasaegne) ja 4) Ameerika sport. Euroopa amatöörspordi mudel on jäänud ajas suhteliselt muutumatuks ning püsib sellisena ilmselt ka tulevikus. See jääb oluliseks elemendiks Euroopa spordi rahastamises, sest aeg-ajalt osalevad ka amatööorklubid tippvõistlustel. Lisaks hoiab amatöörspordi elujõulisena kohalikest entusiastidest lähtuv rahastamine ning see on inimestele oluliseks võimaluseks tegelda tervisespordiga.

Olulised on just erinevused profispordi mudelites, kus toimub üleminek traditsiooniliselt mudelilt kaasaegsele. Kaasaegne mudel (MSSAG) asetab vähem rõhku piletimüügile, toetustele ja sponsoritele ning kujundab klubid pigem ümber ettevõteteks, mis püüavad müüa võimalikult palju sümbolikat, teenida raha teleõigustelt ning suurendada klubi aktsiate väärtust. Traditsioonilist (PTSO) mudelit kasutavad klubid

satuvad üha suurema majandusliku surve alla ning nende võime võistelda tippklubidega üha kahaneb.

Ameerika mudel pakub huvi, kuna sellel on mitmeid sarnasusi Euroopas tekkiva mudeliga. Nende hulgast torkavad silma eeskätt kaks arengut. Neist üks on 1995. aasta Bosmani juhtum, mis muudab teatud mängijad, kes pole lepinguga seotud, vabaagentideks. Bosmani reegel võimaldab esmakordselt liikuda mängijatel ühest klubist teise ning vähendab klubide kontrolli mängijate üle, mille tõttu mängijate palgad olid madalad ja lepingud suhteliselt lühiajalised. Bosmani reegli mõju on sisuliselt sarnane mõjule, mis järgnes USA-s 1975. aastal vastu võetud otsusele, millega pesapalluritel lubati esmakordselt saada vabaagentideks. Vabaagentide süsteemi muudeti hiljem kollektiivlääbirääkimistel pesapalliklubide omanike ja mängijate ametiühingu vahel selliselt, et enne vabaagendiks saamist peab mängija kuus aastat ootama. Sarnased lepped kehtivad ka ameerika jalgpallis, korvpallis ja hokis. Vabaagentide süsteemi majanduslik mõju Ameerika profispordile avaldus koheselt ja dramaatiliselt, kergitades mängijate palgad kujuteldamatule tasemele.

See palgatõus sai võimalikuks tänu televisioonilt laekuvatele rahadele ning televisioon suurendab ka Euroopas klubide ja mängijate sissetulekuid. Kuna turul olevad rahasummad kasvavad kindlasti ka edaspidi, muutuvad Euroopa juhtivad klubid (eriti jalgpallis) nii majanduses kui palliplatsil üha domineerivamaks.

4.4. Tänapäeva spordi rahastamine spordieetika valguses

Spordi ja raha vahel valitsevad ammused ja paratamatud suhted. Seda seost pole võimalik varjata ka Coubertini ideaalide valguses, mida sageli täielikult ei mõisteta.

4.4.1. Sissejuhatus

Juba antiikolümpiate ajal nõudis spordiürituste korraldamine nii inimressursse kui rahalisi vahendeid. Kui sporditakse võistlemise eesmärgil, pakub sport vaatamängu, mille korraldamine nõuab raha ning mis võib korraldajatele tuua suuri tulusid. Ka spordi harrastamine on muutunud tarbimiseks, millega kaasnevad kulutused spordirõivastele, spordivahenditele ja transpordile. Eriti kehtib see spordirajatiste puhul, mis peavad

palkama töölisi nende rajatiste hooldamiseks ja turvamiseks, samuti vabas õhus või maal harrastatavate spordialade puhul (Andreff, 1992; Andreff and Nys, 1997; Andreff and Weber, 1995).

See, et spordis ringleb raha, millega aidatakse kaasa spordiharrastuse arendamisele ja vaatamängude korraldamisele, ei ole ebanormaalne ega ebamoraalne. Lisaks avab sport turu mitmesugustele elujõulistele majandusharudele. Spordi vaatamängude rahastamise vastu on huvi tundnud äriettevõtted, pangad, ühingud ja meediakanalid. Lisaks elukutselistele sportlastele teenivad spordiga raha ka mitmesugused kõrvalharud (meedia, kaubandus, reklaamitööstus, sponsorlus). Nende tendentside tõttu on spordiorganisatsioonid (klubid, liigad, alaliidud) muutmas oma algseid mittetulunduslikke eesmärke, nii et neist saavad kasumile orienteeritud ühingud ja mõnikord ka aktsiaettevõtted. Ameerika profispordi mudeli eeskujul hakkab sport kui vaatemäng üha enam järgima puhtmajanduslikku loogikat. 1990-ndatel aastatel on need trendid ka Euroopas tugevalt arenenud. Iga aastaga muutub spordis tähtsamaks otsene (aktsiad) ja kaudne (pangalaenu) finantseerimine.

Ent kui spordis hakkab kehtima majandusloogika, kasvavad ka spordi ja raha suhetest lähtuvad eetilised ohud. Kui rahateenimine kõigi vahenditega muutub põhieesmärgiks, on lubatud kõik vahendid, mis aitavad kaasa võitude saavutamisele. Võidud hakkavad raha sisse tooma nii otseselt (auhinnarahad) kui kaudselt (reklaamirahad, teleülekannete õigused, sponsorlepingud). Kui sporti hakkavad juhtima majandus- ja turuseadused, tõuseb kiiresti tõenäosus, et spordis ilmnevad mõõdutundetu rahahimu, pettused, surve sportlastele, doping, tulemuste võltsimine ja varjamine ning vahel isegi sportlaste enneaegne surm. Kuid kas see tähendab, et kõigi nende profispordis üha sagedamini ilmnevate väärastumiste süüdlane on tõesti ainult raha? Kaugeltki mitte.

Majandusloogika ja spordi ausa võistluse põhimõtete konfliktis tuleb viimase säilitamiseks kehtestada kahekordseid regulatsioone, millest ühed püüavad ohjata spordiorganisatsioonide kontrollimatut rahahimu ning teised kontrollivad, et sporti investeerivad suurfirmad käituksid seaduste piires. Vastasel korral võib raha võim lõppkokkuvõttes hävitada ka spordi kui vaatemängu kommertsliku väärtuse ning kahjustada ka massispordi harrastamist.

Spordi kasvava kommertsistumisega silmitsi seisev spordieetika ise on mitmetahuline nähtus. Ühelt poolt põhineb see sporti reguleerivatel ettekirjutustel, mis peavad tagama, et kõik osalejad järgiksid samu reegleid ja austaksid väljakul ausa mängu põhimõtteid, nii et säiliks sporditulemuste ennustamatus, mida enamasti peetakse spordivõistluste usaldatavuse alustalaks. Sellest aspektist vaadates ei tohiks spordi kommertsistumine rikkuda spordis kehtivaid reegleid.

Teiselt poolt viitab spordieetika moraaliväärtuste süsteemile, mille alla kuuluvad võitlusvaim, aus mäng, tervislikud eluviisid, dopingust hoidumine, soorituse tehnilise ja esteetilise ilu poole püüdlemine, inimeste võrdsuse ja sõpruse taotlemine (vähemalt mänguväljakul), seltskondlik ajaveetmine, eneseületamine jne. Sellest aspektist puudutab spordieetika rohkem inimekäitumise loogikat ning on rahaküsimustes suhteliselt ükskõikne või vähemalt pole liialt kasuahne. Sellest lähtuvalt ei tohiks suurima võimaliku kasumi taotlemine spordis mingil juhul ohtu seada sportlikku võitlusvaimu või spordi ükskõikset suhtumist rahaküsimustesse.

4.4.2. Raha sporditegemise teenistuses

Suure osa spordiga tegelemisest hõlmavad puhkusena kasutatavad rahvasportlikud tegevused, millele jääb kaugeks nii sport kui vaatemäng aga ka majandusliku kasu taotlemine. Loomulikult on ka lõbu pärast sportimiseks vaja teatud määral raha (mis tuleb osavõtjate endi taskust või ka muudest allikatest), kuid selles kontekstis on raha spordi teenistuses. Selles vallas spordile laekuvad vahendid pärinevad valdavalt leibkondade eelarvetest.

Rahvaspordi rahastamine on enamikus Euroopa riikides suhteliselt sarnane. Erandiks on siin ühelt poolt Šveits ja teiselt poolt need riigid, kus sporti on pikka aega juhtinud riiklikud spordisüsteemid. Euroopa Nõukogu juures läbi viidud uuringu kohaselt kulutavad Euroopa riigid spordile 0,56% kuni 3,47% SKP-st ning suurimaks rahaallikaks on erasektor (sealhulgas leibkonnad). Sellegipoolest on selles mudelis küllalt suur ka avaliku sektori, eeskätt kohalike omavalitsuste panus. Spordi rahastamine ettevõtete poolt ameerikaliku mudeli järgi on kõikjal Euroopas piiratud.

Ent mida rohkem imbub sport läbi turumajandusest ja hakkab sõltuma erasektori rahast, seda suurema tõenäosusega jõuab sporti tundmatutest allikatest pärinev raha, mis hakkab sporti kõrvale kallutama selle eetilistest eesmärkidest. Koos kasvavate summadega kasvavad ka ahvatlused, millega kaasneb pettuste oht ning vahendite suunamine aladele, mis on juba niigi rikkad. Erasektorist lähtuvate summade kasv kõigutab ka rahvaspordi alusstruktuure, eeskätt alaliite ja klubisid. Üha enam hakatakse teineteisest eristama rahvasporti ja vaatemängulist profisporti. Sellega kaasneb kasvav huvi sponsorite poolt korraldatavate uute ja paralleelsete võistluste loomise vastu ning alaliitude poolt korraldatud võistluste tähtsuse vähenemine. Alaliidud on sellele reageerinud püüetega hoida endale need tulud, mis saadakse enda poolt korraldatud võistlustelt. Samuti on alaliidud hakanud rõhutama, et rahvaspordi ja alaliitude üks põhieesmärk on leida ja trenida tippsportlasi.

Mõnedes väiksema professionaalsuse tasemega alaliitudes on läbipaistmatu raha sissevool põhjustanud seaduserikkumistest tingitud kriise (Barberi 1998). Nende tendentside tõttu on ühelt poolt jõutud arvamusele, et ka alaliidud peavad muutuma professionaalsemaks. Teised leiavad, et vajalik on kolmekordne reform: alaliitude esimeeste kohad tuleb muuta palgaliseks, et vältida ebaseaduslikke makseid; tuleb moodustada komitee, kellele alaliidu esimees annaks vastust puudujääkide eest; ärialane tegevus tuleb lahutada spordivaatemängudest ja rahvaspordist. Igal juhul on spordi kommertsialiseerumine ja selles ringlevad suured summad tekitanud vajaduse moderniseerida spordijuhtide elukutset. Ilma selleta jääb püsima tõsine oht, et mõned spordijuhid käituvad oportunistlikult, taktitult või ebaausalt. Kannatajaks sellistel puhkudel on aga spordieetika.

4.4.3. Spordivaatemängud raha teenistuses

Sport kui vaatemäng hakkas tõeliselt arenema pärast I maailmasõda (Bourg 1996) ning see pani aluse uuele spordi rahastamise vormile – pealtvaatajad hakkasid maksma raha, et pääseda vaatama kõrgel tasemel spordisündmusi (Andreff 1981). Spordi kajastamine trükimeedias, raadios ja pärast 1936. aasta Berliini olümpiamänge ka televisioonis on veelgi lisanud spordi rahastamise vorme – tsiteerimisõigused, ülekandeõigused ning õigused piltide ja logode kasutamisele. Lisaks tekkis koos esimeste globaliseerumise

märkidega ka spordi muutumine majanduslikult rahvusvaheliseks (Andreff 1988, 1989), mis lõi tihedad ja püsivad suhted spordivaatemängude, tööstuse, kaubanduse ja rahanduse vahel. Sellest alates pakkusid spordivaatemängud seniolematuid reklaamivõimalusi ning võimalusi äärmiselt kasumlike teenuste osutamiseks. Kui esialgu rahastasid sporti põhiliselt osalised ise, hiljem pealtvaatajad, siis nüüd on spordi põhilisteks rahastajateks saanud ettevõtted, sponsorid ja telekompaniid.

Telekanalid pühendavad spordisündmustele üha rohkem eetriaega. Kuid vaatamata regulatsioonidele, toob telekanalite vaheline konkurents raha juurde valdavalt ühtedele ja samadele eelistatud spordialadele. Kuna kanalid peavad üksteist üle pakkuma, töötavad spordi teleülekanded kahjumiga, kuid telekompaniid peavad nende programmide näitamist vajalikuks, et säilitada oma mainet ja näidata, et nad ei ole valmis loovutama oma turuosa konkurentidele. See olukord vajab paremat reguleerimist, kuna kasumijahi tõttu on hakatud käivitama uusi tasulisi teleprogramme, mille avamist soodustab ka digitaaltelevisiooni levik. Seetõttu võib juhtuda, et järgmisi jalgpalli maailmameistrivõistlusi näevad ainult osad televaatajad ning kõigi mängude vaatamise võimalus on ainult satelliitkanalite tellijatel.

Sellega seotud telepubliku eeldatav killustumine on ärevaks teinud reklaamiagentuurid ja sponsorid, kes kardavad, et spordisündmuste reklaamiefektiivsus kahaneb, kui neid saab jälgida ainult piiratud hulk vaatajaid. Teisalt on reklaamiagentuurid ja sponsorid hädavajalikud profispordi rahastamiseks. Kuna spordisündmused pakuvad ülemaailmset huvi, loodavad nendest korraga kasu lõigata nii reklaamiagendid, sponsorid kui ka telekompaniid. Seega, kui telekompaniid üritavad spordisündmuste ülekandeid privatiseerida, ähvardab see vähendada sponsorite kasumeid, nii et nad võivad piirata spordi kasutamisest reklaamivahendina. Sponsorite eesmärk ei ole ainult näha ülekande ajal ekraanil oma brandi/kaubamärki/logo, vaid nad tahavad, et nende tooteid või teenuseid kasutataks nende spordisündmustega seotud kontekstis või keskkonnas (Bordes 1992). Nende arengute tagajärjeks on kasvav ja raskesti reguleeritav konkurents sponsorite ja telekompaniide vahel. Sellegipoolest on reguleerimine vajalik, vastasel korral hävitab konkurents televaatajate huvi spordi vastu. Praegu püüavadki telekompaniid ja reklaamiagentuurid kokku leppida, et ühiselt kontrollida

spordietendusi ja spordiäri. Reklaamiagendid ei lase meediakompaniidel end turult välja tõrjuda.

Suurte majandushuvide tungimine sporti toob kaasa mitmeid ohte. Eelkõige valitseb oht, et sport rakendatakse raha teenistusse ja mitte vastupidi. Alahinnata ega eirata ei saa ka ohtu, et profisport väljub alaliitude süsteemist (Musso 1998) ja seega eraldub rahvaspordist, mis omakorda vähendab selle atraktiivsust vaatamänguna ja piletimüügitulusid. Teiseks ja veel ilmsemaks ohuks on meedia ja sponsorite kontroll spordi rahastamise ja võib-olla ka selle korraldusliku külje üle, mille tõttu alaliidud kaotavad oma võimu ning mida kunagine ROK-i liige, prints Alexandre de Merode on nimetanud “lubamatuks spordijuhtimise usurpeerimiseks”.

Vähemalt Euroopas toimuvad spordisündmuste ümber sageli finantslahingud, kus puuduvad reeglid ja vahekohtunikud, kuna neist sündmustest on saanud telekompaniide kommertstoode, mis toob hiigelkasumeid ja meelitab ligi ärimehi ja vahendajaid. Suurimaks eesmärgiks on võita ning olla televisioonis nähtaval, et teenida raha (Maitrot 1995). Need eesmärgid toovad spordile kaasa mitmeid kõrvalnähte, mis seavad kahtluse alla osapoolte moraalitunde. Lisaks võivad need kõrvalnähud kahjustada spordisaavutuste tõsiseltvõetavust, vähendades seeläbi spordisündmuste atraktiivsust publiku jaoks ja seega ka nende kasumlikkust. Kui sport ei ole enam tõsiseltvõetav, ei pruugi pangad, meedia, sponsorid ja rahandusgrupid enam sellesse investeerida.

Esimene ja esmapilgul kõige kergem kõrvalnäht on spordi enda funktsioneerimise häirumine. Kuni see pole liialt suur ega nähtav ning on propaganda ja moevoolude poolt tasandatav, ei kahjusta see veel spordi usaldusväärsust. Kuid teisalt on selliste pisimuudatuste kuhjumine ohuks spordi atraktiivsusele ja publikuarvudele. Sellised häired on eeskätt seotud meedia ja majandushuvide sekkumisega sporditegemisse. Seetõttu:

- kohendatakse sündmuste ajakava vastavalt telepubliku vajadustele;
- muudetakse olümpiamängude programmi vastavalt meediafirmade soovidele;
- matšide korraldus (poolajad ja veerandajad) allub üha enam reklaamitööstuse nõudmistele;

- spordialade reegleid muudetakse, et muuta neid meediasõbralikumaks (n kohese väljalangemise reegel vibuspordis, uued võrkpallireeglid);
- luuakse uusi võistlusalasid (n suusatamises), mis arvatakse olevat pealtvaatajasõbralikumad;
- rajad muudetakse raskemaks, et suurendada spordisaavutuste dramaatilisust (tõusude arvu ja kilometraaži suurendamine rattaspordis);
- telekompaniid valivad aja, millal toimub otsustav tiitlimatš (poksis);
- telejaamad koostavad spordisündmuste hierarhia, eelistades suurima vaatajaskonna ja reklaamipotentsiaaliga alasid;
- televisioon korraldab näidisvõistlusi ja demonstratsioonesinemisi, kus puudub ametlikele võistlustele omane võistlusmoment;
- majandushuvid mõjutavad sporditegemist ja -taktikat (Bourg 1994; Hourcade 1986).

Spordieetika ei jää sellest kahjustamata. Eeskirju ei mõjuta mõnikord enam spordireeglid, vaid majandushuvid. Spordisponsorlus on pikka aega suutnud kõrvale põigelda seadustest, mis keelustavad tubaka- ja alkoholireklaami. Osad riigid, kus tubaka- ja alkoholireklaam keelustatud, on teinud spordivõistlustele erandeid (vormel 1), sest mitmete tööstusharude (turism, reklaam jne) saadud kahju võistluste ärajäämisest on olnud väga suur.

Võitjale osaks langev raha ja meedia tähelepanu on varjutanud ausa mängu reeglid ja lugupidamise vastase suhtes, pannes sportlasi unustama mängureegleid ja muutes spordivõistluse brutaalseks ja ebaausaks lahinguks saagi pärast (Nys 1994). Vägivalla lubamine väljakul kannab selle üle ka tribüünidele, kus pealtvaatajate kokkupõrked võivad mõnel juhul lõppeda isegi surmaga (Heyselis aastal 1985 ja Sheffieldis aastal 1989). Trikke, mida kasutatakse eeliste saamiseks, ei jõua siinkohal üles lugeda (käega värava löömine jalgpallis, jalgratturite kokkupõrked, vormel 1 sõitudel toimuvad õnnetused jne). Kõige tõsisemad väärted pannakse aga toime väljaspool võistlust ning nendeks on oma soorituse parandamine kunstlike vahenditega, eriti süstemaatiline

dopingutarvitamine, narkootikumide kasutamine või meedia, sponsorite ja korraldajate poolt sportlastele avaldatav surve.

Dopingu kasutamine spordis pole uus nähtus. Kui mängus on suured rahasummad, tuleb suur hulk vahendeid pühendada ka dopinguainetega seotud teadusuuringuteks. Kolmkümmend aastat on arstid ja farmakoloogid tegelenud sellega, et luua uusi dopinguaineid ja -meetodeid. Igal aastal lisatakse keelatud ainete nimekirja uusi aineid (Andreff 1985; Yonnet 1998). Dopingu tehtavad kulutused üha suurenevad ning osaliselt rahastatakse neid ka võitudelt ja osalemiselt teenitud summadest. Doping tõepoolest parandab sportlaste sooritust ning suurendab seeläbi ka sissetulekuid, mistõttu liberaalne, konkurentsivõimeline ja enesekeskne ühiskond talub seda või isegi soosib selle tarvitamist. Teisest küljest aga muudab doping tulemused ebaausaks (eetiline probleem) ning ennekõike kahjustab see sportlaste tervist pikemas perspektiivis. Dopingu põhjustatud haigused, ületöötamisest tingitud vigastused ning isegi mõnede tippsportlaste enneaegne surm ja sportlaste keskmise eluea lühenemine peaks andma mõtlemisainet ennetavate regulatsioonide vajalikkuse üle. Regulatsioonidega tuleks tõkestada raha suunamist uute dopinguainete väljatöötamisele, pikendada võistluspause (n lühendada võistluskalendrit) ning tõhustada võistlusväliste dopinguproovide võtmist.

Majandushuvide viimane kõrvalnäht tekitab kõige enam rahutust ning samas on seda kõige raskem teaduslike või empiiriliste vahenditega tõestada. See on spordi suundumine otsese seaduserikkumise teele. Kui seda suudetaks tõestada, ähvardab see hävitada kogu praeguse Euroopa profispordi süsteemi ning sundida spordist lahkuma ausa kapitali. Sporti tungiv korruptsioon, ebaseaduslike ülekandetasude maksmine ja rahapesu võib lõplikult hävitada spordi kui tulutoova ärivaldkonna ning kaotada ausate investorite huvi spordi vastu. Korruptsioon spordis ei ole midagi uut, kuid uus on püüd (ja ahvatlus) kinnistada ebaausus otse spordi aluste külge.

4.4.4. Kokkuvõte: spordieetika ja majandusloogika

Spordieetika toetub kahele alusele. Esiteks eeldab see, et spordireeglid toimivad korrektselt ja võistlusi peetakse ausalt ja reeglipäraselt, ning teiseks nõuab eetika, et säiliks sportlik vaimsus koos oma väärtuste süsteemiga. Raha tungimine sporti on

hakanud mitmel moel spordireegleid muutma ja moonutama. Rahvusvahelise Olümpiakomitee ja ning rahvusvaheliste ja riiklike alaliitude regulatiivne roll on järjest taandunud (sageli ülemaailmset huvi omavate) ettevõtete, pankade ja rahandusgruppide majandusargumentide ees. Arvestades vaadeldud trendidega spordisündmuste rahastamises, tuleb rahvusvaheliste regulatsioonide kehtestamisele mõelda juba täna. Mõistagi peavad ROK ja alaliidud kaitsma spordireeglite puutumatust, kuid meil pole olemas rahvusvahelise spordiministri, ülemaailmse ringhäälingunõukogu, maailma spordinõukogu ega maailma spordieetika komitee institutsioone. Sellegipoolest tuleb midagi ette võtta ka rahvusvahelisel tasandil või vähemalt riikide rahvusvahelise koostöö kaudu. Mõned viimase aja algatused näivad viivat õiges suunas. Nendeks on näiteks ROK-i põhikirja muutmine, et välistada liikmete tulevase korruptsioonijuhtumeid, kui linnad kandideerivad õigusele korraldada olümpiamänge. See peaks aitama kaasa olümpiamängude korralduse reglementeerimisele ja taastama ROK-i maine. Kuid sellest veel ei piisa kõigi ülal kirjeldatud spordi ja majanduse liidu kõrvalnähtudega võitlemiseks.

Profispordi tasandil panevad suurimad ja rikkaimad klubid pidevalt kahtluse alla rahvusvaheliste alaliitude otsustuspädevuse. Seda näitavad Bosmani juhtumi majanduslikud tagajärjed ning ka klubide katsed luua uusi võistlusi, mis ei alluks alaliitude kontrollile (näiteks Euroopa jalgpalli superliiga idee või uus Atlandi jalgpalliliiga projekt). Seetõttu peaks riik sekkuma spordi ja majanduse suhete majanduslikku reguleerimisse. Mõned Euroopa valitsused ongi seda juba alustanud, kuid rangemad reeglid tuleb kehtestada laiemalt kui vaid ühes riigis. Ehkki spordi globaalsest reguleerimisest ei saa unistadagi – ja see ei pruugigi olla soovitatav –, on mõned uued algatused siiski välja toonud ülemaailmse reguleeriva tegevuse esimesi vilju. Nendeks on näiteks valitsuste ühisel algatusel loodav uus maailma dopinguvastase võitluse agentuur WADA, samuti Euroopa Komisjoni poolt vastu võetud dopinguvastase võitluse programm ning püüd toime tulla Bosmani reegli tagajärgedega, kehtestades ühe üldise spordipoliitika (pärast Euroopa spordiministrite kohtumist Padebornis 1999. aasta juunis) või Lissaboni tippkohtumine (17. märts 2000), kus kolme Euroopa riigi spordiministrid kohtusid FIFA ja UEFA juhtide, et arutada, kuidas jõuda Euroopa jalgpallis tagasi enne Bosmani reeglit kehtinud olukorrani või vähemalt kuidas lõpetada Euroopa jalgpallurite turu totaalne liberaliseerimine. Seega võib

tulevikus suurenda spordi ja majanduse suhete reguleerimine mitte ainult riigivalitsuste poolt, vaid ka riikide ning rahvusvaheliste alaliitude ja liigade koostöö kaudu. Selline koostöö taastab tõenäoliselt ka alaliitude suutlikkuse tulla toime sporti voolavate rahasummadega.

4.5. Euroopa Liidu spordipoliitika

Euroopas on mitmeid erinevaid spordiorganisatsioone. Euroopa Liiduga seotutest on üks olulisemaid Brüsselis paiknev ja Saksamaa Spordiliidu (DSB) poolt ülapeetav Euroopa Liidu spordi koordinatsioonibüroo. Selle liikmed on Belgia, Holland, Suurbritannia, Austria, Norra, Prantsusmaa, Rootsi, Soome ja Taani. Liikmete kasutegurite hulka kuulub pidev infovahetus EL-iga seotud spordiasjadest, spordiprobleemide eest seismine Euroopa Liidus, koolitus ja koostöö.

Sporti käsitlevaid artikleid ei ole (senini) EL-i aluslepingutes ega Eesti ühinemislepingus. Seetõttu kohaldatakse spordile üldiseid EL-i poliitikaid. EL-i senine kohtupraktika EL-i õiguse tõlgendamisel on Eestile siduv.

Mis on lubatud? Spordireeglid, mille eesmärgiks on tagada tulemuste ettemääramatus, võrdsus, solidaarsus ja järelkasvu koolitamine: piirangud kodakondsusele rahvuskoondises mängimiseks; koondise kandidaatide valimine; üleminekutähtaegade määramine; mitme klubi omamise piirang; otseülekannete keeld publiku tagamiseks kohapeal.

Mis on keelatud? Spordiga seotud majandustegevus, mis on vastuolus EL konkurentsireeglitega: spordivahendite eksklusiivne turustamine, mis piirab paralleelset importi; ainuõiguste andmine piletimüügi ja reisipakettide turustamiseks; piletimüügi sidumine elukoha nõudega; konkurentsi piirava litsentsisüsteemi kehtestamine.

Sport jätkab lobitööd, et sport võetaks üheks põhiseadusega määratud alaks. Täna pole spordil EL-is seaduslikku alust. Viimane annaks võimaluse mõjutada otsustusprotsessi küsimustes, mis otseselt või kaudselt spordiga seotud või seda mõjutavad.

Euroopa Parlamendis käsitleb spordiküsimusi eraldi toimkond. Parlamendis on ka mitteametlik spordi huvirühm *Sports Intergroup*.

Euroopa Nõukogu juhindub spordialases tegevuses 1954. aastal vastuvõetud Euroopa kultuurikonventsioonist. Spordialane koostöö Euroopa Nõukogus toimub 1977. aastal loodud Spordi Arendamise Komitees (CDDS) osalevate valitsus- ja valitsusväliste institutsioonide vahel. Ühendades kõiki Euroopa kultuurikonventsioonis osalevaid riike, koostab ning juhib CDDS üle-euroopalist tööprogrammi ning valmistab ette Euroopa spordiministrite konverentse.

Euroopa Nõukogu spordipoliitika eesmärk on ühtsetel üle-euroopalistel alustel rajaneva tegevusega edendada sporti ning teadvustada selle kasulikkust inimeste tervisele ja positiivset mõju ühiskonnale tervikuna.

CDDS kohtub kord aastas Strasbourg'is: kinnitab tegevuskava ning arutleb spordivaldkonna aktuaalsetel ja olulistel teemadel. Valitakse eesistuja ja ase-eesistuja üheaastaseks perioodiks. Büroo, mille liikmed on valitud kaheks aastaks eri geograafilistest piirkondadest, koguneb kolm korda aastas.

Osapoolte ja ekspertgruppide töö toimub kooskõlas tegevuskavaga, mis koosneb Euroopa Nõukogu ja/või selle liikmesriikide korraldatud seminaridest, *workshop*'idest, väljasõiduistungitest ja kursustest.

4.6. Spordi rahastamine Euroopa riikides

4.6.1. Rahastamine

Euroopa spordiharta¹ artikkel 12 ütleb: “Käesoleva harta eesmärkide täitmiseks tuleb avaliku sektori vahenditest (keskvalitsuse, regiooni ja kohaliku omavalitsuse tasandil) eraldada piisaval hulgal toetusi ja ressursse. Soodustada tuleb avaliku sektori ja erasektori ühist osalust spordi rahalises toetamises, samuti spordisektori tegevust arenguks vajalike ressursside hankimisel.”

Järgnevad alapunktid annavad ülevaate sporti mõjutavatest rahastamisküsimustest, nii nagu need kajastuvad riikide aruannetes, ning püüavad kindlaks teha, mil määral on ellu rakendatud Euroopa spordiharta rahastamist puudutav põhisäte.

¹ Recommendation No. (92) 13.

4.6.2. Otsesed riigipoolsed eraldised

Järgnev peatükk käsitleb riiklikke poliitikaid spordi rahastamiseks ning spordiga seotud rahandusalast seadusandlust. Riikide aruannetes sisalduvad rahasummad on ümber arvutatud 1997. aasta eküü vääringsusse, et lihtsustada andmete võrdlemist. Nagu ka tagapool mainitud, on riikide aruannetes esitatud finantsinformatsioon ligikaudne ning ebaühtlane. Siin toodud finantsandmete ülesanne on üksnes üldiste poliitikasuundade näitlikustamine ning nende põhjal ei saa teha täpseid finantsanalüüse.

Käesolevas peatükis käsitletakse ainult neid riike, kes on esitanud spordi rahastamist puudutava aruande.

4.6.2.1. Austria

Austrias sätestab föderaalne spordiedendamise seadus (1969), et rahalised toetused spordile võivad koosneda eraõiguslikest grantidest, aastamaksetest, intressi- või laenukulude subsidiidumidest ja laenudest. Valitsuse viimaste aastate kulutused spordile on toodud tabelis 2.7. Veeru pealkirjades esinev sõna “otsene” viitab, et riiklikud vahendid on eraldatud otse riigikassast.

Tabel 7

Austria valitsuse viimaste aastate kulutused spordile

(miljonit Austria šillingit / eküüd)

Võimuorgan	Loteriid	Otsene/ projektid ja rajatised	Otsene/ rajatiste ülalpidamine	Kokku
Keskvalitsus	400 / 28,6	200 / 14,3	130 / 9,3	730 / 52,2
9 liidumaad	-	-	-	846 / 60,5
Kohalikud omavalitsused	-	-	-	700-1000/50-70

Allikas: Chaker, A.-N. 1999

Mõned keskvalitsusele kuulunud spordirajatised on erastatud või on neile omistatud iseseisev staatus, et nende rahastamine ja toetamine muutuks paindlikumaks. Seda

tendentsi toetab ka spordirajatiste kaitse seadus¹, mille ülesandeks on säilitada praegused avaliku sektori omandis olevad spordirajatised ning vältida nende kasutamist spordiga mitteseotud eesmärkidel. Seaduse järgi on avaliku sektori omandis olevate rajatiste erastamine lubatud vaid tingimusel, et uus omanik jätkab nende kasutamist üldkasulikel eesmärkidel.

4.6.2.2. Belgia (prantsuse kogukond)

Prantsuse kogukonna spordialaliitude tunnustamise ja rahastamise tingimused ja põhimõtted on paika pandud 1991. aasta 3. juuli ja 7. novembri määrustega. Alaliidud peavad olema mittetulunduslikud organisatsioonid vastavalt 1921. aasta 27. juuni seadusele. Belgia prantsuse kogukonna valitsus annab tunnustatud spordiorganisatsioonidele järgmisi toetusi:

- 1) Fikseeritud iga-aastane summa 300 000 Belgia franki (7429 eküüd), mida indekseeritakse vastavalt inflatsioonile.
- 2) Spordialaliitude töötajate palgatoetus. Organisatsioonid, millel on vähemalt 10 000 liiget, võivad palgata maksimaalselt kuus töötajat.
- 3) 50-75% valitsuse eraldatud summadest suunatakse spordialaliitudele sihtotstarbeliselt, nii et neid vahendeid tuleb kasutada dopinguvastaseks võitluseks ning spordiga seotud inimeste koolitamiseks ja väljaõppeks.

4.6.2.3. Küpros

Küprose spordiorganisatsiooni põhitoetaja on valitsus. Valitsuse aastane toetus on 6 miljonit Küprose naela (9,9 miljonit eküüd).

4.6.2.4. Tšehhi Vabariik

Tšehhi hariduse, noorsoo ja spordi ministeerium eraldab toetusi otse spordiorganisatsioonidele, lähtudes nende liikmete arvust ja nende tegevuse tasemest. Eliitspordialad saavad toetusi kolmelt ministeeriumilt: haridusministeerium, siseministeerium ja kaitseministeerium. Toetused on suunatud tippsportlaste

¹ *Federal Gazette*, 456/1990.

treenimisele. Siseministeerium finantseerib osaliselt ka sporditegevust kohalikul tasandil, näiteks linnades.

Riigi otsesed kulutused spordile on ligikaudu 2-3 miljardit Tšehhi krooni (52,1-78,1 miljonit eküüd) aastas. Kohalikud organid lisavad sellele ligikaudu 1 miljard Tšehhi krooni (26 miljonit eküüd). Kohalikud vahendid kasutatakse esmajoones spordirajatiste ülalpidamiseks.

Vastavalt riigieelarve seadusele nr 576/1990 eraldatakse riiklikke vahendeid esmajoones mittetulunduslikele spordiorganisatsioonidele. Äruga tegelevad spordiorganisatsioonid võivad saada riigilt üksnes erakorralisi toetusi, näiteks rajatiste korrastamiseks.

4.6.2.5. Taani

Kõik kolm Taani suuremat spordiorganisatsiooni DIF (*Danmarks Idræts-Forbund* – Taani Spordiliit), DGI (*Danske Gymnastik Idrætsforeninger* – Taani Kehakultuuriühing) ja DFIF (*Dansk Firmaidrætsforbund* – Taani Firmaspordiliit) saavad peaaegu kõik oma vahendid avalikust sektorist.

Alates rahaeraldiste seaduse 1862/63 vastuvõtmisest kuni jalgpallikihlvedude seaduse rakendamiseni aastal 1948 toetas riik sporti otseselt oma eelarvest. Pärast kihlvedude ja loteriide seaduste vastuvõtmist ei sõltu avalikult sektorilt spordile eraldatavad toetused enam üksnes riigikassast.

Keskvalitsus eraldab spordile väga väikese summa – 0,65 miljonit eküüd aastas. Maakondlikul tasandil rahastatakse sporti kokku 1,3 miljoni eküü eest. Kohalikud omavalitsused kulutasid aastatel 1995-1996 spordile ligi 235 miljonit eküüd. See moodustab selgelt suurima osa riigis spordile eraldatavatest vahenditest. Suurem osa omavalitsuste poolt eraldatud rahast (150 miljonit eküüd) kasutati spordirajatiste ehitamiseks ja ülalpidamiseks.

4.6.2.6. Soome

Enamik haridusministeeriumi poolt spordile tehtud eraldistest (400 miljonit Soome marka / 66,5 miljonit eküüd) pärineb riiklike loteriide kasumist. Riik kontrollib suuremat osa loteriide abil saadud vahenditest ning jagab need

spordiorganisatsioonidele ja omavalitsustele. Samuti eraldab haridusministeerium omavalitsustele vahendeid üldisest riigikassast, et katta spordiga seotud üld- ja kutsehariduse kulusid.

Riiklike spordiorganisatsioonide eelarvetest keskmiselt 24,4% katab riik, st kui 1996. aastal moodustasid nende eelarved kokku 325 miljonit Soome marka (54,1 miljonit eküüd), siis riik kattis sellest 92 miljonit Soome marka (15,3 miljonit eküüd). Piirkondlikud spordiorganisatsioonid said samal aastal haridusministeeriumilt toetust 12 miljonit Soome marka (2 miljonit eküüd), mis moodustas 55,8% nende eelarvest. See erinevus toetuste osakaalus on tõenäoliselt tingitud üleriiklike organisatsioonide paremast suutlikkusest koguda raha ka muudest allikatest ning summade erinevast suurusjärgudest.

Kõige suuremad spordi rahalised toetajad on kohalikud omavalitsused. Igal aastal eraldavad Soome omavalitsused spordi tegevuskuludeks ligi 2 miljardit Soome marka (332,7 miljonit eküüd). Suurem osa sellest summast kulutatakse spordirajatiste ülalpidamiseks.

4.6.2.7. Prantsusmaa

Prantsusmaal lähtub spordi riiklik rahastamine eeldusest, et sport on avalik teenus. Aastal 1997 eraldati riigikassast noorsoo- ja spordiministeeriumile 1,75 miljardit franki (266,8 miljonit eküüd), mis moodustas 0,2% riigieelarvest. Selle rahaga ehitatakse spordi infrastruktuuri ning kaetakse spordiliikumise tegevuskulusid.

Riigi eraldised koolispordile olid kokku 5,5 miljardit franki (838,5 miljonit eküüd). Need vahendid kuuluvad haridusministeeriumi eelarvesse. Kohalikud omavalitsused kuluvad igal aastal spordile ligi 25 miljardit franki (3,8 miljardit eküüd). See suur panus muudab kohalikud omavalitsused Prantsusmaal selgelt suurimateks spordi rahastajateks.

1984. aasta Prantsusmaa spordiseaduse artikkel 16 sätestab alused spordiliikumise tööjõu tasustamiseks. Praegu maksab riik palka pea kõigile 1500-le spordialaliitude ja nende piirkondlike esinduste tehnilisele töötajale. Vastavalt 1984. aasta spordiseaduse artiklile 19-2 oli spordiorganisatsioonidel õigus võtta riigi poolt tagatud laene. Kuid aastal 1992 pidi riik jõuliselt sekkuma, et keelata kohalikel omavalitsustel laenude

tagamine nendele spordiorganisatsioonidele, mis ei suutnud oma kohustusi täita. Selle meetmega taheti kaitsta kohalikke omavalitsusi kohalike spordialaliitude pidevate abitaotluste eest.

Aastal 1994 keelas riik profispordi klubide rahastamise piirkondlike ja kohalike omavalitsuste poolt, kusjuures profispordi määratlemisel lähtuti 1984. aasta spordiseaduse artiklist 11. 1999. aasta lõpuks tahetakse jõuda olukorrani, kus riigi poolt profispordi klubidele eraldatavad toetused vähenevad nullini.

4.6.2.8. Saksamaa

Kuna Saksamaal puudub spordiseadus, mis paneks paika rahastamisjuhised, jagab riik spordile toetusi samadel alustel, mida kasutatakse muude riigieelarveliste toetuste maksmisel. Nagu eelnevalt mainitud, lepatakse rahastamistingimused kokku otsestel läbirääkimistel valituse ja spordiorganisatsioonide vahel.

Saksamaa aruanne sisaldab väga vähe üksikasju selle kohta, millised on spordiorganisatsioonide finantsvahendite allikad. Aruandes märgitakse, et spordiorganisatsioonid rahastavad oma tegevust liikmemaksudest, lototuludest (*Glücksspirale*), annetustest ja Saksa spordiliidu omandisse kuuluvate ettevõtete kasumist. Aruande järgi on kõigi riiklike valitsustasandite panus spordi rahastamisse oluliselt suurem kui sponsorlusest või teleõiguste müügist laekuvate vahendite hulk.

4.6.2.9. Ungari

Vastavalt Ungari spordiseadusele on NOPES-i (*National Office for Physical Education and Sport*) presidendil õigus otsustada, kuidas jaotatakse keskvalitsuse spordieelarve vahendid. Aastal 1997 jagas NOPES selle seaduse alusel laiali 5,8 miljardit Ungari forintit (25,6 miljonit eküüd).

Et tagada rahade jaotamisel suuremat erapooletust, tuleb selle seaduse järgi jagada osa vahenditest kahe suure spordifondi kaudu. See protsess peab saama parlamendilt eraldi kinnituse. Üks fondidest tegeleb tippspordi ja teine rahvaspordi toetamisega. Nende fondide kaudu jagatakse umbes 10% summadest, mis eraldatakse läbi NOPES-i.

Omavalitsused kulutasid aastal 1997 spordile umbes 7 miljardit Ungari forintit (30,8 miljonit eküüd). Seda on 20 protsenti rohkem kui keskvalitsuse eraldisi. Seega on linnad Ungaris kõige suuremad spordi rahastajad. Need toetused lähtuvad omavalitsuste endi algatustest, kuna spordiseaduse ja omavalitsuste seaduse¹ kohaselt ei ole kohalikel omavalitsustel kohustust sporti rahaliselt toetada.

4.6.2.10. Island

1939. aasta spordiseadusega rajati Islandil riigikassast rahastatav spordifond. Riigi poolt kaeti:

- 1) 40% kohalike omavalitsuste ja spordiklubide poolt hallatud spordirajatiste kuludest
- 2) osa spordiklubide ja liitude tegevuskuludest
- 3) spordirajatiste ehituste konsultatsioonitasud

Vastavalt 1939. aasta seadusele võis klubi saada riigilt raha üksnes juhul, kui see klubi kuulus mõnda piirkondlikku alaliitu, nii nagu seda seaduses defineeriti, ning ühte või kahte suuremasse spordi katusorganisatsiooni.

1998. aasta spordiseadusega laiendati spordifondi kasutusvõimalusi ning vahendite jagamine viidi üle haridusministeeriumi vastutusalasse, kusjuures ministeerium lähtub otsuste tegemisel spordikomitee soovitustest. Spordikomiteesse kuulub üks esindaja kõigist spordiga seotud tähtsamatest organisatsioonidest: Islandi olümpia- ja spordikomitee, Islandi noorsooliit, Islandi kohalike omavalitsuste liidu nõukogu ning Islandi õpetajate seminar. Spordifond eraldab vahendeid:

- spordiklubide ja nende liitude eriprojektidele, mille eesmärk on parandada sportimistingimusi
- spordi propageerimiseks ja haridusalaseks tegevuseks
- spordiuuringuteks
- üldrahvalikult kasutatavate spordikeskuste tegevuskulude katteks

¹ 1990. a. seadus LXIV.

Uuest spordiseadusest on välja jäetud eelmise seaduse üksikasjalikud sätted sporditoetuste kohta. Seaduse järgi sätestatakse toetuste andmise tingimused konkreetsete määrustega. Spordirajatiste ehitamine koolidele ja avalikkusele kuulub kohalike omavalituste pädevusse, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

4.6.2.11. Itaalia

Itaalia keskvalitsus sporti riigikassast ei rahasta. Põhiosas toetab riik spordiliikumist spordilotode abil CONI (*Comitato Olimpico Nazionale Italiano* – Itaalia Olümpiakomitee) kaudu.

4.6.2.12. Luksemburg

Luksemburgi aruanne käsitleb üksnes keskvalitsuse eelarvest spordile eraldatavaid toetusi. Aruanne ei esita arve, vaid loetleb üles eelarveread, millel olevatest vahenditest toimub spordivaldkonna riiklik rahastamine:

- spordi propageerimiskampaaniad
- sporditegemise lõpetamiskompensatsioon
- spordialaliitude administratiivülesanded ja sündmustele eraldatavad ühekordsed vahendid
- spordiametnike koolitus ja väljaõpe
- ühekordsed eraldised spordirajatistele, samuti riigi osalemine 5-aastases plaanis paremate spordirajatiste loomiseks koos omavalitsuste ja alaliitudega¹.

Riik annab COSL-i (*Comité Olympique et Sportif Luxembourgeois* – Luksemburgi Olümpia- ja Spordikomitee) käsutusse spordiliikumise põhilise administratiivhoone – *La Maison des Sports*. Näib, et otseselt riik COSL-i ei rahasta. Nagu ka Itaalias toetatakse spordiliikumist loteriide ja sponsorluse vahenditest.

¹ Keskvalitsuse eelarvest kompenseeritakse omavalitsustele 30 kuni 50 % nende rajatiste maksumusest. Üleriiklikult kasutatavate rajatiste ehituskuludest katab keskvalitsus kuni 70%. Vt. Albert Remans, Marilyn Delforge, *Sport Structures in Europe*, Clearing House, 4th revised edition, September 1997.

4.6.2.13. Portugal

Spordisüsteemi baasseaduse artikkel 33 paneb keskvalitsusele kohustuse toetada spordiliikumist lisaks muudele toetustele ka otseste rahaliste eraldiste vormis. Nagu on mainitud käesoleva aruande spordiliikumise konsolideerimist puudutavas osas, käsitleb spordisüsteemi baasseaduse artikkel 34 lähemalt riiklike subside, mis eraldatakse vastavalt formaalsele lepingule spordiorganisatsioonide ja valitsuse vahel. Määruste seadus nr. 432/91 määrab kindlaks regulatsioonid, mis kehtivad riigi poolt spordiorganisatsioonidele eraldatavate toetuste kohta. See annab ette põhijuhised programmiliste lepingute sõlmimiseks riigi ja spordiliikumise osapoolte vahel. Nendeks osapoolteks võivad olla spordialaliidud, nende juures registreeritud ühendused või isegi spordiklubid. Riigilt toetuse saajate hulgas on ära toodud ka riiklik olümpiakomitee. Riigi aruanne ei sisalda rahanumbreid, mis annaks pildi riiklike toetuste erinevatest allikatest ja selle raha lõppkasutajatest.

Portugali spordiseaduse artiklid 27 ja 27-A sätestavad, kuidas toimub avaliku sektori subside, toetuste, laenude või mistahes muu tehnilise, materiaalse või inimressursside näol antava abi andmine tunnustatud spordiorganisatsioonidele.

Spordi baasseaduse artikkel 33 sätestab, et spordiühingutele ja klubidele antakse abi järgmisel kujul:

- rahalised toetused
- vahendid spordi infrastruktuuri ja rajatiste ehitamiseks
- sportlaste, juhatuste liikmete, tehniliste töötajate ja teiste spordiga seotud inimeste koolituskursused
- informatsiooni ja dokumentatsiooni kogumine
- tehniliste spordiuuringute edendamine
- suhete säilitamine rahvusvaheliste spordiorganisatsioonidega

4.6.2.14. Rumeenia

Rumeenia riik rahastab otseselt nii alaliite kui ka riiklikku olümpiakomiteed. Eraldi korraldusega on neile organisatsioonidele antud võimalus koguda täiendavaid vahendeid ka teistest allikatest.¹

4.6.2.15. Sloveenia

Sloveenia spordiseadus sätestab juhised, mis kehtivad üleriigilise spordiliikumise rahastamisel riigi poolt. Täpsemalt määrab uus seadus kindlaks, kuidas toimub riikliku olümpiakomitee rahastamine.

Aruande järgi on Sloveenia valitsuse eesmärk saavutada spordi tasakaalustatud areng. Valitsus tahab viia riigi samale tasemele teiste Euroopa arenenud riikidega, kus 2-4% SKP-st on seotud spordiga.

4.6.2.16. Hispaania

Hispaania CSD (*Consejo Superior de Deportes* – Hispaania Kõrgem Spordinõukogu) iga-aastane eelarve täidetakse riigieelarvest. CSD vahendid jaotatakse nelja programmilise valdkonna kaudu:

- 1) rahvusvaheline kultuurialane koostöö ja reklaam
- 2) spordialane kooolitus ja väljaõpe
- 3) kooli- ja ülikoolispordi edendamine ja toetamine
- 4) üldiste sportimisvõimaluste edendamine ja toetamine

Osa olümpiakomitee eelarvest täidetakse CSD-lt saadavate otsetoetustega. Seda abi kasutatakse kooolituskursuste korraldamiseks, samuti treenerite, kohtunike ja spetsialistide kooolitamiseks.

¹ Valitsuse korraldus nr. 10/1996 eelarvevälistest tuludest ja riiklikest vahenditest ülal peetavate spordiüksuste rahastamissüsteemi ja nende üksuste palkade maksmise süsteemi täiustamise kohta. See korraldus võimaldab alaliitudel ja klubidel otsida lisaks valitsusele ka teisi rahastamisallikaid, näit. sponsorid ja annetajad.

Autonoomsete kogukondade kulutused määratakse kindlaks iga kogukonna seadustega kooskõlas piirkondliku ja riikliku spordialase seadusandlusega. Hispaania omavalitsused (kokku 8075) rahastavad uute spordirajatiste ehitamist ning kohaliku ja piirkondliku sporditegevuse edendamist.

Profiliigad riigilt otsest toetust ei saa. Nende spordiorganisatsioonide finantsallikatest (loteriid, teleõigused, sponsorlus ja litsentsitasud) tuleb juttu allpool.

4.6.2.17. Šveits

Aastal 1996 kulutas valitsus oma eelarvest spordile enam kui 88 miljonit Šveitsi franki (55,1 miljonit eküüd). Kantonite spordieraldised moodustasid 200 miljonit Šveitsi franki (125,2 miljonit eküüd) ja kommuunide spordieraldised 700 miljonit Šveitsi franki (438 miljonit eküüd).

4.6.2.18. Suurbritannia

Aastal 1994 eraldas rahvuspärandi ministeerium spordinõukogule ligi 50 miljonit naela (74,9 eküüd). Šotimaa osakond eraldas Šoti spordinõukogule 9 miljonit naela (13,5 miljonit eküüd), Walesi osakond Walesi spordinõukogule 6,5 miljonit naela (9,7 miljonit eküüd) ning Põhja-Iirimaa haridusministeerium Põhja-Iirimaa spordinõukogule 2 miljonit naela (3 miljonit eküüd).¹

Lisaks jaotab spordinõukogu loteriidest laekuvaid vahendeid, mis on mõeldud spordirajatistele, ning vastavalt strateegilistele eesmärkidele riigikassast eraldatud vahendeid.

Samuti on riik käivitanud spordi vahendite kahekordistamise programmi. Sportmatch on valitsuse algatus, mille kohaselt valitsus lisab erasektori sponsorrahadele omalt poolt sama suure summa. Aastas on selleks kasutada ligi 3,7 miljonit naela (5,5 miljonit eküüd).

¹ Seoses spordinõukogu ümberkorraldamisega ei sisalda Suurbritannia aruanne uuemaid arvandmeid ega kulude täpsemat lahtikirjutust. Aruande autorid märgivad, et Inglismaa osaks langes 25% spordinõukogule eraldatud vahenditest.

Kaugelt kõige suuremad spordi toetajad on kohalikud omavalitsused, kelle iga aastane panus on 1000 miljonit naela (1497,6 miljonit eküüd), mis moodustab umbes 4% kohalike omavalitsuste kuludest).

4.6.3. Kokkuvõte

Käesolevas peatükis esitatud rahastamisalane informatsioon ei ole ühetaoline ning selle põhjal on raske teha üksikasjalikku analüüsi. Ainult seitse aruannet sisaldasid informatsiooni kõigi valitsustasandite rahalise panuse kohta. Kaks aruannet tõid ära ainult keskvalitsuse poolt eraldatud summa. Seitse riiki ei esitanud üldse arvandmeid. Ka nendel juhtudel, kui arvandmed olid olemas, ei pärinenud need ühest ja samast aastast. Mõned aruanded esitasid isegi 1994. aasta andmeid, teised 1997. aasta omi. Kuid vaatamata erinevate riikide aruandluse erinevustele, on võimalik välja tuua teatud üldised riiklikku rahastamist puudutavad tendentsid.

Kui vaadelda riike, kes on esitanud arvandmeid, võib näha, et avaliku sektori tasanditest annavad sporti kõige suurema panuse kohalikud omavalitsused (välja arvatud Tšehhi Vabariigis). See tähelepanek kinnitab teatud määral Euroopa Nõukogu juures 1990. aastal korraldatud spordi rahastamise uuringu² (edaspidi Andreffi aruanne) tulemusi.

Andreffi aruanne näitas, et kui välja arvata Ungari ja Itaalia, olid kohalikud omavalitsused tähtsusetult teiseks sissetulekuallikaks kaheteistkümnes uuritud Euroopa riigis. Omavalitsustest rohkem tõid sporti raha ainult tarbijate kulutused sporditarvetele ja sporditeenustele.

Ungari kohta näitab olemasolev aruanne, et seal rahastab keskvalitsus sporti enam-vähem võrdselt kohalike omavalitsustega. Itaalia puhul ei ole avaldatud rahalisi andmeid selle kohta, millised summad pärinevad lototuludest ning millised piirkondlikest ja kohalikest allikatest. Sellegipoolest võib Itaalia kohta kasutada olev piiratud informatsioon olla kooskõlas Andreffi aruandega. See aruanne näitas, et Itaalias on keskvalitsuse kulutused spordile kümme korda väiksemad kui kõigi regioonide kulutused spordile kokku ning et loteriidest spordile laekuvad summad on suuremad kui

² Wladimir Andreff, "Les Enjeux Economiques du Sport en Europe" (Council of Europe: Strasbourg), document No. MSL-1M14 (94) 1.

kohalike omavalitsuste panus. Sel juhul kehtiks ka Itaalias üldine tendents, kus kohalike omavalitsuste osa spordi rahastamises on suur, kuid erinevalt teistest riikidest ületavad lototulud Itaalias ka kohalike omavalitsuste eraldisi. Andreffi aruanne ei käsitlenud Tšehhi Vabariiki. Võimalik, et kunagised kommunistliku režiimiga riigid on rahastamise osas endiselt rohkem tsentraliseeritud kui teised Euroopa riigid.

Huvitav on märkida, et mõnes riigis, kus seaduste kohaselt riik spordi valdkonda ei sekku, ei rakendu mittesekkumispoliitika piirkondliku rahastamise puhul. Näiteks mittesekkumispoliitikat järgiva Taani seadused panevad omavalitsustele suhteliselt suure kohustuse sporti finantseerida. Seevastu sekkumispoliitikat järgiv Ungari omavalitsustele sellist kohustust ei pane. Ehkki Taanis on keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste eraldiste erinevus märksa suurem kui Ungaris, on ka Ungari omavalitsused rahastanud sporti suuremas mahus kui keskvalitsus, olgugi et seadus neid selleks ei kohusta.

Käesolevas aruandes kasutatud terminite selgitamiseks on oluline teha vahet seadusandlikul ja rahanduslikul detsentraliseerimisel. Rahanduslik detsentraliseerimine on seotud piirkondade ja omavalitsuste eraldiste suure osakaaluga. Eespool jagasime vaadeldavad riigid kaheks: tsentraliseeritud ja detsentraliseeritud. See jaotus põhines üksnes riikides kehtival seadustel. Käesolev peatükk näitab, et spordi seadusandlik detsentraliseerimine ei too tingimata kaasa ka rahanduslikku detsentraliseerimist. Näiteks Austria ja Šveits on detsentraliseeritud nii seadusandlikult kui ka rahanduslikult. Seevastu seadusandlikult tsentraliseeritud riigid nagu Taani ja Soome on rahanduslikult suhteliselt detsentraliseeritud. Neis kahes riigis kulutavad omavalitsused spordile märksa rohkem kui keskvalitsused. Selline avalikust sektorist spordile laekuvate rahade detsentraliseerimine võib kaasa tuua muutusi ka tulevases spordialases seadusandluses. Piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused võivad esitada taotluse, et riik muudaks või delegeeriks omavalitustele teatud seadusandlikke funktsioone, kuna omavalitsused mängivad spordi rahastamises sedavõrd kaalukat rolli. Kuid Kesk- ja Ida-Euroopas on rahanduslik detsentraliseerimine kaasa toonud regionaalse spordi suhteliselt suure vaesestumise. Keskvalitsuse rahaeraldiste lõpetamisele ei ole järgnenud taolist omavalitsuste panuse kasvu, mida võib täheldada Lääne-Euroopas.

Viimane ülal toodud nappide andmete põhjal tehtav tähelepanek on seotud majandustaseme erinevusega endiste kommunistlike riikide ja teiste Euroopa riikide vahel. Tšehhi Vabariigi aruanne ütleb: “Spordi üldine rahavajadus ületab avaliku sektori reaalsed eelarvevõimalused.” Selle väite õigsuse kinnituseks võime kasutada mõningaid põhilisi andmeid Austria ja Ungari kohta. Mõlema riigi rahvaarv on enam-vähem ühesugune, kuid Austria valitsustasandid kulutavad spordile aastas kokku 200 miljonit eküüd, samas kui Ungari valitsustasandid kulutavad 55 miljonit eküüd. See iseloomustab hästi mõnede Euroopa riikide majandusprobleeme. Nagu eelnevalt mainitud, võivad sportimisvõimalused samuti nagu üldine demokraatia kehtestamine olla rohkem seotud majanduslike võimaluste kui õiguslike tagatistega.

4.7. Spordi rahastamine Soomes

Järgnevalt vaatleme lühidalt spordisüsteemi ülesehitust Soomes. Põhjuseid on siin mitmeid, eelkõige kultuuriline lähedus, aga samas ka üldlevinud arvamus, mille kohaselt Soome liikumisharrastuse korraldust peetakse üheks efektiivsemaks maailmas.

Riiklikult on sport haridusministeeriumi haldusalas, kus tööd koordineerib noorsoo- ja spordiosakond. Rahvuslik spordinõukogu on ekspertorgan, mis on jaotatud kolmeks divisjoniks: sporditeaduste divisjon, spordipoliitika divisjon ja eridivisjon. Kohalikud omavalitsused (452) vastutavad spordikorralduse eest kohalikul tasandil.

Mitteriiklikult on Soome spordi üheks katusorganisatsiooniks Soome Spordiliit (*Suomen Liikunta ja Urheilu* – SLU), mis koondab alaliite ja ühendusi. Soome Olümpiakomitee vastutab tippspordi koordineerimise eest.

Soome spordikorraldusel on pikad traditsioonid. Poleemika algas 1922. aastal, kui võeti vastu seadus ministeeriumide tööjaotusest. Seadus kindlustas tulevase haridusministeeriumi positsiooni nii vabatahtlikku võimlemis- ja sporditegevust kui kooli kehalist kasvatust koordineeriva ministeeriumina.

1960-ndatel aastatel toimunud ühiskondlike muutuste tulemusena algas maapiirkondade noorte ja tööeliste inimeste siirdumine linnadesse ja Rootsi. See sundis valitsust läbi

viima erilist regionaalpoliitikat, mille üks osa oli liikumisharrastuse edendamine maapiirkondades.

Uue poliitika ühe komponendina püriti maakondadele suunatud abiga teadlikult selle poole, et ühtlustada liikumisteenuse pakkujate piirkondlikke erinevusi. See põhimõte pandi kirja 1980. aastal kehtima hakanud liikumisharrastuse seadusse ja selle põhjal jagati toetusi. Maakondadele mõeldud riiklik toetus seoti maakondade maksuvõimega. Nii maksti vaestele maakondadele protsentuaalselt suuremat riigitoetust kui rikastele maakondadele.

Soome liikumisharrastuse korraldamise üks eripärasid on nn projektitoetus. Põhjuseks on see, et suurem osa liikumisharrastusega tegelemisest on tsükliline ja lühiajaline. Avaliku sektori tuge saavad üksused teevad projektide kestmise ajal koostööd ning suunavad seejärel oma tegevuse uutesse projektidesse. Säärases situatsioonis saavad kolmanda sektori esindajad teha koostööd nii muude vabatahtlike sektorite töötajatega kui ka võistelda koos nendega ressursside eest. Samamoodi on organisatsioonide ja ametkondade töötajate palgad seotud varasemast enam projektide kestvusega.

Riik toetab sporti pea täielikult lototuludest ja hasartmängumaksust. 2001. aastal eraldas riik spordile 480,2 mln marka (80,7 mln eurot). Sellest langes maakondadele 93,4 mln marka (15,7 mln eurot), spordiorganisatsioonidele 153 mln marka (25,7 mln eurot), liikumispaikade rajamiseks 83,5 mln marka (14 mln euro), koolituskeskustele 75,2 mln marka (12,6 mln eurot) ja sporditeadusele 28,4 mln marka (4,8 mln eurot).

Soome Maakondade Liidu hinnangul kulutasid maakonnad 2001. aastal liikumisharrastusele ja spordile 2,3 mld marka (385 mln eurot). Maakondade osa spordi rahastamises avaliku sektori kaudu on 96%. Selle sees on toetus klubidele, spordirajatiste ülalpidamine ja investeeringud. Maakonnad kulutavad liikumisharrastusele keskmiselt 100 eurot inimese kohta.

Tuleb märkida, et liikumisharrastus ja sport on maakondlikul tasandil suhteliselt suured tööandjad – kokku on Soomes umbes 6000 inimest, kes teenivad põhisissetuleku sporditöö korraldamisest.

Klubid hangivad oma tööga üle 90% tuludest. Peab mainima, et enamikule spordiklubidele on baaside kasutamine tasuta. Jyväskylä Ülikoolis tehtud uuringu kohaselt oli 2000. aastal spordiklubide eelarvete kogumaht umbes 2,7 mld marka (450 mln eurot).

Alaliitude ja spordiühenduste eelarvete kogumaht oli 2001. aastal umbes 530 mln marka (90 mln eurot). Sellest riigi osa oli umbes 136 mln marka (22 mln eurot) ehk 26%. Alaliidud haarasid sellest summast omakorda 350 mln marka (59 mln eurot).

Alaliitude toetust jagatakse järgmiste põhimõtete järgi: pool eelarvest noorsootegevuse eest, liikumisharrastuse ja tippspordi osa on kummalgi 25%.

Kodumajapidamised rahastavad kandvaima osa spordile tehtavatest kulutustest. Kodumajapidamiste spordikulutuste aastane maht arvatakse olevat 6,0–7,3 mld marka (1-1,2 mld eurot). Sellest spordivarustuse osa on 2,4-3,5 mld marka (400-580 mln eurot) ja teenuste osa 3,6-3,8 mld marka (600-620 mln eurot).

Sponsorlust on vaadeldud sponsorluse peatükis.

Tabel 8

Liikumisharrastuse toetamine Soomes aastatel 1980-2003

(mln EUR)

Aasta	Summa
1980	90,65
1985	186,35
1990	302,23
1991	332,5
1992	322,92
1993	319,9
1994	321,23
1995	337,38
1996	346,46
1997	347,3
1998	349,5
1999	353,19
2000	370,01
2001	385
2002	400
2003	400

Soome Haridusministeeriumi spordiraha jagunemine valdkondade kaupa 2002. ja 2003. aastal

(mln eurot)

	2002		2003		Eesti (2004)	
Spordiorganisatsioonid	22 951 000	27%	22 946 000	27%	15 500	10%
Soome Olümpiakomitee	2 758 000	3%	2 758 000	3%	6 080	4%
Investeeringud spordibaasidesse	14 746 000	17%	13 946 000	16%	59 000	39%
Spordi koolituskeskused	14 577 000	17%	14 909 000	18%		0%
Maakonnad	15 493 000	18%	15 363 000	18%		0%
Sporditeadus	3 650 000	4%	3 900 000	5%	1 400	1%
Antidoping	1 204 000	1%	1 204 000	1%	500	0,3%
Muu	9 180 000	11%	9 680 000	11%		0%
KOKKU	84 559 000		84 708 003		152 992	

5. SPORDI RAHASTAMINE EESTIS

5.1. Eesti elanikkonna tervislik seisukord ja sotsiaal-demograafilised näitajad

Tervist edendava liikumisharrastuse temaatika esilekerkimisele 1990-ndatel aastatel viitavad mitmed asjaolud. Liikumisharrastuse tervist edendava rolli teaduslikud põhjendused on välja toodud mitmetes uuringutes, mille põhjal on koostatud soovituslikud meetmed liikumisharrastuse tõhusamaks ärakasutamiseks tervisearenduses. Mitmetes riikides on see viinud erinevate tervist edendavate programmide ja kavade koostamiseni.

Rahvusvaheliselt on olulise tähendusega kolm Kanadas toimunud liikumisharrastuse, füüsilise seisukorra ja tervise vahekordi käsitletud rahvusvahelist sümposiumi: *Exercise, Fitness, and Health* (1990), *Physical Activity, Fitness, and Health* (1994) ja *Dose-Response Issues Concerning Physical Activity* (2001). Nendel konverentsidel on analüüsitud ja sünteesitud põhjalikult liikumisharrastust, füüsilist seisukorda ja tervist puudutavat uuringutulemusi ja muud materjali rahvusvaheliselt tunnustatud teadlaste ja spetsialistide osavõtul. Kogutud info põhjal on nii USA tervishoiuorganisatsioonid kui ühendused [muuhulgas *American Heart Association* (1992), *US Center for Disease Control* ja *American College of Sports Medicine* (1995)], aga ka paljud rahvusvahelised ühendused ja organisatsioonid [muuhulgas *World Health Organization* ja *International Federation of Sports Medicine* (1995), *European Heart Network* (1998)] esitanud ametlikke soovitusi ja seisukohti liikumisharrastuse tervislikest mõjudest. Üks olulisemaid on USA Tervishoiuministeeriumi raport liikumisharrastusest ja tervisest (*US Department of Health and Human Services*, 1996). Raportis esitatud kokkuvõttes tõdeti järgmist:

- lastel ja noortel mõjutab liikumine soodsalt kasvamist ja arengut;

- täiskasvanutel aitab liikumine vastu seista erinevatele haigustele;
- vananedes aitab liikumine säilitada tegutsemisvõimet;
- vanuritel aitab liikumine tulla enesega toime.

Samas uuringus tõdeti, et füüsiline passiivsus on põhifaktor 23% surmajuhtumite puhul. Samas on vaid suitsetamine veelgi suurem terviserisk 38%-ga, alkoholi osaks on 10%, mikroobide puhul 8% ning AIDS-ist ja liiklusõnnetustest tingitud surmajuhtumitel 2%.

5.1.1. Suitsetamine

2002. aastal oli Eestis ligi 350 000 igapäevasuitsetajat. See tähendab, et iga päev suitsetab 30% Eesti täiskasvanud elanikest. Suitsetamise tagajärjel haigestub Eestis igal aastal 3000 inimest. Suitsetamisega on otseses seoses 90% kopsuvähist, 80% kroonilistest kopsuhaigustest ja 40% südame-veresoonkonna haigustest. Suitsetamise tõttu sureb Eestis igal aastal arvestuslikult 2000 keskealist inimest. Suitsetamisest põhjustatud haigestumisest ja puuetest kaotab riik mitu korda rohkem, kui tubakaaktsiis talle sisse toob.

5.1.2. Alkohool

2003. aastal joodi Eestis alkohoolseid jooke koguses, mis Konjunkturiinstituudi arvestuste kohaselt tegi iga täiskasvanu kohta 13 liitrit absoluutset alkoholi. Sama allika kohaselt kasvas 2003. aastal alkohoolsete jookide toodang 5%. Eesti täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuringute kohaselt on viina, veini ja õlle tarbimislevimus viimase 10 aasta jooksul pidevalt kasvanud nii naiste kui meeste seas. Ühiskonna „alkoholiseerumine“ ning sellest tulenev tervise- ja majanduskahju pidurdab ühiskonna arengut.

5.1.3. Narkomaania

Uimastite kuritarvitamine on viimase kümne aastaga kasvanud kiiret lahendust vajavaks probleemiks. Statistikast nähtub, et viimastel aastatel on narkootikumide tarvitamine järsult suurenenud just laste ja noorte hulgas. Lisaks sellele, et uimastite tarbimine

halvendab inimese tervist ja toimetulekuvõimet, suurendab see kuritegevust ja nakkushaiguste, sealhulgas HI-viiruse levikut.

Uuringu “Trendid koolinoorte uimastitarvitamises” andmetel on Eestis kasvanud nii alkoholi-, narkootikumide kui tubakatoodete tarvitamine. Võrreldes 1999. aastal läbi viidud samalaadse uuringuga on need kasvanud peaaegu kõigis Eesti maakondades. Purjutamine noorte hulgas on kasvanud peaaegu kõikjal ning paljudes kohtades kahekordistunud. Suitsetajate arv on vähenenud vaid Tartus ja Ida-Virumaal, kõikjal mujal aga kasvanud. Uimastite pruukimine noorte hulgas on võrreldes 1999. aastaga vähenenud vaid Jõgevamaal, kus uimasteid on proovinud üheksa protsenti noortest. Kõigis teistes piirkondades on narkootikume proovinud noorte arv kasvanud.

5.1.4. HIV/AIDS

UNICEF-i analüüsi kohaselt paistab Eesti kõigi teiste riikide seas silma AIDS-i plahvatusliku leviku ja suurte näitajate poolest. Analüüsi järgi on Eestis registreeritud kuni 50-aastaseid HI-viirusega ja aidsi nakatunuid 7700 ehk kolm korda rohkem kui Lätis, kaheksa korda rohkem kui Taanis või Belgias, 15 korda enam kui Leedus või Rootsis ning 25 korda rohkem kui Soomes.

2002. aasta detsembris käis Eesti riikliku HIV/AIDS-i programmi tegevusi hindamas Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) Euroopa Missioon. Hindamise tulemusena valminud raport ütleb, et Eesti riik peab senisest komplekssemalt tegelema narkomaania tõkestamise, HIV leviku pidurdamise ja AIDS-i ennetava selgitustööga.

5.1.5. Üldine tervislik seisukord

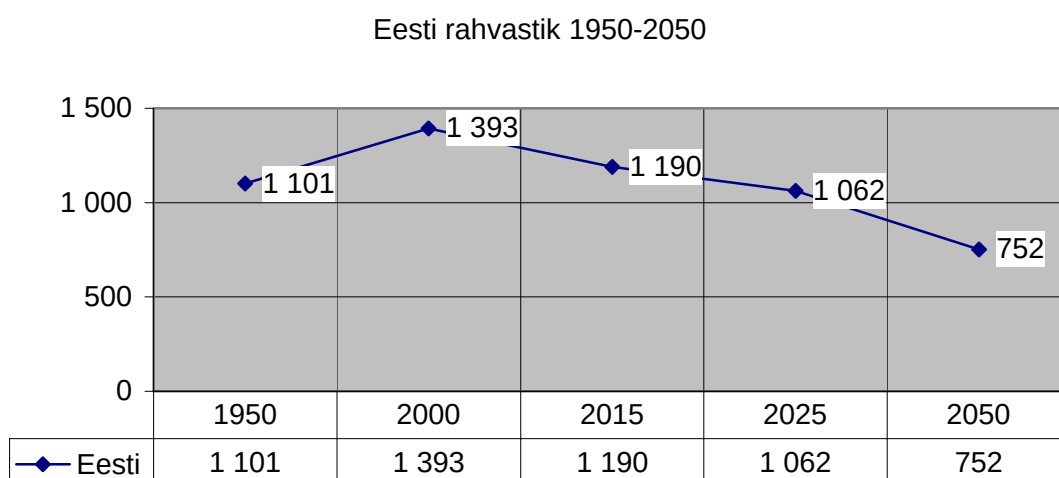
Ka üldiste tervislike näitajate poolest pole Eestil millegi positiivsega silma paista. Iga päev aasta läbi viibib haiguslehel 32 000 inimest. Kui töötajate haigestumiste arvu õnnestuks vähendada kasvõi ühe protsendi võrra, kasvaks sisemajanduse koguprodukt 130 miljonit krooni.

Riigil jääb ainuüksi haigete kodus/haiglas püsimise tõttu saamata 3,5 miljardit krooni aastas. Liites sellele ravikulud ja haigushüvitused, paisub kahju 5,5 miljardi kroonini.

5.1.6. Rahvastiku drastiline ja progresseeruv vähenemine

Nagu värsked andmed kinnitavad, juhib Eesti koos Lätiga konkurentsilt maailma edetabelit rahvaarvu juurdekasvu negatiivse näitaja osas. UNICEF-i uuringus kohaselt väheneb Eesti rahvastik aastas 1,4% võrra.

Eesti on juba praegu oma 1,4-miljonilise rahvaarvuga maailmas 150. koha piires, ent aastaks 2050. prognoositakse rahvastiku vähenemist 752 000-ni ning langemist viimaste sekka.

5.1.7. Suund preventatiivsele tegevusele

Demograafilised probleemid, sealhulgas Eesti elanikkonna tervislik seisukord, on pannud küsima, kui palju on selles valdkonnas võimalik lahendada liikumisharrastuse abil ning milliseid täiendavaid vahendeid, sealhulgas rahalisi, selleks vaja läheb?

Paraku ei ole paljuräägitud jõukeskme muutmisest tagajärgedega tegelemisest preventatiivsele tegevusele seni suurt midagi asja saanud, põhjuseks eeskätt valitsuse leige suhtumine ja sellega kaasnev ressursinappus.

Sellise drastilise olukorra otsustav muutmine nõuab täiesti uut lähenemist laste- ja noorsoopoliitikale, milles oluline roll peab olema liikumisharrastusel.

5.2. Liikumisharrastuse ja spordi rahastamine Eestis

Sporti on Eestis rahastatud seni eestlase talupojamõistusele tuginedes – senistest kogemustest ja ehk pisut ka mujalt kuuldust-nähtust lähtudes. Tõsisemat analüüsi pole rahastamisotsustele eelnenud ühelgi tasandil.

Kui majanduses, näiteks panganduses, eelneb finantseerimisotsustele tavaliselt analüüs, siis spordis tehakse otsuseid sageli sisetunde järgi. Samas on sport ja majandus just viimase 10-15 aasta jooksul teineteisele jõuliselt lähenenud, nii et spordist on hakatud rääkima kui omaette majandusharust.

Majandusotsuseid spordis pole suutnud seni toetada ka Eesti [spordi(sotsiaal)]teadus, kus on spordi rahastamise paradigma on alles kujunemas. Ühelt poolt pole olnud sporditeadusele sotsiaalset tellimust, teisalt pole ka teadlased ise näidanud teema vastu üles piisavat huvi.

See kõik on tekitanud kahetsusväärse olukorra, kus spordi majanduslike seaduspärasuste uurimise osas puudub Eestis igasugune traditsioon ning loomata on vastavad eeldused sellise traditsiooni tekkimiseks.

Osalt sellepärast rakendus suhteliselt vaevaliselt ka käesoleva uuringu “Spordi rahastamine” läbiviimine, sest nii statistiliste algandmete puudulikkus ja arvestuse suur varieeruvus kui harjumatus taolistes uuringutes osaleda lisas ja lisab edaspidigi oluliselt töömahtu.

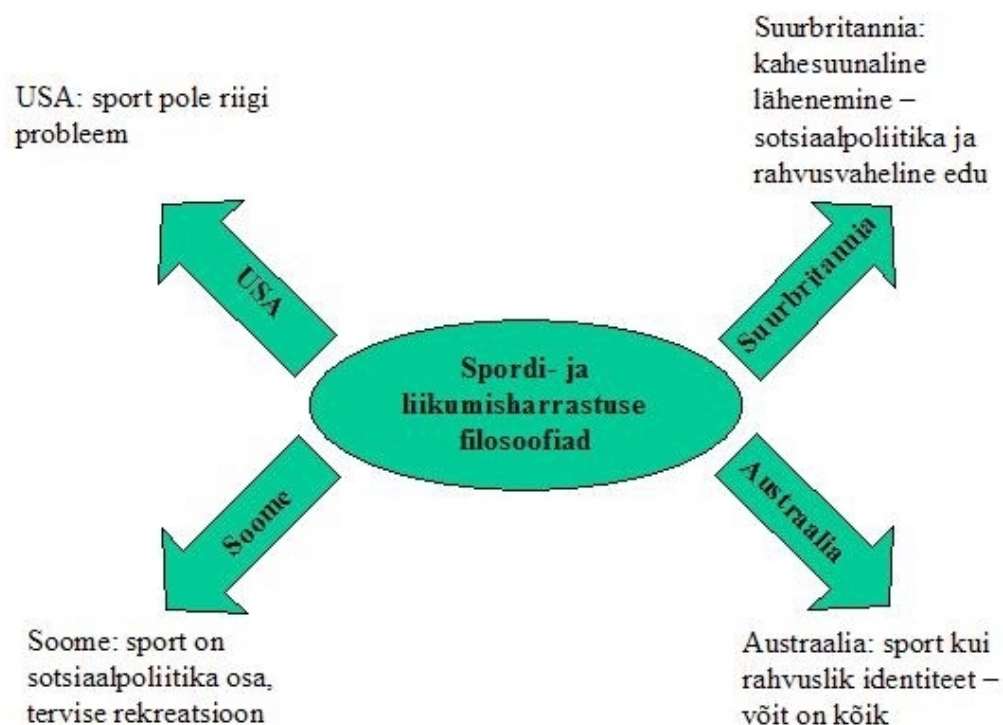
Riik on teinud selge valiku. Esimesed kümme ala saavad sisuliselt kaks kolmandikku toetusest. On alad, mis on meile strateegiliselt olulised, mille harrastamine võrdub sisuliselt kirjaoskusega: ujumine, kergejõustik, jalgpall, sõnaga alad, mille omandamine on kas eluliselt vajalik või mille harrastamine loob sisuliselt põhja ka teistele aladele. Siis on alad, mis haaravad küllaltki laiu masse harrastajaid, nagu korvpall, võrkpall, suusatamine, judo. Seejärel alad, mis ongi sisuliselt vaid saavutustealad – vehklemine meenub siin esimesena. Suure osa ülejäänud harrastajaskonnas haaravad veel umbes kakskümmend spordiala.

Kuidas tagada optimaalne vahetõrge võistlusspordi-tippspordi ja liikumisharrastuse vahel?

Võib-olla vajaks võistlussport-tippport ja liikumisharrastus veelgi suuremat diferentseerimist, sest nende olemus, nende sisemine loogika, nende toimemehhanismid, eesmärgid on niivõrd erinevad?

Juba ongi räägitud ka maailma spetsialistide hulgas võistlusspordi-tippspordi ja liikumisharrastuse kaugenemisest. Kas see visioon võib paika pidada?

Me tegutseme piiratud ressursside tingimustes ka inimressursi mõttes. Meil on tugevasti negatiivne iive. Igal aastal sünnib juurde vaid 12 500-13 000 last. Sport on nende jaoks vaid üks võimalus. Huvialasid on sadu. Eestis on aga ligi sada spordialaliitu. Küsimus on selles, kust need alad endale harrastajad võtavad? Aga harrastajad on vaid üks arengufaktor. Siia lisanduvad treenerid, baasid jne. Kuidas tagada kõigi alade jätkusuutlikkus?

Joonis 2. Filosoofilised lähenemised spordile erinevates Euroopa riikides.

5.2.1. Liikumisharrastuse rahastamisest

Rahvusvahelised suurvõistlused ja profisport on kogu rahvusvahelise spordi mõõtkavas vaid väike osa.

Kuigi tippspordis ja tiitlivõistlustel näeme pöörlemas määratud hulka raha, on see siiski väike osa kogu spordis liikuvast rahast. Professor Chris Grattoni sõnul on suured rahad hoopis spordiharrastuses ja rohujuuuretasandil.

Tippspordi-lõks on probleemiks ka spordi majanduslike probleemide uurimisel. Vastupidi üldlevinud arusaamadele on tippspordi rahavooge küllalt kerge uurida. Suur osa spordiökoonoomika uuringutest käsitlebki professionaalseid võistkonnaalasid, kuigi ühiskondlikust vaatenurgast oleks oluline vastata hoopis teistsugustele küsimustele.

Grattoni arvates peaks uuringud vastama eelkõige küsimustele, mis määraksid spordi kulutajate – pealtvaatajate ja harrastajate – osalemise spordis. Ilma andmeteta sellest ei saa vastust ka sellele, kuidas peaks avalikkus rahastamist korraldama, et olulisemad sihtgrupid saaks tõmmata liikumise ja spordi juurde.

Riik toetab sporti sotsiaalsete kasude eesmärgil. Kuid mis on nende sotsiaalsete kasude majanduslik väärtus? Majandusteadlased pole suutnud sellele küsimusele vastata ning see fakt on pärssinud raha eraldamist spordisfääri kõigis riikides.

Rahvusvahelise spordi tipptasemele voolab raha nii sponsoritelt, pealtvaatajatelt, lotost ja kihlvedudest kui televisioonikompaniidelt. Kuigi spordi eliidi-külg näib olevat vägagi kaubanduslik, on see pea kõigis riikides ka avalikult toetatav. Igal maal on nõudlus tippspordi-edule.

Harrastusspordi poolel liigub avalikku raha märksa rohkem kui tippspordis. Olulisim avalik toetaja on üldjuhul kohalik võim, kes toetab sporti otse või kaudselt, panustades sportimistingimuste loomisele ja parandamisele.

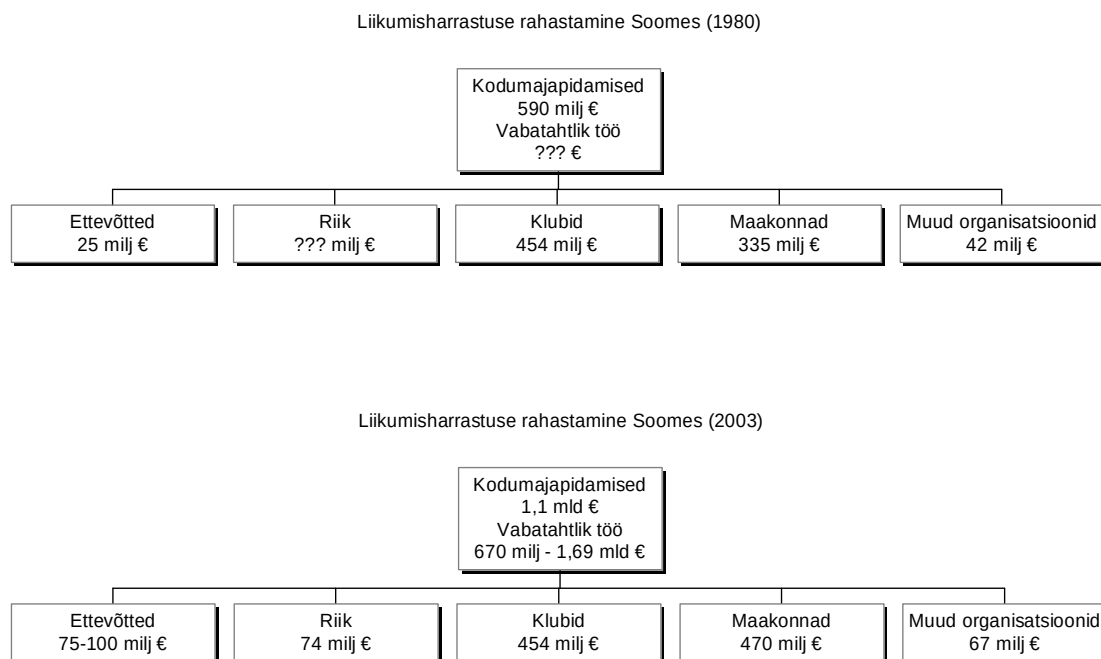
Täieliku pildi saamiseks on tarvis uurida nii tegevuse põhjendusi – näiteks kasu tervisele – kui ka avaliku toetuse efektiivsust.

Spordi ressurssidest rääkides on üks olulisematest mõjuritest Grattoni järgi vabatahtlik töö. Selle sporti suunatud ressursid on määratud. Tähtsaim ressurss on siiski vabatahtlike sporti panustatud aeg, mille rahalist väärtust on keeruline arvutada.

Raha pöörleb sporditurul mitmesse suunda. Ühelt poolt toetab sporti avalik sektor, kes samas saab spordist laekuvatest maksudest, olgu nendeks lotosfäär või spordivarustus või piletitulu, ka priskelt kasu. Ettevõtted spondeerivad sporti, kuid samas liigub märkimisväärseid rahasummasid harrastajate taskust ettevõtetele, eelkõige spordikaupade müügist.

Riigi ja erasektori vahel on kolmas sektor, kes panustab sporti eelkõige vabatahtliku töö kaudu, teisalt aga hangib vahendeid kulude katmiseks.

Lihtne pole ka spordi nõudmiste pool. See on sümbioos, kuhu kuulub vaba-aja, spordis osalemise, varustuse, sportimispaikade ja reisimise probleemistik. Osalemise poolel võib küsimus olla jällegi kas ise harrastamises või tippspordi jälgimisest.

Tabel 10

Liikumisharrastuse finantseerimine Prantsusmaal 1990. ja 1997. aastal

(protsenti)

Aasta	Allikas			
	Riik (kõik ministeeriumid)	Kohalikud omavalitsused	Ettevõtted sh meedia	Kodumajapidamised
1990	5,6%	8,5%	27,6%	42,4%
1997	7,6%	8,1%	46,2%	49,4%
Vahe	+2,0%	-0,4%	+18,6%	+7%

Allikas: Andreff, W. European Journal for Sport Managemnent vol 7, n° 1, November 2000

Siit näeme, et kodumajapidamiste osakaal liikumisharrastuse rahastamises on kasvanud keskmiselt 1% aastas.

5.3. Spordi rahastamine avalikest vahenditest

5.3.1. Ministeeriumid ja fondid spordi rahastajana

Kuna Eestis on sport riiklikult kultuuriministeeriumi haldusalas, siis on ministeerium ka spordiliikumise suurim toetaja. Aastatel 1998-2000 kultuuriministeeriumi eraldatav spordiliikumise toetus tõusis – 1999. aastal eelnevaga võrreldes 46 859 100 ja 2000. aastal 11 004 500 krooni võrra. 2001. aastal toimus ligi 6,5 miljoni kroonine langus, millele järgnes 2002. aastal suur – 60 647 000 kroonine – tõus. Kuid peab kohe märkida, et enamik sellest tõusust tuleb kanda Otepää Tehvandi hüppemäe investeeringute arvele, kusjuures tänaseks (2004) on projekt sisuliselt külmutatud. Nimetatud asjaolu viis 2003. aastaks kultuuriministeeriumi eelarve spordi-osa summa olulise languseni, koguni 57 191 200 krooni võrra.

Haridusministeeriumist spordiliikumise toetuseks minevad summad on läbi vaadeldavate aastate olnud üsna stabiilsed: aastatel 1998-2000 toimus küll mõningane toetuse kasv (1999. aastal eelnevaga võrreldes 783 000 krooni ja 2000. aastal 300 000 krooni), ent aastatel 2000-2003 on spordiliikumist toetatud igal aastal 22 240 000 krooniga. Sotsiaalministeeriumi sporditoetused kasvasid aastatel 1999 ja 2000 (ligi miljoni võrra), 2001. aastal toimus pea sama suur langus ning järgneval aastal jällegi uus tõus. Aastatel 2002-2003 on sotsiaalministeeriumi spordiliikumise toetus püsinud 3 890 000 krooni juures. Hasartmängumaksust läbi Hasartmängumaksu Nõukogu eraldatav toetus on jäänud 14-21,5 miljoni vahele. Vaid 1999. aastal toimus langus,

millele järgnes aastatel 2000-2002 pidev toetuse kasv, 2003. aastal on toetusemäär jällegi mõnevõrra (ligi 750 000 krooni võrra) langenud. Kultuurkapitali toetused kõikusid aastatel 1998-2002 4,7-st 7,4 miljoni kroonini, millele järgnes 2003. aastal ligi 4,7 miljoniline tõus. Kogukulude kõver on analoogne Kultuuriministeeriumi toetuse kõveraga.

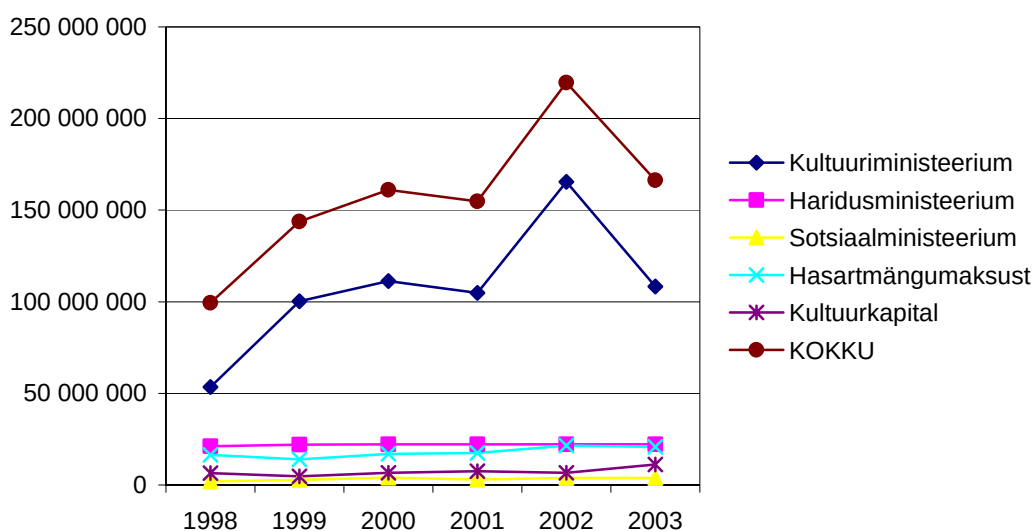
Tabel 11

Spordiliikumise rahaline toetamine (1998-2003)

(mln kr)

Finantseerija	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Kultuuriministeerium	61,211	104,659	119,273	112,781	178,298	142,855
Haridusministeerium	21,157	21,94	22,24	22,24	22,24	22,24
Sotsiaalministeerium	1,9	2,88	4	2,9	3,89	3,89
Hasartmängumaksu Nõukogu	16,3996	14,0115	16,896	17,4758	21,4877	20,7397
Kultuurkapital	6,502	4,679	6,605	7,4427	6,61	11,2619
KOKKU	107,1696	148,1695	169,014	162,8395	232,5257	200,9866

Allikas: Kultuuriministeerium

Joonis 3. Spordiliikumise rahaline toetamine 1998-2003 (Kultuuriministeerium)

5.3.1.1. Kultuuriministeerium spordi rahastajana

Aastatel 1994-1999 on Kultuuriministeeriumi eelarvelisest sporditoetusest läinud suurem osa noortesporti toetuseks, mis on mainitud perioodi vältel ka pidevalt

kasvanud. 2000-2003. aastal läks suurim osa Kultuuriministeeriumi eelarvelisest sporditoetusest jällegi kohalike omavalitsuste spordibaasidele – 2000 aastal ligi 45, 2001. aastal 37, 2002. aastal 59 ja 2003. aastal 34 miljonit krooni. Riigi spordibaasidesse tehtud investeeringud on olnud suurimad 2002. aastal – 45 miljonit krooni (Tehvandi hüppemägi!) ning tervisesporti 1999. aastal – 9,3 miljonit krooni. Kultuuriministeeriumi sporditoetus tervikuna kasvas aastatel 1997-2000 (1994-1996), mille järel toimus 2001. aastal ligi 7miljoni krooni suurune langus. Aastatel 2002 kuni 2003. on toetused jällegi kasvanud, ulatudes 2003. aastal 123 miljoni kroonini.

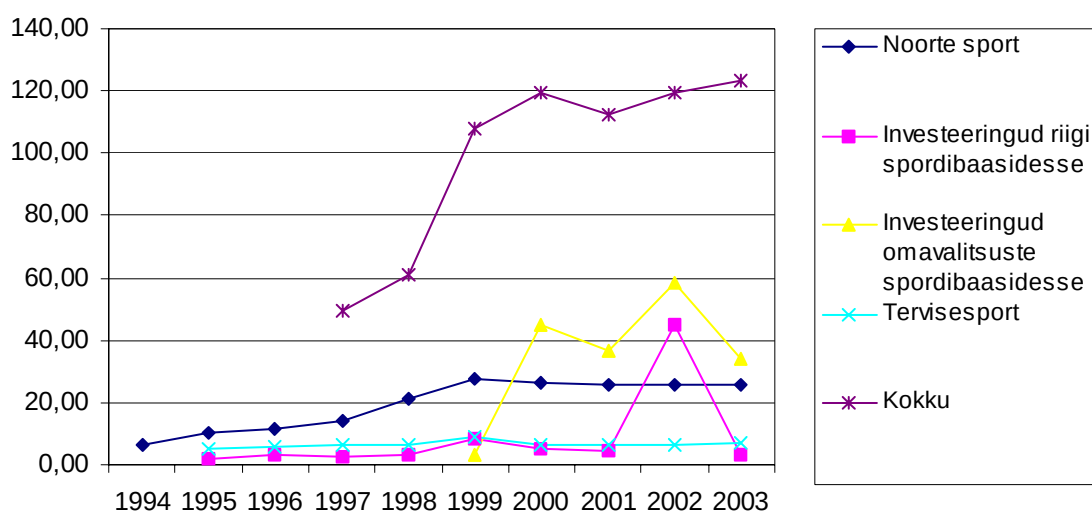
Tabel 12

Kultuuriministeeriumi eelarveline sporditoetus (1994-2002)

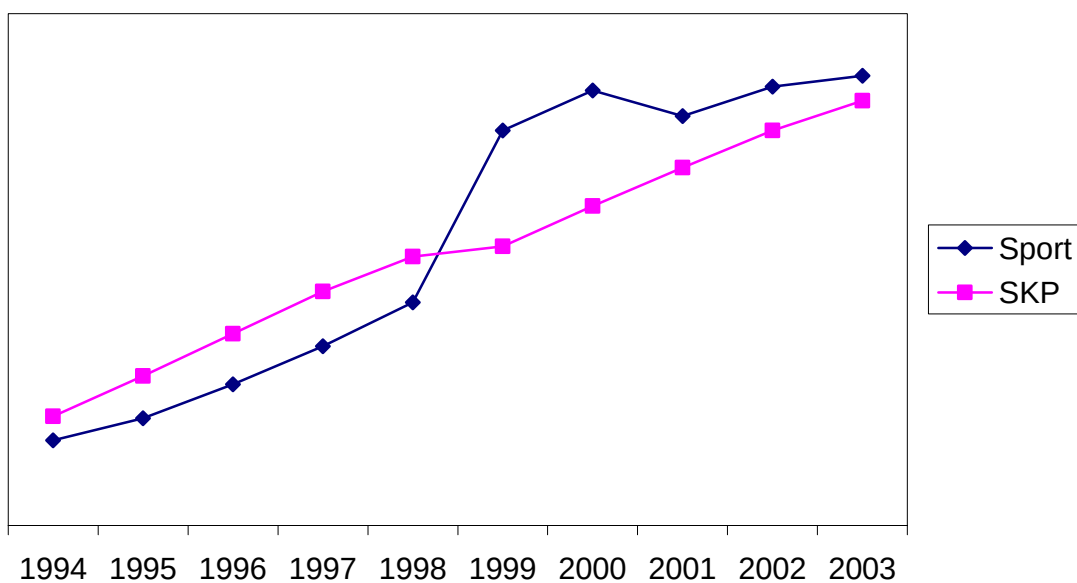
(mln krooni)

Aasta	Noorte sport	Investeeringud riigi spordibaasidesse	Investeeringud KOV spordibaasidesse	Tervisesport	Kokku
1994	6,34	-	-		
1995	10,34	2,00	-	5,00	
1996	11,71	3,00	-	5,70	
1997	14,38	2,30	-	6,20	49,15
1998	21,49	3,25	-	6,30	61,21
1999	27,53	8,42	3,00	9,30	107,66
2000	26,01	4,85	44,89	6,30	119,27
2001	26	4,30	36,82	6,30	112,30
2002	25,50	45,04	58,73	6,30	119,53
2003	26,00	3,11	34,34	7,30	123,04

Allikas: Kultuuriministeerium

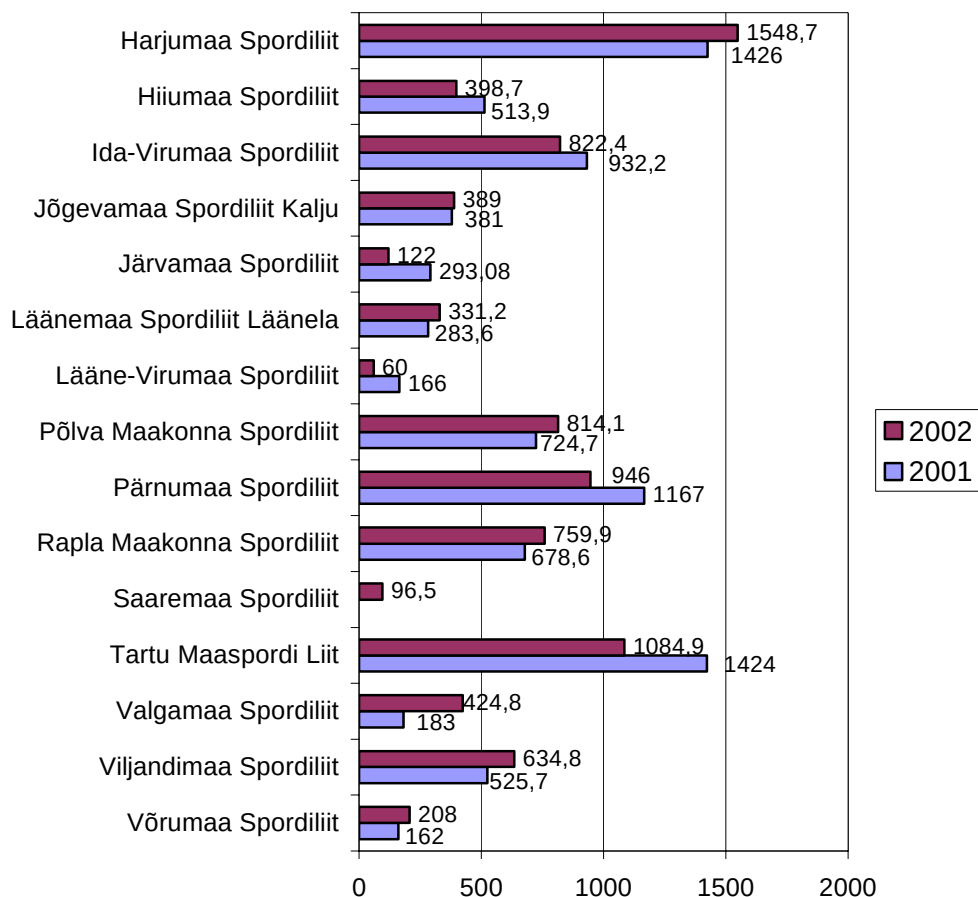
Joonis 4. Spordiliikumise rahaline toetamine (ilma investeeringuteta) 1998-2003
(Kultuuriministeerium)

Joonis 5. Spordikulude kumulatiivne kasv Kultuuriministeeriumi eelarvest võrreldes SKP kasvutempoga

5.3.2. Maakonnad spordi rahastajana

5.3.2.1. Piirkondlike spordiliitude tulud 2001-2002

Joonis 6. Piirkondlike spordiliitude kogutulu 2001-2002 (tuh kr).

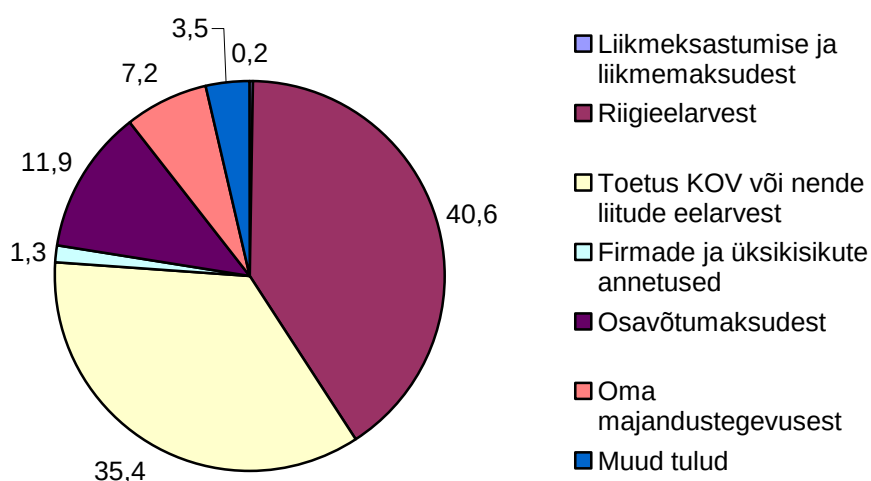
2001. aastal olid kõige suuremad tulud Harjumaa Spordiliidul ja Tartu Maaspordiliidul – vastavalt 1 426 000 ja 1 424 000 krooni, järgnes Pärnumaa Spordiliit 1 167 000 krooniga. Väikseimad kogutulud olid samas Võrumaa (162 000 krooni), Lääne-Virumaa (166 000 krooni) ja Valgamaa (183 000 krooni) spordiliitudel ning Saaremaa Spordiliidul puudus sissetulek üldse.

2002. aastaks oli suurimate kogutuludega spordiliitude järjestus samaks jäänud, muutnud olid vaid vastavad summad – Harjumaal 1 548 700, Tartumaal 1 084 900 ning Pärnumaal 946 000 krooni. Kõige tagasihoidlikumate tuludega paistis 2002. aastal silma

Lääne-Virumaa Spordiliit (60 000), millele järgnesid Saaremaa ja Järvamaa spordiliidud vastavalt 96 500 ja 122 000 kroonise sissetulekuga.

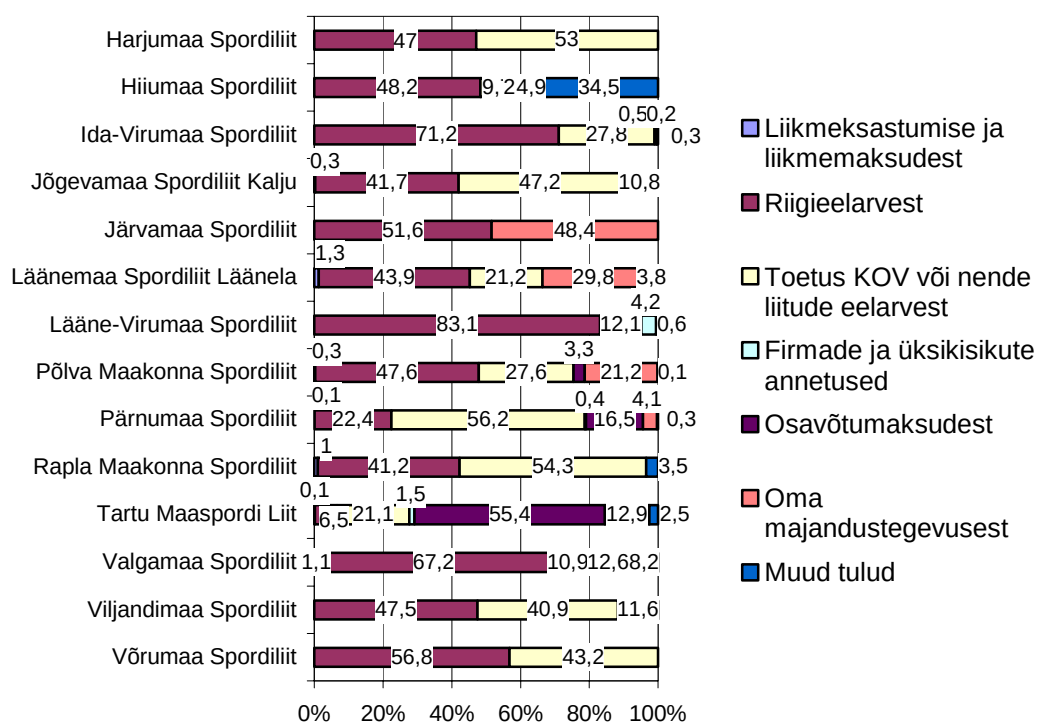
Võrreldes 2001. aastaga olid 2002. aastaks kasvanud kaheksa spordiliidu – Harjumaa, Jõgevamaa, Läänemaa, Põlvamaa, Raplamaa, Valgamaa, Viljandimaa ja Võrumaa – ning kahanenud Hiiumaa, Ida-Virumaa, Järvamaa, Lääne-Virumaa, Pärnumaa ja Tartumaa spordiliitude tulud.

Suurim tulude kasv toimus sealjuures Valgamaa Spordiliidus (241 800 krooni võrra), Harjumaa Spordiliidus (122 700 krooni) ja Viljandimaa Spordiliidus (109 100 krooni) ning suurim kahanemine Tartu Maaspordiliidus (339 100 krooni võrra), Pärnumaa Spordiliidus (221 000 krooni) ja Järvamaa Spordiliidus (171 000 krooni).

Joonis 7. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2001 (%).

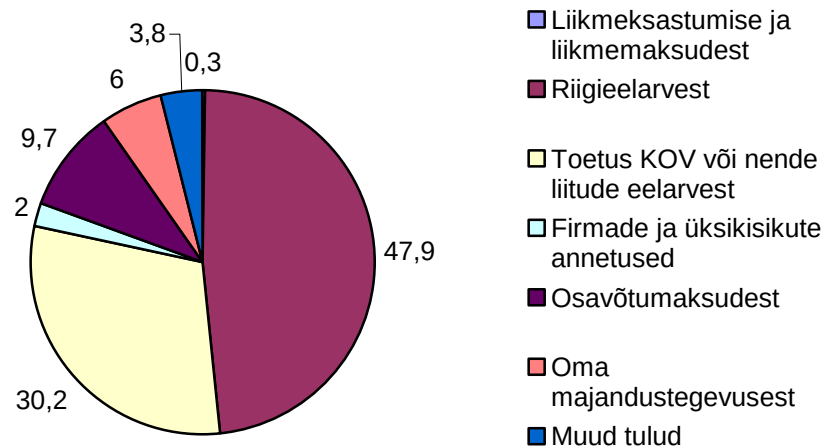
Suurimaks piirkondlike spordiliitude tuluallikaks oli 2001. aastal riigieelarve toetus, mis hõlmas kogutuludest ligi 40%. Järgnesid kohalike omavalitsuste või nende liitude eelarvest (35%), osavõtumaksudest (12%), majandustegevusest (7%), muudest tuludest (3,5%), firmade ja üksikisikute annetustest (1,3%) ning viimaks liikmeksastumise ja liikmemaksudest (0,2%) saadud sissetulekud. (Vt lisa 1. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2001).

Joonis 8. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2001 (%).

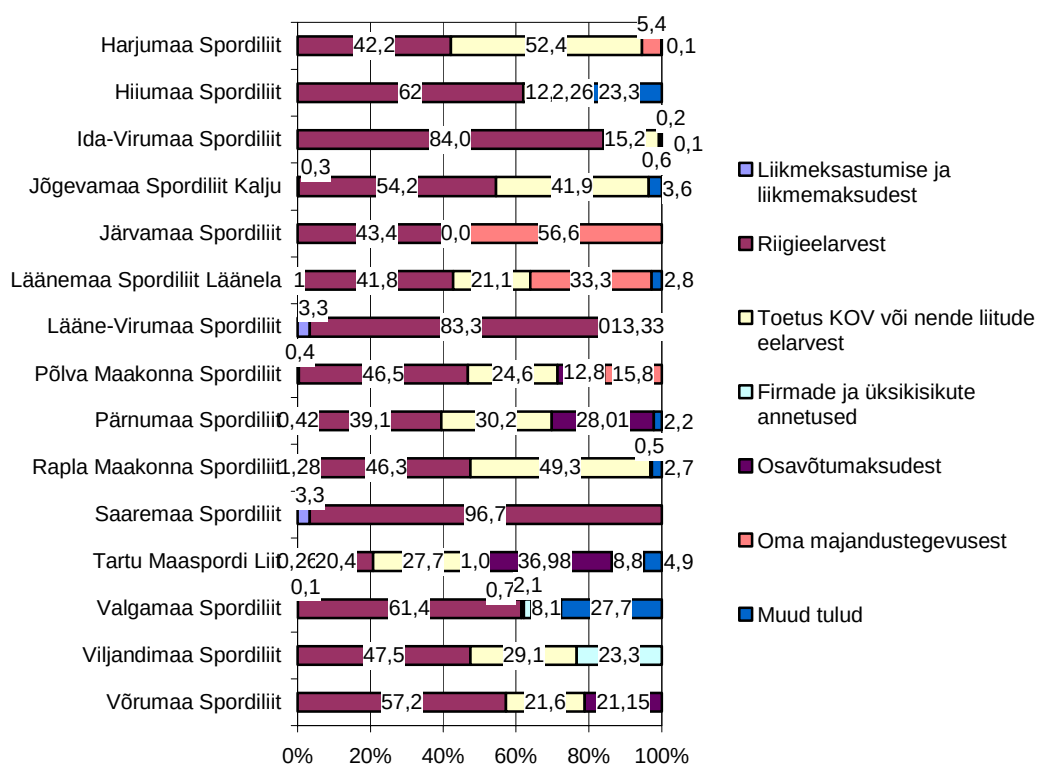
2001. aastal kogutuludest suurima (40%) osakaaluga riigieelarveline toetus oli esmaseks sissetulekuallikaks üheksale piirkondlikule spordiliitunudule – Hiiumaa Spordiliidule, Ida-Virumaa Spordiliidule, Järvamaa Spordiliidule, Lääne-Virumaa Spordiliidule, Põlva Maakonna Spordiliidule, Valgamaa Spordiliidule, Viljandimaa Spordiliidule ja Võrumaa Spordiliidule. Olulisema osakaaluga oli see sealjuures Lääne-Virumaal (83%), Ida-Virumaal (71%) ja Valgamaal (67%) ning kõige väiksema osatähtsusega - vaid ligi 7% kogutuludest – Tartu Maaspordiliidus. Kohalike omavalitsuste ja nende liitude eelarvest saadud toetused olid esmatähtsad Pärnumaa (56%), Raplamaa (54%) ja Harjumaa (53%) spordiliitudes ning Jõgevamaa Spordiliidus “Kalju” (47%), osavõtumaksudest saadav tulu aga Tartu Maaspordiliidus (55%). Oma majandustegevusest sai 2001. aastal tulu kuus spordiliitu, neist enim (48% tuludest) Järvamaa Spordiliit. Muude tulude osakaal kogutulust oli teiste maakondade spordiliitudega võrreldes suurem Hiiumaa Spordiliidus – ligi 35% tuludest, järgnesid Jõgevamaa Spordiliit “Kalju” (11%) ja Valgamaa Spordiliit (8%). Firmede ja üksikisikute annetustel oli oma osa kuue spordiliidu tuludes, suurim neist sealjuures

Viljandimaal - 12% kogutuludest. Liikmeksastumise ja liikmemaksudest saadav tulu oli kas väga väikese osatähtsusega või puudus üldse.

Joonis 9. Piirkondlike spordiliitude tulude üldjaotus 2002 (%).

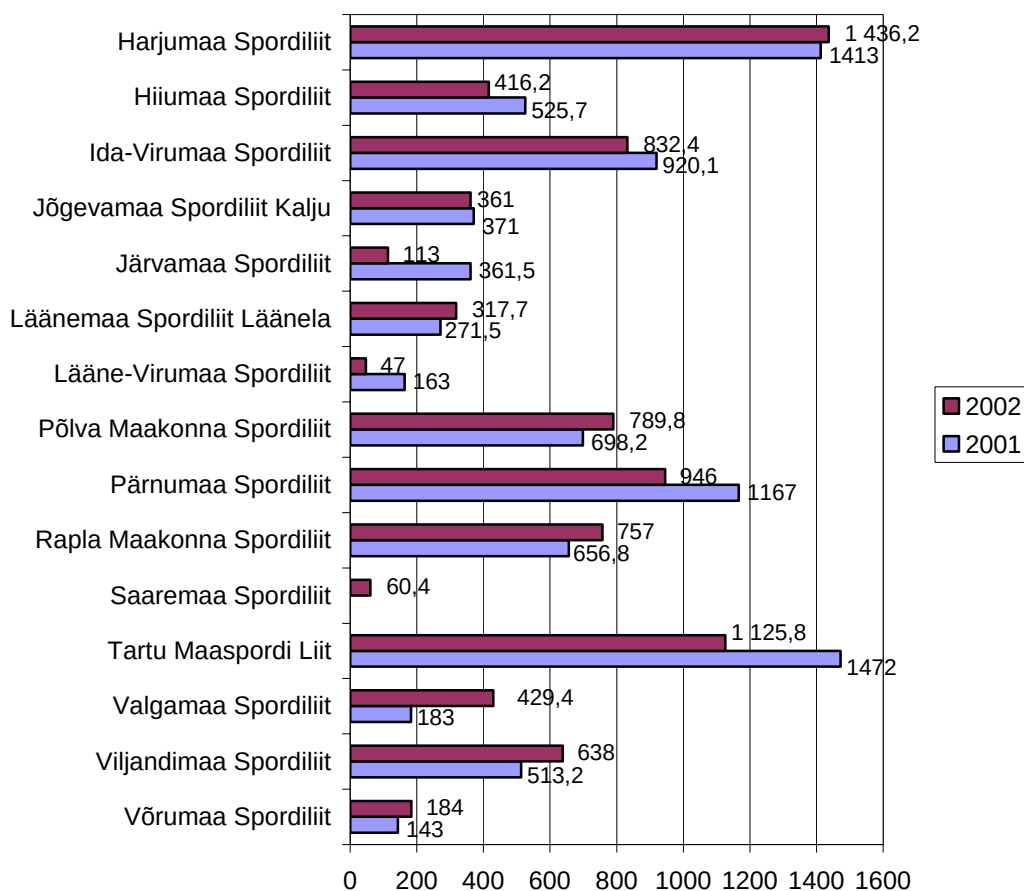
2002. aastal oli piirkondlike spordiliitude tulude jagunemise järjestus sama, mis eelneval aastal, muutunud olid vaid tululiikide osakaalud. Eelneva aastaga võrreldes oli enim kasvanud (ligi 7% võrra) suurima tuluallika – riigieelarvelise toetuse osakaal, mis ulatus juba 48%-ni kogutuludest. Veidi kasvanud (ligi 1% võrra) oli ka annetustest saadava tulu osatähtsus. Langenud olid seevastu kohalikest omavalitsustest või nende liitudest (5% võrra), osavõtumaksudest (2%) ning majandustegevusest (1%) saadava tulu osakaalud. (Vt lisa 2. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2002).

Joonis 10. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2002 (%).

2002. aastaks oli piirkondlikke spordiliite, mille esmaseks tuluallikaks oli riigieelarvest saadav toetus, kokku juba üksteist. Suurima osakaaluga kogutuludest oli vastav tulu Saaremaa Spordiliidus (97%), järgnesid Ida-Virumaa Ja Lääne-Virumaa spordiliidud (protsendid vastavalt 84 ja 83). Väikseima osatähtsusega oli riigieelarvest saadav toetus ka 2002. aastal Tartu Maaspordiliidus, selle osatähtsus kõigist tuludest on aastaga siiski tõusnud 7%-lt 1/5-ni. Kohalikest omavalitsustelt ja nende liitudelt saadav tulu oli olulisimaks sissetulekuks Harjumaa Spordiliidule (52%) ja Rapla Maakonna Spordiliidule (49%), osavõtumaksudest saadavad summad Tartu Maaspordiliidule (37%) ning majandustegevusest saadav tulu Järvamaa Spordiliidule (57%). Firmede ja üksikisikute annetustest sai teiste maakondade spordiliitudega võrreldes enim tulu Viljandimaa Spordiliit, kus vastav tulu moodustas veidi alla neljandiku kõigist sissetulekutest. Muud tulud olid kõige olulisemad Valgamaa ja Hiiumaa spordiliitude sissetulekutes (vastavalt 28% ja 23%) ning liikmeksastumise ja liikmemaksudest saadav tulu Saaremaa ja Lääne-Virumaa spordiliitudele (ligi 3%).

5.3.2.2. Piirkondlike spordiliitude kulud 2001-2002

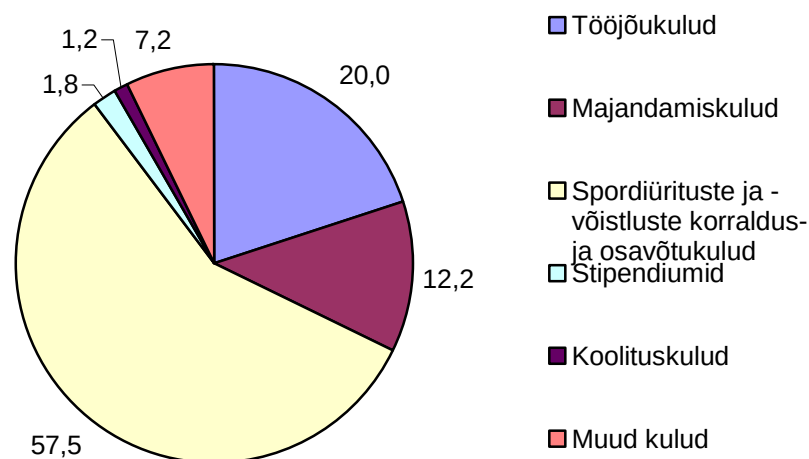

Joonis 11. Piirkondlike spordiliitude kulud 2001-2002 (tuh kr.).

Piirkondlikest spordiliitudest kõige suuremad kulud olid 2001. aastal Tartu Maaspordiliidul – 1 472 000 krooni ning 2002. aastal Harjumaa Spordiliidul – 1 436 200 krooni; 2001. aastal järgnesid kulude kogusummalt Harjumaa (1 413 000 krooni) ja Pärnumaa Spordiliit (1 167 000 krooni) ning 2002. aastal Tartu Maaspordiliit (1 125 800 krooni) ja Pärnumaa Spordiliit (946 000 krooni). Väikseimad kulud olid 2001. aastal seevastu Võrumaa (143 000), Lääne-Virumaa (163 000) ja Valgamaa Spordiliidul (183 000) ning 2002. aastal Lääne-Virumaa (47 000), Saaremaa (60 400) ja Järvamaa Spordiliit (113 000). Saaremaa Spordiliidul 2001. aastal kulusid polnud.

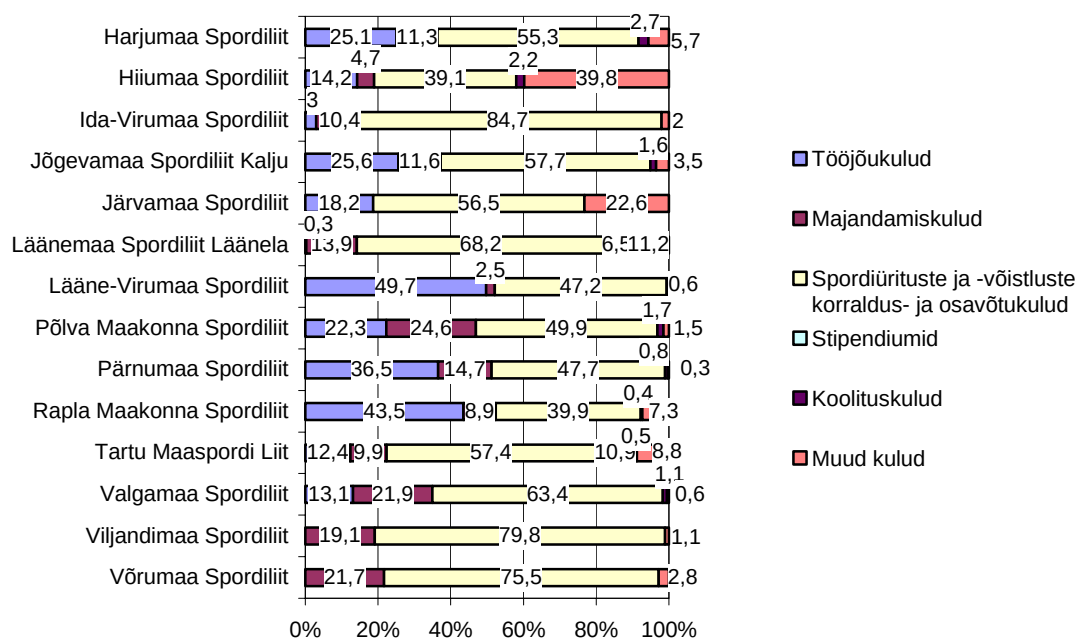
Spordiliite, mille kulud 2002. aastal eelneva aastaga võrreldes tõusid, oli sama palju kui neid, mille kulud samal perioodil langesid. Kulud kahanesid sel ajavahemikul Hiiumaa, Ida-Virumaa, Jõgevamaa, Järvamaa, Lääne-Virumaa, Pärnumaa ja Tartumaa ning tõusid

Harjumaa, Läänemaa, Põlvamaa, Raplamaa, Valgamaa, Viljandimaa ja Võrumaa spordiliitudes. Suurim kulude aastane kasv leidis sealjuures aset Valgamaa Spordiliidus (246 400 krooni võrra), millele järgnesid Viljandimaa (124 800 krooni) ja Raplamaa (100 200 krooni) spordiliidud. Kõige enam kahanesid aga Tartu Maaspordiliidu (346 200 krooni võrra), Järvamaa Spordiliidu (248 500 krooni) ning Pärnumaa Spordiliidu (221 000 krooni) kulud.

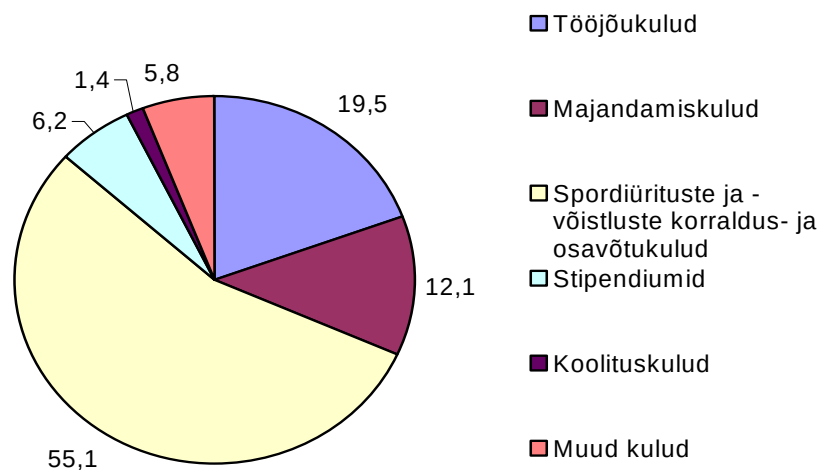
Joonis 12. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2001 (%).

2001.aasta piirkondlike spordiliitude kogukuludest moodustasid suurima osa – ligi 58% – spordiürituste ja -võistluste korraldamise ja neist osavõtukulud. Tööjõukulud katsid viiendiku, majandamiskulus 12%, muud kulud 7%, stipendiumid 2% ning koolituskulud vaid 1% kogukuludest. (Vt lisa 3. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2001).

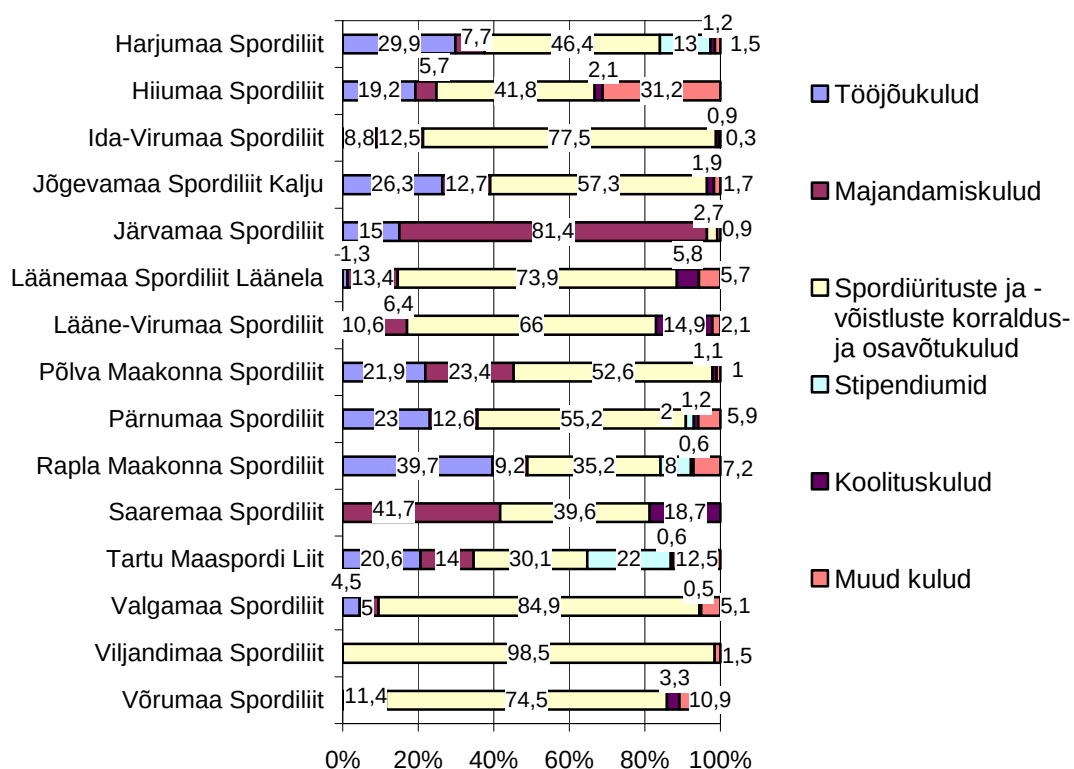
Joonis 13. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2001 (%).

2001. aasta piirkondlike spordiliitude kuludest suurima osakaalu moodustanud spordiürituste ja -võistluste korraldamise ning neist osavõtukulud olid esmatähtsad valdavale enamikule maakondadest. Suurima osakaaluga olid need Ida-Virumaa (85%), Viljandimaa (80%) ja Võrumaa (76%) spordiliitude kuludes. Tööjõukulud olid suurimaks väljaminekuks Lääne-Virumaa Spordiliidule (50%) ja Rapla Maakonna Spordiliidule (44%) ning muud kulud Hiiumaa Spordiliidule (40%), teiste maakondade spordiliitudega võrreldes olid “muud kulud” olulisemad ka Järvamaa Spordiliidule (23%) ja Läänemaa Spordiliidule Läänela (11%). Majandamiskulud on teistest spordiliitudest suurema osakaaluga Põlvamaal (25%), Valga- ja Võrumaal (22%) ning koolituskulud Läänemaal (6%). Stipendiume maksis 2001. aastal kõigist piirkondlikest spordiliitudest vaid üks – Tartu Maaspordiliit, mille kuludest moodustasid viimased 11%.

Joonis 14. Piirkondlike spordiliitude kulude üldjaotus 2002 (%).

2002. aastal oli piirkondlike spordiliitude kulude jaotuses suuri muutusi ei toimunud. Suurimaks kuluallikaks on endiselt spordiürituste ja -võistluste korraldamine ja neist osavõtt (55%) kogukuludest, millele järgnevad jällegi tööjõu- (20%) ja majandamiskulud (12%). Veidi üle 4% võrra suurenes stipendiumite osatähtsus, mis ulatus nüüd juba üle 6% kogukuludest ning paari protsendi võrra kahanesid spordiürituste ja -võistluste korraldamise ja osavõtukulud ja muud kulud. (Vt lisa 4. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2002).

Joonis 15. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2002 (%).

2002. aastal olid suurimaks väljaminekuks kõigile piirkondlikele spordiliitudele peale Järvamaa Spordiliidu, Rapla Maakonna Spordiliidu ja Saaremaa Spordiliidu, spordiürituste ja -võistluste korraldamise ja neist osavõtukulud. Suurima osakaaluga olid need sealjuures Viljandimaa (99%), Valgamaa (85%) ja Ida-Virumaa (78%) spordiliitudes ning teiste maakondadega võrreldes oluliselt tagasihoidlikum oli nende osatähtsus Järvamaa Spordiliidus, moodustades sealsetest kuludest vaid ligi 3%. Järvamaa ja Saaremaa spordiliitude kogukuludest suurima osakaaluga olid majandamiskulud, mis moodustasid Järvamaal 81 ja Saaremaal 42 protsenti kõigist kulutustest. Tööjõukulud olid suurimaks väljaminekuks Rapla Maakonna Spordiliidule (40%) ning teistega spordiliitudega võrreldes oli nende osakaal suurem ka Harjumaa (30%) ja Jõgevamaa (26%) spordiliitudes. Muud olid olulisemad Hiiumaa (31%), Tartumaa (13%) ja Võrumaa (11%) spordiliitudele, stipendiumid, mida 2002. aastal maksid juba nelja piirkonna spordiliidud, Tartu Maaspordiliidule (22%) ning koolituskulud Saaremaa (19%) ja Lääne-Virumaa (15%) spordiliitudele.

5.3.3. Kohalikud omavalitsused spordi rahastajana

Eestis on 241 omavalitsust: 39 linna ja 202 valda. Kohalike omavalitsuste osa spordi rahastamises on seni vähe uuritud. Ka käesoleva uuringu raames ei seatud otseselt sellist eesmärki, pigem peaks see olema jätku-uuringu siht.

Siiski võib olemasolevate andmete (kohalike omavalitsuste eelarved) põhjal öelda, et kohalike omavalitsuste kulud spordile on väga erinevad alates mõnest tuhandest kroonist kuni 135 miljoni kroonini Tallinnas. Mitmete ekspertide hinnangul on kohalike omavalitsuste osa Eesti spordi rahastamises umbes 200-250 miljonit krooni.

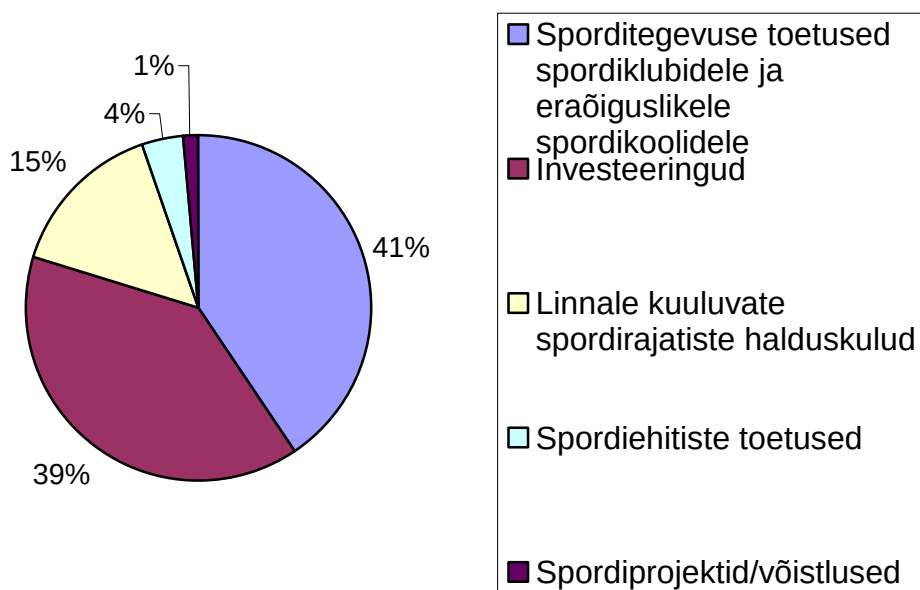
Eraldi peatume lühidalt vaid Tallinna linna eelarve spordiosal. Tallinna 2004. aasta eelarve on 4,77 mld krooni, millest 135,4 mln ehk 3% on planeeritud spordile. Eelarve koostamise põhimõtted ja kriteeriumid on:

- kindlustada laste ja noorte organiseeritud sporditegevus;
- kindlustada linnale kuuluvate spordirajatiste tegevus ja toetada eraspordibaase;
- investeeringud spordiobjektidesse tulenevalt linna vajadustest.

Umbes 1/3 eelarvest moodustavad sporditegevuse toetused spordiklubidele ja eraõiguslikele spordikoolidele, 1/3 investeeringud, 1/5 linnale kuuluvate spordirajatiste haldamiskulud. Ülejäänud osa eelarvest kulub noorsootööle ja majanduskuludeks.

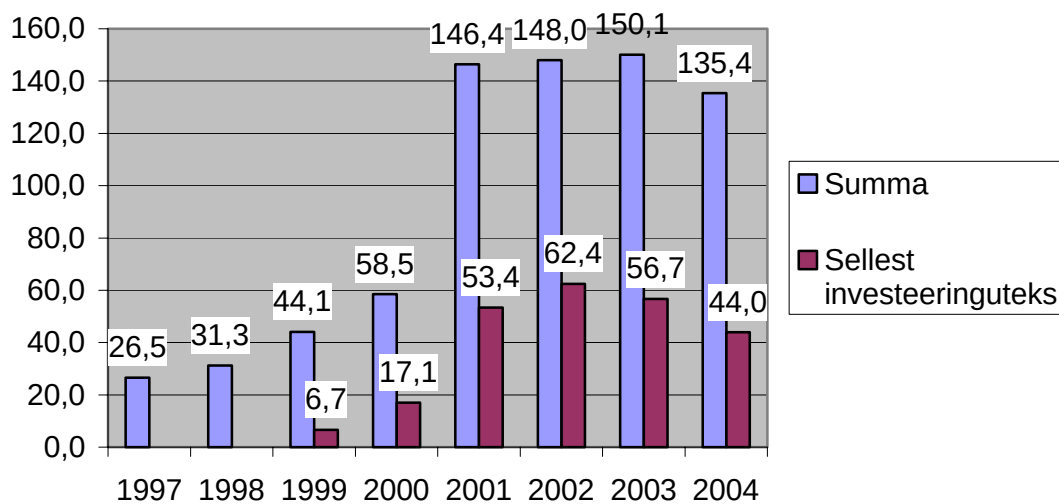
Hüpe Tallinna spordi rahastamises toimus 2001. aastal, kui kulutused spordile suurenesid rohkem kui kaks korda 58,5 mln kroonilt 146,4 mln kroonini. Ka 2002. ja 2003. aastal püsis sporditoetus 150 mln ümber, alles 2004. aasta eelarves toimus ligi 15 mln kroonine langus.

Tallinna sporditoetuse jagunemine

Joonis 16. Tallinna linna sporditoetuse jaotus 2004 (%).

Tallinna spordikulud 1997-2004

Joonis 17. Tallinna linna spordikulud 1997-2004.

5.4. Majapidamised spordi rahastajana

5.4.1. Kogu elanikkonna sportimise maksumus

2003. aasta kevadel viis uuringu firma Saar Poll läbi kultuuritarbimise uuringu, milles oli küsitud ka elanikkonna liikumis- ja spordiharrastuse maksumuse kohta.

Kui rääkida sportimisele tehtavatest kulutustest, siis keskmiselt kulutab Eesti elanik sportimisele aastas 1246 krooni, sellest 510 krooni tegevuskuludele (treeningtunnid, võistlustel osalemine, sõidukulud, jne), 606 krooni varustusele ning 130 krooni muudeks kuludeks.

Mehed kulutavad sportimisele rohkem raha kui naised, suurema sissetulekuga inimesed oluliselt rohkem kui väiksema sissetulekuga inimesed, eestlased rohkem kui mitte-eestlased (eriti just varustuse osas!). Kui võrrelda erinevaid vanusegruppe, siis kõige rohkem kulutavad sportimisele raha 15-29 aastased inimesed, vanuse kasvades kulutused sportimisele vähenevad.

Tabel 13

Elanikkonna kulutused liikumisharrastusele ja sportimisele (kevad 2003)

(keskmine)

	Kõik vastajad	Rahvus	
		Eestlased	Mitte-eestlased
Tegevuskulud (näit treeningtunnid, võistlustel osalemine, sõidukulud jne)	509,7	520,9	491,0
Varustus	606,4	773,2	327,7
Muud kulud	129,8	136,1	119,7

Allikas: Saar Poll, kultuuritarbimise uuring. Mai 2003

5.4.2. Laste sportimise maksumus

5.4.2.1. Üldised teoreetilised alused

Käesoleva uuringuosa eesmärgiks oli saada teada, kui palju maksab lapse sportimine leibkonnale. Kuni käesoleva ajani Eestis sellised uuringud puudusid ja antud uuringu aluseks on võetud 2001 aastal Soomes teostatud uuring “Mitä liikunta maksaa?”

Uuringu teoreetiliseks aluseks on mudel, mida esmakordselt tutvustasid 1994. aastal. Saksamaal Bielefeldi linnas XIII Maailma Sotsioloogia Kongressil M. Taks, R. Renson, S. Kesenne ja B. Vanreusel.

Antud uuringuga soovisime saada vastused 8-18-aastaste noorte tegeliku spordiga tegelemise kulutuste kohta ja pakkuda võimalusi nende kulutuste optimeerimiseks.

Antud mudeli alusel jagunesid kulutused kahte suurde gruppi:

- otsesed kulutused;
- kaudsed kulutused.

Otsesed kulutused jagunesid omakorda kolme suuremasse gruppi:

- liikme- ja osavõtumaksud;
- kulutused koolitusele, treeninglaagritele ja võistlustele;
- kulutused spordivarustusele.

Kaudsed kulutused jagunevad samuti kolme suuremasse gruppi:

- kulutused transpordile;
- sotsiaalsed kulutused;
- muud kaudsed kulutused.

Olles liitumas Euroopa Liiduga ja tegutsedes turumajanduse tingimustes, tuleb meil kõigil oma tervislike eluviiside võtta järjest rohkem vastutust enda peale. Seega kujuneb leibkonna elujõulisus ja prioriteetide seadmine liikumisharrastusele üheks

võtmeküsimuseks meie arengusuutlikkuses. Nagu näitavad Soomes liikumisharrastusele tehtavate kulutuste proportsioonid, on selles leibkondade kulutused otsustava tähtsusega ja kujutavad endast 39% kogu liikumisharrastusele kuluvast rahast (Puronaho 2001). Järgnevad vabatahtlik töö 23,5%, terviseklubid 15,7%, kohalik omavalitsus 14,5%, riik 2,6%, ettevõtted 2,6% ja muud terviseorganisatsioonid 2,3%. Muidugi on sellised proportsioonid tänapäeval võimalikud tänu eelnevate aastakümnete jooksul spordirajatiste infrastruktuuri tehtud väga suurtele investeeringutele.

5.4.2.2. Sportimise maksumus Eestis

Uuring teostatakse statistilise valikküsitluse põhjal erinevate regioonide kaupa, haarates ka venekeelt kõnelevaid noori vanuses 8-18 aastat. Uuringu läbiviimiseks on koostatud ankeet 44-st küsimusest, mis jagatakse välja koolides ja täidetakse kodus vanemate abiga. Iga statistiliselt valitud kooli puhul toimub eelnev uuringu ja ankeedi tutvustus antud kooli õpetajatele.

Antud pilootuuring teostati erinevates Tallinna koolides ja hõlmas 321 noort vanuses 8-18 aastat. Järgnevalt valik esitatud küsimustest ja vastustest. Töö täielikud tulemused on ära toodud lisas.

Lemmikspordiala. Esimesed 17 enim harrastatavat spordiala jagunesid järgmiselt. Esikohal on jalgpall 15,9%, teisel kohal ujumine 15,3% ja kolmandal kohal korvpall 11,2%. Järgnevad tantsimine (eriti tüdrukud) 9,3%, jalgrattasõit 5,6%, kergejõustik 5,3%, tennis 3,7%, judo 3,4%, ratsutamine 3,1%, iluuisutamine 2,8%, saalihoki 2,8%, rulluisutamine 2,2%, sulgpall 1,6%, iluvõimlemine 1,6%, suusatamine 1,2% ja tervisejooks 1,2%. Ülejäänud spordialad jäid juba alla 1%, mille hulgas ka erinevad idamaised võitluskunstid. Antud pilootküsitlusele vastanutest ainult 1,6% ei tegele liikumisharrastusega.

Lemmikala harjutuskorrad kuus. 24% tegeles lemmikspordialaga 8 korda kuus, 16,5% 12 korda kuus, 7,5% 20 korda kuus, 6,5% 10 korda kuus, 5,6% 16 korda kuus, 5,3% 15 korda kuus, 5,0% 4 korda kuus, 3,7% 3 korda kuus ja ülejäänud juba vähem.

Võistlustel osalemise keskmine arv aastas. 10,3% vastanutest võistles 2 korda aastas, 7,5% 10 korda aastas, 7,2% 1 kord aastas, 6,5% 5 korda aastas, 5,3% 3 korda aastas, 3,7% 20 korda aastas, 3,4% 4 korda ja 15 korda aastas, 2,8% 6 korda aastas.

Spordiklubisse kuulub napilt üle poole vastanutest ehk 52,6%. Sama palju tegeleb sportimisega oma lõbuks.

Nüüd kulutustest. Esmalt kohustuslikest kulutustest. 82,6% vastanutest ei maksa aastast liikmemaksu. 94,7% ei oma kindlustust. 33,6% uuritustest maksab kuumaksu või osavõtumaksu kuus kuni 250 krooni, 17,8% maksab seda kuni 500 krooni ja 5,0% kuni 1000 krooni. 43,6% on kas kuumaksust vabastatud, harrastavad koolis tasuta, tegelevad vabas looduses ise või ei harrasta sportimist. 94,4% ei maksa litsentsimaksu.

42,7% uuritustest ei oma transpordikulutusi treeningutele sõiduks, kuna harjutavad elukoha ligidal või harjutavad koolis või ei tegele spordiga. 67,3% vastanutest ei omanud võistluskulusid, 65,4% uuritustest ei omanud ka treeninglaagrikulusid.

Sportimisvahendite osas ei teinud kulutusi ligi pooled – 44,5%. 15,9% kulutasid neile kuni 1000 krooni, 13,1% kuni 500 krooni, 9,7% kuni 250 krooni, 5,3% kuni 2000 krooni ja 3,7% kuni 1500 krooni.

Küll nõuavad kulutusi spordiriietus (38,3% kuni 500 krooni, 24,6% kuni 1000 krooni, 13,4% kuni 250 krooni), jalanõud (28,7% kuni 500 krooni, 25,2% kuni 1000 krooni).

Muid lemmikharrastusega seotud kulutusi enamikul (66,4%) ei olnud.

Üllatavad ja ärevakstegevad olid vastused küsimustele taastusvahenditele ja terviseuuringutele tehtavate kulutuste osas. Selgus, et 83,2% uuritustest ei pööra sellisele tähtsale valdkonnale mingit tähelepanu.

Spordiga tegelemise kulutuste muutumise suund viimasel ajal näitab vaikset kasvutrendi. Kõige rohkem kasvasid kulutused spordiriietusele ja kuumaksudele. Ehkki 39,9% uuritustest vastasid, et spordiga seotud kulutused on nende arvates parajad, tunnistas pea teist samapalju, et kulutused on suured ja 70,4% olid arvamusel, et spordiga seotud kulutusi tuleks alandada.

60,1% uuringust osavõtjate puhul ei olnud leibkonna materiaalne olukord takistuseks spordiga tegelemisel, kuid kahjuks tervelt 39,9% on see suureks takistuseks. Huvitav, et suuremate rahaliste võimaluste korral tegeldaks ülekaalukalt kõige rohkem tennisega.

Leibkonna suurust puudutavates küsimustes oli rõõmustav tendents, et peaaegu pooltes leibkondades ehk 49,8% uuritutest on 2 last. Netosissetuleku järgi moodustasid ligi 1/3 ehk 30,2% üle 100 000 kroonise aasta netosissetulekuga leibkonnad.

Vastustest spordirajatiste kauguse kohta (27,1% lastest asusid spordirajatised kuni 1 km kaugusel, 42,4% 1-5 km kaugusel, 30,5% üle 5 km kaugusel) võib teha järelduse, et spordirajatise kaugus elukohast on oluline tegur sportimise ja selle aktiivsuse suhtes.

Spordirajatiste vajadusest oma elukoha lähedal oli soovide reas esikohal kindlalt ujula 16,2%-ga. Järgnesid jalgpalliväljak 7,8%, tenniseväljak 7,2%, kergejõustikustaadion 4,4%, korvpalliväljak 3,7%, jõusaal 2,5%, jalgrattateed 2,2%, ratsutamise võimalused 2,2%, rulluisutamise võimalused 1,6%, iluuisutamise võimalused 1,2% ja rulasõidu võimalused 1,2%. Tervisejooksu rada soovis vaid 0,9%.

5.4.2.3. Sportimise maksumus Eestis võrreldes Soomega

Võrreldes uuringul osalenute leibkondade netosissetulekuid näeme, et proportsioonid jõukamate leibkondade vahel on lähedased, arvestades üle 6-ordset elatusasemete vahet.

Kui Soomes oli uuritud leibkondadest 63% üle 33 000 eurot (ca 515 000 krooni) aastasissetulekuga, siis Eestis pilootuuringus osalenud leibkondadest 56,1% oli aastane netosissetulek üle 80 000 krooni.

Noorte harjutustasemelt olid erinevused vägagi suured. See seletub ka sellega, et Soome uuringus keskenduti põhiliselt klubidele.

Tabel 14

Harjutustase

(protsentides)

	Soome	Eesti
Riigi tase	25%	1,6%

Maakonna, linna tase	40%	1,6%
Kohalik, kooli, klubi tase	9%	43,2%
Oma lõbuks	26%	52,6%

Allikas:

Vastused kulutuste suuruse kohta olid küllaltki lähedased.

Tabel 15

Kulutuste suurus

(protsentides)

	Soome	Eesti
Liiga suured	16%	14,6%
Suured	38%	39,3%
Parajad	34%	39,9%
Väikesed	8%	3,7%
Eriti väikesed	4%	2,5%

Allikas:

Vastused kulutuste muutumise suuna kohta olid samuti küllaltki lähedased.

Tabel 16

Kulutuste muutumise suund

(protsentides)

	Soome	Eesti
Kasvanud eriti palju	16%	15,9%
Kasvanud vähesel määral	57%	43,9%
Püsinud samal tasemel	24%	38,6%
Vähenenud vähesel määral	2%	1,2%
Vähenenud eriti palju	1%	0,3%

Allikas:

Kulutuste kasvu põhjused erinevad suuresti tingituna peamiselt Soome klubisportlaste seas läbiviidud uuringust.

Tabel 17

Kulutuste kasvu põhjused

(protsentides)

	Soome	Eesti
Treeninglaagrite tasu	15%	0,3%
Võistluskulud	15%	0,6%
Transpordikulu	14%	1,6%
Treeningtasu	14%	7,5%
Riietus, jalanõud, sportimisvahendid	11%	13,4%

Allikas:

Muidugi on üheks võtmeküsimuseks sportimise maksumuse vallas, kuidas kulutusi vähendada? Soomes läbi viidud uuringu põhjal võib öelda, et põhjanaabrid loodavad enim kokku hoida vabatahtliku töö (23%) ja transpordi vallas tehtava koostöö pealt (22%). Mõneti loodetakse kulude vähendamist ka riietuse ja varustuse taaskasutamise arvelt (12%).

5.5. Erasektor spordi rahastajana

5.5.1. Spordisponsorlus

Eesti seadused ei defineeri sponsorluse mõistet. Erinevate allikate järgi on sponsorlus üldiselt raha andmine kindla vastuteene eest, sponsor aga raha andja, kes soovib selle abil reklaamida ennast, toodet või teenust.

Miks spondeeritakse, on laiema käsitluse teema, kuid siinkohal peaks huvi pakkuma, miks spondeeritakse sporti?

Sport on universaalne fenomen, mis ületab enamiku sotsiaalsetest, religioossetest ja keelebarjääridest. Spordi sisemist olemust on keeruline ratsionaalselt seletada, kuid pea igal inimesel on sporti oma suhe.

Spordi jõud on tema võimel liita inimesi ja toota emotsioone. Paljuski nende omaduste pärast on eriti viimase veerandsaja aasta jooksul avastatud sport kui toode, sport kui ärivaldkond.

Muidugi pole filosoofiliselt võttes sport siiski äri. Spordi olemus peitub muus, eelkõige tema mängulises elemendis. Spordi ja äri ideed on selleks liiga erinevad, et neid mehhaaniliselt kokku sulatada. Sport ehk mäng põhineb mängijate vahel kokku lepitud

reeglite olemasolul. Äri eesmärk on tulemus ehk kasumi maksimeerimine, milles spordile sarnaseid reegleid pole. Kuna aga spordis esineb võit ja kaotus nagu äriski, on äri suutnud kergesti sporti tungida. Kuid võitmine pole spordis vastupidiselt äri eesmärk, vaid tulemus.

Emotsionaalsus ja võime pakkuda meelelahutust, on teinud spordist ühe hinnatuma turundusvahendi, eelkõige sponsorlust silmas pidades.

5.5.2. Spordisponsorlus maailmas

Maailma sponsorlusvaldkonna mahtu hinnatakse 26,5 miljardi USD suuruseks, kusjuures Ameerika Ühendriikide osa on siin ligi kolmandik ehk 9 miljardit. Spordisponsorluse osa kogu sponsorlusvaldkonna mahust on aga tublisti üle poole - 65% ehk 17,2 miljardit USD. Ülejäänud valdkonnad jäävad juba kaugele maha – kunst, muusika ja üritused hõlmavad 35%. Sponsorlusturu kasv aastastel 1995-2001 on olnud 11% aastas (vrd 5% kasvuga reklaamiturul).

Tabel 18

Maailma sponsorlusturg aastatel 1987-2001

(mld USD)

Aasta	Maht
1987	5,6
1988	6,3
1989	7,0
1990	7,7
1991	8,3
1992	8,4
1993	10,8
1994	13,0
1995	15,1
1996	16,6
1997	18,1
1998	20,3
1999	23,2
2000	24,8
2001	26,5

Allikas: SRI, IEG.

Nagu näeme, on keskmine kasv olnud 11,8% aastas 14-aastase perioodi jooksul. Eriti märgatav kasv oli 1999. aastal (14%), seevastu 2000. ja 2001. aastal vaid 7%.

Siia on huvitav tuua võrdlusandmed maailma reklaamituru mahust ja kasvutrendidest.

Tabel 19

Maailma reklaamiturg aastatel 1996-2001

(mld USD)

Aasta	Maht
1996	290,7
1997	295,9
1998	314,3
2000	353,3
2001	344,0

Allikas: SRI, IEG

Nagu näeme, on reklaamituru aastane kasv vähem kui 4%.

Huvitav on märkida, et spordisponsorluse osa võrreldes reklaamituruga on pidevalt kasvanud.

Tabel 20

Maailma sponsorlusturg võrreldes reklaamituruga

(mld USD)

Aasta	Sponsorlus	Reklaam	Sport protsendina reklaamist
1996	16,6	290,7	5,7%
1997	18,1	295,9	6,1%
1998	20,3	314,3	6,5%
2000	24,8	353,3	7,0%
2001	26,5	344,0	7,7%

Allikas: SRI, IEG

Riikidest on, nagu juba öeldud, ülivõimsalt ees USA. Märkimisväärne on, et USA maht on seejuures suurem kui Euroopal kokku.

Tabel 21

Sponsorlusturg riikide kaupa aastal 2000

(mld USD)

Riik	Maht
USA	8,3
Jaapan	3,1
Saksamaa	2,3
Suurbritannia	1,2
Prantsusmaa	1,0
Ülejäänud Euroopa	3,2
Ülejäänud maailm	5,6
KOKKU	24,8

Allikas: SRI, IEG

Sponsorlus ja reklaam on globaalselt võimas äri ning teinud viimase 15 aastaga suure kasvu. Viimasel paaril aastal on kasv küll aeglustunud, kuid siiski on tegemist kasvuga.

Spordi osa sponsorluses on muljetavaldavalt suur ning jätkab kiiret kasvu võrreldes näiteks reklaamituruga kasvuga. Kuna paljude ekspertide hinnangul on sporti müüdud seni paljuski alla hinna, siis on oodata, et spordisponsorluse maht kasvab veelgi.

5.5.3. Spordisponsorlus Eestis ja Soomes

Eestis on spordisponsorlus nii mahult kui tasemelt alles lapsekingades. Ka hinnangulisi prognoose turu mahu ja trendide kohta anda on ääretult keeruline, sest olemasolevad andmed ei peegelda tegelikkust kaugeltki adekvaatselt. 2002. aasta andmete põhjal on näiteks sponsorluse osa Eesti klubide eelarvetest 33 ja alaliitudel 11 miljonit krooni. Tuleb kohe märkida, et klubidest on aruande korrektselt esitanud napilt üle 50%, alaliitudest peamiselt need, kes riigilt toetust saavad, ülejäänute esindatus on juba väga kaootiline. Kui lisada siia tinglikult aruande mitteesitanud klubid ning alaliidud ning sportlased, siis võiks sponsorlusturu suuruseks hinnata ca 150-200 miljonit krooni.

Võrreldes Eestiga on sponsorluse osas pilt hoopis selgem Soomes. Ühelt poolt on sealne aruandlus korrektsem, teisalt on juba aastaid sponsorlusnumbreid kokku löönud sealse Reklaamiandjate Liidu (Mainostajien Liitto), avaldades erinevat statistikat, sealhulgas iga-aastast sponsorlusbaromeetrit Sponsorointibarometri[®]. Metoodikana kasutatakse küsitlust, vastab enamik liidu liikmetest, viimati 150 Soome suuremat ettevõtet.

Võrreldes maailmaga on Soomes spordisponsorluse osa veelgi suurem.

Tabel 22

Spondeeritud valdkonnad aastatel 2001-2002

(protsent vastanutest spondeerinud)

Eluala	2002	2001
SPORT	93	93
Individaalspordialad	46	53
Võistkondlikud spordialad	73	75
Spordiüritused	51	53
KULTUUR	52	61
Kunstiasutused	13	20
Kunstiüritused	29	38
Kunstnikud	7	14
Meelelahutusüritused	24	26
MUUD	61	63
Teadus	13	16
Koolitus	13	20
Sotsiaalsfäär	38	41
Keskkond	9	15
Tv, raadio, film	20	21

Allikas: Sponsorointibarometri® 2003

Küll ennustatakse edaspidiseks spordisponsorluse osa vähenemist. Põhjuseks toovad spondeerijad, et nii individuaal- kui võistkonnaspordile antud sponsorlus pole ennast õigustanud..

Eriti suurt langust ennustatakse individuaalspordile, põhjuseks tõenäoliselt individuaalsportlaste dopingupõrumiste suurem protsent. (Tuleb silmas pidada, et nimetatud küsitlus oli tehtud enne Kaisa Varise dopinguskandaali Val di Fiemme MM-il 2003.) Spordi asemel panustatakse rohkem koolitusse, keskkonda ja meelelahutusse, kus ilmselt risk väiksem ja reaalne kasu suurem.

Eestis peaks silmas pidama samu asjaolusid ehk esiteks järjest rohkem mõtlema sellele, millist kasu sponsorile pakkuda ning teiseks hoidma spordi eetilise palge puhtana. Tänapäeval on Eestis aktuaalsem esimene küsimus, sest suur osa spondeerijatest on tunnistanud, et spondeerimine on Eestis pigem metseenlus/filantrooplus/altruism kui integreeritud turundustegevus.

Uurimuses osalenud ettevõtete keskmine sponsorsumma on ca 200 000 eurot, kuid tuleb alla kriipsutada, et sponsorlusturundusse lisatakse veel täiendavalt keskmiselt 150 000

eurot. Siin on empiirilisel vaatlusel selge vahe Eestiga, kus sponsorlus piirdub tihtipeale vaid spondeeritavale antava summaga, kuid unustatakse tõsisasi, et sponsorlusest kasu lõikamiseks tuleb täiendavalt turundusse paigutada veel pea teist samapalju.

5.5.4. Sponsortegevus äriühingutes

Eestis on sponsortegevuse temaatika on tõusetunud teravalt päevakorda seoses viimaste aastate praktikaga AS-is Tallinna Sadam ning rahandusministeeriumi poolt ette valmistatud riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seaduse (REOS) eelnõuga. Eelnõuga on püütud sätestada põhimõttelised alused ja kord riigi osalusega äriühingute sponsortegevusele.

Kokku on 2002. aastal rahandusministeeriumile esitatud andmete kohaselt läbi riigiäriühingute spondeeritud tegevusi 13,4 miljoni krooni eest. 2003. aasta kohta on kättesaadavad andmed üheksa kuu kohta ning vastav summa on 9 mln krooni. Domineerivalt olulisima osa (2002. aastal 80%) kogu riigiäriühingute sponsorlustegevusest langeb Tallinna Sadamale. Märkimisväärses mahus tegelevad sponsorlusega veel Lennuliiklusteenindus, Eesti Post, Eesti Loots, Eesti Energia, Eesti Loto ja Tallinna Lennujaam (2002). Ülejäänud äriühingute osatähtsus on marginaalne või sootuks olematu.

Tabel 23

Sponsorlus riigi osalusega ettevõtetes

(krooni)

	2 000	2 001	2 002	2 003
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium				
AS Saarte Liinid	10 000	6 000	10 000	0
AS Tallinna Sadam	3 849 970	9 991 438	10 874 600	7 049 500
AS Eesti Loots			511 947	461 630
Elektriraudtee AS	28 130	27 201	27 200	13 600
AS Tallinna Lennujaam	20 000	27 000	155 000	36 000
AS Kuressaare Lennujaam	0	3 000	0	0
Lennuliiklusteeninduse AS	494 000	2 192 600	850 000	361 000
AS Eesti Post	105 411	120 000	381 000	295 000
OÜ Tehnokontrollikeskus	0	0	1 534	0
Eesti Ringhäälingu Saatekeskus AS	0	0	800	0
AS Eesti Energia	2 190 230	348 531	323 380	399 176
Sotsiaalministeerium				

AS Medis	555	4 698	3 440	6 595
Rahandusministeerium				
AS Eesti Loto	8 000	108 630	302 340	375 000
AS Andmevara	22 341	1 000	0	0
Kokku	6 728 637	12 830 098	13 441 241	8 997 501

Allikas: Rahandusministeerium 2003

Sponsorsummade jaotumine valdkonniti on toodud järgmises tabelis. Nagu näha, on konkurentsilt kõige prioriteetsemaks valdkonnaks olnud sport (2002. ja 2003. aastal 80%).

Tabel 24

Sponsorsummade jagunemine valdkonniti riigi osalusega ettevõtetes

(krooni)

	2002	2003	Sport	Kultuur	Tervis- hoid	Ameti- ühing	Hari- dus	Muu
Majandus- ja Kommunik- atsioonimi- nisteerium								
AS Saarte Liinid	10 000	0	10 000					
AS Tallinna Sadam	10 874 600	7 049 500	15 504 500	741 200	708 900		704 500	265 000
AS Eesti Loots	511 947	461 630				156 630	811 947	5000
Elektriraud- tee AS	27 200	13 600				40 800		
AS Tallinna Lennujaam	155 000	36 000	140 000	1000	35 000		15 000	
Lennuliikl- usteenindu- se AS	850 000	361 000	820 000	46 000	310 000		35 000	
AS Eesti Post	381 000	295 000	625 000				51 000	
OÜ Tehnokont- rollikeskus	1 534	0						1534

Eesti Ringhäälingu Saatekeskuse AS	800	0		800				
AS Eesti Energia	323 380	399 176			40 000	38 120	480 000	164 436
Sotsiaalmisteerium								
AS Medis	3 440	6 595			10 035			
Rahandusministeerium								
AS Eesti Loto	302 340	375 000	675 000	2340				
Kokku	13 441 241	8 997 501	17 774 500	791 340	1 103 935	235 550	2 097 447	435 970

Allikas: Metoodiline juhend 1998, lk. 26-27

Äriseadustiku kohaselt on toetuste maksmine ja annetuste tegemine äriühingu nõukogu pädevuses. Ilmselt on seadusandja eeldanud, et nõukogu aktsionäride esindajana on pädevam otsustaja, kui juhatus. Sisuliselt on tegemist kasumi jaotamisega, mitte kulutuste tegemisega, mis jäävad tavapärase majandustegevuse raamesse.

Igal äriühingul, ehk siis selle aktsionäri(de)l on õigus vabalt valida, millist valdkonda ja mis ulatuses toetatakse. Tavapärast tuleneb see otsus kas aktsionäride isiklikust sümpaatiast, on seotud isiklike hobidega vms, kuid teisalt võib sponsortegevus olla seotud äriühingu marketingistrateegiaga üldiselt. Sellisel juhul pole tegemist puhtal kujul “heategevusega”, vaid mõtestatud turundustegevusega, mis pikemas perspektiivis peaks kujundama äriühingu mainet (imagot), ning väärtustama ja muutma atraktiivsemaks äriühingu tooteid või teenuseid turusegmendi silmis, kellele soovitakse oma tooteid müüa.

Riik teostab oma poliitikat (valikuid) riigieelarve kaudu – riigi tulud jaotatakse valdkondade vahel lähtuvalt riigi prioriteetidest, vajadustest ja võimalustest. Seetõttu on loomulik ja ka läbipaistev, et riigiäriühingute poolt makstavad dividendid laekuvad riigieelarvesse ning riik teostab oma eelistusi mitte riigi äriühingute vaid riigieelarve kaudu. Sellest loogikast lähtuvalt on Rahandusministeerium teinud ettepaneku kaaluda riigi äriühingute sponsortegevus lõpetamist üldse.

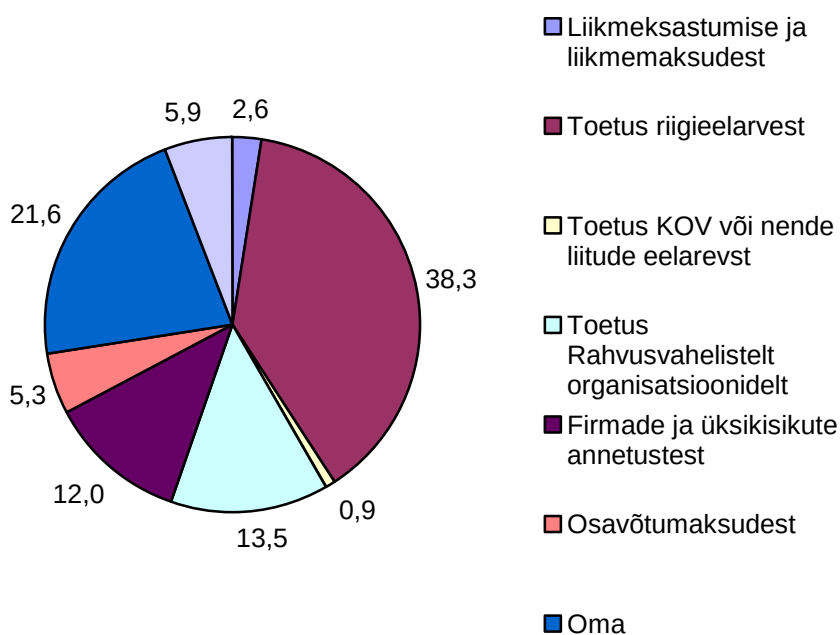
Arvestades REOS eelnõu menetlemisel laekunud ettepanekuid sponsorluse kohta on küsimus eelnõus lahendatud siiski selliselt, et sponsortegevus ei ole keelatud, kuid toetada on võimalik ainult neid projekte ja tegevusi, mis on vajalikud äriühingu tegevus- ja finantseesmärkide saavutamiseks. Samuti peab igal sponsorlusega tegeleval riigiäriühingul olema välja töötatud ja kinnitatud vastav kord ning sponsorsummad ja sponsoreeritavate isikute loetelu peab olema avalik.

5.6. Spordi katusorganisatsioonide rahastamine

5.6.1. Alaliitude rahastamine

5.6.1.1. Spordialaliitude tulud 2001-2002

Eesti spordialaliitudest suurimad tulud olid 2001. aastal Eesti Jalgpalli Liidul – kogutulu 15 108 940 krooni. Järgnesid Eesti Suusaliit – 14 271 000, Eesti Korvpalliliit – 9 495 160, Eesti Kergejõustikuliit – 7 768 500 ning Eesti Võrkpalli Liit kogutuluga 6 623 000 (vt täpsemalt lisa 5). 2002. aastaks oli alaliitude tulude pingerida muutunud, teistega võrreldes märksa suurem kogutulu oli sel aastal Eesti Suusaliidul – 26 783 800. Eesti Võrkpalli Liidu kogutulu ulatus 8 946 000 kroonini, Eesti Ujumisliidu 4 144 520, Eesti Vehklemisliidu 3 818 800 ja Eesti Maadlusliidu tulu 3 199 420 kroonini (täpsem ülevaade lisas 7).

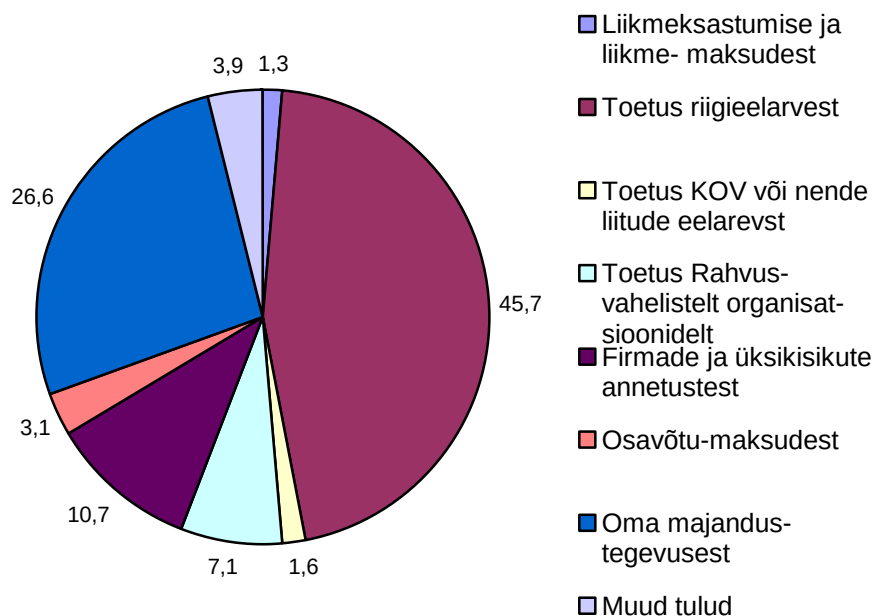

Joonis 18. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2001 (%).

Eesti spordialaliitude 2001. aasta tuludes oli suurim osakaaluga riigieelarvest saadud toetus, mis moodustas kogutuludest pea 40%, oma majandustegevusest saadud tulud hõlmasid ligi viiendiku ja rahvusvahelistest organisatsioonidest ning firmade ja eraisikute annetusest saadud summad veidi üle kümnendiku tuludest. Kõige vähem tähtsateks tuluallikateks osutusid kohalike omavalitsuste või nende liitude eelarvest saadud toetus ning liikmeksastumise ja liikmemaksud (protsendid vastavalt 1 ja 3). (Vt lisa 6. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2001.)

2001. aasta spordialaliitude tuludes kokku ligi 40% hõlmanud riigieelarve toetus oli olulisimaks tuluallikaks 58-st vaadeldud alaliidust 25-s. Eesti Rulluisutamise Liidul oli see ainus tuluallikas ning neljas alaliidus – Eesti 470 Klassiliidus, Eesti Judoliidus, Eesti Sulgpalliföderatsioonis ja Eesti Vehklemisliidus – moodustas üle 85% kogutuludest. Riigieelarvelisest toetusest täiesti ilma jäi 11 spordialaliitu (vt joonis nr 17). Tulude üldarvestuses tähtsusest teisel kohal olnud alaliitude oma majandustegevusest (22%) saadud sissetulek oli esmatähtis kaheteistkümnele spordialaliidule. Kõige suurema osakaalu moodustas viimane Eesti Tõstesporti Liidu tuludest, kellele oli see ainsaks sissetulekuks ning Eesti Jetisporti Föderatsiooni ja Eesti Täiskontakt Karate Liidu tuludest (vastavalt 92% ja 86%). Rahvusvahelistelt organisatsioonidelt sai tulu 14 alaliitu, neist enim Eesti Uisuliit (67%), Eesti Jalgpalli Liit (47%) ja Eesti Tennise Liit (41%). Firmade ja üksikisikute annetused moodustasid suurima osakaalu Eesti Kurnimänguliidu (ainus tuluallikas), Eesti Sambo Liidu (88%) ja Eesti Veemoto Liidu tuludes, “muud tulud” olid kõige tähtsamal kohal Eesti Jääpurjetamise Liidu (100%), Eesti Golfiliidu (79%) ja Eesti Orienteerumisliidu (39%) sissetulekutes ning osavõtumaksudest saadud tulu osutus kõige kaalukamaks Eesti Mälumänguliidu (95%), Eesti Võistlustantsu Liidu (49%) ja Eesti Autosporti Liidu kogutuludes. Kohalike omavalitsuste või nende liitude eelarvest sai 2001.aastal toetust 11 spordialaliitu, neist enim Eesti Kabeliit (40%), Eesti Ratsasporti Liit (21%) ning Eesti Sumoliit (16%). Daido-Juku Karate-Do Eesti Liidu, Eesti Fitnessi Föderatsiooni ja Eesti Hapkido

Föderatsiooni ainsaks sissetuleku allikaks oli aga liikmeksastumise ja liikmemaksudest saadud tulu.¹

Joonis 19. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2002 (%).

Sarnaselt 2001. aastaga on ka aastal 2002 spordialaliitude tulude üldjaotuses kõige suurema osakaaluga riigieelarveline toetus, mille osatähtsus kasvas eelneva aastaga võrreldes 7,5% võrra, ulatudes seega juba ligi 46%-ni. Alaliitude endi majandustegevusest saadud tulude osakaal tõusis samuti 5% võrra, moodustades juba

¹ 2002 kulud ja tulud null: Eesti 470 Klassiliit, Eesti Jalgpalli Liit, Eesti Jetispordi Föderatsioon, Eesti Jäähurjetamise Liit, Eesti Kiikingi Liit, Eesti Koroonamänguliit, Eesti Kurnimänguliit, Eesti Lennuspordi Föderatsioon, Eesti Mälumänguliit, Eesti Piljardi Liit, Eesti Raadioamatöörade Ühing, Eesti Rulluisutamise Liit, Eesti Sambo Liit, Eesti Shotokan Karate-do Assotsiatsioon, Eesti Sõudeliit, Eesti Sumoliit, Eesti Taekwondo WTF Föderatsioon, Eesti Turniiribridžiliit, Eesti Täiskontakt Karate Liit, Daido-Juku Karate-Do Eesti Liit, Eesti Allveeliit, Eesti Europe Liit, Eesti Fitnessi Föderatsioon, Eesti Golfiliit, Eesti Hapkido Föderatsioon, Eesti Indiaci Liit, Eesti Jahispordiliit; kulud 0: Eesti Jalgratturite Liit. 2001: tulud 0: Eesti Europe Liit, Eesti Kiikingi Liit, Eesti Koroonamänguliit, Eesti Piljardi Liit; kulud 0: Eesti Fitnessi Föderatsioon, Eesti Hapkido Föderatsioon, Eesti Kiikingi Liit, Eesti Koroonamänguliit.

üle neljandiku kogutuludest. Annetuste, osavõtumaksude, “muude tulude” ning liikmeksastumise ja liikmemaksude osatähtsus langes seevastu jälle paari protsendi võrra, enim kahanes aga rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadud toetuse osakaal kogutuludest (ligi 6%). (Vt lisa 8. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2002).

Nagu juba eelpool mainitud, oli ka 2002. aastal alaliitude kogutuludes kõige suurema osakaaluga riigieelarveline toetus. Alaliite, millel riigieelarvest saadud toetus moodustas olulisima osa sissetulekutest, on 2002. aastal juba üle poole (23 40-st). Neist seitsmes moodustas riigieelarveline toetus üle 85% kogutuludest (vt lisa 7).

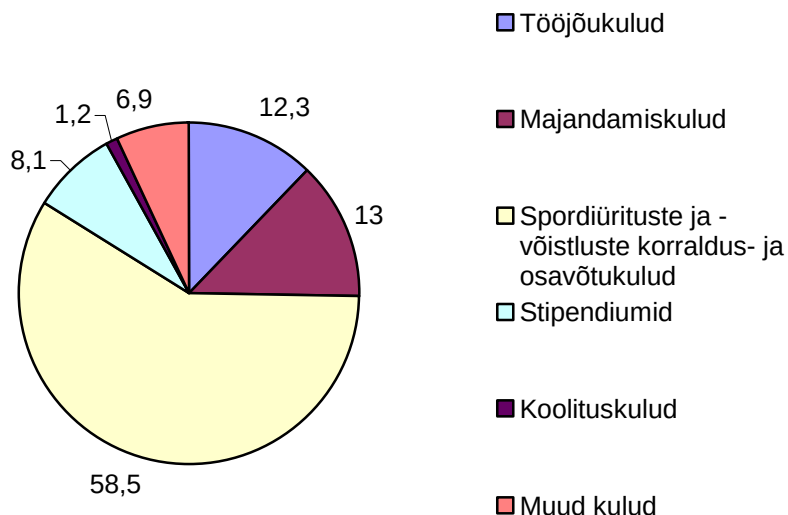
Riigieelarvelisest toetusest täiesti ilma jäid vaadeldavatest alaliitudest 2002. aastal vaid Eesti Matkaliit ja Eesti Purjelaualiit. Spordialaliitude oma majandustegevusest saadud sissetulek oli 2002. aastal esmatähtis neljale alaliidule – Eesti Suusaliidule (74% kogutuludest), Eesti Purjelaualiidule (60%), Eesti Korvpalliliidule (51%) ning Eesti Laskesuusatamise Föderatsioonile (46%). Firmade ja eraisikute annetused olid peamiseks sissetulekuallikaks kuuele (Eesti Veemoto Liit 72%, Eesti Poksiliit 65%, Eesti Automudelispordi Klubi 59%, Eesti Ratsaspordiliit 53%, Eesti Võrkpalli Liit 51%, Eesti Triatloni Liit 46%), osavõtumaksudest saadud tasu kolmele (Eesti Kirimaleühing 44%, Eesti Matkaliit 38%, Eesti Autosporti Liit 35%) rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadud raha kahele (Eesti Uisuliit 64%, Eesti Jäähoki Liit 56%) ning liikmeksastumise ja liikmemaksud ning “muud tulud” mõlemad ühele alaliidule (vastavalt Eesti Saalihoki Liit 43% ja Eesti Võistlustantsu Liit 43%). Kohalike omavalitsuste või nende liitude eelarvest saadav tulu ei olnud 2002. aastal esmatähtis ühelegi alaliidule.

5.6.1.2. Spordialaliitude kulud 2001-2002

Kõige suuremad kulud olid 2001. aastal Eesti Jalgpalli Liidul, ulatudes 15 105 820 kroonini. Järgnesid Eesti Suusaliit 13 507 000, Eesti Korvpalliliit 10 249 610, Eesti Kergejõustikuliit 7 590 000 ning Eesti Võrkpalli Liit 6 320 000 krooniga (vt lisa 9).

Sarnaselt alaliitude tuludega, oli olukord 2002. aastal võrreldes eelnevaga erinev ka kulutuste osas. 2002. aastal olid kõige suuremad kulutused Eesti Suusaliidul, kokku 25 729 900 krooni. Ligi poole väiksemad kulud olid Eesti Korvpalli- ja Eesti Kergejõustikuliidul, üldsummad vastavalt 12 670 000 ja 12 150 000 krooni. Eesti

Võrkpalli Liidu kogukuluks oli 9 621 000 krooni ja Eesti Vehklemisliidu kulud jäid 4 044 700 piiresse (täpsem ülevaade lisas 11).

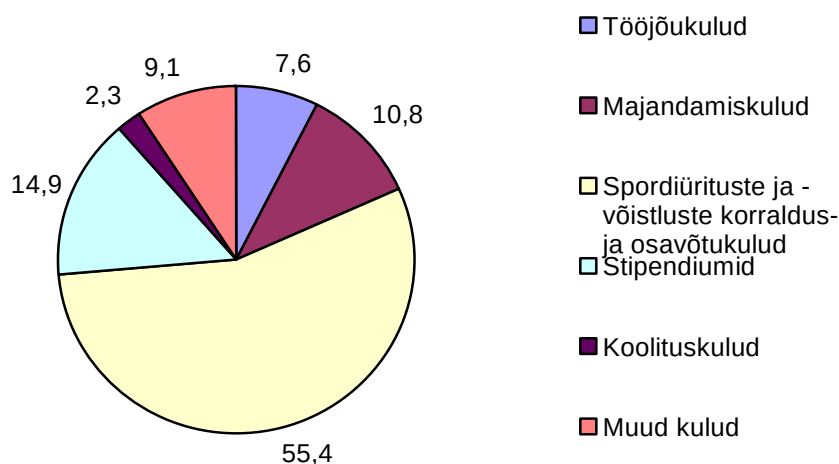

Joonis 20. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2001 (%).

2001. aasta Eesti spordialaliitude kulude üldjaotusest moodustavad ligi 60% spordiürituste ja -võistluste korraldamise ja nendest osavõtukulud. Neile järgnevad olulisuselt majandamis- ning tööjõukulud (vastavalt 13% ja 12% kuludest). Stipendiumiteks läheb 8% ning muudeks kulutusteks 7%. Kõige vähem on 2001. aastal kulutatud koolitusele. (Vt lisa 10. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2001.)

77%-le alaliitudest olid suurimaks väljaminekuks spordiürituste ja -võistluste korraldamise ja nendest osavõtukulud. Kahele alaliidule – Eesti Kurnimänguliidule ja Eesti Mälumänguliidule – olid need ainsateks kulutusteks ning veel kaheksal alaliidul moodustasid need üle 90% kogukuludest. Samas neljal alaliidul – Eesti Jetispordi Föderatsioonil, Eesti Piljardi Liidul, Eesti Sulgpalli Föderatsioonil ja Eesti Tõstesporti Liidul – puudusid vastavad kulud üldse. Nende ainsad väljaminekud olid seotud alaliidu majandamisega. Palgalist tööjõudu omas 2001. aastal veidi üle poole alaliitudest (57-st 31). Tööjõukulude osatähtsus kogukuludest oli suurim Eesti Raadioamatööride Ühingul (37%), Eesti Poksiliidul (35%) ning Eesti Autosporti Liidul (33%). Stipendiume maksis neljandik alaliitudest, kusjuures Eesti Võrkpalli Liidul moodustasid viimased kõige

suurema osa kogukuludest (65%). Eesti Kergejõustikuliidul ulatus stipendiumite osatähtsus viiendikuni ning Eesti Saalihoki Liidul 14%-ni kuludest. Koolitusse investeeris ühtekokku 37% alaliitudest, kuid sellele tehtavad kulutused ei ületanud üheski alaliidus kümnendikku kogukuludest. Muude kulutuste osakaalud oli suurimad Eesti Golfiliidul (61%), Eesti Lennuspordi Föderatsioonil (51%) ning Eesti Orienteerumisliidul (39%).

Joonis 21. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2002 (%).

2002. aastal moodustasid alaliitude kuludest jällegi suurima osa spordiürituste ja -võistluste korraldamise ja neist osavõtuga seotud kulutused, võrreldes 2001. aastaga on aga nende osatähtsus veidi (3% võrra) langenud. Ligi 5% võrra on kahanenud ka tööjõukulude ning paari protsendi võrra majandamiskulude osakaal (osakaalud vastavalt 8 ja 11 protsenti). Samas on võrreldes 2001. aastaga peaaegu kahekordistunud stipendiumite osatähtsus kogukuludest, mis ulatus 2002. aastal juba 15%-ni. Eelnevast aastast 1-2% suurem oli 2002. aastal ka koolitus- ja muude kulude osakaal. (Vt lisa 12. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2002).

Valdaval osal alaliitudest olid ka 2002. aastal kõige olulisemad kulutused seotud spordiürituste ja -võistluste korraldamisega ja neist osavõtuga. Kui 2001. aastal oli see suurimaks väljaminekuks 77% alaliitudest, siis 2002. aastal oli vastav protsent siiski mõnevõrra väiksem – 71. Ainsateks kulutusteks polnud spordivõistlused ega -üritused

sel aastal enam ühelegi alaliidule ning üldse polnud nendega seonduvaid kulusi vaid Eesti Võistlustantsu Liidul. Stipendiumid olid 2002. aastal suurimateks väljaminekuteks Eesti Võrkpalli Liidule (73% kogukuludest), Eesti Sulgpalliföderatsioonile (60%) ning Eesti Tennise Liidule (51%), töjõukulud Eesti Autosporti Liidule (31%), majandamiskulud Eesti Laskesuusatamise Föderatsioonile (80%), Eesti Võistlustantsu Liidule (74%) ja Eesti Saalihoki Liidule (47%) ning muud kulud Eesti Tõstesporti Liidule (66%), Eesti Aerutamisföderatsioonile (46%), Eesti Maadlusliidule (41%) ja Eesti Ratsasporti Liidule (33%). Koolituskulude osakaal oli teiste spordialaliitudega võrreldes suurem Eesti Matkaliidul (30%), Eesti Kergejõustikuliidul (12%) ning Eesti Poksiliidul (5%).

5.7. Klubide rahastamine

5.7.1. Spordiklubide rollist

Spordi ja äri jõuline lähenemine on sünnitanud vajaduse teha vahet ühiskondlikul ja ärilisel tegevusel spordis. Siin on oluline teha selgeks ühiskondliku tegevuse organiseerimist ja arendamist mõjutavad protsessid.

Eesti spordikorraldus on rajatud klubilisele tegevusele. Spordi vajadustest lähtuvalt on klubi toimimisel olulisim klubiõhkkond ja hasart, mitte niivõrd ranged bürokraatiamehansmid. Spordiklubidel on tähtis kohalik dimensioon, roll kohaliku identiteedi kandjatena. Siinkohal pole oluline, kas tegemist on meistrivõistluste tasemel kaasa lööva tippklubi või kohaliku spordi edendamisele pühendunud klubiga.

Enne teist maailmasõda oli klubide roll Eestis seotud nii aadete kui positiivse tegevuse pakkumisega. Tänapäeval ei nähta spordiklubilises tegevuses enam aatelist poolt, kuid klubi roll positiivsuse pakkujana on endiselt säilinud. Spordi ja spordiklubide rolli laste ja noorte tegevuspaigana hinnatakse endiselt kõrgelt, sporti peetakse vaat et üheks vähestest võimalustest elu varjukülgedega võitlemisel ("noored on tänavalt eemal").

Spordiklubides organiseeritud sporditegevus pakub osalejatele võimalusi seinast sein. Spordiklubid pakuvad liikmetele üldjuhul võimalust tegeleda nii harrastus- kui

võistlusspordiga. Tippspordi tipmises tipus korraldavad klubid treeningtingimusi nii sportlastele kui võistkondadele.

Spordi sisemine loogika eeldab organiseerumist nii rahvuslikul kui rahvusvahelisel tasandil. Üldiselt näeb organiseerumisstruktuur välja selline: klubid moodustavad rahvusliku alaliidu, viimased aga rahvusvahelise katusorganisatsiooni. Kuid viimaste aastate arengud on sünnitanud ka spetsiifilisi organisatsioone. Näiteks on osadel aladel teatud osa võistlussüsteemist eraldatud omaette suletud süsteemiks, mida ei kontrolli peaaesjalikult alaliit, vaid viimasega tehtud kokkuleppe alusel hoopis omaette organisatsioon. Selline süsteem on tingitud vajadusest eraldada otsuste tegemise tasandil tippспорт ja muu võistlussпорт, mille on omakorda tinginud süsteemi majanduslik alus.

5.7.2. Spordiklubide majandamine

Spordiklubide rahahankimise vajadus ja tähendus on viimastel aegadel oluliselt kasvanud, kuna sporditegevuse korraldamine on kallinenud. See aga on johtunud mitmest asjaolust. Esiteks on tõusnud spordirajatiste ehitus- ja kommunaalkulud, mis omakorda on paljuski tingitud nõudmiste tõusust rajatiste suhtes. Teiseks maksavad klubid varasemast rohkem sporditöö korraldamise eest. Viimane on omakorda tingitud vabatahtliku töö osa vähenemisest ja ka tähenduse muutumisest. Muidugi on oluline põhjus ka nõudmiste suurenemisest. Harrastajad soovivad treeningtöö juhendajatelt aina kõrgemat taset.

Mittetulundusühingute eelarvete üks aluseid on liikmemaksud, mis Eestis on üsna tagasihoidlikud. Kui Põhjamaades on traditsiooniks, et klubid teenivad lisaraha loteriide, ürituste korraldamise, müügitegevuse, teenuste müügiga, siis Eestis on asi selles osas üsna kesine. Ka teine Põhjamaades levinud tulusaamise viis – tulud võistluste korraldamisest, kaasa arvatud piletitulud, on Eestis erandeid arvesse võtmata pea olematu sissetulekuallikas. Sponsorlus on üks põhilisi sissetulekuallikaid nii Eestis kui teistes Põhjamaades (lugedes Eesti ikka Põhjamaade kultuuriruumi), kuid tuntav on uute ideede vähesus sponsorlustöös või uute ideede eksploatimine tasemeni, kus tulemus hakkab eesmärgile vastu töötama. Tulude poole põhituumiku moodustab

Põhjamaades vabatahtlik töö. Eestis on vabatahtlik töö alles lapsekingades, hoiak ajaloolise tausta tõttu negatiivne.

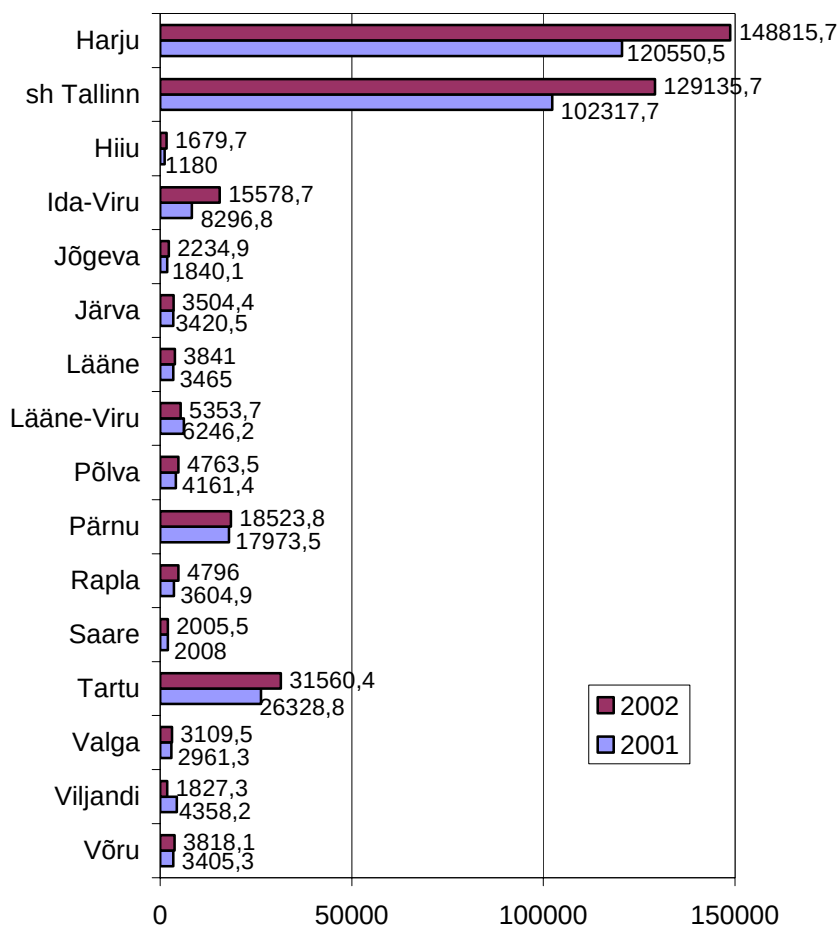
Kuid on tõsi, et varade hankimisel võib saada probleemiks bürokraatia sissetung sporti, kaasa arvatud vabatahtlikku sektorisse. Et selles bürokraatias toime tulla, vajab organisatsioon juba pädevat isikkoosseisu. Seega läheb vabatahtliku organisatsiooni aur sageli oma põhitegevuse asemel bürokraatlike protsesside korraldamiseks.

Kui räägitakse spordist, väidetakse sageli, et sport on kõige suurem inimesi koondav nähtus. Läbi klubide on sport ka üks paremaid osalus demokraatiat võimaldavaid liikumisi.

Mõlemaid väiteid võib pidada õigeks ning tuleb rõhutada, et tänapäeva fragmenteeruvas ühiskonnas on inimesi liitvate tegevuste ja nähtuste leidmine ja soosimine erakordselt tähtis tegevus. Seega võib tinglikult öelda, et spordiklubide töö kvaliteet määrab omakorda ja rahvusliku heaolu taseme.

Peab siiski lisama, et suur osa liikumisharrastusest leiab aset siiski spordiklubilisest tööst sõltumata. Omal käel tegutsemine on võimalik ilma mingisuguse organiseeritud sporditegevuseta.

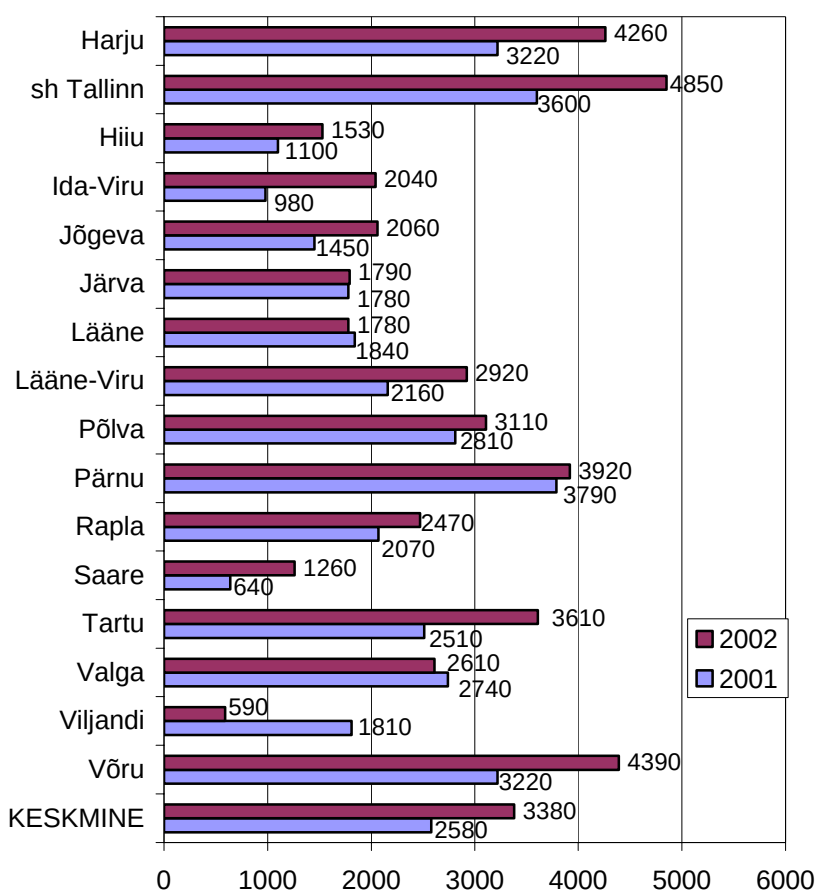
5.7.3. Spordiklubide tulud 2001-2002

Joonis 22. Spordiklubide kogutulud 2001-2002 (tuh kr).

Eesti spordiklubide kogutulud olid 2001. aastal 209 800 560 ning 2002. aastal 251 412 100 krooni, seega kasvasid tulud aastaga 41 611 500 krooni võrra. Spordiklubide tulud maakondade lõikes olid nii 2001. kui 2002. aastal kõige kõrgemad Harjumaal, vastavalt 120 550 500 ja 148 815 700 krooni. Nagu jooniselt näha, oli ka tulude kasv aasta jooksul Harjumaal teistest maakondadest oluliselt suurem – 28 265 200 krooni. Teiste maakondade tulud olid juba oluliselt väiksemad, ulatudes Tartumaal 2001. aastal 26 328 800 ja 2002. aastal 31 560 400, Pärnumaal 2001. aastal 17 973 500 ja 2002. aastal 18 523 800 ning Ida-Virumaal 2001. aastal 8 296 800 ja 2002. aastal 15 578 700 kroonini. Kõige väiksemad tulud oli mõlemal vaadeldaval aastal Hiiumaa spordiklubidel (2001. aastal 1 180 000 ning 2002. aastal 1 169 700 krooni).

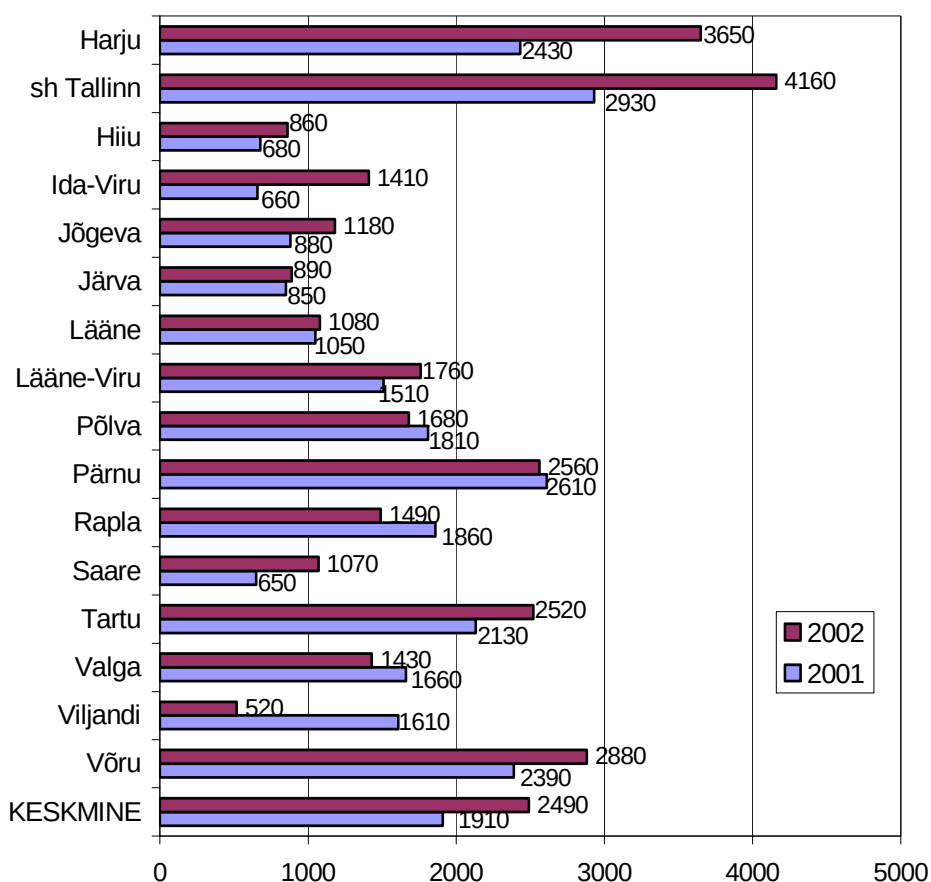
Võrreldes 2001. aastaga olid 2002. aastal Harjumaa (sh ka Tallinna), Hiiumaa, Ida-Virumaa, Jõgevamaa, Järvamaa, Läänemaa, Põlvamaa, Pärnumaa, Raplamaa, Tartumaa, Valgamaa ja Võrumaa spordiklubide kogutulud kasvanud ning Lääne-Virumaa, Saaremaa ja Viljandimaa klubide tulud kahanenud. Nagu juba mainitud, kõige suurem tõus toimus sealjuures Harjumaal, millele järgnes 7 281 900 kroonise tulude kasvuga Ida-Virumaa. Kõige rohkem kahanesid (2 530 900 krooni võrra) sama perioodi vältel aga Viljandi maakonna spordiklubide tulud.

Joonis 23. Spordiklubide tulud maakondade lõikes ühe liikme kohta (kroonides).

Ühe spordiklubi liikme kohta saadav tulu oli 2001. aastal keskmiselt 2580 ja 2002. aastal 3380 krooni. Kõige suuremad tulud liikme kohta olid 2001. aastal Pärnumaal – 3790 krooni ning Harju ja Võru maakonnas, mõlemas 3220 krooni. Väikseim tulu ühe liikme kohta oli aga Saaremaal (640 krooni), millele järgnesid Ida-Viru- ja Hiiumaa (vastavalt 980 ja 1100 krooni liikme kohta). 2002. aastaks olid enamiku spordiklubide

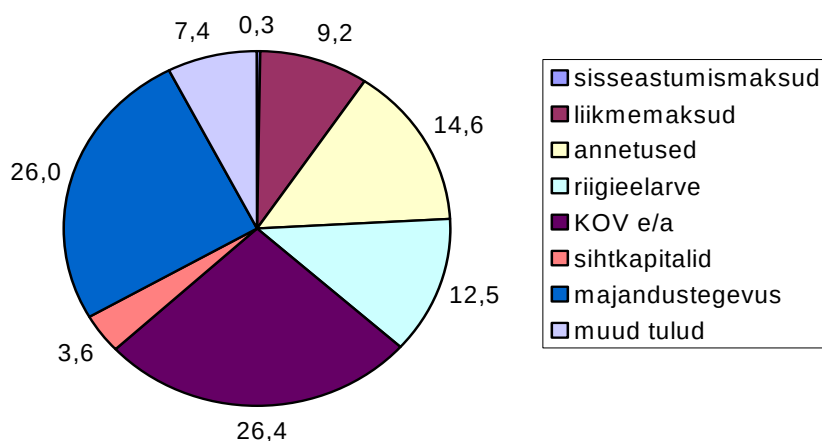
tulud ühe liikme kohta eelneva aastaga võrreldes kasvanud, mõningane langus toimus vaid kolmes maakonnas – Lääne-, Valga- ja Viljandimaal, Järva maakonnas muutust praktiliselt ei toimunudki. 2002. aastal oli suurim tulu ühe klubi liikme kohta Võrumaal (4390), järgnesid Harju (4260) ja Pärnu maakond (3920). Harjumaast eraldi vaadates osutusid suurimaks aga Tallinna tulud ühe sealse spordiklubi liikme kohta, mis ulatusid 4850 kroonini. Kõige tagasihoidlikumad tulud liikme kohta olid 2002. aastal Viljandimaal (590 krooni).

Joonis 24. Spordiklubide tulud maakondade lõikes ühe harrastaja kohta (kroonides).

Maakondade spordiklubide keskmised tulud ühe harrastaja kohta olid 2001. aastal 1910 ning 2002. aastal 2490 krooni. Seega kasvasid tulud ühe harrastaja kohta sel perioodil vähem kui tulud ühe spordiklubi liikme kohta (kasv vastavalt 580 ja 800 krooni). 2001. aastal oli maakondade spordiklubide tulude jaotus harrastajate kohta analoogne klubi liikmete kohta saadud tulude jagunemisega. Kõige suuremad tulud ühe harrastaja kohta

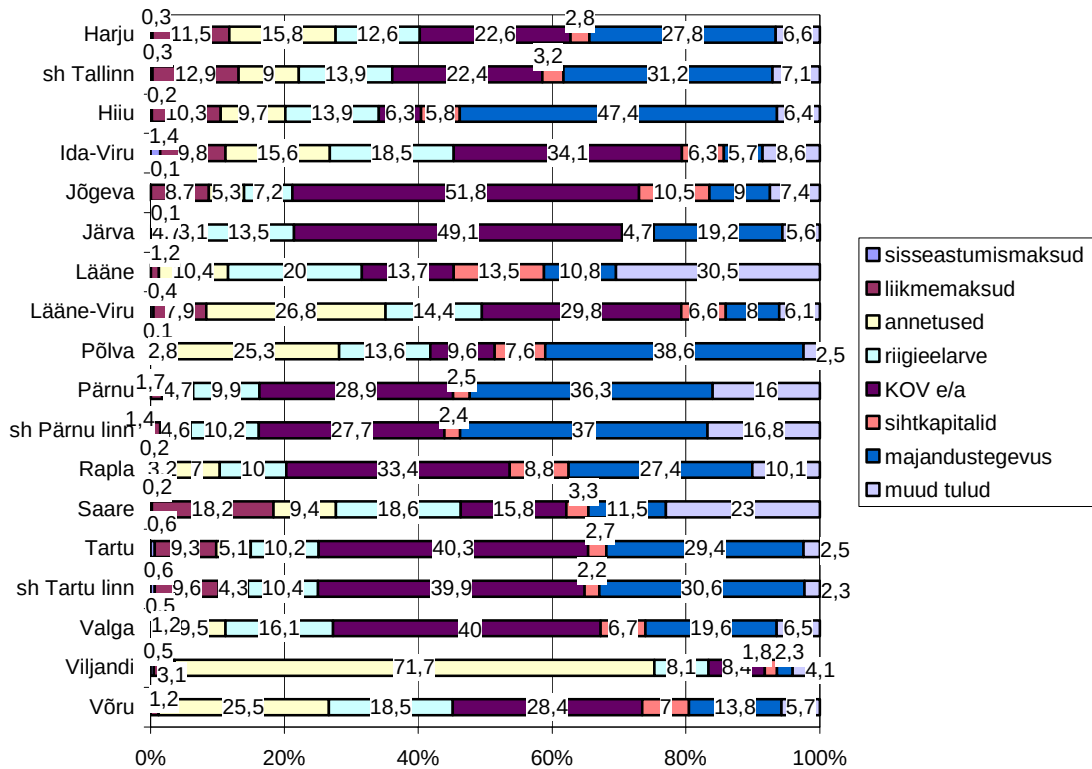
olid ka siin Pärnu maakonnas, millele järgnesid Harjumaa ja Võrumaa ning kõige kehvem oli olukord jällegi Saare, Ida-Viru ja Hiiu maakondades, kus tulud ühe sealse harrastaja kohta olid vastavalt 650, 660 ja 680 krooni. Eelneva aastaga võrreldes kasvasid tulud ühe harrastaja kohta 2002. aastal ühtekokku kümnes maakonnas – Harjumaal, Hiiumaal, Ida-Virumaal, Jõgevamaal, Järvamaal, Läänemaal, Lääne-Virumaal, Saaremaal, Tartumaal ja Võrumaal ning kahanesid Põlva, Pärnu, Rapla, Valga ja Viljandi maakondades, neist viimases sealjuures enam kui 1000 krooni võrra. Suurimad tulud ühe harrastaja kohta olid 2002. aastal Harjumaal (3650 krooni, sh Tallinnas isegi 4160 krooni), Võrumaal (2880 krooni) ja Pärnumaal (2560 krooni). Väikseimad tulud harrastaja kohta olid aga Viljandimaal (520 krooni), Hiiumaal (860 krooni) ning Järvamaal (890 krooni).

Joonis 25. Spordiklubide tulude üldjaotus 2001 (%)

Eesti spordiklubide tuludest suurima osa moodustasid 2001. aastal kohalike omavalitsuste eelarvest ning klubide oma majandustegevusest saadud tulud, mõlema osakaal üldtuludest oli ligi neljandik. Tähtsuselt kolmandal kohal olid eraisikute ja firmade annetused, mis moodustasid kõigist saadud tuludest 15%. Järgnesid riigieelarvest (13%) ja liikmemaksudest (9%) saadud summad ning muud tulud (7%). Sihtkapitalidest saadud tulu moodustas kogutuludest ligi 4% ja klubide sisseeastumismaksudest saavad tulud vaid 0,3%.

Avaliku sektori toetus kokku (riigi- ja kohalike omavalitsuste eelarvest ning sihtkapitalidest saadud tulu) moodustas 2001. aastal spordiklubide kogutulust 42,5%.

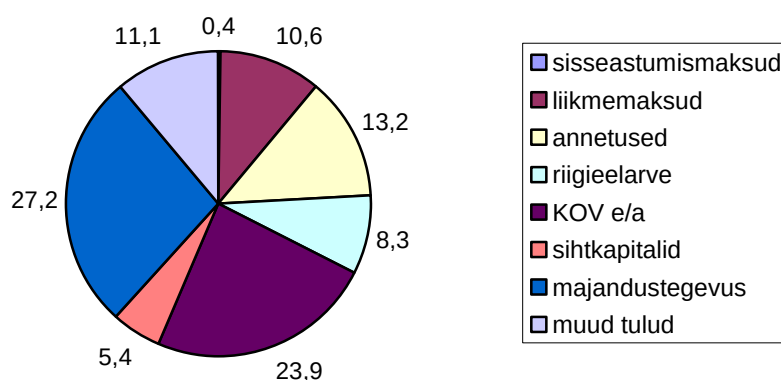

Joonis 26. Spordiklubide tulude jaotus maakondade lõikes 2001 (%)

Kohalikest omavalitsustest saadud tulu oli 2001. aastal esmatähtis kaheksa maakonna – Ida-Viru, Jõgeva, Järva, Lääne-Viru, Rapla, Tartu, Valga ja Võru – spordiklubidele, kusjuures Jõgeva- ja Järvamaal moodustas see kogukuludest ligi 50%. Maakondade keskmisest tulust samuti neljandiku hõlmanud klubide endi majandustegevusest saadav tulu oli olulisimaks tuluallikaks neljas maakonnas – Harjumaal (sh Tallinnas), Hiiumaal, Põlvamaal ja Pärnumaal (sh Pärnu linnas). Suurima osakaalu kogutuludest – 47% - moodustas vastav tulu Hiiumaal. Erasisikute ja firmade annetused olid suurimaks saadud tuluks Viljandimaal, kus nende osatähtsus kogutulust ulatus üle 70%. Teistest maakondadest olulisema kaaluga olid need ka Lääne-Viru, Võru ja Põlva maakondades, moodustades ligi neljandiku sealsete spordiklubide tuludest. Muud tulud olid olulisimaks sissetulekuallikaks Lääne- (30%) ja Saaremaal (23%). Riigieelarve osakaal olid suurim Lääne, Saare ja Ida-Viru maakondades, hõlmates sealsete klubide sissetulekutest veidi alla viiendiku, liikmemaksude osakaal Saaremaal (18%),

sihtkapitalide osakaal Läänemaal (14%) ning sisseastumismaksude osakaal Ida-Virumaal (1,4%).

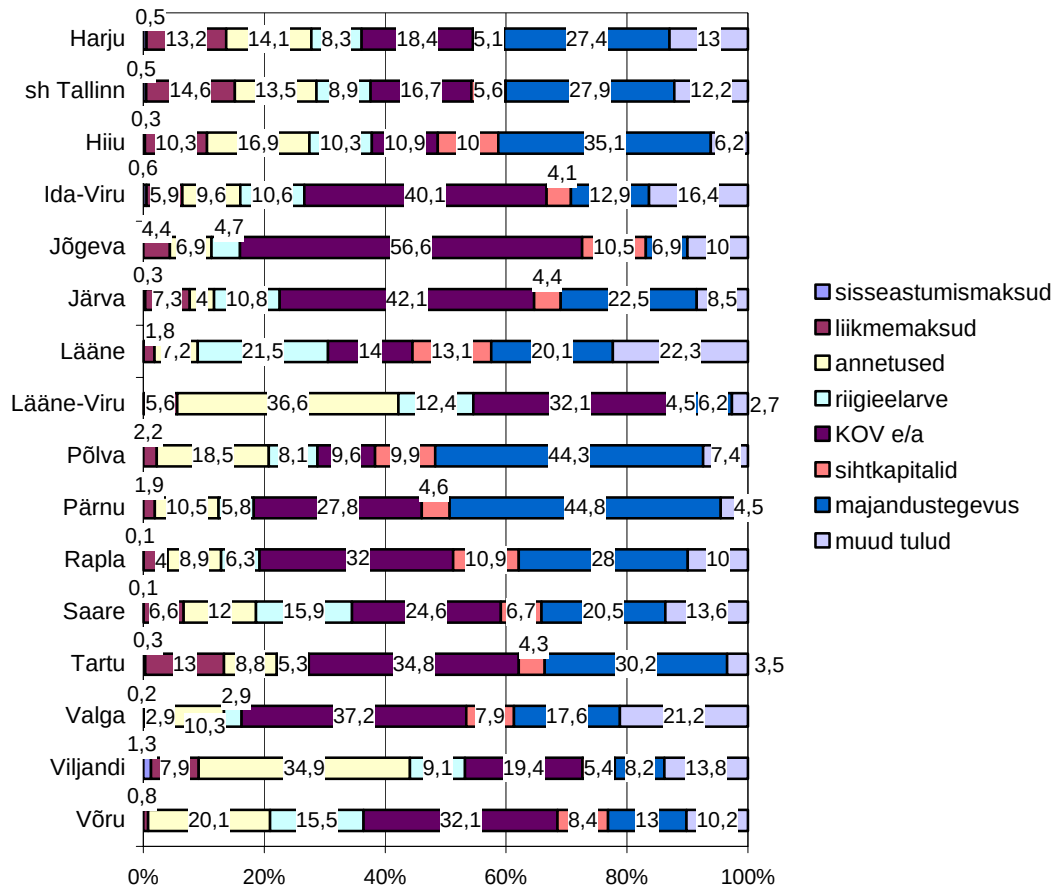
Avalikust sektorist kokku said 2001. aastal kõige rohkem toetust Jõgeva (69,5%), Järva (67,3%) ja Valga (62,7%) maakondade ning kõige vähem Viljandi- (18,3%), Hiiu- (26%) ja Põlvamaa (30,8%) spordiklubid.

Joonis 27. Spordiklubide tulude üldjaotus 2002 (%)

2002. aastaks oli spordiklubide kohalike omavalitsuste eelarvest saadava toetuse osakaal kogutuludest kahanenud ning oma majandustegevusest saadava tulu osatähtsus suurenenud, viimane moodustas juba 27% kõigist klubide sissetulekutest. Kolmandaks olulisemaks spordiklubide sissetulekuallikaks olid sarnaselt 2001. aastaga firmade ja eraisikute annetused, mille osakaal kogutuludest oli eelneva aastaga võrreldes küll veidi vähenenud. Muude tulude osatähtsus oli võrreldes eelneva aastaga 2002. aastaks kõige rohkem (ligi 4% võrra) kasvanud, hõlmates juba üle kümnendiku klubide tuludest. Mõnevõrra kasvanud (1,4%) oli ka liikmemaksude osakaal. 2001. aastaga võrreldes enim vähenenud oli aga riigieelarvest saadava toetuse tähtsus, mille osakaal kogutuludest kahanes üle 4% (12,5%lt 8,3%-le). Sihtkapitalidest saadavate tulude olulisus oli sama perioodi vältel paari protsendi võrra tõusnud ning sisseastumismaksude osa oli endiselt väga madal.

Avalikust sektorist kokku saadava toetuse osatähtsus spordiklubide tuludes oli 2002. aastal eelneva aastaga võrreldes 4,9% võrra madalam, moodustades kogutuludest 37,6%.

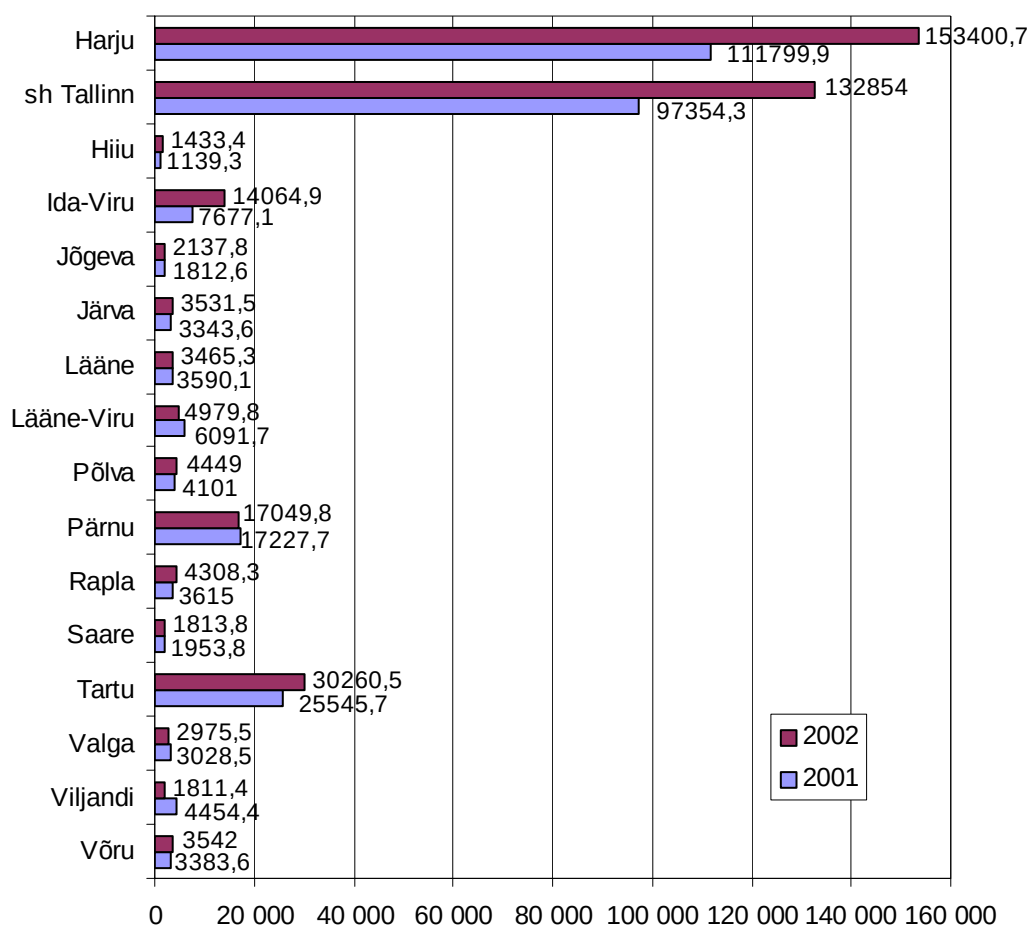
Joonis 28. Spordiklubide tulude jaotus maakondade lõikes 2002 (%)

2002.aastal spordiklubide olulisimaks sissetulekuallikaks olnud majandustegevus oli suurimaks tululiigiks sarnaselt eelneva aastaga Pärnu- (45%), Põlva- (44%), Hiiu- (35%) ja Harjumaal (27%). Kohalike omavalitsuste eelarvest saadud toetus oli olulisimaks tuluks endiselt kaheksas maakonnas, ainult Lääne-Virumaa asemel kuulus nende hulka 2002. aastal Saaremaa. Suurima osakaaluga oli kohalike omavalitsuste toetus Jõgeva (57%), Järva (42%) ning Ida-Viru (40%) maakondades. Fimate ja eraisikute annetused olid 2002. aastal suurimaks tululiigiks lisaks Viljandimaale, kus nende osatähtsus oli 2001. aastaga võrreldes ligi poole võrra vähenenud (72%-lt 35%-le) ka Lääne-Virumaal (37%), “muud tulud” aga ainult Läänemaal (22%). Liikmemaksude osatähtsus kogutuludest oli teiste maakondadega võrreldes suurem

Harjumaal (13%; sh Tallinnas 15%), Tartumaal (13%) ja Hiiumaal (10%) ning märgatavalt väiksem (alla 1%) Võrumaal. Riigieelarvest saadud toetuse osakaal oli teistest maakondadest olulisem Lääne (22%), Saare ja Võru maakondades (mõlemas 16%), sihtkapitalidest saadud tulu samuti Läänemaal (13%) ning ka Rapla- ja Jõgevamaal (mõlemas 11%). Sisseastumismaksudest saadud tulude osatähtsus oli 2002. aastal suurim Viljandimaal – 1,3%

Avalikust sektorist kokku said 2002. aastal enim toetust sarnaselt 2001. aastaga Jõgeva (71,8%) ja Järva (57,3%) maakondade spordiklubid, millele järgnes 55,9%-ga Võrumaa. Kõige väiksem oli avalikust sektorist saadud tulude osakaal kogutuludest Põlva- (27,6%), Hiiu- (31,3%) ja Harjumaa (31,9%) spordiklubidel.

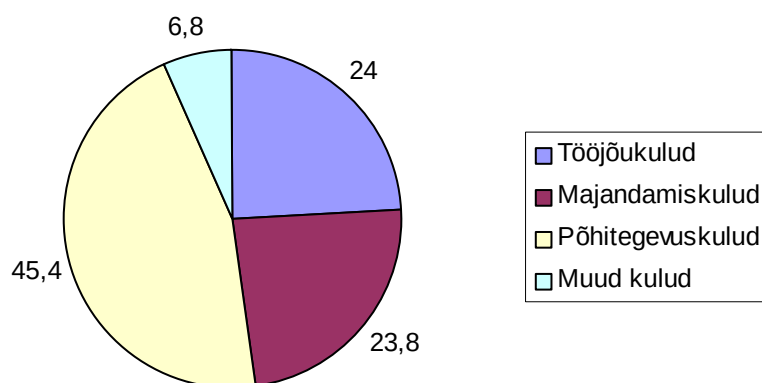
5.7.4. Spordiklubide kulud 2001-2002

Joonis 29. Spordiklubide kogukulu 2001-2002 (tuh kr.).

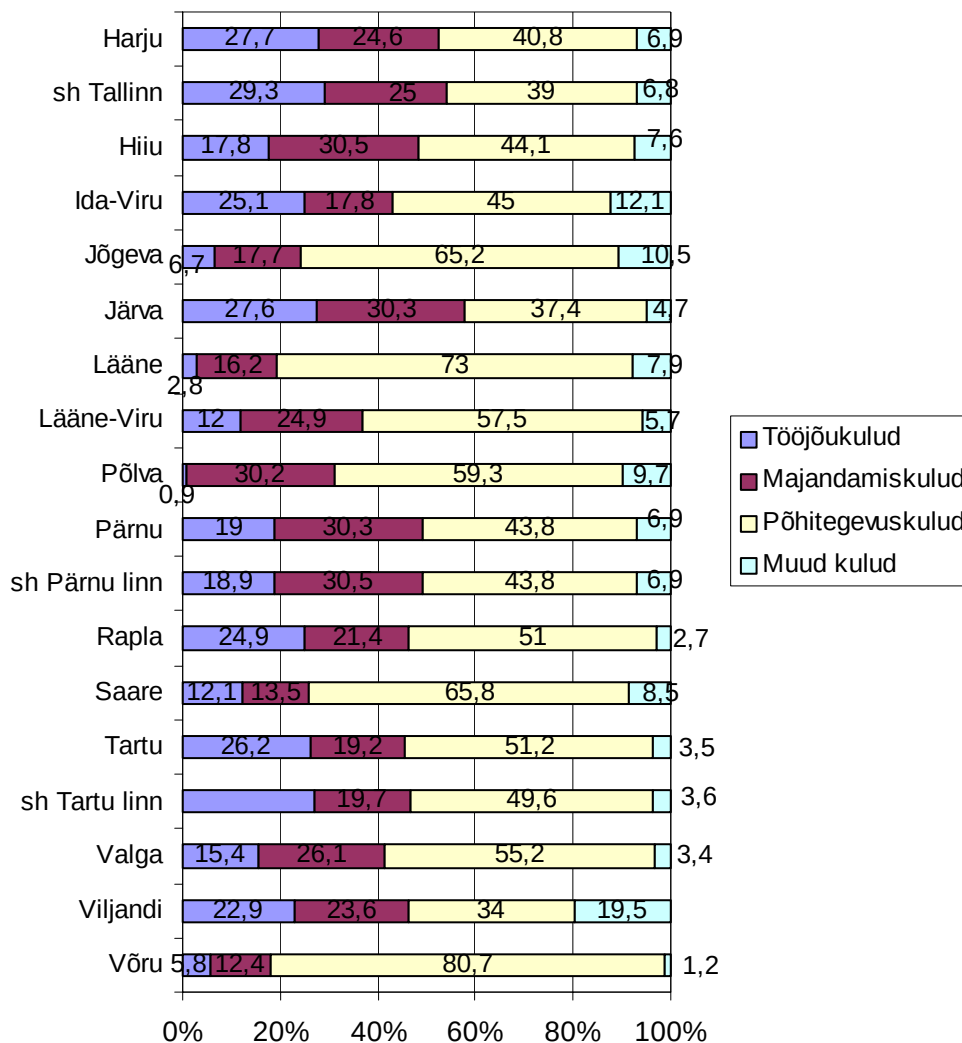
Spordiklubide kogukulud oli 2001. aastal 198 763 920 ja 2002. aastal 249 223 580 krooni, mis teeb kulude aastaseks kasvuks 50 459 660 krooni. Seega kasvasid spordiklubide kulud 2002. aastal eelnevaga võrreldes rohkem kui tulud (kasv 41 611 500 krooni). Maakondade lõikes olid spordiklubide kulud analoogselt tuludega ülekaalukalt kõige suuremad Harjumaal – 2001. aastal 111 799 900 ja 2002. aastal 153 400 700 krooni. Kogukulud kasvasid aastaga seega 41 600 800 krooni võrra, mis on samuti teiste maakondade kulude kasvust mitmeid kordi suurem. Teistest maakondadest suuremad kulud olid ka Tartumaal (2001. aastal 25 545 700 ja 2002. aastal 30 260 500 krooni), Pärnumaal (2001. aastal 17 227 700 ja 2002. aastal 17 049 800 krooni) ning Ida-Virumaal (2001. aastal 7 677 100 ja 2002. aastal 14 064 900 krooni). Sarnaselt spordiklubide tuludega, olid ka kulud nii 2001. kui 2002. aastal kõige väiksemad Hiiumaal (vastavalt 1 139 300 ja 1 433 400 krooni).

Võrreldes 2001. aastaga olid 2002. aastal üheksas maakonnas - Harju- (s.h. Tallinnas) Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Järva-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, ja Võrumaal - spordiklubide kulud kasvanud ning kuues – Lääne-, Lääne-Viru-, Pärnu-, Saare-, Valga-, ja Viljandimaal – kahanenud. Suurim kulude kasvuga Harjumaa kõrval oli kulutused teistest maakondadest enam kasvanud ka Ida-Virumaal (6 387 800 krooni) ja Tartumaal (4 714 800 krooni). Kõige rohkem vähenesid kulud 2002. aastal eelnevaga võrreldes aga Viljandi ja Lääne-Viru maakondades (vastavalt 2 643 000 ja 1 111 900 krooni võrra).

Joonis 30. Spordiklubide kulude üldjaotus 2001 (%).

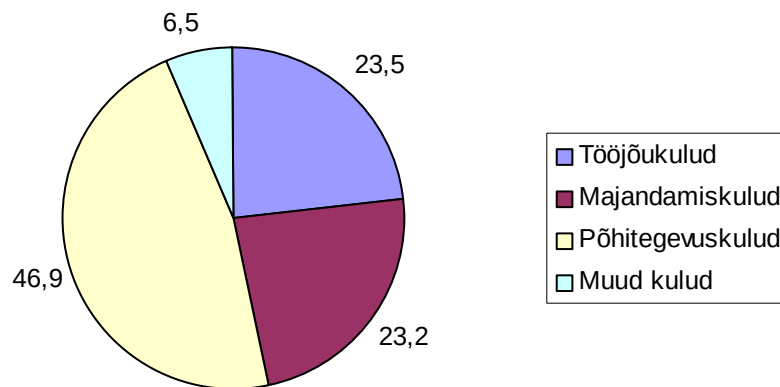
Jooniselt (nr 29) on näha, et 2001. aasta spordiklubide kogukuludest suurima osa – 45% – moodustasid põhitegevuskulud. Järgnesid tööjõu- ning majandamiskulud, millest kumbki kattis veidi alla neljandiku kuludest. Väikseima osatähtsusega olid muud kulud (7%).

Joonis 31. Spordiklubide kulude jaotus maakondade lõikes 2001 (%)

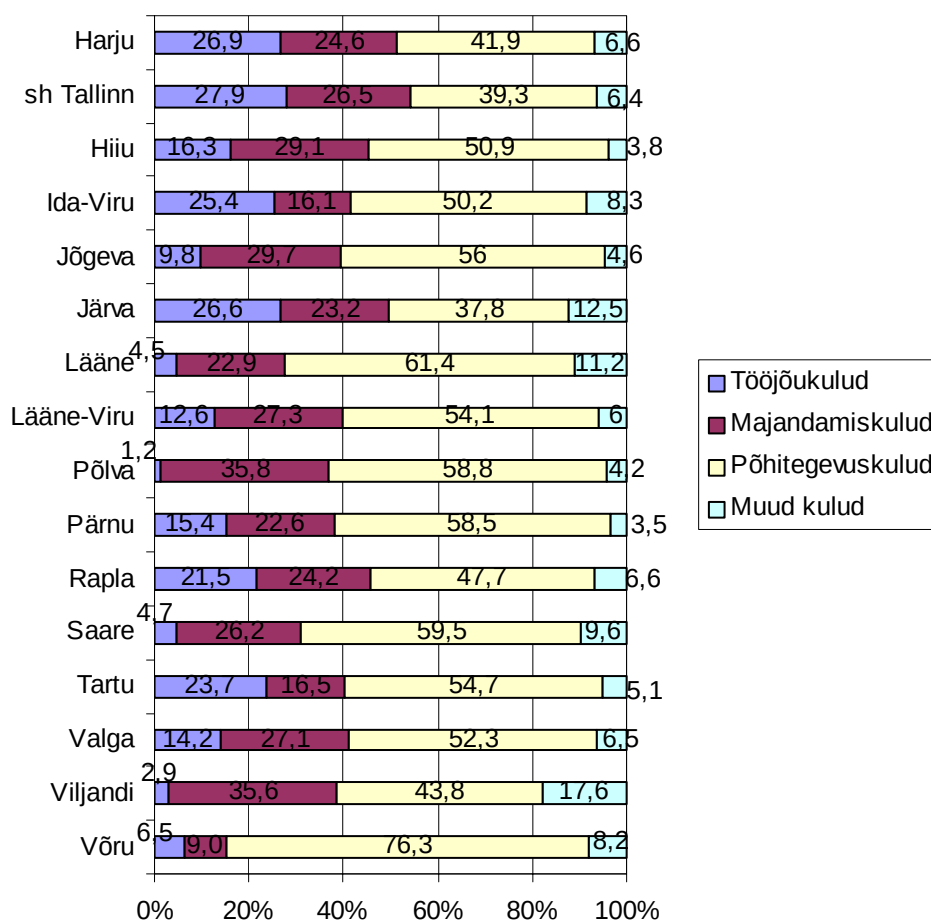
Kogukuludest 45% katnud põhitegevuskulud olid esmatähtsad kõigi maakondade spordiklubides. Võrumaal moodustasid need üldkuludest koguni 4/5, järgnesid Lääne- ja Saaremaa vastavalt 73 ja 66 protsendiga. Kõige vähemtähtsad olid põhitegevuskulud

seevastu Viljandimaal, kattes sealsete spordiklubide kuludest vaid 34%. Majandamiskulud olid teiste maakondade spordiklubidega võrreldes suuremad Hiiu-, Pärnu-, Järva- ja Põlvamaal, ulatudes kõigis neist veidi üle 30% ning tööjõukulud Harju, Järva ja Tartu maakondades (26-28% kuludest). Samas Põlvamaal moodustasid tööjõukulud kõigist kulutustest alla 1%. Muude kulude osatähtsus oli suurim Viljandimaal, kus need katsid ligi viiendiku kogukuludest, Ida-Viru ja Jõgeva maakondades ulatus nende osakaal veidi üle kümnendiku.

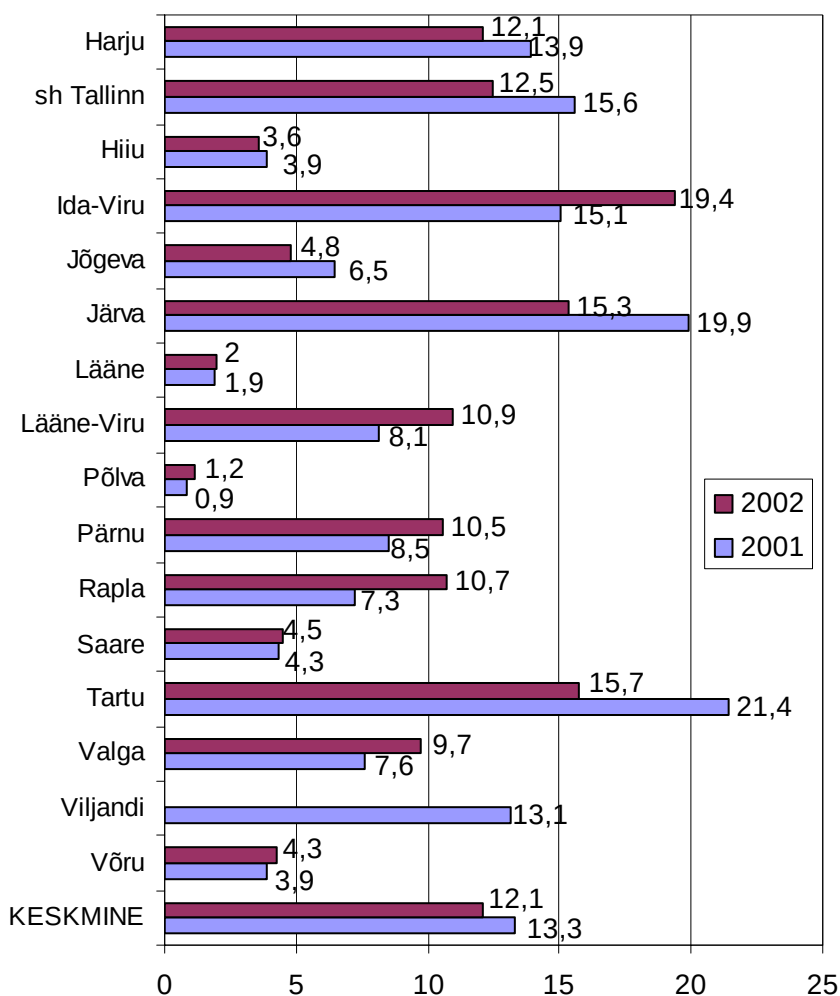
Joonis 32. Spordiklubide kulude üldjaotus 2002 (%).

Vastupidiselt spordiklubide tuludele nende kulude jaotuses 2002. aastal võrreldes eelnevaga märkimisväärsed muutusi pole. Endiselt kõige suurema osakaalu moodustavad põhitegevuskulud (47%), mille osatähtsus on 2001. aastaga võrreldes 1,5% võrra kasvanud. Teiste kululiikide osatähtsus on jällegi veidi (alla 1%) langenud. Tööjõu- ja majandamiskulud katavad ka 2002. aastal kumbki pisut alla neljandiku ning muud kulud ligi 7% spordiklubide kogukuludest.

Joonis 33. Spordiklubide kulude jaotus maakondade lõikes 2002 (%)

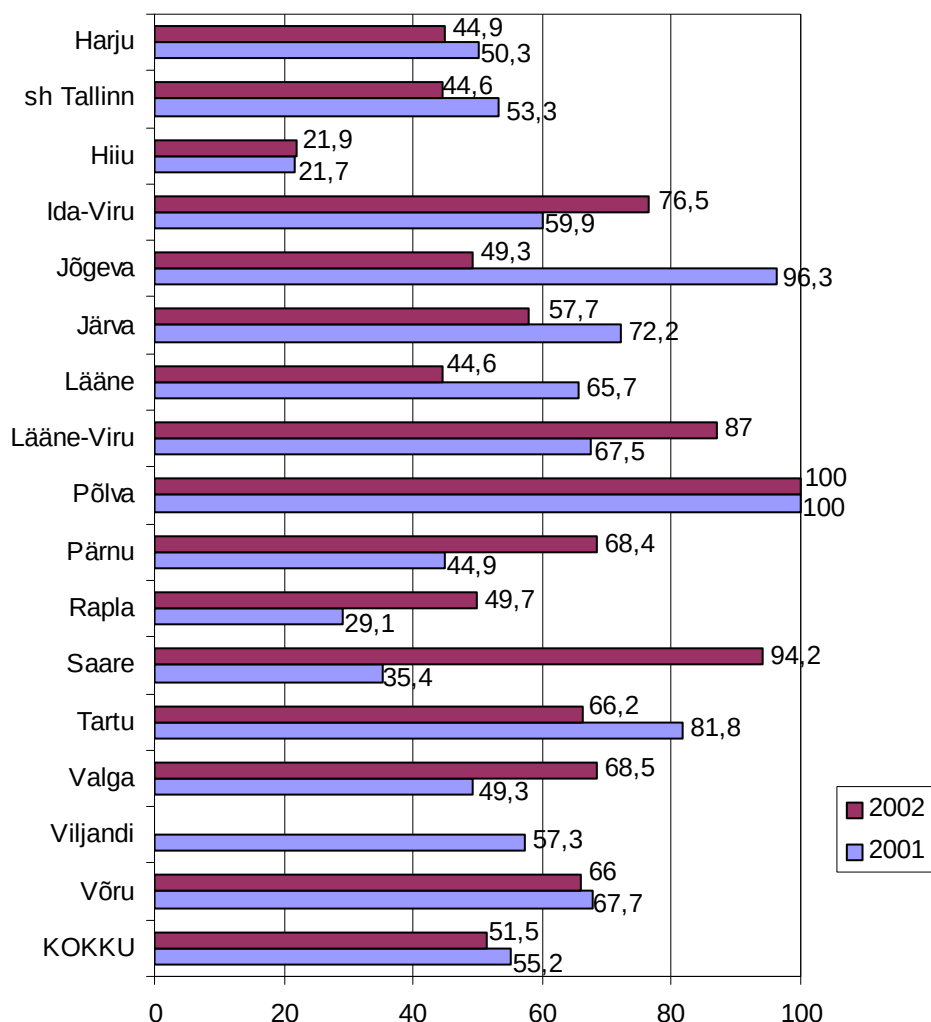
Nii nagu 2001., oli ka 2002. aastal kõigi maakondades spordiklubide kuludes suurima osatähtsusega põhitegevuskulud. Teistest maakondadest olulisem oli nende osakaal sarnaselt 2001. aastaga Võru- (76%), Lääne- (61%) ja Saaremaal (60%). Kõige tagasihoidlikuma osa kuludest (38%) katsid põhitegevuskulud 2002. aastal Järvemaal. Majandamiskulude osatähtsus oli 2002. aastal suurim Põlva- ja Viljandimaal (36%) ning Jõgeva maakonnas (30%); tööjõukulude osakaal Harju- ja Järva- (27%) ning Ida-Virumaal (25%). Väikseima osa kuludest - 1,2% - katsid tööjõukulud 2002. jällegi Põlva maakonnas. Muude kulude osatähtsus oli ka 2002. aastal kõrgeim Viljandimaal (18%), millele järgnevad Järva ja Lääne maakond (vastavalt 13 ja 11 protsendiga).

Joonis 34. Spordiklubide treenerite/juhendajate töötasu osakaal üldkuludest 2001-2002 (%).

Spordiklubide treenerite ja juhendajate töötasu moodustas klubide üldkuludest 2001. aastal keskmiselt 13,3% ja 2002. aastal 12,1%. Kõige väiksem oli tööjõukulude osakaal üldkuludest (0-5%) 2001. aastal Põlva, Lääne, Hiiu, Võru ja Saare maakonnas, 2002. aastal lisandusid neile ka Jõgeva ja Viljandi maakond, kusjuures viimasel puudusid kulutused tööjõule 2002. aastal täiesti. Üldkuludest 6-10% moodustas treenerite/juhendajate töötasu 2001. aastal Valga, Jõgeva, Lääne-Viru, Pärnu ja Rapla maakondades. 2002. aastaks oli viimases kolmes treenerite ja juhendajate palkade osakaal kõigist kuludest 2-3% võrra tõusnud, ulatudes juba üle kümnendiku. Harju, Ida-Viru, Järva ja Tartu maakondades moodustas treenerite/juhendajate töötasu mõlemal aastal üle 10% kogukuludest. Tartu- ja Järvamaal ulatus treenerite ja juhendajate

palkade osakaal klubide üldkuludest 2001. aastal ligi viiendikuni, langes järgneva aastaga ligi 5% võrra. 2002. aastal oli treenerite/juhendajate töötasu kogukuludega võrreldes kõrgeim jällegi Ida-Virumaal (19%).

Joonis 35. Spordiklubide treenerite/juhendajate töötasu osakaal tööjõukuludest 2001-2002 (%).

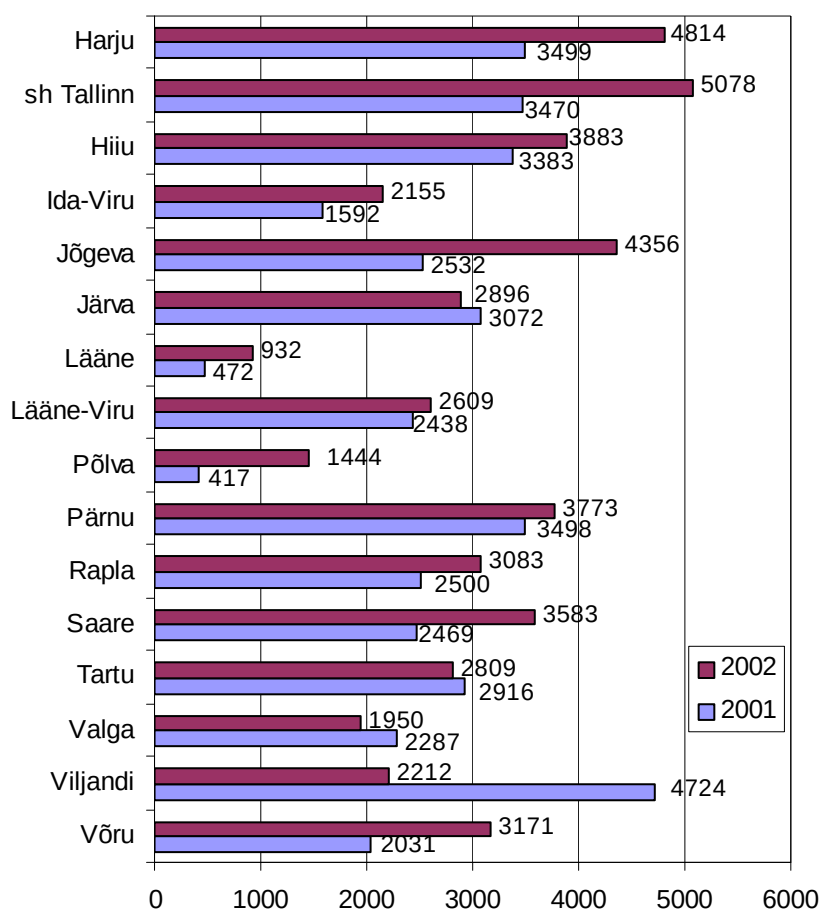
Tööjõukuludest moodustas treenerite ja juhendajate töötasu 2001. aastal keskmiselt 55,2 ja 2002. aastal 51,5 protsenti, langes seega aastaga ligi 4% võrra. Põlvamaal oli treenerite ja juhendajate töötasu mõlemal aastal ainsaks tööjõukuluks, 2001. aastal järgnesid sellele treenerite/juhendajate palkade osatähtsusele Jõgeva (96%) ja Tartu (82%) ning 2002. aastal Saare (94%) ja Lääne-Viru (87%) maakonnad. Kõige väiksema osakaaluga tööjõukuludest olid treenerite ja juhendajate palgad 2001. aastal Hiiu- (22%)

ja Raplemaal (29%) ning 2002. aastal lisaks Hiiumaale (jällegi 22%) ka Viljandimaal, kus need puudusid sootuks.

Võrreldes 2001. aastaga oli treenerite ja juhendajate palkade osakaal tööjõukuludest kasvanud Ida-Viru, Lääne-Viru, Pärnu, Rapla, Saare ja Valga maakondades ning langenud Harju-, Jõgeva-, Järva-, Lääne-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaal. Kõige ulatuslikum, ligi 60%-ne kasv oli sealjuures toimunud Saaremaal ning suurim langus peale Viljandimaa, kus treenerite ja juhendajate palgad 2002. aastal puudusid, Jõgevamaal (47%). Samale tasemele jäi treenerite ja juhendajate palkade osakaal tööjõukuludest lisaks Põlvamaale ka Hiiumaal.

5.7.5. Spordiklubide töötajate keskmised palgad

Kuna siinkohal väljatoodud nii spordiklubide kõigi töötajate kui treenerite ja juhendajate keskmiste palganumbrite arvutamisel on arvesse võetud nii põhikoha kui ka kohakaaslusega töötajad ning jäetud välja vabatahtlikud, kes mõningatel juhtudel siiski teatavat rahalist tasu saavad, on saadud tulemuste üldistusaste väga suur ning neid tuleks seetõttu käsitleda teatava reservatsiooniga. Täpsemaid keskmiste töötasude arvestusi olemasolevad andmed kahjuks teha ei võimaldanud.

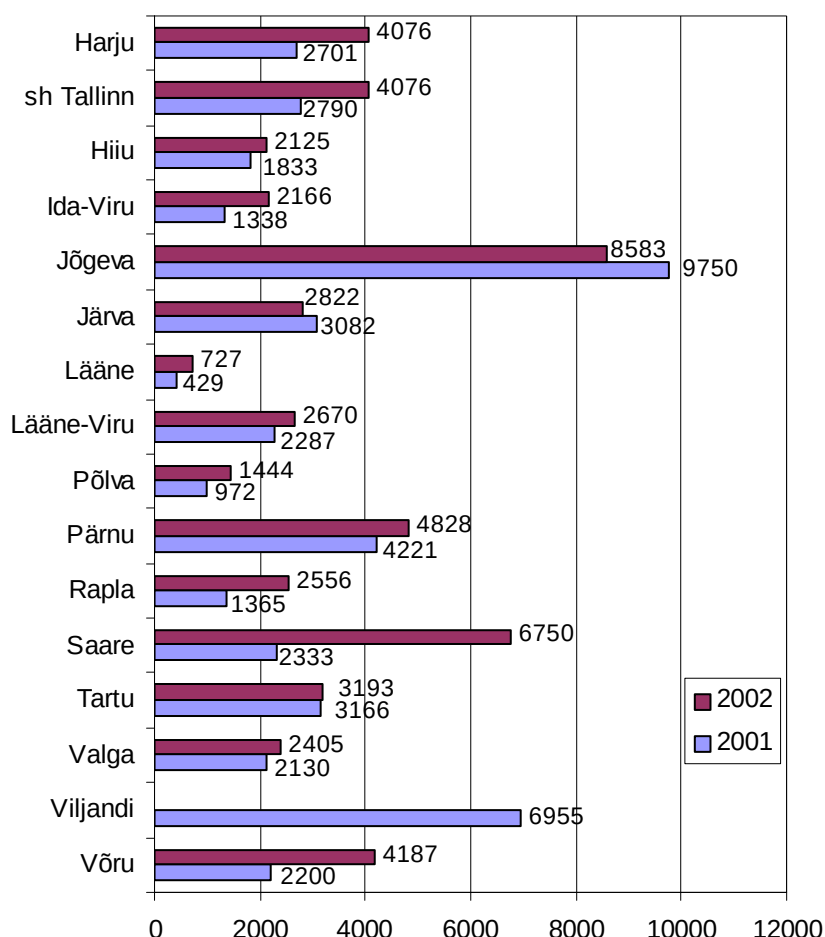

Joonis 36. Spordiklubide põhikohaga ja kohakaaslusega töötajate keskmine kuupalk maakonniti 2001-2002 (kroonides).

Spordiklubide põhikohaga ja kohakaaslusega töötajate keskmine kuupalk oli 2001. aastal 3129 ja 2002. aastal 3905 krooni, mis teeb aasta keskmiseks palgatõusuks 776 krooni. Suurim keskmine spordiklubide töötajate palk oli 2001. aastal Viljandimaal (4724 krooni), millele järgnesid Harjumaa ja Pärnumaa (vastavalt 3499 ja 3498 krooniga). Üliväikesed keskmised palganumbrid tulid 2001. aastal antud arvestuse järgi Põlva (417 krooni) ja Lääne (472 krooni) maakondades.

2002. oli kõrgeim keskmine palk Harjumaa spordiklubide töötajatel (4814 krooni; Tallinnas 5078 krooni), järgnesid Jõgeva- ja Hiiumaa (keskmine palk vastavalt 4356 ja 3883 krooni). Väikseimad keskmised palgad olid jällegi Põlva- ja Läänemaal (vastavalt 932 ja 1444 krooni).

2001. aastaga võrreldes oli aastal 2002. enamiku maakondade spordiklubide töötajate keskmine palk tõusnud. Suurim kasv oli sealjuures toimunud Jõgeva- (1824 krooni), Harju- (1315 krooni, Tallinnas 1608 krooni) ja Võrumaal (1140 krooni). Langenud oli spordiklubide töötajate keskmine palk vaid Järva, Tartu ja Viljandi maakondades, neist viimases koguni 2512 krooni võrra.

Joonis 37. Spordiklubide põhikohaga ja kohakaaslusega treenerite/juhendajate keskmine kuupalk maakonniti 2001-2002 (kroonides).

Võrreldes spordiklubide kõigi põhikoha ja kohakaaslusega töötajate keskmiste palkadega oli treenerite ja juhendajate keskmine töötasu mõlemal vaadeldaval aastal madalam – 2001. aastal ulatus see 2680 ja 2002. aastal 3514 kroonini. Sarnaselt kõigi spordiklubide töötajate palkadega oli aastaga tõusnud ka treenerite ja juhendajate keskmine töötasu ning seda isegi eelnevatest mõnevõrra rohkem – 834 krooni võrra.

Teiste maakondade spordiklubide treenerite ja juhendajatega võrreldes olid 2001. aastal suuremad keskmised kuupalgad Jõgevamaal – 9750 krooni, Viljandimaal – 6955 krooni ning Pärnumaal – 4221 krooni. Oluliselt madalamat palka said antud arvestuse järgi jällegi Lääne- ja Põlvamaa spordiklubide treenerid/juhendajad (keskmised vastavalt 429 ja 972 krooni).

Ka 2002. aastal oli suurim keskmine töötasu Jõgevamaa spordiklubide treeneritel ja juhendajatel (8583 krooni), järgnesid Saare- (6750 krooni) ja Pärnumaa (4828 krooni). Väikseim keskmine töötasu oli nagu eelneval aastalgi Lääne (727 krooni) ja Põlva (1444 krooni) maakondades.

Sarnaselt spordiklubide kõigi töötajatega oli 2002. aastal võrreldes eelneva aastaga tõusnud ka enamike maakondade spordiklubide treenerite/juhendajate keskmine töötasu. Suurim kasv toimus vaadeldaval perioodil sealjuures Saaremaal (4417 krooni), Võrumaal (1987 krooni) ja Harjumaal (1375 krooni; Tallinnas 1286 krooni). Langenud oli treenerite/juhendajate keskmine palk 2001. aastaga võrreldes vaid Jõgeva- (1167 krooni võrra) ja Järvamaal (260 krooni võrra) ning Viljandimaal, kus 2002. aastal palgalisi treenereid ega juhendajaid polnudki.

5.8. Spordivõistluste ja –ürituste rahastamine

5.8.1. Spordivõistluste majanduslik kasutegur

Spordivõistluste (majanduslik) kasutegur on võistluste korraldamise juures olnud alati üks enimvaideldud teema. Üldjuhul on korraldaja(d) püüdnud kasutegurit enamasti suurendada, rahastajad jällegi kahtluse alla seada.

Pole põhjust kahelda, et olümpiamängud või jalgpalli maailmameistrivõistlused on sündmused, mille kasutegur ongi suur, ning numbrid vaid kinnitavad neid väiteid. Samas on olümpia ja jalgpalli tiitlivõistluste lainearjal hakatud sama väitma teistegi suuremate ja väiksemate spordiürituste kohta. Paraku on see poolik tõde.

Kui tulevikus ei sünni just suuremaid turundusvapustusi, jäävad ainsateks spordi massiturgudeks olümpiamängud, MM-võistlused või nende ekvivalendid (Puronaho 1998).

Rahvusvaheliste võistluste organiseerimisse on juba pikemat aega liidetud illusioone võimalustest reklaamida nende abil kodumaa ja/või -linna mitmekülsust ning tugevaid külgi ükskõik mis alal. Järjest tugevamalt levib usk võistluse korraldamise tohutust impulsist linna ja seda ümbritsevate alade edule. Uurimuste tulemusena on siiski selgunud, et spordisündmused on seni toonud lühiaegse õnne vaid kohaliku ehitus- ja turismitööstuse õuele, kui sedagi. Samas on juttudes järjekindlalt üritatud vähendada avaliku sektori kulusid mängude korraldamisele. (Whitson, Macintosh 1996).

Vaatamata suurtele summadele, millest seoses olümpiamängudega räägitakse, on tehtud üllatavalt vähe uurimusi majandusliku kasu lisandumisest ja selle jagunemisest kohalikul tasandil seoses mängudega. Mängude korraldamisõigust taotlevad linnad lasevad eelnevalt tellida konsultatsioonifirmadelt ennustusi mängude majanduslikust tulususest. Need põhinevad üldjuhul optimistlikel arvudel kogukulu kohta, kus tuleb esile raha ringlus kohalikus majanduses. Samas pole praktiliselt tehtud uurimusi, kust ilmneks majanduse tegelik kasv ajalisel skaalal ja peamised kasusaajad. Vähesed katsetused valdkonda uurida on aga esile toonud olulise tõsiasja – suured spordisündmused toovad üldiselt kasu erahotellidele, -restoranidele ja -kauplustele (Whitson & Macintosh 1996).

Samas oleks huvitav teada, kui suur osa võistluste ajal kasutatavast rahast jääb kohalikele piirkonnale ja tõepoolest toob paigale kasu. Uurimuste järgi on soosituimateks ostukohtadeks kujunenud keskuse hotellide piirkonna ümbruse kõrgetasemelised ostukeskused. Näiteks Victoria Hea Tahte Mängudel (1994) tunnistasid kohalikud, keskusest väljaspool kaubelnud kaupmehed, et nende käive mängude ajal koguni kahanes (Business Victoria and the Greater Victoria Bed and Breakfast Association 1995). Peamisteks edusaajateks olid siis vaid rahvusvahelised müügiketid ja võistluse ajaks palgatud kohalikud töötajad. Turismitööstuses olevad teenindajate töökohad on sageli ajutised, väheseid oskusi nõudvad ja halvasti makstud. Need tegurid sunnivad käsitlema kohaliku majanduse saadud kasu uuest vaatenurgast (Whitson & Macintosh 1996).

Leroux ja Mount (1994) uurisid Calgary olümpia mõjutusi kohaliku majanduselu arengule. Nad viisid uurimuse ellu nn süvauurimusena viie aasta jooksul, alustades sellega mängudele eelnenud aastal. Uurimuses keskenduti väikestele ja keskmistele

firmadele, mis olid alustanud või laiendanud toimimist olümpiamänge silmas pidades. Vastanutest üle 90% tõdesid, et olümpia ei mõjutanud nende otsust avada uut äri või laiendada vana. Vaid 31% tõdesid, et neil oli mängudest majanduslikku kasu. Olümpia kasulikkusesse uskunud kaupmeestest üle poolte teatasid, et teenisid märkimisväärselt enam raha sealsamas juba aastaid korraldatud traditsiooniliste võistluste kui OM-i ajal (Leroux & Mount 1994). Ritchie ja Smith (1991) on viidanud Leroux' ja Mounti uurimusele tuginedes, et suurte rahvusvaheliste sündmuste mõju kohalikule turismile on lühiaegsem ja vähem märkimisväärssem kui aastaid korraldatud rahvusliku sündmuse mõju. Tõdemuse kinnitamiseks tuleks majanduselu mõjude uurimist väikeste ja keskmiste sündmuste majandusele jätkata siiski pikema aja vältel (Ritchie & Smith 1991).

5.8.2. Miks toetada suuri spordisündmusi?

On palju põhjusi, miks avalik ja erasektor toetavad spordisündmusi. Esiteks on oluline tuua paigale turismiraha väljaspool hooaega. Spordisündmused stimuleerivad majanduselu ja loovad töökohti. Võistlustega kaasnev tähelepanu lisab turundusvõimalusi ja aitab parandada selle imagot. Spordisündmustest tõotab tulla ühiskonnale muudki kui mõõdetavat kasu – nagu rahvuslik uhkus ja üldine rahulolu (Turco & Navarro 1993). Suured sündmused pikendavad üldiselt turismihooaega, meelitavad uusi kliente, lisavad huvi sündmuste toimumispaiga ja -piirkonna vastu, annavad võimaluse ahvatleda turiste sinna paika tagasi, nad lisavad piirkonnas tehtavaid kulutusi ja pakuvad eri firmadele võimaluse kasvatada müügitulemusi. Sündmuste lühiajaline toimumine üldiselt minimeerib loodusest ja keskkonnast tulenevad segavad probleemid. Lisaks võib sündmus parimal juhul tõhustada piirkonna või linna ressursside kasutamist ja annab ettevõtjatele võimaluse teostada uusi ideid (Wals-Heron & Stevens 1990).

Suursündmustega seoses sünnib piirkondlikke rahavooge, mis põhjustavad nii ajutisi lühiaegseid kui püsivaid pikaajalisi muudatusi kogu paikkonna majutus- ja toitlustusalal. Lühiajalised muudatused on muuhulgas müügi mahu ja struktuuri muutused, pikaajaline muudatus on näiteks teatud hotelli kliendistruktuuri püsiv muutus.

Olulisim väljakutse spordivõistluste korraldamise puhul on ikkagi võistlustega saavutatud turismivoogude säilitamine kõrgena ka pärast võistlusi (Whitson, Macintosh 1996).

5.8.3. Spordisündmuste majandusliku mõju analüüs

Avalike ressursside piiratus on üldiselt põhjustanud endisest põhjalikuma kontrolli nende jaotumise üle. See on viinud kasvavale vajadusele majanduslike mõjude analüüsi järele. Analüüside eesmärgiks on tõestada, et spordisündmustest ja spordipaikade ehitusest on muuhulgas majanduslikku kasu, või et need vähemalt ei tooda piirkonnale kahjumit, ja nii üritatakse saada spordiga liituvatele hangetele ja sündmustele avaliku sektori abi või kahjumigarantiisid. Analüüside eesmärgiks on tõestada nii spordiorganisatsioonide hangete rentablust kui poliitikute positsioonidele ja ettepanekute õigusust. Eesmärgiks on aga liiga tihti rääkida vaid neist asjust, mida tahavad kuulda koostööpartnerid. Korraldajad üritavad kinnitada poliitikuile ja rahvastikule, et ühiskond saab spordiärisse investeerimisest suurt kasu. Sellest johtuvalt tehakse mitmed analüüsid vigaselt, hinnates üle hanke ja sündmuse majanduslikku kasutegurit (Crompton 1995).

Riigi varade investeering spordisündmustesse ja spordipaikade ehitusse on majanduslikus mõttes rajatud järgmisele sündmusteketile. Piirkonna elanikud annavad raha riigile/linnale/maakonnale maksudena. Linn/maakond kasutab osa sellest rahast mõne spordisündmuse või -hanke toetamiseks. Hange või sündmus meelitab piirkonda väljastpoolt tulevaid inimesi ja nad külastavad piirkonda. Need külastajad kulutavad raha piirkonnas ning nii sündmuse – kui sest väljapoole jäävaid – teenuseid kasutades. See, nn uus raha, mis on tulnud väljastpoolt, toob tulu ja tööd piirkonna elanikele. Piirkonna elanikud on niisiis seotud toetusraha loomisega ning vastukaaluks investeerimisele saavad nad uusi töökohti ja majapidamised enam tulu (Crompton 1995).

Spordisündmuste korraldamine ja arendamine on suunatud kasusaamisele. Tarbijate saadavate teenuste kõrval on muudest majandusharudest tähtsaim kohalikust turismiärist saadav majanduslik tulu, mis on oluline tegur spordisündmuse mõjusid prognoosides (Turco & Navarro 1993).

Protsessidele, mida kasutatakse suure ulatusega spordisündmuste majandusliku mõju hindamiseks, on pööratud palju tähelepanu. (Buck 1977; Della Britta, Loudon, Booth & Weeks 1977; Ritchie, Aitken 1984; Turco 1992) Väitlus on keskendunud kohaliku majanduse käsitlemise määratlemisele, mudelitele ja koefitsientidele (Schaffer & Davidson 1984; Gitelson, Guadagnolo & Moore 1989; Turco & Kelsey 1992; Archer 1984).

Majanduslike mõjutuste analüüside eesmärgiks on mõõta kõne all olevale piirkonnale suunatud majanduslikku kasu. Spordis on majanduslik kasu määratletud piirkonnale suunatud majanduse netomuudatusena, mis on spordisündmustele ja -hangetele kulunud ressursside tulem (Turco, Kelsey 1992). Majanduslike mõjude analüüsid tuginevad mitmele oletusele, nii et see võib olla väga ebatäpne "teadus". Muudatused oletustes võivad viia majanduslike mõjude suhtes eriti dramaatilistele muutustele. Seni tehtud uuringud, mis, mis on läbi viidud sõltumatult sündmuste korraldajatest, ei ole olnud väga julgustavad (Crompton 1995).

Järgnevalt käsitletakse mõnd üldisemat majandusliku mõju analüüsi veaallikat Cromptonile (1995) toetudes.

5.8.4. Olulisemad veaallikad spordivõistluste majanduslikus analüüsis

1. Müügikoefitsiendi kasutamine majapidamise tulukoefitsiendi asemel. Koefitsient väljendab muutust majanduse aktiivsuse tasemes, mis toimub siis, kui spordisündmusel käija muudab majandusliku aktiivsuse taset muudes sektorites ja mõjutab seega kogu majandust. Ehk siis – kui raha paigutatakse sporti ja liikumisharrastusse, liigub seda mujalegi. Tööturg paraneb, majapidamiste tulud kasvavad ja riik saab rohkem tulumaksu. Lisaks otsesele mõjule on sel ka kaudseid mõjusid.

Spordiorganisatsioonid, restoranid, hotellid, väikekaupmehed ja muud spordisündmuse mõju tulemusel raha saavad osapooled võivad kasutada saadud tulu neljal eri taval: 1) oma piirkonnas muuks eraäriks 2) töötajate palkadeks 3) maksude maksmiseks või 4) töötajate palkamiseks, aktsiate ostmiseks, äritegevuseks, või muudel eesmärkidel väljaspool piirkonda. Kui tulusid kasutatakse kahe viimatinimetatud rühma jaoks, kaob osa rahast kohalikust piirkonnast. Vaid see osa rahast, mis jääb kohalikule piirkonnale,

mõjutab kohalikku majandust ja kuulub osana piirkonna majanduse netokasvu hulka. Ka osa majapidamiste saadud tuludest ei kasutata piirkonna majanduses. Kodumajapidamised võivad kasutada osa tulusid oma piirkonnast väljaspool või säästa – ka sel juhul pole rahakasutusel mõju kohalikule piirkonnale.

Majanduslikku mõju analüüsidest pole müügikoefitsiendi kasutamine kasulik ega mõistlik. Tähelepanu võiks väärida müügi mõju majapidamise tuludele ja töölerakendamisele. Kuna müügikoefitsiendid on üldiselt palju suuremad kui kasumikoefitsiendid, toodab müügikoefitsiendi kasutamine piirkonnale suuremat majanduslikku kasu ja seda kasutades võib saada hõlpsamalt hangetele või sündmustele avalikku tuge.

2. Tööjõukoefitsiendi valesti kasutamine. Tööjõukoefitsient näitab, mitu täistöökohta saadakse piirkonda juurde. Üldiselt saadakse analüüsidest üsna suuri arve, kuid unustatakse, et kogu tööjõud ei pruugi olla kohalik. Kui aga on kohalik, siis on paljuski tegemist töötavate kohalikega, kes teevad spordisündmusel tööd ületundidena, puhkuse arvelt või vabatahtlikkuse alusel. Üldjuhul ei looda spordivõistlusega seoses uusi töökohti ja praktiliselt mitte pikaajalisi töökohti. Spordivõistluste korraldamise raames lihtsalt suundub osa töötajaid ajutiselt teenindussfääri.

3. Valesti arvutatud liiga suurte koefitsientide kasutamine. Tavaliselt opereeritakse kodumajapidamiste kasuminumbritega. Neid on aga võimalik moodustada mitmel eri viisil. Kui spetsiifikat ei jagata, võivad tulemuseks olla valed või võrreldamatud numbrid, mille tulemusena tehakse valesid otsuseid.

4. Eksimine spordisündmuse mõjuala piiritlemises. Sageli tekivad probleemid spordisündmuse mõjuala täpses geograafilises piiritlemises. Mida väiksem piirkond, seda vähem tulu kasutatakse piirkonna sees.

Näiteks kui Charlotte tahtis saada oma meeskonda Põhja-Ameerika jalgpalliliigasse, “siirdati” piirkonna majanduslike mõjude analüüsi tarbeks 9,7 miljonit inimest, ehkki Charlotte suurlinnapiirkonnas elab 1,2 miljonit inimest. Analüüsis loeti piirkonna elanikeks kõik 150 miili raadiuses elavad inimesed...

5. Kohalike elanike kulutuste lülitamine analüüsi. Kohalike elanike spordisündmusel kulutatud raha ei ole piirkonda tulnud uus raha. See on raha ringlus piirkonnas, kus see on ennegi olnud. Tõenäoliselt oleks inimene kulutanud selle raha varem või hiljem niikuinii. Seepärast ei mõjuta kohalike tehtud kulutused piirkonna netotulusid ning neil pole mõju kohalikule majandusele.

6. Juhuslike persoonide kulutuste lisamine analüüsi. Juhuslik persoon on väljastpoolt piirkonda tulnud turist, kes on sattunud sinna võistluste ajaks juhuslikult ning kes oleks sinna läinud ka ilma võistlusteta.

7. Kunstlike koefitsientide kasutamine. Tekib siis, kui võrreldakse innukalt erinevate piirkondade andmeid. Majanduse ja selle mõjude kombinatsioonid ning mõjurite leidmise meetodika on eri piirkondades siiski piisavalt erinevad selleks, et nad ühte võrdlusraamistikku asetada.

8. Kogukulude arvestamine marginaalkulude asemel. Sageli räägitakse majanduslikust kasust kui avaliku sektori teenest. Tegelikult moodustab avaliku sektori panus umbes kolmandiku. Seega tuleks ka majandusliku analüüsi tegemisel arvestada umbes kolmandikuga.

9. Sündmuse pikaajaliste mõjurite mittearvestamine. Sündmuse majanduslikud tulemused ei pruugi olla märgatavad koheselt, vaid isegi kuni 20 aasta jooksul.

10. Alternatiivsete otsuste kõrvalejätmine. Majanduslike mõjurite analüüsides puudub sageli alternatiivsete võimaluste arvestamine ehk see, kuidas ja kuhu oleks võinud raha mujale investeerida. (Crompton 1995). Näiteks võib olla majanduslikult kasulikum investeerida konverentsikeskusesse, kuna see toob konverentsiturismi näol raha tagasi märksa pikemaajalisemalt kui spordivõistlusega kaasnev. Maksumaksjad kipuvad siiski eelistama spordivõistlust, kuna selle kasutegur on emotsionaalsem ja vahetumalt tajutav (Dunnivant 1989).

11. Plusside arvestamine ja miinuste mittearvestamine. Spordivõistlused toovad endaga kaasa sageli suuri kulutusi ja mõnikord ka negatiivseid ilminguid, mida kiputakse võistluste korraldamise eufoorias unustama. Sellised ilmingud on muuhulgas liikluskaosed, vandalism, suurenenud vajadus politsei-, turva- ja tuletõrjeteenuste järele,

hinnatõusud, aga ka (loodus)keskkonna muutmine. Nende ümberarvestamine rahalisse vääringusse on eriti keeruline ja seepärast jäetakse see etapp enamasti lihtsalt tegemata.

6. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED, EDASPIDISED UURIMISÜLESANDED

6.1. Prognoosimise komplitseeritus

Teame, kui raske on ennustada tulevikku usutavasti. Tuleviku-uurija Mika Mannermaa on konstateerinud, et see on tingitud inimese harjumusest või omadusest näha maailma kildudena, fragmentaarselt, ehkki tegelikkuses on maailm tervik, kus kõik mõjutab kõike. Fragmentaarset mõtlemist propageerivad koolitusinstitutsioonid, kus terviklikku nähtuste lahtimõtestamist ei toimu, selle asemel õpitakse ainesiseselt, teatud niššides.

Sama olukord valitseb liikumisharrastuse alal, kus eriti bioloogiline ja käitumisteaduslik inimkäsitus ei leia teineteist siis, kui peaks otsima vastuseid liikumisharrastuse algupärast olemust, väärtust, tähendust või mõju ning mõjutusest minevikku, olevikku ja tulevikku puudutavatele küsimustele.

Modernses tuleviku-uurimuses võib eristada kahte teineteisele osaliselt vastakat, tehnokraatlikku ja humanistlikku suundumust. Positivistliku teaduse traditsioonile ja loodusteaduslikule inimkäsitusele tugineval tehnokraatlikul tuleviku-uuringute suunal on olnud selgelt juhtivam positsioon kui arengu eesmärkide problemaatika ja võimaluste otsimisele pühendunud humanistlikul tuleviku-uurimisel, mis on toetunud Habermasi kommunikatiivse toimimise ideedele (Mannermaa 1993). Tuleviku-uurimuse tehnokraatlikkuse rõhutamine on järg eelnevalt mainitud koolitusinstitutsioonide tavale uurida kildhaaval maailma ja selle globaalseid nähtusi.

Olulise osa tuleviku-uurimusest moodustab nende riskide äratundmine, mis võivad mõjutada ennustamise aluseks olevat nähtust. Tagajärjed võivad olla ühiskonnale saatuslikud, kui prognooside tegijad ei ole suutelised ennustama näiteks tulevase kriise. Nii toimus ülemaailmse naftakriisi ajal ja kui majanduslik surutis üllatas otsustajaid 1990-ndate aastate alguses. Enne naftakriisi oli Soomes just alustatud ulatuslikku

liikumisharrastust pakkuvate avalike rajatiste ehitusplaani teostamist. Majanduslikult märkimisväärne oli kohalike ujulate võrgu rajamine. Kui naftakriis saabus, siis hindas spordirajatiste võrgu pearahastaja haridusministeerium ujulate rajamise plaanid uuesti üle ja alustas nende toetamist oluliselt tagasihoidlikumas mahus. Mõned aastad pärast ilmnes siiski tõsiasi, et toona ressursinappuse tõttu kehvalt ehitatu tuleb remontida või koguni ümber ehitada kaasaegsemaks ja klientide kasvanud vajadustele vastavaks. Lama tõttu saneerimisplaani teostamine siiski viibis ja see mõjutas ka sügavasti kogu liikumisharrastuse infrastruktuuri. Liikumisharrastuse avaliku teeninduse organiseerimine, mis siiani oli olnud üks maailma parimatest, nõrgenes ühes muude sotsiaalsete teenindusorganitega. Avalikke teenuseid hakati korvama erasektori pakutavaga. See tähendas rahvastiku seas ebavõrdsuse kasvu tekkimist, kuna erasektori teenuste kasutajad olid ennekõike rikkamad inimesed.

Ennustamise ebakindlust ennustatava ajaperioodi ja ennustatavate nähtuste kompleksuse kasvades näitlikustab Rooma klubi visioon (joonis). See osutab, et mida lähemal on ennustatavad asjad igapäevase elu vajadustele ja juhtumitele, seda paremini võib ennustamise kindlust mõjutavaid tegureid määratleda ja kontrollida. Nii ka liikumisharrastuse ja spordi puhul – ennustamine on kindlam juhul, kui objektiks on enda või pere lähiaja liikumisharrastus. Ebakindel on ennustamine aga juhul, kui objektiks on liikumisharrastuse kultuuri rahvusvaheliste ilmingute, näiteks olümpialiikumise või EL-i ja liikumisharrastuse tulevik. “Eluruumi” avardades ja ajatelje kasvades lisandub ka kontrollimatute tegurite arv ning suureneb ennustamise ebakindlus.

Oluline on teada, et tõenäoliselt mitte ükski ennustatud võimalus ei saa realiseeruda täpselt sellisena nagu seda ennustati. Tegelikuses on enamikul võimalustest eri määral takistusi. Tähelepanu tuleb pöörata ka erinevatele võimalustele, milles sisalduvad väärtused ning nägemus sellest, milline oleks soovitav ja mittesoovitav tulevik. Kui ühiskondlikud väärtushinnangud soovitavast tulevikust muutuvad, lähevad muutustega kaasa ka inividid.

Liikumisharrastuse, nagu ka muude ühiskonna elualade tulevikukuvandite arengut mõjutavad megatrendid. 1988. aastal pidas tuleviku-uuri ja stsenaariumide väljaarendaja Yrjö Seppälä neist märkimisväärsimaks 2040. aastani ilmastiku

soojenemist, tehnika arengut, rahvaarvu kasvu ja linnastumist (Seppälä 1988). Teisalt – mis ka ühiskonnas ei toimuks, kirjeldatule sarnased, kogu ühiskonna alustalasid mõjutavad muudatused võivad tulevikus ositi toimida päris uutmoodi.

Noorsookultuuri uurija Tommi Hoikkala on uurinud noorte liikumisharrastuse arengut. Hoikkala ennustas, et algupärane sport on ohustatud. Sooritusele suunatud võistlussport muutub järjest väetimaks, kuna “nartsissistlik, naudingule ja tarbimisele suunatud noorsugu” pole huvitatud pingutusest spordiklubides. Henning Eichbergi liikumisharrastuse kultuuri jaotusele toetunud Hoikkala esitleb “noorsookultuuri panoraami”, kus tulevad esile järgmised harrastusrühmad või -objektid, nagu 1) võitlusalade noor vaatajaskond, 2) uute tehniliste meelelahutusmängude mängijad, 3) mootorisport, 4) kahevõitlusalad, 5) lihastreening, fitness, solaarium, kulturism, 6) tänavasport, 7) muusika ja rütmiga seotud alad ja 8) alad, mis on seotud enda näitamisega. (Hoikkala 1988) Kümne aasta möödudes arvati Hoikkala tulevikunägemust peegeldavat suunda, kuhu noorte liikumisharrastus on arenenud. Esitatud stsenaariumide taustal tõusevad kõige võimsamalt esile tõenäolise tulevikunägemuse mitmed jooned, kuid noorte vabatahtliku liikumisharrastuse ilmingud viitavad ka soovitava tuleviku joontele. Tuleb siiski meenutada, et noorsookultuur sisaldab alati vastuseisu valitsevatele kultuuridele. Eraldi küsimus on, kui püsivaid jälgi need lõpuks jätavad.

1980-ndatel aastatel arutleti palju autonoomse liikumisharrastuse kultuuri üle, mille abil noored võitlesid liikumisharrastuses valitseva kultuuri vastu. Noored tahtsid eralduda algupärasest organiseeritud liikumisharrastusest ning kaugeneda selle vormidest ja toimimisviisidest. Kuid näib olevat läinud teisiti. Palju soosingut saavutanud “autonoomsed alad”, nagu saalihoki, on nüüd organiseerunud samamoodi kui muud algupärased võistlusspordialad.

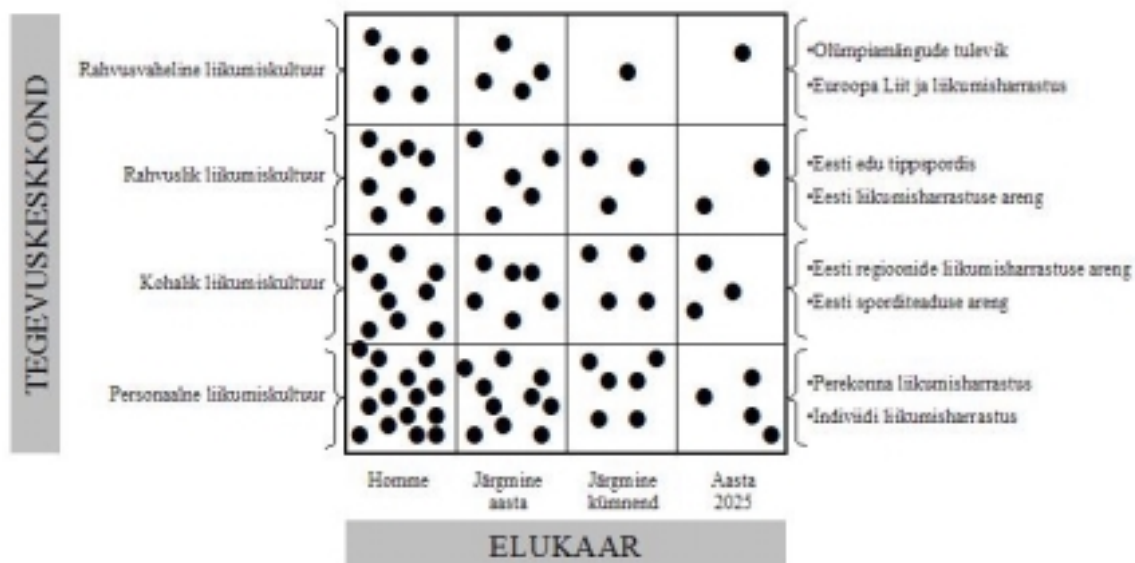
Tabel 25

Tulevikustsenaariumid

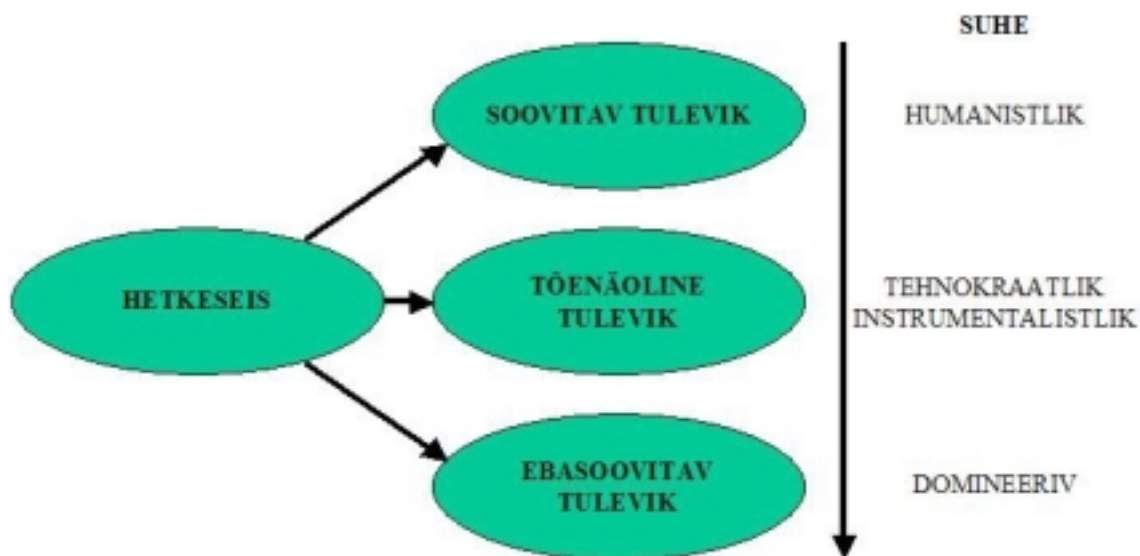
Soovitav tulevik		Hetkeseis	Tõenäoline tulevik	Ohutulevik	
A Oskusühiskond	B Pehme ühiskond	C Võistlusühiskond	D Kaubanduslik ühiskond	E Massiühiskond	F Ülirahvuslik meediaühiskond

					ond
Head avalikud liikumisharrastuste teenused	Väljendus- ja "meelerahu liikumisharrastus"	Saadaval on avalikud kui eraomandis liikumisharrastusteenused	Liikumisharrastus on kuluartikkel	Suhe loodusesse on domineeriv, utilitaarne, igameheõigus on kadunud	Suhe loodusesse on domineeriv, võõrdunud, igameheõigust ei tunta
Looduslik, kasulik ja elamuslik liikumisharrastused	Liikumisharrastuse põhimõtted on au sees	Liikumisharrastus "tehisümbruses"	Rahvuslik liikumisharrastus kaob ja algupäraseid spordialad kaotavad oma tähendust, EL-i mõju liikumisharrastuse alal lisandub		
Suhe loodusesse on humaanne, kasutusel on igameheõigus	Suhe loodusesse on humaanne, kasutusel on igameheõigus	Eristuv liikumisharrastus, näiteks terviseliikumine	Liikumisharrastusest saab keskkonnaprobleem		
		Suhe loodusesse on tehnokraatlik, igameheõigus on ohus	Suhe loodusesse on tehnokraatlik ja utilitaarne, igameheõigust piiratakse		

Allikas: Vuolle, 1999.

Joonis 38. Ennustustäpsus ajalises dimensioonis. (Vuolle 1999)

Joonis 39. Tulevikustsenaariumid. (Vuolle 1999)

6.2. Järeldused ja soovitused

6.2.1. Üldist

- Välja töötada spordi rahastamise aluste defineerimine ja spordi majandusarvestuse süsteem.
- Taotleda riigieelarvest spordile läbi kultuuriministeeriumi kindlalt fikseeritud summa raha – ettepanek siduda SKP-ga, näiteks 0,2% SKP-st.

Tabel 26

Eesti SKP ja kultuuriministeeriumi spordikulude kasv 1994-2003

(mln krooni)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Sport	39	49	61	108	119	112	120	123
SKP	52 423	64 045	73 538	76 327	87 379	97 895	108 024	116 151
Protsent SKP-st	0,0736%	0,0767%	0,0832%	0,1411%	0,1365%	0,1147%	0,1107%	0,1059%

- Määratleda selgelt rahastamise vahekorrad teiste ministeeriumidega, eriti sotsiaalministeeriumiga.
- Määratleda Eesti spordikorraldus postsotsialistliku Ida-Euroopa (põhitähelepanu tippspordil, liikumisharrastus igapäevaseks probleemiks) või Põhjamaade (põhitähelepanu liikumisharrastusel, tippspordi rahastamine eelkõige erasektori roll) süsteemi kuuluvaks ja kujundada seeläbi ümber rahastamise prioriteedid. Arenenud riikide trend on selline, et tippspordi osakaal väheneb ja harrastusspordi osakaal tõuseb. Peamiselt on põhjuseks tippspordi kõrvalilmingud: kommertsialiseerumine, vägivald, doping, aga ka ühiskonna teadlikkuse tõus ja võimaluste lisandumine. Lähematel aastatel toimub veelgi selgem jagunemine: a) profispordiks, b) tavaliseks võistlusspordiks, c) spordiharrastuseks (nn liikumisharrastus, noortesport).
- Reorganiseerida kultuuriministeeriumi eelarve struktuur (vähem valdkondi: 1) alaliidud ja ühendused, 2) investeeringud, 3) koolitus(keskused), 4)

liikumisharrastus, 5) sporditeadus, 6) rahvusvaheline suhtlus, 7) Eesti Olümpiakomitee, 8) erirühmad, 9) noortesport, 10) muud kulutused.

- Nn “künnisraha” spordiga tegelemiseks tuleb alandada. Sport peab olema kättesaadav kõigile. Need spordialad, kes ei suuda kujundada harrastajasõbralikku keskkonda, peaksid olema riigieelarvest proportsionaalselt vähem rahastatud.
- Süsteemi: “noored odavalt – täiskasvanud maksavad” rakendamine.
- Tulemusjuhtimise printsiibi rakendamine rahastatavatele organisatsioonidele.

6.2.2. Liikumisharrastuse rahastamine

- Liikumisharrastuse ja tervisespordi rahastamise kriteeriumide väljatöötamine.
- Liikumisharrastuse koolituskeskuste loomine ja nende rahastamine riigieelarvest.
- Harrastus- ja tippspordi selgem eraldamine organisatsioonis ja rahastamises. (definitsioonid!)
- Rahastamise vahekord on Eestis tippspordi ja liikumisharrastuse osas 60% - 40% (Soomes on vastav suhe sisuliselt 25% - 75%) Tippsportlasi on kõigest 0,5 protsenti kõigist spordiga tegelejatest. See on mõneti paradoksaalne olukord, kus 0,5% vajab eduks 99,5%, sest mitte ainult eduks, vaid üldse konkurentsipüsimiseks on vaja ka järjest suuremaid taustajõude (treenerid, arstid...) ja aparaati (promootorid, managerid, juristid...). Samas veetakse 99,5% tegutsemist peamiselt ühiskondlikel alustel, vabatahtlikkuse põhimõtetest lähtudes.
- Otseste toetuste suurendamine laste ja noorte liikumisharrastusele.
- Koolivälise spordi osakaalu tõstmise projektide rahastamine.
- Noorte spordiharrastusega tegeleva organisatsiooni loomine (a la Nuori Suomi Soomes) ja selle rahastamine riigieelarvest.
- Kas üldpildi mitmekesistamine või Sport Kõigile töö ja tegevuse konkretiseerimine.

6.2.3. Liikumispaikade rahastamine

- Lähtuda Eesti Sporditeabe SA korraldatud liikumispaikade uuringu soovitudest, Eesti kliimaatilistest iseärasustest ja spordiharrastuse struktuurist..

6.2.4. Tippspordi rahastamine

- Klassifitseerimine ja diferentseerimine spordialade rahastamisel (individuaal- vs võistkonnaalad, nn klassikalised vs uued spordialad, odavad vs kallid spordialad).
- Tippspordi treeningukeskuste (Tallinn, Pärnu, Otepää) loomine ja rahastamine riigieelarvest.
- Uus lähenemine treeningettevalmistusele, senisest suurem osa taustajõududele ning nende rahastamine.

6.2.5. Sporditeaduse ja rakendusuuringu rahastamine

- Fikseeritud protsent kultuuriministeeriumi spordi eelarvest, näiteks 5%.

6.2.6. Maakondade sporditöö rahastamine

- Maakondade sporditöö rahastamise skeemi ühisosa väljatöötamine.
- Nõue ja ettepanekud reorganiseerida tegevus, et suunata rohke ressursse maakondadesse.
- Regionaalse (spordi)arengu tasakaalustamise eesmärgil toetada proportsionaalselt rohkem majanduslikult mahajäänumaid piirkondi.

6.2.7. Alaliitude rahastamine

- Rahastamissüsteemi ümberkorraldamine. Alaliidu raha koosneb kolmest osast: 1) tippsport/tulemused – kvaliteet (25%), 2) noortesport – kvaliteet + kvantiteet (50%), 3) liikumisharrastus – kvantiteet (25%).
- Selgesti mõõdetavad kriteeriumid.

- Riiklik toetus alaliidule – fikseerida kindel protsent alaliidu tulude osas (min 50%, maks 75%, Soomes 85%). Vähendaks alaliitude sõltuvust riigieelarvelistest vahenditest. Motiveeriks alaliite tegelema enam kaasaegse spordi juhtimise, majandus- ja turundustegevusega.
- Ei rahastata: kultuuriministeeriumi aruandevõlglassi.
- Töötada välja alaliitude toetamise künniskriteeriumid (ettepanek toetada alaliite, millel on vähemalt: üle poolte ehk 8 (5) maakondades harrastajaid, 15 (10) liikmesklubi, 1000 (500) harrastajat. Siin arvestada erandeid!).
- Muud võimalikud kriteeriumid rahastamisel: antidopingtöö, sugudevaheline võrdsus (naised/mehed juhatuses), lastel ja noortel võimalus harrastada ala majanduslikust taustast sõltumatult.

6.2.8. Sporditöö juhtimise koolituse rahastamine

- Osa haridusministeeriumi koolitustellimuse raha suunamine sporditöö juhtimise koolituseks.

KASUTATUD KIRJANDUS

Alaja, E. Arpapelää? Urheilumarkkinoinnin käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 2000.

Andreff, W. Competition policy in European sports after the Bosman case. – Competition policy in professional sports: Europe after the Bosman case. Standaard Editions Ltd, Antwerp 1999.

Andreff, W. Economic Environment of Sport: A Comparison between Western Europe and Hungary. – European Journal for Sport Management, 1996, Vol 2. n° 2, pp 23-38.

Andreff, W. Financing Modern Sport in the Face of a Sporting Ethic. – European Journal for Sport Management, 2000, Vol 7. n° 1, pp 5-30.

Andreff, W. L'internationalisation économique du sport. [Economic globalisation of sport.] Economie politique du sport. [Political economy of sport.]. Editions Dalloz: Paris 1989.

Andreff, W. La gestion de l'association sportive: des principes à la pratique. Sports & Sciences. Paris: Vigot, 1980.

Andreff, W. Le marché de la forme. Modes de consommation. Mesure et démesures, [Modes of consumption: measures and immoderations.] Paris: Editions Descartes, 1982.

Andreff, W. Le muscle et la machine: le dialogue entre le sport et l'innovation. [Muscle and machine: the dialogue between sport and innovations.] – Culture Technique, n° 13, janvier 1985.

Andreff, W. Le prix du spectacle sportif et le comportement du spectateur. – Le spectacle sportif. [The price of sports events and spectator behaviour.] Presses Universitaires de France. Paris, 1981.

Andreff, W. Le sport à l'épreuve du marché. – Géopolitique, n° 66, 1999.

Andreff, W. Les finances du sport et l'éthique sportive. – Revue d'Economie Financière, 2000.

Andreff, W. Les multinationales et le sport dans les pays en développement: ou comment faire courir le Tiers Monde après les capitaux. [Multinationals in sport in developing countries: or how the Third World runs after capital.] – Revue Tiers Monde, 1988, n° 113, janvier-mars.

Andreff, W. Les multinationales globales. Paris: La Découverte, 1996.

Andreff, W. Salary Caps in Professional Team Sports. – Competition Policy in Professional Sports: Europe After the Bosman Case. Antwerp: Standaard Editions Ltd, 1999.

Andreff, W. The economic importance of sport in Europe: financing and economic impact. Background document to the 14th Informal Meeting of European Sports Ministers, Council of Europe, Strasbourg, April 1994.

Andreff, W., Bourg, J. F. Le sport et la télévision. Relations économiques. Paris: Dalloz, 1987.

Andreff, W., Bourg, J. F., Halba, B., Nys, J.F. Les enjeux économiques du sport en Europe; financement et impact économique. [The economic stake of sport in Europe; financial and economic impact.] Paris: Editions Dalloz, 1995.

Andreff, W., Gouguet, J. J. Analyse économique du sport. Presses Universitaires de France. Paris, 1998.

Andreff, W., Nys, J. F. Economie du sport collection "Que sais-je?" Presses Universitaires de Prantsusmaa. Paris, 1997.

Andreff, W., Nys, J. F. Le financement des clubs sportifs. La Lettre du Cadre Territorial, juin 1996.

Andreff, W., Nys, J. F., Bourg, J. F. Le sport et la télévision: relations économiques. [Sport and TV; Economic relations.]: Paris: Editions Dalloz, 1987.

Andreff, W., Weber, W. Economic impact of sport and physical activity. Significance of Sport for Society. Les éditions du Conseil de l'Europe. Strasbourg, 1995.

Andreff, W., Zimbalist, A. Sports, Jobs and Taxes: The Economic Impact of Sports Teams and Stadiums. Washington, D.C: Brookings Institution, 1997.

Andreff, W. Sport and Economic Development. The world media conference Play the Game, 2000.

Archer, B. H. The value of multipliers and their policy implications. Tourism management, 1982.

Barberi, J. L. Les troubles jeux d'argent des fédérations sportives. [The dubious money games of sports federations.] L'Expansion, 1998, n° 573, 14-27 mai.

Becker, G. S. Baseball: how to level the playing field? – Business Week, 1994, October 10.

Bordes, C. Sport et argent. [Sport and money.] – Revue Juridique et Economique du Sport, 1992, n° 23.

Bourdieu, P. La distinction: critique sociale du jugement. Paris 1979.

Bourg, J. F. L'argent fou du sport. [Mad money in sport.] Paris: Editions de La Table Ronde 1994.

Bourg, J. F. Le marché de la presse sportive. Revue Juridique et Economique du Sport, 1989, n° 10.

Bourg, J. F. Le sport en otage. [Sport as a hostage.] Paris: La Table Ronde 1988.

Bourg, J. F. Salaire, travail et emploi dans le football professionnel français. [Salaries. Work and jobs in French professional football.] Limoges: CDES, Dalloz 1983.

Bourg, J. F. Sport, une “économie-monde”. [Sport: a “global economy”.] – L’état du monde 1997. [The state of the world 1997.] Paris: Editions La Découverte 1996.

Bourg, J. F., Gouguet J. J. Analyse économique du sport. Economic analysis of sport) Presses Universitaires de France: Paris 1998.

Bourguinat, H. L’économie morale. Le marché contre les acquis. [The moral economy: The market versus vested interests.] Paris: Arléa: 1998.

Cairns, J., Jennett, N., Sloane, P. J. The Economics of Professional Team Sports: A Survey of Theory and Evidence. – Journal of Economic Studies, 1986, n° 13.

Cantell, T. Kannattaako kulttuuri? Kulttuurisektori ja kaupunkien kehityshankkeet. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia. Helsinki 1993.

Caselli, G. P. Which way for the Italian Football industry? Colloquium Paper n° 122, Le football et l’Europe. European University Institute. Florence 1990.

Centrum Idrottsforskning [<http://www.ihs.se/cif/>]

Chaker, A.-N. Study on national sports legislation in Europe. Council of Europe Publishing: Strasbourg 1999.

Davies, I. The Future Development of Sport in Eastern Europe. – European Journal for sport Management, 1996, Vol 2, N° 2, pp 7-13.

Deloitte & Touche. Annual Review of Football Finance. August 1998.

Demmert, H. G. The Economics of Professional Team Sports. Lexington: 1998, Lexington Books.

El Hodiri, M., Quirk, J., An economic model of a professional sports league. – Journal of Political Economy, 1971, Vol 79.

Elvin, I., Emery, P. Sports Manager of the Future. 5th Sport Management Committee European Seminar Proceedings. University of Northumbria at Newcastle. Newcastle, England 1997.

Fried, G., Shapiro, S. J., Deschrive, T. D. Sport Finance. Champaign, IL: Human Kinetics, 2003.

Girginov, V., Beaumont-Kerridge, J. Market Orientation of Sport Organisations: A Cross-Cultural Perspective. In 10th European Sport Management Congress. Future of Sport Management. Proceedings. Jyväskylä, University of Jyväskylä, 2002, pp 75-76.

Gorgemans, A. Sports Retailing in Europe. World Sports Forum Lausanne, 23 September 2002.

Gratton, C. ; Taylor, P. Economics of Sport and Recreation. London 2000.

Gratton, C., Taylor, P. Government and the economics of sport. Essex: Longman Group 1992.

Grobler, J. Understanding the Current Status of the Sponsorship Market. BMI Sport Info (PTY) Ltd 2002.

Haldre, K., Harro, J., Kaarna. M. jt. Eesti rahva tervis 1991-2000. Tartu: Tartu Ülikool, 2002.

Hoehn, T., Szymanski, S. The Americanization of European Football. – Economic Policy, 1999, n° 28, April.

Hourcade, M. Le sport-system.[The sports system.] Paris: Syros 1986.

Howard, D., Crompton, J. Financing Sport. USA: Morgantown 1995.

Jones, H. G. (Ed) The economic impact and importance of sport: a European study. Strasbourg, France: Council of Europe 1989.

Jütting, D. Social Capital and Sport Clubs. Sport and Social Order.Challenges for Theory and Practice. 2nd World Congress of Sociology of Sport. Proceedings. Cologne, 2003, pp.23.

Késenne, S. De economie van de sport: een overzichtsbijdrage. [Sports economy: an overview.] – Economisch en sociaal tijdschrift, 1993,47 (3).

Késenne, S. League and management in professional team sports with win maximizing clubs. – European Journal of Sport Management, 1996, n°4.

Kujala, A. Kuntien tuki ensiarvoisen tärkeää liikunnalle. – SportPro 5/2002

Kultur- og kirke departementet [<http://www.odin.dep.no/kkd/>]

Kulturministeriet Udvalg for Idrætsforskning [<http://www.kulturtilskud.min.dk>]

Kultuuritarbimise uuringu aruanne. Saar Poll, kevad 2003.

Laine, K. Koulukuvia. Kuolu nuoten kokemistilana. Minerva Kustannus Oy 2000.

Lamb, K. L. (Ed) Sports participation: how much does it cost?, Leisure Studies, 1992.

Li, M., Hofacre, S., Mahony, D. Economics of Sport. Morgantown, USA: Fitness Information Technology Inc 2001.

Liukkonen, J. Enjoyment in youth sports: A goal perspectives approach. Jyväskylä 1998.

Lupiéri, S. Les fédérations sportives bousculées par l'argent. [Sporting federations upset by money.] – Alternatives économiques, 1996, octobre.

Maitrot, E. Sport et télé. Les liaisons secrètes. [Sport and TV: Secret liaisons.] Paris: Flammarion 1995.

Matsida, Y. The basic policies of sport industry in Japan from the viewpoint of sport marketing. – Sport Science Review, 1990, 13.

Mullin, B. J., Hardy, S., Sutton, W. A. Sport Marketing. USA: Human Kinetics Publishers 1993.

Musso, D. Le modèle européen du sport professionnel en sursis. [The European model of sport under reprieve.] – Revue Juridique et Economique du Sport, 1998, n° 48, septembre.

Näckel, I. Jäähallien käyttötalous. Jyväskylä: Ylioppilaspaino 2000.

Neale, W. C. The Peculiar Economics of Professional Sports. – Quarterly Journal of Economics, 1964, February.

Niitra, S. Riigi toetus spordile väike. – Äripäev 10.12.2001.

Noll, R. G. (Ed) Government and the Sport Business., Washington D.C.: Brookings Institution 1974.

Nys, J. F. Compétition sportive et éthique: une difficile conciliation? [Sporting competition and ethics: A difficult reconciliation?] – Revue Juridique et Economique du Sport, 1994, n° 32, septembre.

Nys, J. F. Le financement du sport en France. [Financing of sport in France.] – Regards sur l'actualité, 1991, décembre.

Primault, D., Rouger, A. Contribution économique à la réforme du statut juridique des clubs. [The economic contribution to reforming the legal status of clubs.] Revue Juridique et Economique du Sport, 1997, n° 45, décembre.

Primault, D., Rouger, A. Economie du sport professionnel: entre solidarité et concurrence. [Economics of professional sport: between solidarity and competition.] – Revue Juridique et Economique du Sport, 1996, n° 39, juin.

Puronaho, K., Näckel, Ilari., Mattilainen, P., Pulkkinen, R., Hartman, A.-M., Pavelka, B. Mitä liikunta maksaa? Jyväskylän yliopisto, Liikunnan kehittämiskeskus, julkaisusarja 1/2002.

Quirk, J., Fort, R. Pay Dirt: The Business of Professional Team Sports. New Jersey: Princeton University Press, 1992.

Rigg, J., Lewney, R. The economic impact and importance of sport in the UK. – International Review For the Sociology of Sport, 1987, 22/3.

Saarnivaara, P. Risto Nieminen haluaa seurasolulle lisää resursseja. – SportPro 4/2002.

Scully, G. W. The Market Structure of Sports. Chicago: Chicago University Press 1995

Shaw, S., Bonen, A., McCabe, J. F. Do more constraints mean less leisure? Examining the relationship between constraints and participation. – Journal of Leisure Research, 1991, 23 (4).

Sports Illustrated. Scorecard. 2000, n° 37, March 20.

Staudohar P. D. Playing for Dollars. Labor Relations and the Sports Business. New York: Cornell University Press 1996.

Stedman, G, Delpy Neirotti, L, Goldblatt, J. J. The ultimate guide to sports marketing. New York: McGraw-Hill, 2001.

Suomen Liikunta ja Urheilu. SLU:n toimintakertomus 2001.

Suomen Mainostajien Liitto. Sponsoribarometri 2001.

Suomen Opetusministeriö. Liikuntajärjestöjen avustusjärjestelmätyöryhmä III:n. Muistio. Opetusministeriön Työryhmien Muistioita 2000.

Suomi, K. Liikuntapaikkapalvelut ja kansalaisten tasa-arvo. Jyväskylä 2000.

Szymanski, S. The Market for Football Players in England After Bosman: Winners and Losers. Competition Policy in Professional Sports: Europe After the Bosman Case. Antwerp: Standaard Editions Ltd 1999.

Taks, M. (Ed) Of sport, time and money. International Revue For the Sociology of Sport, 1994, 29/4.

Taks, M. (Ed) What does sport really cost? A micro-economic study of the consumer cost of golf and football. – European Journal for Sport Management, 1994, 1/1.

Taks, M., Vanreusel, B., Renson, R. A socio-economic analysis of social stratification in sports: a methodological framework. Proceedings of the European Seminar on Sport Management and Marketing Research, Montpellier, 1.-2.6.1994. Montpellier 1997.

Terveyttä edistävän liikunnan kehittämistoimikunnan mietintö. Suomen Sosiaali- ja Terveysministeriö. Helsinki, 2001.

The Central Council of Physical Recreation. Committee of Enquiry into Sports Sponsorship. The Howell Report, 1983, 17 November.

Torskildsen, G. Leisure and recreation management. London: Spon 1986.

Trendid koolinoorte uimastitarvitamises. Tervise Arengu Instituut; Tallinna Pedagoogikaülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut, 2004.

Valtonen, H., Rissanen, P., Pekurinen, M. Liikunta-talous-kultuuri. Helsinki: 1993.

Vaughan, D. R. The cultural heritage: An approach to analysing income and employment effects. – Journal of Cultural Economics, 1984, 1-34.

Vogel, H. Entertainment Industry Economics. A Guide For Financial Analysis. Melbourne, Australia: Cambridge University Press 1998.

Vuolle, P. (Ed) Sport in Social Context by Kalevi Heinolä. Commemorative Book in Honour of Professor Kalevi Heinolä. Jyväskylä: 1998.

Vuolle, P. Liikunnan tulevaisuuskuvat puntarissa: kun skenaario kohtasi todellisuuden. Liikunta ja Tiede, 6/1999.

Wall Street Journal. German Soccer Team Scores Unusual Goal: Approval to Go Public, 1999, November 29.

Whitson, D., MacIntosh, D. The Global Circus: International sport, tourism, and the marketing of cities. – Journal of Sport and Social Issues, 1996, Vol 20 (August).

Yonnet, P. Systèmes des sports. [Systems of sport.] Paris: Gallimard 1998.

Lisa 1. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2001 (%)

Piirkondlik spordiliit	Liikmeksastumise ja liikmemaksudest	Riigieelarvest	Toetus KOV või nende liitude eelarvest	Firmade ja üksikisikute annetustest	Osavõtumaksudest	Majandustegevusest	Muud tulud
Harjumaa Spordiliit	-	47,05	52,95	-	-	-	-
Hiiumaa Spordiliit	-	48,24	9,73	2,72	4,86	-	34,45
Ida-Virumaa Spordiliit	-	71,19	27,82	0,54	0,18	-	0,28
Jõgevamaa Spordiliit Kalju	0,26	41,73	47,24	-	-	-	10,76
Järvamaa Spordiliit	-	51,56	-	-	-	48,40	0,04
Lääne-Virumaa Spordiliit	-	83,13	12,05	4,22	-	-	0,60
Läänemaa Spordiliit Läänela	1,30	43,90	21,16	-	-	29,80	3,84
Põlva Maakonna Spordiliit	0,28	47,57	27,60	-	3,26	21,23	0,06
Pärnumaa Spordiliit	0,09	22,37	56,21	0,43	16,54	4,11	0,26

Rapla Maakonna Spordiliit	1,02	41,18	54,31	-	-	-	3,48
Tartu Maaspordi Liit	0,14	6,46	21,07	1,47	55,41	12,92	2,53
Valgamaa Spordiliit	1,09	67,21	-	-	10,93	12,57	8,20
Viljandimaa Spordiliit	-	47,48	40,90	11,62	-	-	-
Võrumaa Spordiliit	-	56,79	43,21	-	-	-	-
Kokku	0,21	40,59	35,37	1,28	11,88	7,17	3,51

Lisa 2. Piirkondlike spordiliitude tulude jaotus 2002 (%)

Piirkondlik spordiliit	Liikmeksastumise ja liikmemaksudest	Riigieelarvest	Toetus KOV või nende liitude eelarvest	Firmade ja üksikisikute annetustest	Osavõtu-maksudest	Majandus-tegevusest	Muud tulud
Harjumaa Spordiliit	-	42,16	52,41	-	-	5,35	0,08
Hiiumaa Spordiliit	-	61,95	12,54	-	2,26	-	23,25
Ida-Virumaa Spordiliit	-	84,00	15,20	0,61	0,15	-	0,05
Jõgevamaa Spordiliit Kalju	0,26	54,24	41,90	-	-	-	3,60
Järvamaa Spordiliit	-	43,44	-	-	-	56,56	-
Lääne-Virumaa Spordiliit	3,33	83,33	-	-	13,33	-	-
Läänemaa Spordiliit Läänela	1,00	41,79	21,14	-	-	33,30	2,78
Põlva Maakonna Spordiliit	0,39	46,45	24,57	-	12,79	15,77	0,04
Pärnumaa Spordiliit	0,42	39,11	30,23	-	28,01	0,00	2,22
Rapla Maakonna Spordiliit	1,28	46,25	49,26	-	0,51	-	2,69
Saaremaa Spordiliit	3,32	96,68	-	-	-	-	-
Tartu Maaspordi Liit	0,26	20,42	27,65	0,97	36,98	8,82	4,90
Valgamaa Spordiliit	0,07	61,35	0,71	2,10	-	8,12	27,66
Viljandimaa Spordiliit	-	47,53	29,14	23,33	-	-	-
Võrumaa Spordiliit	-	57,21	21,63	-	21,15	-	-
Kokku	0,34	47,90	30,24	2,00	9,68	6,03	3,82

Lisa 3. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2001 (%)

Piirkondlik spordiliit	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Spordiürituste ja - võistluste korraldus- ja osavõtukulud	Stipendiumid	Koolituskulud	Muud kulud
Harjumaa Spordiliit	25,05	11,32	55,27	-	2,69	5,66
Hiiumaa Spordiliit	14,23	4,70	39,08	-	2,20	39,80
Ida-Virumaa Spordiliit	2,95	10,37	84,65	-	-	2,03
Jõgevamaa Spordiliit	25,61	11,59	57,68	-	1,62	3,50
Kalju						
Järvamaa Spordiliit	18,16	-	56,47	-	-	22,60
Lääne-Virumaa Spordiliit	49,69	2,45	47,24	-	-	0,61
Läänemaa Spordiliit	0,25	13,92	68,18	-	6,45	11,19
Läänela						
Põlva Maakonna Spordiliit	22,31	24,64	49,90	-	1,69	1,46
Pärnumaa Spordiliit	36,50	14,74	47,73	-	0,77	0,26
Rapla Maakonna Spordiliit	43,49	8,85	39,93	-	0,39	7,34
Tartu Maaspordi Liit	12,43	9,92	57,40	10,94	0,48	8,83
Valgamaa Spordiliit	13,11	21,86	63,39	-	1,09	0,55
Viljandimaa Spordiliit	-	19,10	79,83	-	-	1,07
Võrumaa Spordiliit	-	21,68	75,52	-	-	2,80
Kokku	20,01	12,21	57,48	1,82	1,19	7,18

Lisa 4. Piirkondlike spordiliitude kulude jaotus 2002 (%)

Piirkondlik spordiliit	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Spordiürituste ja - võistluste korraldus- ja osavõtukulud	Stipendiumid	Koolituskulud	Muud kulud
Harjumaa Spordiliit	29,86	7,72	46,39	13,37	1,17	1,48
Hiiumaa Spordiliit	19,20	5,67	41,83	-	2,11	31,19
Ida-Virumaa Spordiliit	8,81	12,48	77,53	-	0,88	0,30
Jõgevamaa Spordiliit "Kalju"	26,32	12,74	57,34	-	1,94	1,66
Järvamaa Spordiliit	15,04	81,42	2,65	-	-	0,88
Lääne-Virumaa Spordiliit	10,64	6,38	65,96	-	14,89	2,13
Läänemaa Spordiliit "Läänela"	1,26	13,35	73,87	-	5,82	5,70
Põlva Maakonna Spordiliit	21,85	23,41	52,61	-	1,09	1,04
Pärnumaa Spordiliit	23,04	12,63	55,18	2,11	1,16	5,87
Rapla Maakonna Spordiliit	39,68	9,21	35,23	8,10	0,62	7,16
Saaremaa Spordiliit	-	41,72	39,57	-	18,71	-
Tartu Maaspordi Liit	20,60	14,03	30,10	22,16	0,60	12,51
Valgamaa Spordiliit	4,48	4,99	84,94	-	0,47	5,12
Viljandimaa Spordiliit	-	-	98,51	-	-	1,49

Võrumaa Spordiliit	-	11,41	74,46	-	3,26	10,87
KESKMINE	19,46	12,08	55,11	6,18	1,37	5,79

Lisa 5. Eesti spordialaliitude tulud 2001

Alaliit	Liikmeksastu mise ja liikmemaksu dest	Riigieelarves t	Toetus kohalike omavalitsust e või nende liitude eelarvest	Toetus rahvusvaheli stelt spordi- organisatsioo nidelt	Firmade ja üksikisikute annetustest	Osavõtumak sudest	Oma majandus- tegevusest	Muud tulud	KOKKU
Daido-Juku Karate- Do Eesti Liit	84,15	-	-	-	-	-	-	-	84,15
Eesti 470 Klassiliit	-	160	-	-	-	4	2	-	166
Eesti Aerutamisföderatsioon	7	232,08	21,69	.	40	-	-	-	300,77
Eesti Allveeliit	12	179,89	-	-	62,10	36,70	-		290,69
Eesti Automudelispordi Klubi	2	60	-	-	-	52	10	2	126
Eesti Autospordi Liit	103	243	-	-	60	322	-	-	728
Eesti Fitnessi Föderatsioon	0,50	-	-	-	-	-	-	-	0,50
Eesti Golfiliit	40,10	5	-	-	-	-	-	166,46	211,56
Eesti Hapkido Föderatsioon	0,74	-	-	-	-	-	-	-	0,74
Eesti Indiacaliit	3,40	61	50	-	-	37,13	347,56	0,43	499,52
Eesti Jahispordi Liit	20	18	-	-	16	-	70,00	-	124
Eesti Jahtklubide Liit	31,00	690,50	-	-	35	48,90	893,50	1,90	1700,80

Eesti Jalgpalli Liit	1041,62	1136,80	-	7133,57	-	-	5796,95	-	15108,94
Eesti Jalgratturite Liit	25	861,70	-	-	500	96,70	881,50	143,20	2508,10
Eesti Jetispordi Föderatsioon	-	-	-	-	1	-	11	-	12
Eesti Judoliit	33,50	1828	-	-	-	-	281,40	-	2142,90
Eesti Jäähoki Liit	13,50	536,50	200	709,80	207,30	110,40	161,80	578,40	2517,70
Eesti Jääpurjetamise Liit	-	-	-	-	-	-	-	58	58
Eesti Kabeliit	3	73	100	-	69	-	-	5	250
Eesti Karate Föderatsioon	39	297,40	-	-	-	29,50	3,60	7	376,50
Eesti Kergejõustikuliit	51	3693	-	270	2145	149,50	1210	250	7768,50
Eesti Kirimaleühing	1,70	3	-	-	0,40	1,50	-	-	6,60
Eesti Korvpalliliit	17,10	4266,40		512,61	2077,30	203,40	1930,99	487,37	9495,16
Eesti Kurnimänguliit		-	-	-	17,50	-	-	-	17,50
Eesti Käsipalliliit	36,70	709,50	-	-	486,50	246,10	-	151,20	1630,00
Eesti Laevamodellistide Liit	-	25	-	-	-	5,55	-	-	30,55
Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon	-	1133,35	-	196	110	-	3	96,09	1538,44
Eesti Laskurliit	24	720	5	-	68	101	4	8	930
Eesti Lauatenniseliit	18,63	330,50	-	39,02	50	410,64	40,83	61,09	950,70
Eesti Lennuspordi Föderatsioon	5,25	34,13	-	-	-	13,90	1	23,92	78,20
Eesti Maadlusliit	33,40	1168,95	-	-	41,23	466,22	-	10,85	1720,66
Eesti Maleliit	5,40	618,13	36,45	-	8,50	34,82	301,44	1,17	1005,91
Eesti Matkaliit	17,60	-	-	-	-	13,20	30	0,10	60,90
Eesti Mälumänguliit	5,60	-	-	-	-	107,20	-		112,80

Eesti Orienteerumisliit	38	478	-	-	81	90	124	511	1322
Eesti Poksiliit	22,70	196,30	-	-	75,60	-	-	-	294,60
Eesti Raadioamatööride Ühing	65,50	16	-	-	1,10	-	4	-	86,60
Eesti Ratsaspordi Liit	108	190	300	41	-	31	778	2	1450
Eesti Rulluisutamise Liit	-	5	-	-	-	-	-	-	5
Eesti Saalihoki Liit	154,10	25	-	-	-	-	42,12	0,20	221,42
Eesti Sambo Liit	1,75	9	-	-	75,85	-	-	-	86,60
Eesti Shotokan Karate-do Assotsiatsioon	6	-	-	-	-	5,30	37,07	0,04	48,40
Eesti Sõudeliit	-	1246,63	-	15	188	74,25	-	-	1523,88
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	107,50	-	-	-	4,80	-	0,10	112,40
Eesti Sumoliit	5	132	49	95	25	1	-	-	307
Eesti Suusaliit	20	5335	10	1255	252	116	6602	681	14271
Eesti Taekwondo WTF Föderatsioon	-	15	-	17,50	7,40	-	-	10,10	50
Eesti Tennise Liit	42	838	-	1144	689	-	-	104	2817
Eesti Tõstesporti Liit	-	-	-	-	-	-	16,86	-	16,86
Eesti Turniiribridžiliit	21,20	12,50			59,10	24	-	21,90	138,70
Eesti Täiskontakt Karate Liit	-	0,00		-	-	-	124,49	20,00	144,49
Eesti Uisuliit *	10,90	287,70	-	1000	173	-	-	26,92	1498,51
Eesti Ujumisliit	71	2222,03	-	-	163,30	563,50	-	-	3019,83

Eesti Veemoto Liit	28	101	-	2	711	-	12	-	854,00
Eesti Vehklemisliit	12	2008	50	-	10	209	-	4	2293,00
Eesti Võimlemisliit	12,10	665,80	-	-	521,90	317,50	199,40	2,80	1719,50
Eesti Võistlustantsu Liit	46	135	-	-	-	347	-	174	702
Eesti Võrkpalli Liit	13	2142	45	-	2005	641	-	1777	6623
KOKKU	2353,13	35252,29	867,13	12430,50	11033,08	4914,71	19920,50	5387,24	92158,58

Lisa 6. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2001 (%)

Spordialaliit	Liikmeksastu mise ja liikme- maksudest	Toetus riigieelarvest	Toetus KOV või nende liitude eelarvest	Toetus Rahvus- vahelistelt organisat- sioonidelt	Firmade ja üksikisikute annetustest	Osavõtu- maksudest	Oma majandus- tegevusest	Muud tulud
Daido-Juku Karate-Do Eesti Liit	100	-	-	-	-	-	-	-
Eesti 470 Klassiliit	-	96,39	-	-	-	2,41	1,20	-
Eesti Aerutamisföderatsioon	2,33	77,16	7,21	-	13,30	-	-	-
Eesti Allveeliit	4,13	61,88	-	-	21,36	12,63	-	-
Eesti Automudelispordi Klubi	1,59	47,62	-	-	-	41,27	7,94	1,59
Eesti Autospordi Liit	14,15	33,38	-	-	8,24	44,23	-	-
Eesti Fitnessi Föderatsioon	100	-	-	-	-	-	-	-
Eesti Golfiliit	18,95	2,36	-	-	-	-	-	78,68
Eesti Hapkido Föderatsioon	100	-	-	-	-	-	-	-
Eesti Indiacaliit	0,68	12,21	10,01	-	-	7,43	69,58	0,09
Eesti Jahispordi Liit	16,13	14,52	-	-	12,90	-	56,45	-
Eesti Jahtklubide Liit	1,82	40,60	-	-	2,06	2,88	52,53	0,11
Eesti Jalgpalli Liit	6,89	7,52	-	47,21	-	-	38,37	-

Eesti Jalgratturite Liit	1	34,36	-	-	19,94	3,86	35,15	5,71
Eesti Jetispordi Föderatsioon	-	-	-	-	8,33	-	91,67	-
Eesti Judoliit	1,56	85,30	-	-	-	-	13,13	-
Eesti Jäähoki Liit	0,54	21,31	7,94	28,19	8,23	4,38	6,43	22,97
Eesti Jääpurjetamise Liit	-	-	-	-	-	-	-	100
Eesti Kabeliit	1,20	29,20	40	-	27,60	-	-	2
Eesti Karate Föderatsioon	10,36	78,99	-	-	-	7,84	0,96	1,86
Eesti Kergejõustikuliit	0,66	47,54	-	3,48	27,61	1,92	15,58	3,22
Eesti Kirimaleühing	25,76	45,45	-	-	6,06	22,73	-	-
Eesti Korvpalliliit	0,18	44,93	-	5,40	21,88	2,14	20,34	5,13
Eesti Kurnimänguliit	-	-	-	-	100	-	-	-
Eesti Käsipalliliit	2,25	43,53	-	-	29,85	15,10	-	9,28
Eesti Laevamodellistide Liit	-	81,83	-	-	-	18,17	-	-
Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon	-	73,67	-	12,74	7,15	-	0,20	6,25
Eesti Laskurliit	2,58	77,42	0,54	-	7,31	10,86	0,43	0,86
Eesti Lauatenniseliit	1,96	34,76	-	4,10	5,26	43,19	4,29	6,43
Eesti Lennuspordi Föderatsioon	6,71	43,65	-	-	-	17,78	1,28	30,59
Eesti Maadlusliit	1,94	67,94	-	-	2,40	27,10	-	0,63
Eesti Maleliit	0,54	61,45	3,62	-	0,85	3,46	29,97	0,12
Eesti Matkaliit	28,90	-	-	-	-	21,67	49,26	0,16
Eesti Mälumänguliit	4,96	-	-	-	-	95,04	-	-

Eesti Orienteerumisliit	2,87	36,16	-	-	6,13	6,81	9,38	38,65
Eesti Poksiliit	7,71	66,63	-	-	25,66	-	-	-
Eesti Raadioamatööride Ühing	75,64	18,48	-	-	1,27	-	4,62	-
Eesti Ratsaspordi Liit	7,45	13,10	20,69	2,83	-	2,14	53,66	0,14
Eesti Rulluisutamise Liit	-	100	-	-	-	-	-	-
Eesti Saalihoki Liit	69,60	11,29	-	-	-	-	19,02	0,09
Eesti Sambo Liit	2,02	10,39	-	-	87,59	-	-	-
Eesti Shotokan Karate-do Assotsiatsioon	12,40	-	-	-	-	10,95	76,58	0,07
Eesti Sõudeliit	-	81,81	-	0,98	12,34	4,87	-	-
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	95,64	-	-	-	4,27	-	0,09
Eesti Sumoliit	1,63	43	15,96	30,94	8,14	0,33	-	-
Eesti Suusaliit	0,14	37,38	0,07	8,79	1,77	0,81	46,26	4,77
Eesti Taekwondo WTF Föderatsioon	-	30	-	35	14,80	-	-	20,20
Eesti Tennise Liit	1,49	29,75	-	40,61	24,46	-	-	3,69
Eesti Tõstesporti Liit	-	-	-	-	-	-	100	-
Eesti Turniiribridžiliit	15,28	9,01	-	-	42,61	17,30	-	15,79
Eesti Täiskontakt Karate Liit	-	-	-	-	-	-	86,16	13,84
Eesti Uisuliit *	0,73	19,20	-	66,73	11,54	-	-	1,80
Eesti Ujumisliit	2,35	73,58	-	-	5,41	18,66	-	-
Eesti Veemoto Liit	3,28	11,83	-	0,23	83,26	-	1,41	-

Eesti Vehklemisliit	0,52	87,57	2,18	-	0,44	9,11	-	0,17
Eesti Võimlemisliit	0,70	38,72	-	-	30,35	18,46	11,60	0,16
Eesti Võistlustantsu Liit	6,55	19,23	-	-	-	49,43	-	24,79
Eesti Võrkpalli Liit	0,20	32,34	0,68	-	30,27	9,68	-	26,83
KESKMINE	2,55	38,25	0,94	13,49	11,97	5,33	21,62	5,85

Tabel 7. Eesti spordialaliitude tulud 2002

Alaliit	Liikmeksastu mise ja liikmemaksud est	Riigieelarvest kokku	Toetus kohalike omavalitsuste või nende liitude eelarvest	Toetus rahvusvahelist elt spordiorganis atsioonidelt	Firmade ja üksikisikute annetustest	Osavõtumaks udest	Oma majandus- tegevusest	Muud tulud	KOKKU
Eesti Aerutamisföderatsioon	6	716	30	-	100,14	-	-	95,51	947,65
Eesti Allveeliit	12,00	448,40	8,50	-	-	53,25	-	0,40	522,55
Eesti Automudelispordi Klubi	2	44	-	-	153	47	10	2	258
Eesti Autospordi Liit	195	117	-	-	130	250	10	11	713
Eesti Jahtklubide Liit	29	1736	-	-	98	4	17	75	1959
Eesti Jalgratturite Liit	28	930,40	192,50	-	372	-	872,17	165,05	2560,13
Eesti Judoliit	34	2181		153	10	-	162	1386	3926
Eesti Jäähoki Liit		633,60	95	1761,10	-	224,10	312,50	98,10	3124,40
Eesti Kabeliit	3	180	31	-	65,00	0,76		0,30	280,06
Eesti Karate Föderatsioon	-	837,20	300	-	207,60	32,30	556,70	60	1993,80
Eesti Kergejõustikuliit	120	6490	500	3120	1700	-	95	125	12150
Eesti Kirimaleühing	1,80	2,30	-	-	1,10	4,00	-	-	9,20

Eesti Korvpalliliit	14,00	5592,00	-	274,00	210	189	6713	117	13109
Eesti Käsipalliliit	37,50	1396,80	-	-	-	346,28	-	467,26	2247,84
Eesti Laevamodellistide Liit	2	20	-	-	-	-	-	8	30
Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon	4,50	1212,40	-	200	10,	-	1225,08	-	2651,98
Eesti Laskurliit	22,80	2199,70	-	-	242	62	22	7,20	2555,70
Eesti Lauatennisiliit	20	952	-	-	14	155	85	34	1260
Eesti Maadlusliit	37,69	2786,60	288,24	-		-	-	86,90	3199,42
Eesti Maleliit	4,90	1088,40	117,00	-		301,69	11,80		1523,79
Eesti Matkaliit	13,50	-	-	-		19,40	18,50	0,20	51,60
Eesti Moodsa Viievõistluse Liit	-	544,90	-	-	69,85	-	-	0,40	615,14
Eesti Mootorrattaspordi Föderatsioon	167,00	774,10	-	-		-	373,19	581,57	1895,85
Eesti Orienteerumisiit	162	905	-	-	232	-	135	96	1530
Eesti Poksiliit	27	217	50	-	654,50	-	61,55	0,43	1010,49
Eesti Purjelauliit	46,40	-	-	-	5,00	71,55	187,57		310,52
Eesti Ratsaspordi Liit	111	627	-	-	1221	224	84	56	2323
Eesti Saalihoki Liit	185	98	-	-		-	144	-	427
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	369	-	-	20	14	-	-	403
Eesti Suusaliit	19,50	5897,20	33	641	25,50	35	19820,70	311,90	26783,80
Eesti Tennise Liit		1657,38	-	438,65	424,00	103,56	-	69,54	2693,12
Eesti Tõstesportide Liit	5,50	116	-	-	100	-	-	57	278,50

Eesti Triatloni Liit	36	202,75	-	-	205	-	-	2,86	446,61
Eesti Uisuliit *	15	417	-	1727	242	33	-	259	2693
Eesti Ujumisliit	49,50	3429,65	-	-	543,71	120,18	-	1,48	4144,52
Eesti Veemoto Liit	27	212	80	1	875	-	14	-	1209
Eesti Vehklemisliit	8,80	3383,90	70	-	15	340,30	-	0,80	3818,80
Eesti Võimlemisliit	12,50	1281	-	-	30	145	115,50	2	1586
Eesti Võistlustantsu Liit	48	222	50	15	-	79	53	348	815
Eesti Võrkpalli Liit	15	3571	45	-	4548	767	-	-	8946
KOKKU	1522,89	53488,67	1890,24	8330,75	12523,40	3621,36	31099,26	4525,90	117002,46

Lisa 8. Eesti spordialaliitude tulude jaotus 2002

Spordialaliit	Liikmeksastumise ja liikme-maksudest	Toetus riigieelarvest	Toetus KOV või nende liitude eelarvest	Toetus Rahvusvahelistelt organisatsioonidelt	Firmade ja üksikisikute annetustest	Osavõtumaksudest	Majandustegevusest	Muud tulud
Eesti Aerutamisföderatsioon	0,63	75,56	3,17	-	10,57	-	-	10,08
Eesti Allveeliit	2,30	85,81	1,63	-	-	10,19	-	0,08
Eesti Automudelispordi Klubi	0,78	17,05	-	-	59,30	18,22	3,88	0,78
Eesti Autospordi Liit	27,35	16,41	-	-	18,23	35,06	1,40	1,54
Eesti Jahtklubide Liit	1,48	88,62	-	-	5	0,20	0,87	3,83
Eesti Jalgratturite Liit	1,09	36,34	7,52	-	14,53	-	34,07	6,45
Eesti Judoliit	0,87	55,55	-	3,90	0,25	-	4,13	35,30
Eesti Jäähoki Liit	-	20,28	3,04	56,37	-	7,17	10	3,14
Eesti Kabeliit	1,07	64,27	11,07	-	23,21	0,27	-	0,11
Eesti Karate Föderatsioon	-	41,99	15,05	-	10,41	1,62	27,92	3,01
Eesti Kergejõustikuliit	0,99	53,42	4,12	25,68	13,99	-	0,78	1,03
Eesti Kirimaleühing	19,57	25	-	-	11,96	43,48	-	-
Eesti Korvpalliliit	0,11	42,66	-	2,09	1,60	1,44	51,21	0,89
Eesti Käsipalliliit	1,67	62,14	-	-	-	15,40	-	20,79
Eesti Laevamodellistide Liit	6,67	66,67	-	-	-	-	-	26,67
Eesti	0,17	45,72	-	7,54	0,38	-	46,19	-

Laskesuusatamise Föderatsioon								
Eesti Laskurliit	0,89	86,07	-	-	9,47	2,43	0,86	0,28
Eesti Lauatenniseliit	1,59	75,56	-	-	1,11	12,30	6,75	2,70
Eesti Maadlusliit	1,18	87,10	9,01	-	-	-	-	2,72
Eesti Maleliit	0,32	71,43	7,68	-	-	19,80	0,77	-
Eesti Matkaliit	26,16	-	-	-	-	37,60	35,85	0,39
Eesti Moodsa Viievõistluse Liit	-	88,58	-	-	11,35	-	-	0,06
Eesti Mootorrattaspordi Föderatsioon	8,81	40,83	-	-	-	-	19,68	30,68
Eesti Orienteerumisliit	10,59	59,15	-	-	15,16	-	8,82	6,27
Eesti Poksiliit	2,67	21,47	4,95	-	64,77	-	6,09	0,04
Eesti Purjelauliit	14,94	-	-	-	1,61	23,04	60,41	-
Eesti Ratsaspordi Liit	4,78	26,99	-	-	52,56	9,64	3,62	2,41
Eesti Saalihoki Liit	43,33	22,95	-	-	-	-	33,72	-
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	91,56	-	-	4,96	3,47	-	-
Eesti Suusaliit	0,07	22,02	0,12	2,39	0,10	0,13	74	1,16
Eesti Tennise Liit	-	61,54	-	16,29	15,74	3,85	-	2,58
Eesti Tõstesporti Liit	1,97	41,65	-	-	35,91	-	-	20,47
Eesti Triatloni Liit	8,06	45,40	-	-	45,90	-	-	0,64
Eesti Uisuliit *	0,56	15,48	-	64,13	8,99	1,23	-	9,62
Eesti Ujumisliit	1,19	82,75	-	-	13,12	2,90	-	0,04
Eesti Veemoto Liit	2,23	17,54	6,62	0,08	72,37	-	1,16	-
Eesti Vehklemisliit	0,23	88,61	1,83	-	0,39	8,91	-	0,02
Eesti Võimlemisliit	0,79	80,77	-	-	1,89	9,14	7,28	0,13
Eesti Võistlustantsu Liit	5,89	27,24	6,13	1,84	-	9,69	6,50	42,70
Eesti Võrkpalli Liit	0,17	39,92	0,50	-	50,84	8,57	-	-

KESKMINE	1,30	45,72	1,62	7,12	10,70	3,10	26,58	3,87
-----------------	------	-------	------	------	-------	------	-------	-------------

Lisa 9. Eesti spordialaliitude kulud 2001

	Tööjõukulud	Majandamiskulud	Spordiürituste ja - võistluste korralduskulud ja neist osavõtukulud	Stipendiumid	Koolituskulud	Muud kulud	KOKKU
Daido-Juku Karate-Do Eesti Liit	-	10,33	72,49	-	-	-	82,82
Eesti 470 Klassiliit	-	4	196	-	-	13	213
Eesti Aerutamisföderatsioon	34,51	34,91	232,50		3,71	20,34	325,97
Eesti Allveeliit	-	18,90	269,30	-	-	4,40	292,60
Eesti Automodelispordi Klubi	-	-	113,00	-	-	4	117
Eesti Autospordi Liit	160	-	227	-	9	91	487
Eesti Golfiliit	-	3,18	86,01	-	-	141,46	230,64
Eesti Indiacaliit	-	48,72	443,37	-	-	7,96	500,06
Eesti Jahispordi Liit	6,00	24,00	86,20	-	-	2,00	118,20
Eesti Jahtklubide Liit	226,40	243,40	867,50	125,80	4,30	114,80	1582,20
Eesti Jalgpalli Liit	3268,67	4779,34	6592,64	-	-	465,17	15105,82
Eesti Jalgratturite Liit	355,90	288,70	1069,50	-	140	101,70	1955,80
Eesti Jetispordi Föderatsioon	-	34	-	-	-	-	34
Eesti Judoliit	247,90	165,40	1500,10	75,00	31,40	11,70	2031,50

Eesti Jäähoki Liit	344,30	168,40	1367,10	22,80	-	43,40	1946
Eesti Jääpurjetamise Liit	-	1	93	-	-	-	94
Eesti Kabeliit	-	14	236	-	-	-	250
Eesti Karate Föderatsioon	80	47,40	250,80	-	18,20	24,80	421,20
Eesti Kergejõustikuliit	750	130	3657,20	1486	215	1351,80	7590
Eesti Kirimaleühing	-	-	3,60	-	-	1,50	5,10
Eesti Korvpalliliit	1108,85	753,36	5682,27	143,00	245,33	2316,81	10249,61
Eesti Kurnimänguliit	-	-	17,50	-	-	-	17,50
Eesti Käsipalliliit	172,80	81,30	988,90	120	13	74	1450
Eesti Laevamodellistide Liit	-	7,19	10,72	-	-	7,58	25,50
Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon	261,05	317,76	1268,83	-	10	7,70	1865,34
Eesti Laskurliit	220	132	556	-	7	12	927
Eesti Lauatenniseliit	39,24	155,68	988,38	-	-	1,60	1184,90
Eesti Lennuspordi Föderatsioon	7,98	1,03	20,51	-	-	30,44	59,95
Eesti Maadlusliit	159,60	141,11	1227,78	171,34	27,40	55,69	1782,93
Eesti Maleliit	109,41	75,12	711,05	20,50	66,72	7,34	990,14
Eesti Matkaliit	-	0,80	55,60	-	-	4,10	60,50
Eesti Mälumänguliit	-	-	106,63	-	-	-	106,63
Eesti Orienteerumisliit	102	250	418	-	3	502	1275
Eesti Piljardi Liit	-	0,75	-	-	-	-	0,75
Eesti Poksiliit	111,39	42,10	153,61	7,47	-	-	314,58

Eesti Raadioamatööride Ühing	32,70	38,50	9,20	-	-	7,50	87,90
Eesti Ratsaspordi Liit	275	543	395	-	2	45	1260
Eesti Rulluisutamise Liit	-	4,78	13,22	-	-	0,60	18,60
Eesti Saalihoki Liit	-	101,66	64,70	27	0,88	1,84	196,07
Eesti Sambo Liit	-	10,86	62,87	-	-	3,14	76,86
Eesti Shotokan Karate-do Assotsiatsioon	-	34,97	9,22	-	-		44,18
Eesti Sõudeliit	171,06	165,73	1090,46	-	-	77,66	1504,91
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	124,60	-	-	-	-	124,60
Eesti Sumoliit	-	4	297	-	-	6	307
Eesti Suusaliit	1161	1208	10096	666	56	320	13507
Eesti Taekwondo WTF Föderatsioon	-	0,75	30,90	-	-	12,90	44,55
Eesti Tennise Liit	357	222	1809	79	-	-	2467
Eesti Tõstespordi Liit	-	3,14	-	-	-	-	3,14
Eesti Turniiribridžiliit	-	20,10	127,50	-	0,20	-	147,80
Eesti Täiskontakt Karate Liit	-	2,85	141,76	-	-	-	144,60
Eesti Uisuliit *	249,91	104,84	1262,57	-	38,47		1655,79
Eesti Ujumisliit	159,60	119,60	2406,70	-	-	39,40	2725,30
Eesti Veemoto Liit		73	730	-	-	51	854
Eesti Vehklemisliit	132	131	1750	216	-	82	2311
Eesti Võimlemisliit	215	82,40	1189,90	-	110,85	34,20	1632,35

Eesti Võistlustantsu Liit	134	328	20	-	-	38	520
Eesti Võrkpalli Liit	411	390	1363	4112	41	3	6320
KOKKU	11064,27	11687,64	52438,09	7271,92	1043,45	6140,53	89645,89

Lisa 10. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2001 (%).

Spordialaliit	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Spordiürituste ja - võistluste korraldus- ja osavõtukulud	Stipendiumid	Koolituskulud	Muud kulud
Daido-Juku Karate-Do Eesti Liit	-	12,47	87,53	-	-	-
Eesti 470 Klassiliit	-	1,88	92,02	-	-	6,10
Eesti Aerutamisföderatsioon	10,59	10,71	71,33	-	1,14	6,24
Eesti Allveeliit	-	6,46	92,04	-	-	1,50
Eesti Automodelispordi Klubi	-	-	96,58	-	-	3,42
Eesti Autospordi Liit	32,85	-	46,61	-	1,85	18,69
Eesti Golfiliit	-	1,38	37,29	-	-	61,33
Eesti Indiacaliit	-	9,74	88,66	-	-	1,59
Eesti Jahispordi Liit	5,08	20,30	72,93	-	-	1,69
Eesti Jahtklubide Liit	14,31	15,38	54,83	7,95	0,27	7,26
Eesti Jalgpalli Liit	21,64	31,64	43,64	-	-	3,08
Eesti Jalgratturite Liit	18,20	14,76	54,68	-	7,16	5,20
Eesti Jetispordi Föderatsioon	-	100	-	-	-	-
Eesti Judoliit	12,20	8,14	73,84	3,69	1,55	0,58

Eesti Jäähoki Liit	17,69	8,65	70,25	1,17	-	2,23
Eesti Jääturjetamise Liit	-	1,06	98,94	-	-	-
Eesti Kabeliit	-	5,60	94,40	-	-	-
Eesti Karate Föderatsioon	18,99	11,25	59,54	-	4,32	5,89
Eesti Kergejõustikuliit	9,88	1,71	48,18	19,58	2,83	17,81
Eesti Kirimaleühing	-	-	70,59	-	-	29,41
Eesti Korvpalliliit	10,82	7,35	55,44	1,40	2,39	22,60
Eesti Kurnimänguliit	-	-	100	-	-	-
Eesti Käsipalliliit	11,92	5,61	68,20	8,28	0,90	5,10
Eesti Laevamodellistide Liit	-	28,21	42,06	-	-	29,74
Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon	13,99	17,03	68,02	-	0,54	0,41
Eesti Laskurliit	23,73	14,24	59,98	-	0,76	1,29
Eesti Lauatenniseliit	3,31	13,14	83,41	-	-	0,14
Eesti Lennuspordi Föderatsioon	13,32	1,72	34,20	-	-	50,76
Eesti Maadlusliit	8,95	7,91	68,86	9,61	1,54	3,12
Eesti Maleliit	11,05	7,59	71,81	2,07	6,74	0,74
Eesti Matkaliit	-	1,32	91,90	-	-	6,78
Eesti Mälumänguliit	-	-	100	-	-	-
Eesti Orienteerumisliit	8	19,61	32,78	-	0,24	39,37
Eesti Piljardi Liit	-	100	-	-	-	-
Eesti Poksiliit	35,41	13,38	48,83	2,38	-	-

Eesti Raadioamatööride Ühing	37,20	43,80	10,47	-	-	8,53
Eesti Ratsaspordi Liit	21,83	43,10	31,35	-	0,16	3,57
Eesti Rulluisutamise Liit	-	25,70	71,09	-	-	3,21
Eesti Saalihoki Liit	-	51,85	33,00	13,77	0,45	0,94
Eesti Sambo Liit	-	14,12	81,79	-	-	4,09
Eesti Shotokan Karate-do Assotsiatsioon	-	79,14	20,86	-	-	-
Eesti Sõudeliit	11,37	11,01	72,46	-	-	5,16
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	100	-	-	-	-
Eesti Sumoliit	-	1,30	96,74	-	-	1,95
Eesti Suusaliit	8,60	8,94	74,75	4,93	0,41	2,37
Eesti Taekwondo WTF Föderatsioon	-	1,68	69,36	-	-	28,96
Eesti Tennise Liit	14,47	9	73,33	3,20	-	-
Eesti Tõstesporti Liit	-	100	-	-	-	-
Eesti Turniiribridžiliit	-	13,60	86,27	-	0,14	-
Eesti Täiskontakt Karate Liit	-	1,97	98,03	-	-	-
Eesti Uisuliit *	15,09	6,33	76,25	-	2,32	-
Eesti Ujumisliit	5,86	4,39	88,31	-	-	1,45
Eesti Veemoto Liit	-	8,55	85,48	-	-	5,97
Eesti Vehklemisliit	5,71	5,67	75,72	9,35	-	3,55
Eesti Võimlemisliit	13,17	5,05	72,89	-	6,79	2,10
Eesti Võistlustantsu Liit	25,77	63,08	3,85	-	-	7,31
Eesti Võrkpalli Liit	6,50	6,17	21,57	65,06	0,65	0,05

KESKMINE	12,34	13,04	58,49	8,11	1,16	6,85
-----------------	--------------	--------------	--------------	-------------	-------------	-------------

Lisa 11. Eesti spordialaliitude kulud 2002

Alaliit	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Spordiürituste ja -võistluste korraldus- ja osavõtukulud	Stipendiumid	Koolituskulud	Muud kulud	KOKKU
Eesti Aerutamisföderatsioon	39,65	107,73	319,18	-	1,56	400,31	868,43
Eesti Automudelispordi Klubi	-	12	219	-	-	12	243
Eesti Autospordi Liit	222	166	189	-	10	126	713
Eesti Jahtklubide Liit	164	226	1283	184	1	20	1878
Eesti Judoliit	287	217	1591	472	84	1386	4037
Eesti Jäähoki Liit	-	-	1772,50	373,80	-	35	2181,30
Eesti Kabeliit	-	4,11	270,73	-	-	-	274,84
Eesti Karate Föderatsioon	125,30	96	1676,70	-	24,90	30,40	1953,30
Eesti Kergejõustikuliit	700	1788	7174	800	1451	237	12150
Eesti Kirimaleühing	-	-	4,30	-	-	0,70	5
Eesti Korvpalliliit	1482	1084	6494	-	270	3340	12670
Eesti Käsipalliliit	127,98	124,40	1760,78	160	88,40	1,08	2262,64

Eesti Laevamodellistide Liit	-	1	12	-	-	2	15
Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon	327,12	2108,29	60	-	80	76,57	2651,98
Eesti Laskurliit	249	112	1569	-	21	57	2008
Eesti Lauatenniseliit	38	85	1183	-	-	12	1318
Eesti Maadlusliit	288,24	202,25	1180,30	224,80	89,61	1400,29	3385,48
Eesti Maleliit	122,30	162,34	1256,86	-	17,82	2,44	1561,76
Eesti Matkaliit	-	4,70	24,50	-	17,40	12,30	58,90
Eesti Moodsa Viievõistluse Liit	-	6,89	674,38	-	-	0,63	681,89
Eesti Mootorrattasportide Föderatsioon	340,76	330,85	680,51	-	-	251,73	1603,86
Eesti Orienteerumislit	130	144	817	-	24	310	1425
Eesti Poksiliit	159,80	168,53	325,28	-	37,69	24,05	715,36
Eesti Purjelauliit	50,72	5,16	174,50	-	-	0,07	230,45
Eesti Ratsaspordi Liit	321	754	679	-	-	844	2598
Eesti Saalihoki Liit	-	185	115	83	2	13	398
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	1	152	225	-	-	378
Eesti Suusaliit	1397,20	2346,70	16685	5212,10	81,80	7,10	25729,90
Eesti Tennise Liit	361,47	215,63	574,95	1580,31	55	333,04	3120,40

Eesti Tõstesporti Liit	-	-	93	-	-	183,30	276,30
Eesti Triatloni Liit	-	63,73	358,22	-	20,75	3,91	446,61
Eesti Uisuliit *	299	120	2065	-	78	842	3404
Eesti Ujumisliit	160,20	105,23	3573,26	-	-	69,14	3907,83
Eesti Veemoto Liit	-	54	1131	-	-	24	1209
Eesti Vehklemisliit	260,30	124,30	3133,60	416,50	-	110	4044,70
Eesti Võimlemisliit	206,80	86	1186,30	-	45,50	61,40	1586
Eesti Võistlustantsu Liit	143	461	-	-	-	20	624
Eesti Võrkpalli Liit	489	390	1714	6989	39	-	9621
KOKKU	8491,84	12062,84	62171,85	16720,51	2540,43	10248,46	112235,93

Lisa 12. Eesti spordialaliitude kulude jaotus 2002

Spordialaliit	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Spordiürituste ja - võistluste korraldus- ja osavõtukulud	Stipendiumid	Koolituskulud	Muud kulud
Eesti Aerutamisföderatsioon	4,57	12,41	36,75	-	0,18	46,10
Eesti Automodelispordi Klubi	-	4,94	90,12	-	-	4,94
Eesti Autospordi Liit	31,14	23,28	26,51	-	1,40	17,67
Eesti Jahtklubide Liit	8,73	12,03	68,32	9,80	0,05	1,06
Eesti Judoliit	7,11	5,38	39,41	11,69	2,08	34,33
Eesti Jäähoki Liit	-	-	81,26	17,14	-	1,60
Eesti Kabeliit	0,00	1,50	98,50	-	-	-
Eesti Karate Föderatsioon	6,41	4,91	85,84	-	1,27	1,56
Eesti Kergejõustikuliit	5,76	14,72	59,05	6,58	11,94	1,95
Eesti Kirimaleühing	-	-	86	-	-	14
Eesti Korvpalliliit	11,70	8,56	51,25	-	2,13	26,36
Eesti Käsipalliliit	5,66	5,50	77,82	7,07	3,91	0,05
Eesti Laevamodellistide Liit	-	6,67	80	-	-	13,33
Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon	12,33	79,50	2,26	-	3,02	2,89
Eesti Laskurliit	12,40	5,58	78,14	-	1,05	2,84
Eesti Lauatenniseliit	2,88	6,45	89,76	-	-	0,91

Eesti Maadlusliit	8,51	5,97	34,86	6,64	2,65	41,36
Eesti Maleliit	7,83	10,39	80,48	-	1,14	0,16
Eesti Matkaliit	-	7,98	41,60	-	29,54	20,88
Eesti Moodsa Viievõistluse Liit	-	1,01	98,90	-	-	0,09
Eesti Mootorrattaspordi Föderatsioon	21,25	20,63	42,43	-	-	15,70
Eesti Orienteerumisliit	9,12	10,11	57,33	-	1,68	21,75
Eesti Poksiliit	22,34	23,56	45,47	-	5,27	3,36
Eesti Purjelauliit	22,01	2,24	75,72	-	-	0,03
Eesti Ratsaspordi Liit	12,36	29,02	26,14	-	-	32,49
Eesti Saalihoki Liit	-	46,48	28,89	20,85	0,50	3,27
Eesti Sulgpalliföderatsioon	-	0,26	40,21	59,52	-	-
Eesti Suusaliit	5,43	9,12	64,85	20,26	0,32	0,03
Eesti Tennise Liit	11,58	6,91	18,43	50,64	1,76	10,67
Eesti Tõstespordi Liit	-	-	33,66	-	-	66,34
Eesti Triatloni Liit	-	14,27	80,21	-	4,65	0,88
Eesti Uisuliit *	8,78	3,53	60,66	-	2,29	24,74
Eesti Ujumisliit	4,10	2,69	91,44	-	-	1,77
Eesti Veemoto Liit	-	4,47	93,55	-	-	1,99
Eesti Vehklemisliit	6,44	3,07	77,47	10,30	-	2,72
Eesti Võimlemisliit	13,04	5,42	74,80	-	2,87	3,87
Eesti Võistlustantsu Liit	22,92	73,88	-	-	-	3,21
Eesti Võrkpalli Liit	5,08	4,05	17,82	72,64	0,41	-

KESKMINE	7,57	10,75	55,39	14,90	2,26	9,13
-----------------	-------------	--------------	--------------	--------------	-------------	-------------

Lisa13. Spordiklubide tulud 2001-2002 (tuh kr)

Maakond	2001	2002
Harju	120550,51	148815,7
sh Tallinn	102317,73	129135,67
Hiiu	1180,00	1679,73
Ida-Viru	8296,80	15578,68
Jõgeva	1840,09	2234,85
Järva	3420,51	3504,44
Lääne	3464,95	3840,97
Lääne-Viru	6246,20	5353,68
Põlva	4161,40	4763,46
Pärnu	17973,48	18523,82
Rapla	3604,93	4796,03
Saare	2008,03	2005,54
Tartu	26328,84	31560,42
Valga	2961,31	3109,47
Viljandi	4358,23	1827,25
Võru	3405,28	3818,06
KOKKU	209800,56	251412,10

Lisa 14. Spordiklubide liikmete arv maakondade lõikes 2001-2002

Maakond	2001	2002
Harju	37479	34973
sh Tallinn	28419	26608
Hiiu	1074	1099
Ida-Viru	8485	7628
Jõgeva	1267	1085
Järva	1922	1962
Lääne	1885	2153
Lääne-Viru	2892	1836
Põlva	1483	1531
Pärnu	4746	4722
Rapla	1742	1940
Saare	3151	1588
Tartu	10503	8739
Valga	1079	1193
Viljandi	2410	3073
Võru	1059	869
KOKKU	81177	74391

Lisa 15. Spordiklubi tulud maakondade lõikes ühe liikme kohta (kroonides) 2001-2002

Maakond	2001	2002
Harju	3220	4260
sh Tallinn	3600	4850
Hiiu	1100	1530
Ida-Viru	980	2040
Jõgeva	1450	2060
Järva	1780	1790
Lääne	1840	1780
Lääne-Viru	2160	2920
Põlva	2810	3110
Pärnu	3790	3920
Rapla	2070	2470
Saare	640	1260
Tartu	2510	3610
Valga	2740	2610
Viljandi	1810	590
Võru	3220	4390
KESKMINE	2580	3380

Lisa 16. Harrastajate arv spordiklubides maakondade lõikes 2001-2002

Maakond	2001	2002
Harju	49557	40746
sh Tallinn	34 940	31 007
Hiiu	1745	1945
Ida-Viru	12576	11071
Jõgeva	2088	1891
Järva	4028	3916
Lääne	3291	3564
Lääne-Viru	4144	3036
Põlva	2297	2840
Pärnu	6886	7237
Rapla	1943	3217
Saare	3093	1879
Tartu	12371	12536
Valga	1783	2173
Viljandi	2713	3499
Võru	1426	1326
KOKKU	109941	100876

Lisa 17. Spordiklubi tulud maakondade lõikes ühe harrastaja kohta (kroonides)

Maakond	2001	2002
Harju	2430	3650
sh Tallinn	2930	4160
Hiiu	680	860
Ida-Viru	660	1410
Jõgeva	880	1180
Järva	850	890
Lääne	1050	1080
Lääne-Viru	1510	1760
Põlva	1810	1680
Pärnu	2610	2560
Rapla	1860	1490
Saare	650	1070
Tartu	2130	2520
Valga	1660	1430
Viljandi	1610	520
Võru	2390	2880
KESKMINE	1910	2490

Lisa 18. Spordiklubide tulude jagunemine maakondade lõikes 2001 (%)

Maakond	Sisseastumis- maksud	Liikme-maksud	Annetused	Riigieelarve	KOV eelarve	Sihtkapitalid	Majandus- tegevus	Muud tulud
Harju	0,28	11,52	15,84	12,61	22,55	2,80	27,83	6,57
sh Tallinn	0,27	12,94	8,96	13,93	22,41	3,20	31,21	7,08
Hiiu	0,19	10,33	9,66	13,92	6,33	5,76	47,42	6,39
Ida-Viru	1,42	9,79	15,58	18,50	34,12	6,28	5,74	8,57
Jõgeva	0,06	8,69	5,26	7,21	51,77	10,53	9,04	7,44
Järva	0,11	4,71	3,13	13,48	49,06	4,71	19,23	5,57
Lääne	0,03	1,22	10,35	19,98	13,69	13,51	10,76	30,45
Lääne-Viru	0,41	7,94	26,78	14,37	29,81	6,61	7,99	6,07
Põlva	0,05	2,83	25,29	13,62	9,64	7,55	38,57	2,46
Pärnu	0,04	1,69	4,68	9,89	28,89	2,51	36,28	16,01
sh Pärnu linn	0,04	1,41	4,59	10,16	27,70	2,36	36,96	16,78
Rapla	0,20	3,20	6,95	9,96	33,35	8,82	27,44	10,09
Saare	0,18	18,20	9,35	18,62	15,81	3,31	11,54	22,99
Tartu	0,60	9,26	5,13	10,16	40,28	2,73	29,40	2,45
sh Tartu linn	0,62	9,62	4,34	10,44	39,88	2,21	30,60	2,30
Valga	0,54	1,19	9,49	16,08	39,96	6,67	19,59	6,47
Viljandi	0,49	3,09	71,71	8,08	8,40	1,82	2,32	4,07
Võru	-	1,20	25,48	18,45	28,35	6,99	13,79	5,74

KESKMINE	0,34	9,17	14,63	12,53	26,36	3,61	25,99	7,38
-----------------	-------------	-------------	--------------	--------------	--------------	-------------	--------------	-------------

Lisa 19. Spordiklubide tulude jagunemine maakondade lõikes 2002 (%)

Maakond	Sisseastumis- maksud	Liikme- maksud	Annetused	Riigieelarve	KOV eelarve	Sihtkapitalid	Majandus- tegevus	Muud tulud
Harju	0,53	13,19	14,07	8,31	18,43	5,12	27,38	12,98
sh. Tallinn	0,49	14,63	13,52	8,93	16,71	5,64	27,91	12,17
Hiiu	0,26	10,25	16,94	10,34	10,90	10,02	35,13	6,16
Ida-Viru	0,55	5,89	9,59	10,60	40,05	4,05	12,90	16,37
Jõgeva	0,01	4,36	6,93	4,68	56,61	10,54	6,90	9,98
Järva	0,34	7,33	4,04	10,83	42,11	4,39	22,48	8,49
Lääne	0,03	1,81	7,17	21,51	13,98	13,06	20,10	22,33
Lääne-Viru	0,04	5,57	36,61	12,39	32,05	4,51	6,19	2,66
Põlva	0,02	2,21	18,50	8,05	9,56	9,94	44,29	7,43
Pärnu	-	1,93	10,53	5,79	27,83	4,59	44,82	4,51
Rapla	0,05	3,97	8,86	6,32	32,03	10,86	27,96	9,96
Saare	0,06	6,63	11,96	15,87	24,58	6,73	20,51	13,64
Tartu	0,32	13,00	8,76	5,29	34,75	4,26	30,17	3,45
Valga	0,16	2,88	10,32	2,88	37,18	7,86	17,56	21,16
Viljandi	1,27	7,91	34,94	9,06	19,43	5,38	8,18	13,83
Võru	-	0,82	20,13	15,48	32,08	8,35	12,98	10,17
KESKMINE	0,41	10,58	13,22	8,26	23,94	5,38	27,15	11,07

Lisa 20. Spordiklubide kulud 2001-2002 (tuh kr)

Maakond	2001	2002
Harju	111799,90	153400,71
sh Tallinn	97354,25	132853,95
Hiiu	1139,32	1433,43
Ida-Viru	7677,10	14064,86
Jõgeva	1812,61	2137,75
Järva	3343,60	3531,46
Lääne	3590,12	3465,27
Lääne-Viru	6091,65	4979,76
Põlva	4100,98	4449,00
Pärnu	17227,66	17049,84
Rapla	3614,98	4308,30
Saare	1953,78	1813,84
Tartu	25545,67	30260,45
Valga	3028,54	2975,52
Viljandi	4454,43	1811,40
Võru	3383,58	3541,99
KOKKU	198763,92	249223,58

Lisa 21. Spordiklubide kulude jagunemine maakondade lõikes 2001 (%)

Maakond	<i>Tööjõukulud</i>	Majandamis- kulud	Põhitegevus- kulud	Muud kulud
Harju	27,68	24,63	40,80	6,89
sh Tallinn	29,25	24,95	38,96	6,84
Hiiu	17,82	30,54	44,07	7,57
Ida-Viru	25,14	17,75	44,97	12,14
Jõgeva	6,70	17,67	65,17	10,46
Järva	27,56	30,29	37,43	4,72
Lääne	2,84	16,24	73,00	7,92
Lääne-Viru	12,01	24,85	57,46	5,68
Põlva	0,85	30,21	59,25	9,69
Pärnu	19,01	30,31	43,83	6,86
sh Pärnu linn	18,87	30,45	43,83	6,85
Rapla	24,90	21,40	50,96	2,74
Saare	12,13	13,50	65,83	8,54
Tartu	26,17	19,18	51,15	3,50
sh Tartu linn	27,04	19,71	49,64	3,61
Valga	15,41	26,06	55,16	3,37
Viljandi	22,91	23,59	34,02	19,48
Võru	5,76	12,36	80,73	1,15
KESKMINE	24,03	23,81	45,39	6,77

Lisa 22. Spordiklubide kulude jagunemine maakondade lõikes 2002 (%)

Maakond	Tööjõukulud	Majandamiskulud	Põhitegevuskulud	Muud kulud
Harju	26,85	24,59	41,93	6,63
sh Tallinn	27,93	26,46	39,25	6,36
Hiiu	16,25	29,08	50,88	3,78
Ida-Viru	25,38	16,05	50,24	8,34
Jõgeva	9,78	29,65	56,01	4,56
Järva	26,57	23,17	37,77	12,48
Lääne	4,52	22,91	61,42	11,16
Lääne-Viru	12,57	27,29	54,14	5,99
Põlva	1,17	35,82	58,78	4,23
Pärnu	15,40	22,59	58,54	3,47
Rapla	21,47	24,22	47,72	6,59
Saare	4,74	26,15	59,48	9,63
Tartu	23,72	16,48	54,71	5,08
Valga	14,16	27,08	52,29	6,48
Viljandi	2,93	35,63	43,81	17,63
Võru	6,45	9,01	76,31	8,23
KESKMINE	23,47	23,16	46,87	6,50

Lisa 23. Spordiklubide töötajate arv maakonniti 2001

Maakond	Põhikohaga	Kohakaaslased	Vabatahtlikud	KOKKU	Neist eriharidusega
Harju	497	240	1163	1900	588
sh Tallinn	463	221	772	1456	500
Hiiu	3	2	70	75	20
Ida-Viru	73	28	306	407	142
Jõgeva	3	1	84	88	21
Järva	12	13	88	113	33
Lääne	2	16	122	140	47
Lääne-Viru	8	17	148	173	46
Põlva	5	2	84	91	29
Pärnu	59	19	192	270	75
sh Pärnu linn	55	12	119	186	51
Rapla	17	13	70	100	21
Saare	5	3	102	110	35
Tartu	120	71	245	436	152
sh Tartu linn	114	61	213	388	136
Valga	10	7	77	94	13
Viljandi	18	0	106	124	38
Võru	6	2	73	81	22
KOKKU	838	434	2930	4202	1282

Lisa 24. Spordiklubide treenerite ja juhendajate arv maakonniti 2001

Maakond	Põhikohaga	Kohakaaslased	Vabatahtlikud	KOKKU	Neist eriharidusega
Harju	286	194	458	938	420
sh Tallinn	275	178	287	740	355
Hiiu	1	1	18	20	9
Ida-Viru	52	20	161	233	96
Jõgeva	0	1	41	42	15
Järva	9	9	36	54	22
Lääne	0	13	64	77	30
Lääne-Viru	3	15	81	99	34
Põlva	1	2	35	38	12
Pärnu	21	8	67	96	35
sh Pärnu linn	20	2	45	67	28
Rapla	6	10	30	46	15
Saare	2	1	41	44	27
Tartu	86	58	113	257	109
sh Tartu linn	82	53	99	234	97
Valga	4	5	25	34	10
Viljandi	7	0	66	73	32
Võru	3	2	35	40	16
KOKKU	481	339	1271	2091	882

Lisa 25. Spordiklubide töötajate arv maakonniti 2002

Maakond	Põhikohaga	Kohakaaslased	Vabatahtlikud	KOKKU	Neist eriharidusega
Harju	507	206	1035	1748	497
sh Tallinn	431	178	695	1304	389
Hiiu	3	2	66	71	27
Ida-Viru	86	52	266	404	150
Jõgeva	3	1	68	72	22
Järva	15	12	88	115	37
Lääne	5	9	153	167	46
Lääne-Viru	7	13	91	111	47
Põlva	0	3	107	110	39
Pärnu	46	12	244	302	83
Rapla	15	10	83	108	29
Saare	1	1	81	83	30
Tartu	154	59	231	444	153
Valga	7	11	84	102	16
Viljandi	2	0	110	112	40
Võru	5	1	62	68	19
KOKKU	856	392	2769	4017	1235

Lisa 26. Spordiklubide treenerite ja juhendajate arv maakonniti 2002

Maakond	Põhikohaga	Kohakaaslased	Vabatahtlikud	KOKKU	Neist eriharidusega
Harju	225	153	454	832	333
sh Tallinn	214	129	316	659	257
Hiiu	1	1	28	30	18
Ida-Viru	67	38	138	243	106
Jõgeva	0	1	41	42	15
Järva	12	4	40	56	22
Lääne	3	5	83	91	29
Lääne-Viru	6	11	46	63	37
Põlva	0	3	46	49	13
Pärnu	20	11	80	111	49
Rapla	6	9	33	48	19
Saare	1	0	37	38	22
Tartu	77	47	96	220	112
Valga	4	6	38	48	9
Viljandi	0	0	71	71	33
Võru	2	1	28	31	11
KOKKU	424	290	1259	1973	828

Lisa 27. Spordiklubide treenerite/juhendajate töötasu osakaal üldkuludest 2001-2002 (%)

Maakond	2001	2002
Harju	13,92	12,05
sh Tallinn	15,58	12,45
Hiiu	3,86	3,56
Ida-Viru	15,06	19,40
Jõgeva	6,45	4,82
Järva	19,91	15,34
Lääne	1,87	2,01
Lääne-Viru	8,11	10,94
Põlva	0,85	1,17
Pärnu	8,53	10,53
Rapla	7,25	10,68
Saare	4,30	4,47
Tartu	21,41	15,70
Valga	7,59	9,70
Viljandi	13,12	-
Võru	3,90	4,26
KESKMINE	13,27	12,08

**Lisa 28. Spordiklubide treenerite/juhendajate töötasu osakaal tööjõukuludest
2001-2002 (%)**

Maakond	2001	2002
Harju	50,28	44,89
sh Tallinn	53,26	44,56
Hiiu	21,67	21,89
Ida-Viru	59,91	76,47
Jõgeva	96,27	49,26
Järva	72,24	57,74
Lääne	65,69	44,61
Lääne-Viru	67,52	86,98
Põlva	100	100
Pärnu	44,86	68,38
Rapla	29,11	49,73
Saare	35,44	94,19
Tartu	81,84	66,18
Valga	49,29	68,51
Viljandi	57,25	-
Võru	67,69	66,01
KESKMINE	55,21	51,47

Lisa 29. Spordiklubide põhikohaga ja kohakaaslusega töötajate keskmine kuupalk maakonniti 2001-2002 (kroonides)

Maakond	2001	2002
Harju	3499	4814
sh Tallinn	3470	5078
Hiiu	3383	3883
Ida-Viru	1592	2155
Jõgeva	2532	4356
Järva	3072	2896
Lääne	472	932
Lääne-Viru	2438	2609
Põlva	417	1444
Pärnu	3498	3773
Rapla	2500	3083
Saare	2469	3583
Tartu	2916	2809
Valga	2287	1950
Viljandi	4724	2212
Võru	2031	3171
Maakondade keskmine	3129	3905

**Lisa 30. Spordiklubide põhikohaga ja kohakaaslusega treenerite/juhendajate
keskmise kuupalk maakonniti 2001-2002 (kroonides)**

Maakond	2001	2002
Harju	2701	4076
sh Tallinn	2790	4076
Hiiu	1833	2125
Ida-Viru	1338	2166
Jõgeva	9750	8583
Järva	3082	2822
Lääne	429	727
Lääne-Viru	2287	2670
Põlva	972	1444
Pärnu	4221	4828
Rapla	1365	2556
Saare	2333	6750
Tartu	3166	3193
Valga	2130	2405
Viljandi	6955	0
Võru	2200	4187
Maakondade keskmise	2680	3514

Lisa . Euroopa riikide sisemajanduse koguprodukt (SKP)

Riik	SKP (mln USD)		SKP (mln EUR)		SKP <i>per capita</i> (USD)		SKP ostujõu pariteedi alusel (mld USD)		SKP ostujõu pariteedi alusel per capita (USD)	
	2001	2002	USD/EUR (2002)	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Luksemburg	19 010	20 990	1,13071049	23 734	42 891	46 754	21,5	20,0	48 683	44 000
Norra	168 030	180 340	1,13071049	203 912	37 233	39 805	164,6	143,0	36 474	31 800
Šveits	245 780	267 590	1,13071049	302 567	33 951	36 838	216,3	231,0	29 919	31 700
Liechtenstein	1 050		1,13071049	0	31 087					
Taani	161 460	176 930	1,13071049	200 057	30 148	32 959	156,7	155,5	29 255	29 000
Iirimaa	103 390	116 530	1,13071049	131 762	27 061	30 210	115,6	111,3	30 002	28 500
Island	7 700	8 600	1,13071049	9 724	27 037	29 889	8,2	7,7	28 873	27 100
Holland	384 400	418 380	1,13071049	473 067	23 957	25 890	469,2	434,0	29 248	26 900
Suurbritannia	1 422 700	1 538 070	1,13071049	1 739 112	23 736	25 566	1 550,2	1 520,0	26 369	25 300
Soome	120 970	127 850	1,13071049	144 561	23 719	24 576	137,5	136,2	26 502	26 200
Rootsi	209 810	227 320	1,13071049	257 033	23 547	25 464	231,7	227,4	26 044	25 400
Austria	188 720	201 780	1,13071049	228 155	23 218	24 816	229,5	226,0	28 224	27 700
Belgia	229 820	246 950	1,13071049	279 229	22 797	24 468	284,8	297,6	27 699	29 000
Saksamaa	1 855 120	1 987 260	1,13071049	2 247 016	22 530	24 135	2 167,3	2 184,0	26 321	26 600
Prantsusmaa	1 311 660	1 418 510	1,13071049	1 603 924	21 535	23 197	1 594,5	1 540,0	26 177	25 700
Itaalia	1 089 760	1 177 550	1,13071049	1 331 468	18 910	20 399	1 519,9	1 438,0	26 239	25 000
Hispaania	583 660	646 600	1,13071049	731 117	14 979	16 593	861,4	828,0	21 393	20 700
Gibraltar	290		1,13071049	0	11 489					
Kreeka	116 830	131 640	1,13071049	148 847	10 679	12 021	178,0	201,1	16 275	19 000
Sloveenia	21 080	22 010	1,13071049	24 887	10 605	11 083		36,0		18 000
Portugal	109 640	119 870	1,13071049	135 538	10 588	11 564	181,4	182,0	17 610	18 000
Malta	3 600	3 830	1,13071049	4 331	9 012	9 545		7,0		17 000

Tšehhi Vabariik	56 730	70 930	1,13071049	80 201	5 551	6 954	155,4	155,9	15 149	15 300
Ungari	51 930	58 610	1,13071049	66 271	5 215	5 916	136,8	134,7	13 432	13 300
Horvaatia	20 230		1,13071049	0	4 598			38,9		8 800
Poola	176 240	180 270	1,13071049	203 833	4 561	4 670	383,9	368,1	9 934	9 500
Eesti	5 500	6 150	1,13071049	6 954	3 830	4 332		15,2		10 900
Slovakkia	20 460	22 610	1,13071049	25 565	3 794	4 190	64,7	66,0	12 036	12 200
Läti	7 750	8 350	1,13071049	9 441	3 275	3 528		20,0		8 300
Leedu	11 990	12 880	1,13071049	14 564	3 245	3 487		29,2		8 400
Venemaa	309 960	345 410	1,13071049	390 559	2 135	2 394		1 270,0		8 800
Rumeenia	39 640	42 510	1,13071049	48 067	1 768	1 901	152,7		6 800	
Makedoonia	3 370		1,13071049	0	1 650			10,0		5 000
Bulgaaria	13 550	16 230	1,13071049	18 351	1 603	1 939		50,6		6 600
Valgevene	11 430	13 440	1,13071049	15 197	1 211	1 467	84,8		8 200	
Albaania	3 940	4 390	1,13071049	4 964	1 153	1 279		14,0		4 500
Bosnia ja Hertsegoviina	4 520		1,13071049	0	1 112		7,0		1 800	
Ukraina	37 590	41 100	1,13071049	46 472	765	845	205,0		4 200	
Moldova	1 610	1 720	1,13071049	1 945	375	400		11,0		3 000
Andorra			1,13071049	0						
Fääri saared			1,13071049	0						
Svalbard ja Jan Mayen			1,13071049	0						
Monaco			1,13071049	0						
San Marino			1,13071049	0			0,9		34 600	
Serbia ja Montenegro			1,13071049	0				25,3		2 370
Kanalisaared			1,13071049	0						
Mani saar			1,13071049	0						
EL-15	7 906 950	8 556 230	1,13071049	9 674 619			7 760,6		25 310	
Maaailma kokku			1,13071049	0			47 000,0		7 600	

Allikad: World Bank: Atlas 2003; OECD: Main Economic Indicators 7/2003; World Bank: World Development Report 2003; Euromonitor: The World Economic Factbook 2002/2003; UN: Statistical Yearbook 1999; Britannica Book of the Year 2003; CIA: The World Factbook 2002; Der Fischer Weltalmanach 2003